

OČE NAŠ.

Povest za mladino in ljudstvo.

Poslovenil

Fr. Malavašič.

Tretji popravljeni natis.

Cena: broširanemu izvodu 1 K 50 h;

== vezanemu izvodu 1 K 70 h. ==

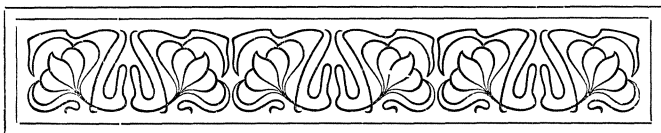

Ljubljana, 1909.

Tiskala in založila Zadrúžna tiskarna v Ljubljani.

Oče naš, kateri si v nebesih!

„Ménart“, je poklicala Barba svojega moža, ki je prišel ravnokar s straže domov in jo prijazno pozdravil, „Ménart, jaz si z najinim fantkom v tej sili in nadlogi ne vem pomagati; ne jé nič in ne pije nič. Dala sem mu najboljšega mleka in najslajšo pomarančo; ni pokojen ne po dnevi, ne ponoči. Vedno veka in se zvija, kakor da bi imel nože v životu. Ménart, povem ti, da to prihaja odtod, ker najin fantek še ni prejel svetega krsta, ko je vendar že osem mesecev star. Kadar veka, mislim, da prosi: mati, nesite me h krstu, in kadar se zvija, se mi zdi, da ga nadleguje hudi duh. Tri rožnevence sem že danes zmolila in z blagoslovljeno vodo sem ga škropila; pa molitev ne more namestiti svetega krsta, nobena voda nima moči krstne vode! Ménart, kaj bova začela! O Jezus in Marija, pomisli Ménart, če nama fantek umrje brez svetega krsta! Kako bi bilo žalostno, če umrje v grehu in ne pride k Bogu in svetnikom, temveč v kraj, kjer ni ne veselja ne žalosti! Ménart, zakaj sva ostala toliko časa med tem brezbožnim ljudstvom, ki nima več duhovnika, ki preganja božje služabnike in hoče odpraviti našo sveto vero. Jaz ne morem te žalosti dalje prestatjati. Ménart, ako ne poskrbiš, da bode fantek kmalu

krščen, pohitim sama ž njim v tabor Špancev; ondi najdem gotovo usmiljenega duhovnega očeta, in zgodi naj se potem, kar se hoče, da bo le moj fantek krščen — potem rada umrjem“. „Ej, Barba, ne boj se toliko; ali se tako slabò godi fantku?“ jej je rekel Ménart nato, pogledovaje poln očetovske ljubezni in skrbi na otroka, ki je obračal tiho in prijazno svoje oči v njega. „Barba“, je govoril dalje in vzel otročička na roko, „tako hudo še ni; tako bolan še ni, kakor ti misliš. Njegov angelj varih bo že čul nad njim. Barba, saj veš, da nisem jaz kriv, ako še ni prejel svetega krsta, spominjaš se gotovo še, da so hoteli postopati z manoj kakor z ubežnikom, ko sem hotel nesti fantička skrivaj k sv. Pavlu h krstu. Nič ne maraj, Barba, tebi in fantku bo kmalu pomagano! Za osem dni so se pomirili, in to mi je prav ugodno. Jutri nimam službe in zjutraj rano pa nesem fantka v prvo špansko vas k svetemu krstu.“

Tako je tolažil svojo žalostno ženo pošteni Ménart Lurzinger, Švicar, ki je, kakor mnogo njegovih rojakov v pretečenem stoletju, prisegel na francosko zastavo in postal desetnik. Prišel je v vojski, ki so jo imeli takrat Francozi skoraj s polovico Evrope, k tisti armadi, ki je branila francoske meje zoper Špance. Pred silno trdnjavo Bellegarde je takrat stala in pred Španci mnogo trpela, še več pa je imela prestati zaradi pomanjkanja živeža in zaradi bolezní. — Barbe pa vse to ni moglo zadržati, da ni šla za svojim Ménartom, dasiravno je še le pred kratkim v Ménartovo neizrečeno veselje porodila fantka. Ali otroče ni moglo o tistem času, ko so na Francoskem duhovnike povsod preganjali, cerkve ropali in podirali, prejeti svetega krsta. Žalost in skrb zaradi tega sta storili, da je pobožna Barba tako tožila.

Ménartove besede so Barbi zelo olajšale srce in jo potolažile. Pomirjenje — pokoj za moža — krst sinčka: tega je davno želelo njeno srce, in oče nebeški je izpolnil te njene želje.

Ménart je dal materi otročička nazaj. Skrbno ga je položila v gorko, mehko kožuhovino v jerbašček, ga pritisnila na srce, podojila in sladko zazibala. Ménart ji je pri tem pomagal, kakor je mogel. Z edinim, kar je Barba imela, s črnim kruhom in s pomarančami, se je utešil.

Ura je komaj odbila polnoči, ko je Barba, z matersko ljubeznijo bedeča, zbudila Ménarta in mu rekla: „Ménart, čas je, da vstaneš in neseš sinčka h krstu. Skoraj tri ure hoda imaš do meje, in dan bo, preden prideš čez gore!“ Urno je bil Ménart napravljen. Barba je pripravila jerbašček, ga napolnila z volno in blazinicami, kakor je mogla in potem položila otročička vanj. S solzami je oblivala svoje dete, kakor da ga je hotela že krstiti. Rekla je: „Ménart, stori kar moreš, da prineseš fantka h krstu. Ne podajaj se pa v nepotrebne nevarnosti. Kaj bi mi pomagalo, ako bi postala jaz vdova — sinček pa sirota! Bodi prijatelj s Španci, kadar prideš k njim in pokaži jim otroka! Gotovo ti ne store nič žalega, saj so katoliške vere, kakor mi. Prosi le prav goreče častitljivega duhovnika, da tudi mene blagoslovi, kadar krsti otroka, in skrbi tudi, da dobiš botra, ki ima srce do Jezusa in do najinega otroka. Prosi tudi, da ga krstijo za Ignacija. Ta je bil velik svetnik in tvojemu očetu je bilo tudi tako ime!“ Dala mu je posodico z mlekom in kruha ter vina za kosilo. Vse to si je odtrgala od svojih ust. — Ménart je napil svoji Barbi na srečno povrnitev. Rekel ji je potem: „Brez skrbi bodi, saj ne bom hodil kakor tat in tudi ne kakor ogleduh, temveč dobro, Bogu do-

padljivo dejanje je, ki sva si ga namenila izvršiti. Zaradi tega se ne boj in ne skrbi; upaj in moli! Meni je tako dobro pri srcu in trdno mislim, da ti prinesem fantka krščenega srečno zopet domov“.

Barba se je nagnila čez otroka in ga je zaznamovala s svetim križem; potem pa je rekla: „Pojdita tedaj v imenu presvete Trojice! Molila, prav srčno bom molila, da se srečno vrneta. Jezus in Marija naj vaju spremljata!“ „Amen!“ je rekel Ménart, svojo kosmato kapo dejal na glavo, zavil se v kožuh, ki ga je skrbno potegnil čez jerbašček z otrokom in je šel srčno na pot. Šel je po stezi, ki je vodila v Albero, selo na meji. Tukaj je stala cerkvena, nje zvonjenje se je ob jasnem vremenu dostikrat slišalo v francoski tabor in je v Ménartovem in Barbinem srcu zbudilo vselej hrepenenje po sveti maši, pri kateri že tako dolgo nista bila. V Alberi so bili Španjoli in Ménart, ki se je zanašal na pomirjenje in zaupal v njih krščansko vero, je sklenil, da nese tja svoje dete in ondi naprosi vojaškega duhovna, naj mu ga krsti.

Še je visel srp lune na nebu in njeni blede žarki so prijazno in kakor da jemljejo slovo, razsvitljevali vrhove drevja in temena skalovja, za katerim so se že začeli lesketati posamezni solnčni žarki, temne megle so izginjale in lepo višnjevo nebo se je razpenjalo razsvitljeno po zlatih solnčnih žarkih nad temnimi pirenejskimi gorami. Ménart je šel ročno, pojoč pobožno jutranjo pesem po težavni pa vendar prijetni stezi. Vsakotere cvetlice in divje rože, cvetoči grmiči in murbe so rastle tukaj same ob sebi. Pomaranče in citrone so dajale tukaj popotniku svoj žlahtni sad, ki se je z njim Ménart mnogokrat pokrepčal.

„Kako krasna dežela!“ je ponavljal Ménart večkrat; „zdi se mi, da sem doma na naših Švicarskih gorah!“

In še celo križ stoji pod drevesom tam! O sveto znamenje, kolikokrat sem hrepenel po tebi! kolikokrat sem želel te videti z Barbo in te pozdraviti; zakaj si iz Francoskega zbežalo! Molči vender dete, in ne jokaj! Ali te mika mari že po križu? Ako Bog hoče, boš kmalu blagoslovljeno z njim!“ To govoreč pride do križa. Jerbašček z otrokom postavi pod križem na tla, kakor da bi ga izročal njemu v varstvo.

Napojil je zdaj svoje dete z mlekom in se pogovarjal z njim z vso očetovsko ljubeznijo. Kar počí pištola, in krogla prileti nad njegovo glavo v drevo. Osupel se nagne nad svoje dete in ga objame z levico, z desnico pa potegne meč in se obrne proti tisti strani, od koder je priletela krogla. Španjski konjenik, s sabljo v levi in pištolo v desni roki, stoji komaj deset korakov pred njim in mu reče: „Ne premakni ne roke, ne noge, ali si pa mrtev. Prva krogla te je imela svaričiti, druga te bo ubila!“ „Postavite pištolo nazaj“, mu reče Ménart, „saj je pomirjenje; zakaj ga hočete prelomiti?“

„Tu ne velja nobeno pomirjenje, Francoz!“ mu odgovori Španjol: „Čez mejo si prišel, moj ujetnik si“. „Do tega imam danes najmanj veselja“, zamrmra Ménart; „nikomur bi ne svetoval, storiti mi kaj žalega, preden je moje dete krščeno“.

Stisnil je otroka bolj k sebi in se postavil za drevo, da bi se branil Španjcu, ki je za njim stal križ, urno postavi jerbašček na tla, seže s tisto roko zdaj po pištolo in čaka, da bi se ga Španjec lotil. Ta je počasi prijezdil bliže in dobro pazil, kako se obrača Ménart. Z napeto pištolo mu je ta nasproti stal in ker je bil za drevesom, je bil bolj varen kakor Španjec, ki se je mogel na svojem konju manj braniti. Tako sta stala dalj časa drug proti drugemu. Zdaj pa fantek

zajoka in ta jok je vdaril kakor prošnja na Ménartova ušesa, naj se zaradi svojega otročička ne bojuje in naj se spomni materine prošnje ter prijazno govori s Špancem.

„Moje dete joka“, je rekel Ménart; „po svetem krstu se joka, ki ga v našem taboru ne more prejeti; v vaš tabor sem ga hotel nesti in ondi prositi, da bi ga krstili. Ali mi bodeš zaprli pot? Ali bodeš otroku branili krst, ali mi ne bodeš k temu pripomogli?“ „Pri svetem Jakobu Kompostelskem!“ je odgovoril Španec, „pomagal ti bom, ako govoriš resnico“.

Ménart je odkril jerbašček, in dete je presrčno pogledovalo svojega očeta. Iz jerbaščka ga vzame in pokaže Špancu. Ves začuden stopi ta s konja in se bliža še vedno previdno Ménartu.

Z ginjenim srcem je ogledoval mili, prijazni obrazek otrokov. „Pri svetem Jakobu“, je rekel, „kako trdno, lepo dete! še preden solnce zaide, ima biti krščeno. Nesi svoje dete brez skrbi v Albero, spremil te bom in ti skrbel za sveti krst. Zvest si bodi, da ne bo nobeden ne tebi ne tvojemu sinu storil nič žalega; lahko greš z mojim konjem. Preden bo ura, bodeva v Alberi“.

„Ej tovariš!“ je rekel Ménart ves vesel, „dober angelj Vas je poslal k meni; po pravici Vam povem, da mi v začetku ni bilo nič kaj ljubo, da ste me srečali; zakaj prav lahko bi se bilo zgodilo, da bi bilo moje dete krščeno s krvjo namestu z vodo; zato se zahvaljujem Bogu, Vam pa zaupam!“

„Tvoje zaupanje ti ne bodi v osramočenje“, reče nato Španec; „toda naprej, čas hiti, Francoz!“

„Švicar, je bolj prav“, reče Ménart; srce se mu je odprlo in z njemu lastno odkritosrčnostjo je povedal Špancu svoje življenje. S tiho prijaznostjo ga

je ta poslušal. Veselilo ga je, da Ménart ni bil Francoz. Po kratkem razgovarjanju je bilo Ménartovo življenje in srce jasno kakor zrcalo pred njegovimi očmi, in blagovoljni pogledi, ki je z njimi pogledoval zdaj Ménarta zdaj fantka, so kazali, da jima v resnici želi dobro. Kmalu sta zagledala Albero. Španci so bili v njej in njih straže so izkazovale Ménartovemu spremljevalcu čast, kakoršna gre samo častnikom višje stopnje. Španec je jezdil k vaški gostilnici, kjer je bilo več častnikov, ki so ga pozdravili. Prijazno jim je tudi odzdravil.

„Gospodje“, je začel govoriti, „vabim vas, pa ne k boju, temuč h krstu. Čudili se bodete morebiti, če vam povem, da se tudi med našimi sovražniki najdejo še dobri kristijani; tukaj stoji eden; ni Francoz, Švicar je. Z nevarnostjo za svoje življenje išče duhovnika svojemu detetu. Poln zaupanja ga išče v našem taboru. Greh bi imeli, če bi mu ne pomagali in ne izpolnili njegovega zaupanja v nas. Še to uro ima biti krščeno dete po našem duhovniku; ali veseli koga, spremi me k temu svetemu dejanju?“

Vsi častniki so bili pripravljene spremi svojega poglavarja. Ménart je stal ves zavzet, pogledovaje z začudenjem zdaj svojega spremljevalca, zdaj častnike. Izgovoriti se je hotel polkovniku, da ga ni po vojaško počastil; pa prijazno mu je ta prepovedal.

„Pusti to, prijatelj“, je rekel, „tu ne stoji Španec Francozu, ne polkovnik desetniku, temuč kristjan kristjanu nasproti; kot kristjanje smo pa vsi enaki. Kje imaš pa botra za svojega otroka? Oče Roderik bo zdaj tu!“

„Da“, je rekel Ménart zelo osupel, „naravnost Vam povem, da ga nimam; v svoji kompaniji imam mnogo tovarišev, pa nimam ga ne enega, ki bi se mu

upal reči: Tovariš, bodi mojemu sinu krstni boter! Smejali bi se mi in zaničevali bi me; hudobni ljudje so brez vere. Ne verujejo ne v Zveličarja, ne v mater Božjo. Zavoljo tega nisem rekel nikomer ne besedice, vzel sem svoje dete in mislil: v deželi, ki so bili v njej rojeni sveti Dominik, sveti Ignacij in sveta Terezija, že najdem dobro, usmiljeno dušo, ki bo izkazala ubogemu otročičku ljubezen. Mislim, da je tudi tukaj med vojaki vendar še mnogo dobrih katoliških kristjanov, in upam, da mi bo kak desetnik ali kak drug vojak tako prijatelj, da bo mojemu otroku boter“.

„Dobro vero imaš, Švicar“, je rekel polkovnik, „in tvoje zaupanje naj te ne goljufa; jaz sam bom boter“.

„Ali res? Vi sami se boste ponižali in boste boter otroku ubogega desetnika“, rekel je Ménart ves zavzet; „pozabili ste menda, da sem eden izmed vaših sovražnikov. Bog Vam povrni Vašo dobroto!“

Zvonovi pri cerkvi so zapeli k maši. Polkovnik je zdaj povedal očetu Roderiku, da prosi detice milosti svetega krsta, in vesel je rekel ta, da ga hoče krstiti. Po sveti maši se je začelo sveto dejanje.

Lepo, lepo je bilo videti, ko so vojaki molče in v molitvi odpasali svoje orožje in stopili k altarju, ko je Ménart položil svoje dete polkovniku, botru, na roke. Tiho je stal Ménart med bogato oblečenimi španskimi častniki. Pa njih oči, ki so se pogledovale v mnogoterih bojih z bliski sovražstva in srditosti, so se vjemale zdaj mirno in v prijaznosti; njih roke, ki so tolikrat vihtele meče junak proti junaku, so bile povzdignjene v iskreni molitvi. Kakor angel miru je stal oče Roderik, častitljivi starček, med njimi, deleč sveti zakramet, ki spravi Boga z grešniki. Z milim, prijaznim glasom je rekel:

„Dete, ki bo zdaj prejelo sveti krst, ni nikogar izmed nas; španska mati ga ni rodila, španska kri se ne pretaka po njegovih žilah; tudi ni zagledalo luči življenja na španski zemlji. Ta otrok je otrok naroda, ki se z nami vojskuje, ki naše meje prestopa, naši domovini preti! — Tako misli marsikdo med nami. Jaz pak vam pravim: To dete je vendar naše! Saj je dete nebeškega Očeta, ki smo po njem vsi bratje, ki vse ljubi in nikogar ne črti. Naše je to dete, ker bo po krstu otrok naše obče matere, katoliške cerkve. Dete! Bog te sprimi v tej, tvojemu odrešeniku posvečeni cerkvi. Tvoj oče je naš oče. Tvoja mati je naša mati. In tvoj oče in tvoja mati bodeta ostala naš oče in naša mati. En krst imaš z nami, eno vero imaš z nami, eno jed boš enkrat užival, sveto Telo Gospodovo, ena domovina te čaka, kakor nas. Z nami te veže vez, ki je ne more presekati ne meč, ne prežgati ogenj, nobena moč razdreti! Ignacij — tako ti bodi odslej ime — Ignacij, tebe darujemo zdaj nebeškemu Očetu, darujemo te Njegovemu Sinu, tvojemu Odrešeniku, darujemo te svetemu Duhu. Naj te sprejmo milostivo, in zato prosimo in molimo pobožno „Oče naš!“

In pokleknili so vsi ter ni ga bilo srca, ki bi ne bilo puhtelo za novo krščenega k Bogu. V tem svetem hipu je vse sovraštvo izginilo. Tudi v Ménartu, francoskem vojaku, so spoznali Španci otroka svoje matere, katoliške cerkve, in so čutili, da jih veže ena vera, ena ljubezen. To je moč cerkve božje, ki veže v ljubezni vse, kar razvezujeta posvetna oholost in zavist.

Po krstu je izročil polkovnik otroka očetu. „Dam Vam Vašega sina kot kristjana in kot dediča nebes nazaj“, je rekel: „Bog daj, da bi se jih vrednega storil z vero in pokornostjo, z ljubeznijo in zvestostjo; da bi Vam bil podpora, nam vsem pa veselje in tolažba!“

„Bog daj svojo pomoč k temu“, je pristavil oče Roderik; vereñ oče, pobožna mati ga bodeta redila in blagoslov božji in varstvo svetih angelov bo z njim!“

„Bog nama daj moč“, je molil Ménart s solznimi očmi, „da bova zamogla spolnovati svoje dolžnosti nad njim!“ Zahvalil se je zdaj očetu Roderiku za sveti krst in ga je prosil, da bi se njega in njegovih starišev spominjal v svoji molitvi in posebno ne pozabil matere. O. Roderik je obljubil in se začudil, kako da more Ménart s tako živo vero še služiti med ljudmi, ki nimajo nič vere, ki zaničujejo Kristusa in cerkev, ki moré duhovnike in podirajo hiše božje.

„Dosti dolgo sem bil med njimi“, je rekel Ménart; „o prvi priliki pa, ko bom mogel pošteno oprtati svojo robo, pojdem od njih in zahvalim Boga, ki me reši izmed njih“.

„Potem pa pridete k nam“, je rekel polkovnik; „obljubim Vam v švicarskih polkih našega kralja dobro službo“.

„Lepo se Vam zahvalim“, je odgovoril Ménart; „dvašet let sem užival vojaški kruh in sem ga sit; ako mi Bog pusti življenje, se vrnem pred ko bo mogoče v svoje hribe, Bogu bom tam služil in svojega Ignacija redil“.

„Lepa želja“, je rekel oče Roderik, „Bog Vam daj svojo pomoč!“

„Tudi jaz bom pomagal, kolikor mi bo mogoče“, je pristavil polkovnik, „ali Ménart, kako je z botrinjo?“

„To mi morate že posoditi“, je dejal nekoliko plašno Švicar, „pa pri sv. Materi Božji! v dar mi je ne bodete dali; odloženo ni pozabljeno“.

„Ali se hočemo v Vaših švicarskih gorah gostiti?“ ga vpraša polkovnik smehljaje: „lahko je lepo ondi, pa je vender daleč dotja; vrhu tega bi mogli tudi še

dolgo čakati. V gostilnici pokosimo in ondi tudi poskrbimo za botrinjo kakor se spodobi“.

Iz cerkve so šli. Oče Roderik jih je zapustil in je šel obiskavat bolnike. Častniki so šli v gostilnico z Ménartom, ki je ves vesel nesel otroka. Prosto kosilo je bilo kmalu napravljeno in veselo so ga použili. Krepka, goreča srčnost je živela v vseh. Vseh srca so bila ginjena, ker so obhajali med strašno vojsko to tiho nebeško dejanje. Ménart že mnogo let ni bil tako vesel. Na blazinici poleg njega je ležal njegov Nacek, in gostilničarjeva hčerka ga je varovala. Ménart ni pogrešal drugega, kakor svojo ženo Barbo.

Tako je dan pretekel urno in mrak je opominjal Ménarta, da naj se vrne. Zdaj prinesejo polkovniku škatljico iz žlahtnega lesa; odpre jo in vzame iz nje zlato verižico s križem, jo obesi Nacku na vrat ter reče: „Naj te ta blagoslovljeni križec vedno varuje, moj Ignacij, da bi z večno ljubeznijo in zvestostjo služil Njemu, ki je na njem za Tebe umrl!“ — Poljubil je otroka na čelo, ga blagoslovil in dalje rekel Ménartu: „Ta prstan podajte v mojem imenu svoji Barbi; pozdravljam jo in vabim, da me obišče v Kastiliji, kadar bo mir. Vsak ji bo pokazal grad Salazarov. To, moj prijatelj, je za Vas“. Izgovorivši mu vroči petdeset španskih cekinov, v papirju zavitih. „Z njimi si lahko doma kupite kmetijo!“ Kakor je storil polkovnik, so ga obdarili tudi drugi častniki in kmalu je ležalo sto cekinov pred Ménartom, ki ni vedel, kaj se mu godi. Za tako veliko dobroto se zahvaliti, ni imel besed. Božjega blagoslova je prosil svojim dobrotnikom in prisegel, da vzgoji svojega Nacka tako, da bo vedno ljubil Španijo in jej ostal hvaležen.

Polkovnik je ukazal srečnega moža spremiti čez mejo in ga obilo preskrbeti z živežem, ki ga je Fran-

cozom zelo manjkalo. Ménart, na roki s svojim krščanim sinčkom, v žepu z denarjem, na hrbtu z jerbasom polnim vina in mesa še nikoli v svojem življenju ni bil tako srečen; veselje njegovega srca in misel, kako se bo Barba veselila, mu je dala peruti. Bolj je tekel nego šel; zdaj je pel, zdaj molil, zdaj se s svojim sinčkom pogovarjal, zdaj preudarjal, kaj bo začel v prihodnje, in tako je prišel čez goro doli v francoski tabor.

Ondi je pričakovala Barba moža in otroka pri brleči svetiljki s težkim srcem.

Vesel jo pozdravi Ménart in položi sinčka na materino srce. „Ménart“, je bilo prvo vprašanje, „ali je naše dete krščeno?“ in mirno je gledala v veselo, jasno obličje svojega moža, ki je komaj mogel dobiti besed, da ji popiše srečo in veselje tega dneva. Barba je poslušala pazljivo in s sklenjenimi rokami; njeno obličje se je razjasnilo, sladke solze so jej zalile oči in kapale na spečega Nacka. „Ménart, ali je pa tudi vse res, kar pripoveduješ?“ je rekla; „ali je mogoče, da naju je Bog tako obilo obdaril! Ménart, pomisli, najin sinček je krščen — in toliko denarjev! Oh, Ménart! kako sva vse to zaslužila!“

„Prejmi le z mirnim srcem“, ji je rekel, „kar nama je poslal milostivi Bog. Ali nisi govorila s svetim zupanjem: Gospod, ki živi ptice pod nebom, in oblači cvetice na polju, naju ne pozabi! Glej, Barba, Gospod je na naju mislil, in še kako!“

„Oh, Ménart, kakšna milost! kakšno usmiljenje! Če bi ti le vedel, kako je bilo meni pri srcu! Ti in Nacek sta odšla; tako revno in zapuščeno sem se čutila. Zelo sem se bala zaradi otroka, ki še ni bil krščen, in misel, da bi ti Španci, dasiravno je bilo premirje, vendar storili kaj žalega ali da bi Nacek celo brez

krsta umrl, je šla kakor oster meč skozi moje srce. Vedno bolj in bolj sem se bala, srce mi je tako upadlo, da sem skoraj mislila, da mi je nebeški Oče odtegnil svojo roko. Komaj sem v svoji sili še mogla moliti. In zdaj, zdaj — o ljubi Bog, zdaj imam zopet Tebe, imam svojega Nacka krščenega — in denarjev — obilo denarjev! O nebeški Oče, kako milostiv si Ti! Kako si obdaroval svoje otroke!“ V nebo je obrnila pobožne oči in svoje dete povzdignila, kakor bi ga bila hotela opominjati, da naj se z njo zahvali, da naj z njo hvali in časti Očeta milosti. Ménart je tiho molil z njo in se zahvalil.

Barba je položila speče dete v jerbašček. „Ménart“, je rekla, pogledovaje zdaj svojega sinčka zdaj cekine, ki so ležali pred njo, — „Ménart, pravim ti, če bi mi bil še stokrat več zlata prinesel, Nacka pa nekrščenega, bi ne imela nobenega veselja. Zdaj še le mislim, da sem mati, ker je moj Nacek po svetem krstu postal otrok božji, zdaj še le verujem, da je prišel blagoslov božji k nama“.

„In jaz mislim, da ostane pri naju, Barba“, ji je odgovoril Ménart, vzel iz jerbasa kruh in jo prosil, naj jé in pije. Ko je Barba jedla, ji je razodel Ménart svoj prihodnji namen. — V svojo domovino hoče iti in ondi služiti Bogu ter vzgojiti z Barbo svojega Nacka. Bogata botrinja bode pomagala, da si kupi kmetijo, ki ga bode pošteno živela. Z veselo in odkritosrčno zgovornostjo ji je popisal lepo svoje prihodnje, srečno domače življenje. Ni se mogel nagovoriti. Mislil se je že v svojih domačih gorah. Popisal ji je ležo in podobno svoje hišice, naštel krave in ovce, ki jih bo imel, preračunal je z njo, koliko mu bodo nesla masla in volne, v veselju svojega srca je govoril z Nackom, kakor s fantom že odrastlim, in je vedno bolj vesel

in polen upanja, kramljal z Barbo, toliko časa, da ga je opomnila, kako je truden, in naj gre počivat, da bo mogel opravljati jutrnjo službo. — To je Ménart tudi storil, in po kratki hvaležni molitvi sladko zaspal poleg Nacka.

Barba pa ni mogla spati. Njeno srce je bilo še prepolno. Moliti je mogla še, zahvaliti se je mogla še. Besed je imela premalo za to, namesto njih so tekle solze, sladke, mile solze. Na tla je pokleknila in molila k nebeškemu Očetu. Nobeno srce ne moli krepkeje in bolj goreče, kakor tisto, ki je rešeno težkega trpljenja in ob istem času napolnjeno z velikim veseljem. Kakor zrak po hudem viharju očiščen oživi zemljo, kakor odpirajo cvetice ob solncu, ki so po njem dolgo hrepenele svoje glavice, tako se povzdigne človeško srce, po trpljenju in nadlogah očiščeno ter okrepcano in ponovljeno po milosti Božje dobrote, k Bogu v hvaležni molitvi. Tako je molila in se zahvalila Barba; zahvalila se Bogu, svojemu Očetu, ki je v nebesih. Nikoli še ni bolj goreče občutila obilnosti zveličanja, ki ga občuti pri teh zveličavnih besedah tisti, ki moli; molila je k Bogu, vsegamogočnemu stvarniku nebes in zemlje, Gospodu angelov in duhov, in to vsega češčenja vredno bitje, ki se pred njim priklanja vse stvari v prahu, je bil nje mogočni Oče, ki jo ljubi, in ona njegov otrok. Kako neskončna je sreča, Boga imenovati Očeta, kako neizrečeno izveličanje, biti njegov otrok. Nje Nacek je zdaj svoje ročice iztegnil proti njej; k sebi ga je potegnila in njegovega angelja prosila, naj se namesto njega zahvali in z njo moli in hvali Boga. Zdaj je še le občutila, kaj je očetova, kaj materina ljubezen. Zdaj je še le čutila, kako neskončna mora biti ljubezen Boga Očeta, ki pravi: prej bode pozabila mati svoje dete, kakor

jaz svoje. V tej sladki uri bi bila rada preliła vsako kapljico svoje krvi za Nacka! v jasnejši, prekrasni svetlobi so se ji zdaj pokazale skrivnosti krščanstva. Bog je bil oče, oče svojega večno enakega sina, oče angelov in ljudi. Z nekakim strahom in z nekako grozo, ki se je razvezala v najčistejšo ljubezen in hvaležnost, je bila pri najsvetejši, krvavi daritvi, ki jo je nam darovala Očetova ljubezen v njegovem Sinu na križu. Kako neskončna ljubezen! Nje jezik je jecljal: „Oče, moj oče!“ Svoje roke je raztegnila, kakor bi ga bila hotela z njimi objeti; v tla je obrnila svoje obličje, da se mu zahvali; v tem hipu je šlo celo njeno življenje mimo nje, in prijetno in mило, kakor zvezde na nebu, so se svetile dobrote, ki jih ji je podelil nebeški Oče na njeni mnogokrat žalostni in težki poti življenja; podelil jih je pa mnogo.

Kot sirota je stala pred dvajsetimi leti na grobu svoje matere, katero so ravno zakopali v hladno zemljo poleg očeta. Vsa solzna in žalostna je dvigala roke k nebesom: „Oče nebeški! daj mi mojo mater nazaj!“ In z milim glasom je rekel nekdo za njo stoječ: „Ubogi otrok, pojdi z mano, k materi te hočem peljati“. Ko se je Barba ozrla, je videla bradato, miłosrčno obličje Nikolaja Šernarja, pisarja pri nekem francoskem regimentu Švicarjev. Ta je obiskal svoje rojstno mesto Švic, ter slišal ginjenega srca Barbo žalovati in zdihovati. — Peljal jo je k Jeri, svoji ženi, ki je tudi več let za zapuščeno siroto skrbela in ji bila prava, zvesta mati.

Barba je to ljubezen vračevala z otroško hvaležnostjo in resnično pokornostjo. S svojimi redniki je šla na Francosko in se je z njimi pripeljala celo v Ameriko, ko se je vnela vojska z Angleži, dasiravno bi bila lahko na Francoskem prav tako varno in spo-

dobno živela. Toda to je ni oviralo, da ne bi bila izpolnovala dolžnosti hvaležnosti in šla s svojimi redniki ob času, ko so najbolj potrebovali njene pomoči. Kakor povsod, je tudi tu v tujem delu sveta živela Barba kot pobožna, srčna devica in prestala vse nevarnosti zvesto s svojimi redniki. S posebno ljubeznijo in z vso svojo močjo je ob vsaki priliki skrbela za uboge in bolnike, ki jih je vojska toliko pripeljala k njej, in marsikatera molitev, marsikatera vroča želja je puhtela zavoljo te ljubezni zanjo k Bogu, kadar se je poslavljala od potolaženih revežev ali bolnikov. In Bog je to molitev uslišal. Obvaroval jo je v sili najhujših viharjev, iz nesreč na morju jo je pripeljal na suho, spremil jo je skozi neskončne ameriške gozde in ji je dal moči, da je prestala lakoto, žejo in vsako težavo. Ob največji sili, ko ji je vzela kužna bolezen njene dobrotljive rednike skoraj v enem tednu, ji je poslal Bog novega pomočnika, Ménarta, sorodnik rajnkkih, ki jo je vzel za ženo in po sklenjenem miru peljal nazaj na Francosko. Zgodki francoske pobune (punta) so pripeljali Ménarta do Pirenejskih hribov, in Barba, zvesta žena, se ni mogla nikakor premagati, da zapusti svojega moža. V tej vojski je — potem, ko so ji umrli že trije otroci — zopet rodila otroka, in ta otrok je danes po osem mesecev dolgem težkem pričakovanju pobožne matere prejel sveti krst.

V ljubezen in hvaležnost vtopljena se je s trdnim zaupanjem izročila božji previdnosti svojega nebeškega Očeta. In čas ji je bil namenjen, v katerem bi imela izkušana biti ta ljubezen, to zaupanje. Čutila je skoraj Barba, da brez te izkušnje ne bo prešlo; pa upala je tudi, da bo ostala stanovitna s pomočjo Najvišjega v uri te izkušnje.

Posvečeno bodi Tvoje imé.

Ménart ni odlašal, ampak je poskrbel, da bi prišel iz francoske službe. Izkazal se je z dolgo službo in z mnogimi ranami. Pa zelo si je mogel prizadevati. Neradi so ga izpustili v tem nevarnem času, ko so stali sovražniki na vseh francoskih mejah. Izkušen vojak je bil Ménart. Pa nič ga ni moglo več obdržati. Z denarji in z dobrimi besedami si je pomagal in ni nehal, dokler ni mogel pokazati Barbi svojega izpustnega pisma. Barbi se je odvalilo težko breme od srca. Ménartovo izpustno pismo se ji je zdelo veselo pismo za prihodnje čase. S hrepenenjem po svoji domovini sta urno vse napravila za odhod. Mulo sta si kupila, in vsegamogočnemu Bogu se priporočivši, sta šla z malim Ignacijem na daljno in nevarno pot.

Žalosten je bil čas, ko je šel Ménart s pirenejskih hribov in je stopil na rodovitno francosko zemljo. Pobuna je poslala tudi v te, nekdam tako tihe in mirne kraje, svoje hude duhove, in ti so se podvizali, da bi raztrgali vez vere, ljubezni in usmiljenosti; tudi so odstavljali prave gosposke, oskrunjevali cerkve, preganjali duhovne, podirali gradove žlahtnih gospodov, tudi tu so ropali bogatince, zatirali in morili čednost in nedolžnost.

Srce se je trgalo Ménartu v prsih in kolikor mu je bilo mogoče je hitel s svojimi mimo oskrunjenih cerkva in gorečih gradov in kjer je le mogel, se je ogibal mest in večjih sel. Po marsikateri nevarnosti, pa vender z božjo roko rešena, sta prišla blizu mesta Bezièr. Mračilo se je že in sklenila sta, da počijeta v majhnem gojzdu. Ménart je ravno napajal svojo mulo v malem potoku, ko je prišel prileten mož ves truden in spehan proti gozdiču in sè sesedel na pol mrtev. Dva vojaka na konjih sta ga podila.

„Jaz ne morem več — našla sta me, izgubljen sem“, je zdihoval v nebo pogledovaje. — „Oče, kakor je tvoja volja!“

Poln usmiljenja je hitel Ménart, da bi mu pomagal. Sklonil ga je, podpiraje mu glavo s svojimi rokami, Barba mu je pa začela zmivati čelo z vinom. Kmalu se je starček nekoliko okrepcal in je milo pogledal svoje pomočnike. „Bog Vama povrni“, je rekel tiho; „jaz Vama v tem življenju ne bom več mogel povrniti!“ Žalostno je obrnil zdaj oči na vojaka, ki sta prihajala bliže in bliže. „Ali vidita tam moja preganjalca, ki me bodeta tudi umorila!“

„Kdo ste Vi gospod?“ ga je vprašal Ménart; „zakaj Vas preganjata ta dva človeka? Ali Vam ne morem pomagati?“

„Duhovnik sem“, mu odgovori starček, „in sem bolj čislal božjo zapoved, kakor povelje pobunov; umirajoči ženi sem delil sveti zakrament in izdali so me; zdaj me zasledujejo in ušel jim ne bom!“

„Pri Bogu!“ je rekel Ménart, ki je z nekim svetim spoštovanjem pogledoval mašnika, ki se je daroval s tolikim zatajenjem samega sebe svojemu poklicu, „pri Bogu, nihče Vam ne bo skrivil lasu, dokler je še kapljica krvi v meni!“ Po svojem orožju je segel. Vsa

preplašena je pogledovala Barba zdaj Ménarta zdaj duhovnika.

„Ne prelivajte krvi zavaljo mene“, je prosil starček; „moji dnevi so že šteti. Vedno sem prosil Boga milosti, da umrjem v svojem poklicu. Z veseljem položim svojo glavo pod rabeljevo sekuro. Da bi le moja smrt ne bila šteta v greh tistim, ki me peljejo vanjo“.

Konjika sta prišla zdaj do gozda. Urno stopita s konj in hočeta planiti na starčka. Pa Ménart jima stopi nasproti in jima zažuga: „Varujta se, tudi najmanjšega kaj žalega storiti Gospodovemu služabniku. Rajši dam svoje življenje, kakor bi pripustil ga žaliti“.

„Nazaj, vojak!“ zaupije eden njiju ves srdit; „ne brani nama, da storiva po povelju republike ali pa plačaš svojo svobodo s smrtjo“, in nameril je na Ménarta.

Zdaj je Barba iz strahu za svojega moža skoraj ob pamet, smrtonosno puško odbije na stran, potegne pištolo izza Ménartovega pasa in se vstopi srčno pred njega: „V tem hipu Vas vstrelim“, je zapretila, „ako ne odstopite od svojega krivičnega napada; ali Vaju ni sram, starega, nebornega duhovnika zavaljo tega, ker svoje dolžnosti zvesto izpolnuje, umoriti in z večjo močjo se moža lotiti, ki je več kot v dvajsetih bitvah prelival svojo kri za Vašo domovino?“

Ko sta videla, da je Barba tako srčna in da se Ménart tako trdno drži, sta konjika nekoliko ostrmela; strmo sta se pogledala in poizkušala, da bi pregovorila duhovnika, naj bi šel z njima, ker bi sicer le on bil kriv, če bi tekla kri, in da bi mu to prineslo še večjo kazen.

„Jaz nisem kriv tega hudodelstva, Ludovik Raul; saj veste, da sem storil svojo dolžnost samo kot služabnik Gospodov, ki me je poklical v to sosesko“,

je rekel stari sivček; „pa ti, Ludovik Banon“, je govoril dalje s krepkim glasom in pogledal enega zasledovalca z žalostjo, „ti si danes pomnožil svojo krivico in nakopal še večo kazen sebi, ti nisi samo nehal biti kristjan, tudi človek si nehal biti. Ti zatajuješ vsa človeška čuvstva. Ali se veš spomniti, kako si od vseh zavržen, sirota brez očeta in matere, prišel k meni in iskal pri meni pomoči? Kdo je za tebe skrbel? Kdo te je leta in leta živil in oblačil? Kdo ti je pripomogel k hiši in kruhu? Ali se moreš tako daleč premagati, da pelješ v ječo in celo v smrt svojega dobrotnika, svojega očeta?“

Ludovik Banon ni vedel, kaj bi storil. Bal se je pogledati duhovnemu gospodu v obličje. Zdaj sreča divje, srdite oči svojega tovariša, ki mu je z jeznim zaničevanjem očital mehkost srca. „Molčite, kaj se je zgodilo“, je rekel zakrknjeni grešnik; „dolgo smo trpeli v sužnosti žlahtne gospode in farjev; čemu se še bahate, da ste z drobtinicami, ki so padle z Vaše mize, nasitili gladnega otroka?“

„Ali je to tvoja hvala, Ludovik“, je rekel bridko duhovnik; „na to ti ne morem ničesar reči; pa ne izgublaj časa. Hiti k svoji ženi, ki umira. Zavoljo nje sem šel v nevarnost svojega življenja. Teci k njej, spravi se ž njo. Čas je drag. Ker sem jo jaz prosil, je pripravljena ti zavoljo Jezusa odpustiti ona, ki si ž njo deset let ravnal neusmiljeno, ki si ji bil nezvest!“

Ludovik se je stresel in je obledel. Huda vest se je jasno brala na njegovem obličju in v njegovih plašnih, divjih očeh. Ostrašen je stopil nekoliko nazaj, kakor če bi mu bile duhovnikove besede v srce segle in kakor če bi bil hotel domov k svoji umirajoči ženi. Ali njegov tovariš, ki ni hotel izgubiti dobička svojega nesramnega započetja, ga je prijel za roko in ga ob-

držal. „Ali boš bedastemu farju več verjel, kakor republiki, kateri si obljubil zvestost?“ je rekel zaničevaje: „zavoljo babe hočeš izgubiti tisoč frankov, ki jih je republika na glavo tega moža postavila? Če bo tvoja baba še živila, imaš še časa dosti, da se posloviš od nje in kakor se ti bo ljubilo, pred njo jokaš in se pokoriš. Zdrami se, saj si mož! Le primi! Kaj bova dolgo gledala?“ In hudobnež ni gluhemu govoril. Te besede so Ludovika spekle in z Raulom je hotel duhovnika zgrabiti. Pa Ménart je vzdignil svojo sabljo, da ga brani in je bil pripravljen, da se z njima pomeri.

„Za Božjo voljo!“ je rekla Barba osupla, „samo besedico še, preden bo tekla kri; ako vama je za denarje, jih bodeta dobila. Saj je človeško življenje več, kakor vse bogastvo tega sveta. Ménart, daj jima tisoč frankov in ohrani svoje življenje in življenje častitljivega gospoda! Prosim te, obvaruj svoje, obvaruj moje in Nackovo življenje. Rečem in rečem ti, da te ne bom preživela. Prosim te za presveto kri Jezusovo, daj jima, daj jima denarja!“

Ménart je meril z bistrimi očmi svoja nasprotnika; več kakor enkrat se je srčno in srečno bojeval s sovražniki; pa takrat je bil brez žene in otroka; ni vedel, kaj bi storil, pogledoval je zdaj na Barbo, ki ga je milo prosila, zdaj na konjika, ki nista nič kaj hitela, da bi se lotila krepkega, dobro oboroženega Švicarja in zdelo se je, da jima je bilo všeč, kar je govorila Barba. Barba je prosila in kazala na Nacka, ki je mirno spal na tleh. Zdaj je očetovska ljubezen premagala pobojnost; z zatajevanjem samega sebe, ktera hrabrega vojaka ni lahko stala, je rekel konjikoma: „Dobila bodeta tisoč frankov, ako pustita mene in duhovnika pri miru; če ne, se bomo udarili za življenje in smrt!“

„Da, dajte nama tisoč frankov, in vi in duhovnik lahko gresta, kamor se vama poljubi“, je odgovoril s silno zadovoljnostjo in očitnim veseljem Ludovik; „Raul, vzemiva jih“. Ta pa se je smejal zaničevaje rekoč: „Samo tisoč frankov? ti so nama itak gotovi in vrh tega si tudi še za republiko nabereva zasluge. Kjer je tisoč frankov, ondi jih je tudi še več. Vi prihajate iz vojske in ste ondi masten plen imeli. Saj se vé, da je Španija bogata dežela. Dajte jih še tisoč!“ „Sleparja!“ zagromi Ménart ves srdit; „plačalo se vama bo z železom namesto z zlatom“.

„Ali dva z enim! Ménart, tvoja smrt je gotova!“ je rekla Barba vsa žalostna; „ali hočeš mene vdovo, svojega otroka pa narediti siroto?“ Vstopila se je med vojaka in Ménarta. „Hranite svoje življenje in varujte svojo kri za ženo in za otroka!“ je opominjal duhovnik; „ne mislite na me. Bog me zna drugače tudi rešiti, ako hoče, da mu na zemlji še služim dalje“.

„Denarji se lahko zopet dobe“, je rekla Barba in solze so se ji vdrle po obličji, „ali mrtvi ne vstajajo več, kakor na dnevu sodbe“.

Ménart je imel silen boj v svojem srcu, pa kmalu se je premagal in rekel, da dá dva tisoč frankov. Grdo se smejaje sta prejela konjika cekine, ktere je blagosrčnost Španjolov darovala Ménartu. „Za to ceno smete, kakor hočete, obiskovati bolnike in opravljati svoje duhovne opravke“, je rekel Raul.

„Zanikernež“, je rekel duhovnik, „ne norčuj se! Tvoj konec je morda bliže, kakor si misliš! Pa bojim se, da ti ne bo duhovnik umirajočemu pomagal se bojevati, kadar se bo bližal smrtni angel“.

Sleparja sta spodbodla konje in zdirjala s tako grdo pridobljenim zlatom. Jezen je gledal Ménart za njima. „Tolovaja!“ se je jezil, „zakaj sem odjenjal in

se nisem vdaril ž njima! Barba, najina kmetija v domovini je preč — berača sva!“

„Moj ljubi Ménart“, je rekla Barba milo; „bolj sva bogata, kakor kdaj; človeku sva otela življenje in to je več vredno, kakor vsi zakladi sveta. Ménart, ti denarji niso zgubljeni!“

„Kako se vama hočem zahvaliti“, je rekel duhovnik s hvaležnim srcem, in solzica se mu je zasvetila v očeh; „vse sta storila, kar ukazuje krščanska ljubezen; svoje življenje sta za mene postavila v nevarnost, svoje premoženje sta vse darovala za mene; za tako dejanje vama ubog duhovnik, ki stoji že blizu groba, nič družega ne more dati, kakor svojo molitev, da bi blagoslovil vaju Gospod, ktereга bom prosil vsak dan, da vama on povrne namesto mene!“

„Ali bi mogla gledati“, odgovori Ménart, „kako bi bil služabnik Gospodov, ki je v svojem poklicu svoje življenje stavil v nevarnost, mučen po tacih potepuhih? Še nikoli kak denar ni bil bolje obrnjen, kakor ta, ki je bil dan za vaše življenje. Zakaj mi niste pustili, da bi tolovaja pretepel? Blagoslovil bi bil vsako kapljico krvi, ki bi bila za vas prelita!“

„Bogu se zahvaljujem, da sta samo svoje denarje, in ne tudi svojo kri ali celo svoje življenje za me smela dati“, je odgovoril duhovnik; „spoznal sem dobro, kako težko je bilo vašemu hrabremu srcu, da se odpoveste boju; pa tudi to premaganje samega sebe, ktero je morda več rešilo kakor eno življenje, vam bo enkrat povrnjeno; tako je bilo gotovo bolje!“

„Vam sem bil pokoren, gospod duhovnik“, je rekel Švicar; „še nikoli mi ni bilo žal, da ravnam tako, kakor svetuje pobožen duhovnik, dasiravno me ni vselej stalo lahko. — Noč se že dela; ali imate še daleč,

preden pridete v varnost in do svoje hiše?“ „Še dve uri“, odgovori duhovni gospod.

„To je še daleč za vas. Slabi ste še in še preveč preplašeni, da bi mogli po noči potovati brez nevarnosti. Privolite nama, da vas spremiva; vsedite se, prosim vas, na mulo, ki gre enako varno kakor lahko. Le povejte, kam naj vas spremiva“.

„Dopolnite tedaj mero svoje dobrotnosti“, je odgovoril ubogi starček hvaležno, „tistemu, kateri je svoje življenje tvegaj, svoje premoženje daroval za mojo rešitev, smem se vsega zaupati in moje prebivališče je dosti veliko, da vaju tudi prenočim“. Ménart mu je pomagal na mulo in jo je peljal za uzdo, Barba je pa z Nackom na roki šla zadaj. Luna je svetila in njena svetloba jim je kazala stezo, po kateri je duhovnik gnal mulo. Počasi in tiho so šli dalje. Zdaj je razodel gospod svojemu rešniku svoje ime in svoje življenje. Arkimbald mu je bilo ime in v sosedni vasi nekje je bil duhovnik. Trideset let je bil pastir svojih vernih. Pa čas vstaje, o kateri so duhovnika sploh preganjali, pa še bolj kot to, so ga njegovi sovražniki prisilili, da je pobegnil. Pa šele potem, ko so oropali njegovo cerkev, sežgali njegovo hišo, njega več ko enkrat smrtno pretepli, zapustil je svojo čedo in pobegnil. Ker je pa ves gorel za zveličanje svoje čede, prignalo ga je njegovo srce kmalo zopet blizu nje. V brlogu je stanoval in od tod je z marsikako smrtno nevarnostjo v revščini in pomanjkanju obiskoval tiste svoje soseske, ki so stanovitne ostale v svoji veri v Jezusa, da jih je tolažil in krepčal, lomil jim kruh življenja in delil druge svete zakramente.

Prišli so do strmine, na vrhu ktere je stala majhna podrta cerkva. Ko je Arkimbald podrto hišo božjo zagledal, je obstal in vzdihnil globoko. Kolikokrat je

v nji daroval dar svete maše, kolikokrat oznanoval Gospodovo besedo in vernim v spovedi dajal tolažbo in pouduke. Zdaj pa je bilo vse razdrto, vse mrtvo!

Steza jih je zdaj zopet peljala v majhno, porasteno dolino, katero je povsod obdajalo strmo pečevje. Svetila jim je luna. Hladen vir je tekel po nji z glasnim šumenjem. K njemu je gnal duhovnik mulo. Pot je bila zdaj med grmovjem in pečevjem tako ozka, da je bilo le težko skozi priti. Oče Arkimbald je razjahal mulo in jo peljal skozi grmovje, ki je bilo vedno bolj in bolj gosto in je rastle po skalovju. Tu obstane Arkimbald na enkrat in potrka z železom na steno. Skala se je odmaknila in odprla so se vratca, ktera je skrival mah in bršlin. Videti je bilo človeka pri svitu svetilnice, ki je duhovnika sprejel s prisrčnim veseljem.

„Kako hvalim Boga, da ste tu“, je začel mož s prijetnim glasom: „Dolgo, prav dolgo vas ni bilo domov. Silno me je skrbelo za vas!“

„Tvoja skrb ni bila prazna“, mu odgovori gospod Arkimbald prijazno. „Če bi mi Bog ne bil poslal hrabrega moža, bi me zdaj že v Bezièru imeli v ječi. Glej, tu sta moja rešnika. Pa le počakaj, slišal boš vse. Ljubi moj Teodor, pelji poprej v hlev to dobro mulo, ki me je tako varno prinesla do tukaj, potem pa prinesi na mizo, kar imava, da svoja rešnika vsaj nekoliko pogostim“.

Teodor, mlad, komaj dvajset let star mož, z žlahtnim, krotkim obličjem, oblečen v dolgo črno, talarju podobno sukno, je po ukazu duhovnikovem prižgal še eno svetilnico in je potem hitel, kar mu je bilo naročeno.

Oče Arkimbald je prosil zdaj Ménarta in Barbo, brez strahu naj gresta za njim. Ozka, temna pot se je bolj in bolj razširjala. Kako se je čudil Ménart, ko je

videl na stenah, da so bile nekdanj slikane. Stebri iz sivega marmorja so podpirali te stene, s katerih je kapala voda in vse je dišalo po trohnohi. Po več kakor dvajsetih stopnjicah so prišli do drugih vrat. Arkimbald jih odpre in stopijo v majhen hram, v katerem je bila samo ena miza in nekoliko stolov.

„Če bi še imeli stare čase“, je rekel duhovnik milo, „ko je stala še moja cerkev in moja hiša, bi napravil vama že boljšo posteljo; pa boljšega stanišča si kar ne smem želei. Zahvalim Gospoda, da mi je tukaj blizo moje fare dal najti to pribežališče.

Ves začuden je gledal Ménart duhovnika, ki je svoja gosta povabil, da se vsedeta. „Ali tukaj pod zemljo prebivate vi?“ ga vpraša Švicar. „Ali sami prebivate tu?“

„Jaz in pa Teodor“, odgovori duhovnik; najina družba so mrlíci. Tu, kjer stanujeva, so pokopavali mrtve. Nad nama je stal nekdanj Avguštinski samostan, katerega so pa pred več ko 200 leti popolno razdjali krivoverni Hugonoti. Ta kraj pod zemljo je le malo-komu znan, in še teh, ki zanj vedó je groza, priti vanj. Le malo ga je bilo treba popraviti, da je bilo mogoče v njem prebivati. Pol leta že tu živim, in za mene vedo le nekteri verniki. Ti me preskrbe z živem; oni prihajajo po mene, kadar je treba krstiti otroke ali tolažiti umirajoče; tukaj imajo sveto mašo, tukaj prejemajo svete zakramente“.

Zdaj se je Teodor vrnil in je prinesel vina, sira in kruha. „Naj vama tekne to malo“, je rekel oče Arkimbald; „rad bi še dalje ostal pri vama, pa Gospodova služba me kliče; Bog vama daj mirno noč!“ Blagoslovil ju je in je šel s Teodorom. Poslednji se je kmalo vrnil in je prinesel za Ménarta slame, za Barbo in za Nacka pa volnato plahto.

Barba in Ménart sta kmalo zaspala. Vtrujena sta bila in bolj potrebna pokoja kakor jedi in pijače. Po kratki, srčni molitvi so sladko zaspali. Bilo je kake polnoči, ko je tih šum in bled svit, ki je skozi omrežje sijal v spalnico, Ménarta zbudil iz težkega, nepokojnega spanja. Ker se je bal nevarnosti, je vstal tiho in pogledal skozi omrežje. Videl je nizko majhno hramišče, v katerem je bil altarček, na katerem so gorele luči. Videl je očeta Arkimbolda s Teodorom pred altarjem klečati in pobožno moliti psalme. Potem je vstal duhovnik in oblekel mašnikovo obleko. Stregel mu je Teodor. Ko se je sveta maša začela, je Ménart svojo ženo tiho zbudil, da bi tudi ona bila deležna daritve svete maše, po kateri sta že tako dolgo hrepenela in prejela blagoslov, ki je bil za pobožno, ljubezni polno srce Barbino veliko zdravilo in jo je bolj pokrepčal, kakor najslajše spanje. Molila sta z vso pobožnostjo. Leto dni že nista imela veselja in tolažbe, da bi bila pri sveti maši. Neskončno povišana in oživiljena sta se čutila v svojem srcu. Vera, pregnana iz francoske dežele, je tukaj globoko pod zemljo našla pribežališče. Na zemlji je molitev omolknila, v globočini pa je živel. Na zemlji so oslepljenci podirali križ, pod zemljo je stal v svojem starem veličastvu. Skale, mehkeje kakor srca ljudi, so ga vzele v svoje varstvo in so tudi njegovim služabnikom dale stanovišče. Kako jima je šla Arkimboldova skrb za dušno srečo in Teodorova zvestost k srcu. Trpela sta pomanjkanje vseh reči; od nevarnost obdana, vsako uro si svesta smrti sta vendar čula, stradala in molila ta pobožna moža in sta neprenehoma obiskovala bolnike, tolažila umirajoče in vernim v veri preganjanim zaničevani križ v krepost dajala in v vseh rečeh posvečevala ime Gospodovo.

Ménart in Barba sta prejela na sklepu maše mašnikov blagoslov. Po nekterih urah sladkega pokoja je nekdo tiho potrkal in Teodor pride: „Dan se dela“, je rekel, „in z njim se začenja naše delo. Midva morava iti in vaju ne moreva sama pustiti tu. Ne vesta, kje se pride noter in kje vun in marsikaka nevarnost bi vaju lahko tukaj zadela. Zavoljo tega je bolje, da ostavita ta kraj, dasiravno nama je iz srca žal, ker vama ne smeva več pokoja privoščiti. Sila nama to veleva. Čez malo časa bom z očetom Arkimbodom spet prišel in vama kaj prinesel, da prigrizneta.

Ménart in Barba sta se urno napravila za odhod. Oče Arkimbod je prišel in ju prijazno pozdravil: „Kako mi je žal“, je rekel milo, „ker sem vama moral pokoj prikratiti, ktereга sta tako potrebna. Čas je bil, ko sem mogel, kakor drugi ljudje, svoja opravila s solncem vred pričeti. Ta čas je minul. Enako tatovu mi mora zdaj noč služiti in po noči moram laziti k svoji čedi. Ondi moram prositi v temni noči, da mi odpro, ko so se mi sicer po dnevi vsaka vrata veselo odpirala. Oh, otroci so se vzdignili zoper očeta, oropali njegove zaklade, razdjali mu hišo, pohodili njive in njega spodili iz domovine!“ — Nehal je oče v bolečini svojega srca govoriti. „Odpusti mi, o Gospod“, je tiho prosil in si je prizadeval, da bi vpokojil s silo svojo britkost; „odpusti mi, da se tako nezmerno prepuščam svoji britkosti, saj vse rad pretrpim, ako le vse stvari zemlje posvečujejo tvoje ime, in je pripuščeno tvjemu ubogemu služabniku, da stori kaj tebi v čast in v zveličanje tvojih otrok“.

Barba in Ménart sta s srčnim usmiljenjem gledala starega duhovnika, ktereга britkost sta si pač mogla misliti, razumeti pa ne. „Ne mislita“, je dalje govoril, in skozi begoče oblake presilne britkosti je sijala mila

luč njegove stare, trdne vere, njegove navadne voljnosti in pokoja, „ne mislita, da mi je v tem temnem kraju naklonjeno samo trpljenje a nič veselja. Še žive verne, krščanske duše, ktere še Jezusa, Zveličarja nosijo v srcu in po njem hrepene. Za te sem pribežal tu sem, za te hočem živeti in umreti. Koliko tolažbe mi daje moj ljubi učenec Teodor! Jaz sem ga učil. Blizo je že bil, da bi bil pel novo mašo, pa prekucija je vse cerkve zaprla in naju iztirala. Zapustil je vse in trpi z mano pomanjkanje in silo, žalost in nevarnosti, da bi bil moj prijatelj, moj pomočnik, moj služabnik. Glejte, ljubi moji, tako mi usmiljeni Bog oslaja britkosti preganjanja“.

Zdaj je prišel Teodor in prinesel gorkega vina za zajutrak. O Arkimbald, kterega so po noči k bolniku poklicali in je imel tudi krstiti otroka, se ni mogel muditi.

Rekel je svojima gostoma: „Še eno uro vaju bom mogel spremiti; začnimo tedaj v Gospodovem imenu ta dan!“

Teodor jim je svetil. Pred vrati je stala mula. Barba in Ménart sta se od pobožnega mladenča prav srčno poslovila in šla za duhovnikom, kteri je šel po tisti poti, po kterej so potovali včera. Ko so prišli na grič do razdjane cerkve, se je duhovnik ločil od nju in se jima še enkrat prav srčno zahvalil za to, kar sta za rešitev njegovega življenja storila. „Pot bo vaju peljala na česno“, je rekel, „doli po hribu proti smrečju tam, kterega vrhovi se vidijo skozi temoto. Ondi počakajta solnca, ki bo kmalo zasijalo. Sicer bi v temoti lahko zašla. Na koncu gozda bodeta ne daleč videla čedno hišo. Zidana je. Vstopita in pozdravita mi gospodarja, starega Štefana. Ne pozabita mi tega storiti in recita mu: ‚Posvečeno bodi ime Gospodovo!‘

Po tem vaju bo spoznal, da vaju jaz pošiljam. Svesta si bodita, da vaju bodo on in njegovi prav prijazno sprejeli in vama pomagali. Obljubita mi tudi, da bodeta staremu Štefanu vse natanko povedala, kako smo se spoznali in kaj sta meni storila. Ne zamolčita mi nikakor ne daru, s katerim sta mi življenje otela. Zelo, silno zelo mi je na tem, da zve to“.

Pokleknila sta Barba in Ménart in prosila Arkimbolda za blagoslov. Tiho je molil nad njima in ju blagoslovil. Poljubila sta mu roke in Barba jih je močila s solzami. Vzdignila je zdaj tudi še svoje dete k duhovniku. Tudi Nacek je prejel blagoslov in je bil s svetim križem prekrižan.

„Vse se mi zdi“, je rekel duhovnik, ko je dal materi otroka nazaj, „da bom enega izmed vas še enkrat videl na zemlji, ne vem pa ktereга. Pojdita tedaj z Bogom in molita za me. Živita in umrita kot zvesta kristijana, potem smemo upati, da se bomo zopet videli v nebeški domačiji. K temu nam pomagaj usmiljeni Bog!“

Žalostno sta gledala Barba in Ménart za duhovnikom, dokler ni njegova visoka, častitljiva podoba zginila za razdrto cerkvico. „Barba!“ je rekel Ménart, „kak mož! kaka srčnost! kako zaupanje!“

„In kaka ljubezen!“ je ta pristavila. „To je pravi služabnik Gospodov, kateri je zapustil vse in kakor on, vse daroval za svoje podložne; za naju je molil, blagoslovil naju. Ménart, rečem ti, ta molitev, ta blagoslov je več vreden, kakor denarji, ktere sva izdala zanj. Njegov blagoslov me zagotavlja, da bova srečno prišla v domovino: Pride naj karkoli, obupala ne bom. Bog nama bo te denarje stoterno povrnil“.

Počasi in previdno sta stopala dalje in prišla do smrečja, kjer sta pričakovala dneva, kakor jima je rekel

Arkimbold. Ko sta prišla na konec gozda, sta videla v prijetnem kraju visoko od vrtov in vinskih trt obdano hišo pred sabo bolj podobno gradu, kakor kmečki hiši.

„Kaj je to?“ vpraša veselo Ménart, „ali vidiš Barba križček pred hišo! Maje se, pada! Ali je mar tudi sem prihrula brezbožna druhal?“

Barba je dolgo gledala tja. Prideta bliže. Videla sta moše in ženske, ki so jokaje in žalostni stali okrog križa. Križ je zdaj ležal na tleh. Pa glej, možje in žene so pokleknili, roke sklenili ter glasno in srčno začeli moliti. Ne da bi ju bili opazili, sta prišla Barba in Ménart prav blizo njih in obstala ter tudi molila. Kar ju zagleda eden mož, velik trden starček, z zgrbančenim, zagorelim obličjem in z bistrimi globoko ležečimi očmi. Nevoljno ju nekoliko časa pogleduje, potem pa vstane in jima reče: „Povabljena sta, da ali tu z nami molita ali pa mirno svojo pot nadaljujeta. Imamo sveto opravilo!“

„Dovolite nama prvo“, odgovori Ménart, „tudi midva častiva križ“, in to izgovorivši poklekne z Barbo poleg starega moža. Molili so dalje. Križev pot so imeli. Po končani molitvi je opravil Ménart staremu možu duhovnikovo pozdravljenje. „In kako pozdravljenje mi pošlje?“ popraša Štefan.

„Posvečeno bodi ime Gospodovo!“

„Res, od njega prihajata“, je rekel Štefan z ginjenim srcem in njegove oči so se veselo razjasnile.

„Ali poznata gospoda Arkimbolda, našo tolažbo in podporo v naši zapuščenosti? — Bog vaju tedaj sprejmi. V tem času, ko je hudodelstvo, biti kristijan, ko so cerkve podrte in duhovniki preganjani, v tem času je pač treba znamenja, po katerem se verniki spoznavajo, in to znamenje nam daje Oče naš. Njegove sedmere prošnje po vrsti pomenijo sedem delavnikov

in vsaka prošnja o svojem dnevu izrečena je tako rekoč beseda spoznanja za nas. In take previdnosti nam je treba. Zakaj kristijan biti in kralja ljubiti velja našim krvoločnim preganjalcem enako. Še enkrat vama rečem: Bog vaju sprejmi! Oh, gledala sta žalostno dejanje!“

„Ali ste sami z voljo in sklepom križ podrli?“ ga popraša Ménart z začudenjem. „In če ste tako to storili, kako se more to vjemati z vašo molitvijo, z vašo vero.“

„Storil sem“, mu odgovori Štefan, „in storil sem to s sklepom, ker s svojimi otroci še z vernim srcem Jezusa molim in njegov sveti križ častim, na katerem nas je odrešil. Od Boga zapuščeno krdelo morilcev in tolovajev hodi po deželi, razdira svetišča, oskrunja cerkve, preganja duhovnike. Kjer hudobneži vidijo križ, ga zaničujejo, bijejo, razkoljejo. Kako bi mogli križ, kterega je pobožni gospod Arkimbold pred dvajsetimi leti posvetil, pred katerim smo vsak dan opravljali svojo zjutranjo in večerno molitev, pred katerim smo tolikrat klečali, pred katerim nas je božja milost tolikrat uslišala, kako smo mogli ta križ prepustiti rokam teh zlobnikov in hudobnikov? Ali bi mogli gledati, da bi bili to znamenje milosti in usmiljenja pred našimi očmi preklinjevali, bili in razsekali? To se ni smelo zgoditi. Oh, preslabi smo, da bi ga branili; pa ne mislite, da se bojimo, da bi prelili svojo kri za sveto vero in za kralja. Da, tekla bo naša kri, in upamo tudi, da bo z boljším vspehom tekla v boju, kakor zdaj v hrabri Vandejski deželi teče. Glejte, zato smo vsi žalostni križ iz zemlje sneli in skopali jamo. Glejte, tam v ono jamo ga bomo zakopali. Tam naj počiva, dokler bo dopadlo ljubemu Bogu, da odvrne šibo svoje jeze od francoskega naroda in da mu dodeli zopet luč prave vere in podobo križanega Jezusa“.

Žalostnega srca so ga Ménart in Barba in vsi pričujoči poslušali. Na obrazih mož je ležala globoka, britka bolečina in Štefanove hčere so glasno jokale.

„Zdaj ni čas jokanja in plakanja“, je govoril krepkodušni starček dalje; „srčni bodite, ljubi otroci; naša pot je dolga in sovražniki so blizu. Urno se lotimo dela“, in še enkrat je poljubil kleče rane križanega; njegovi otroci so tudi tako storili in s solzami podobo križanega Zveličarja močili. Potem so križ s cvetečimi venci ovili in v jamo položili. Ana in Alojzij sta prinesla tudi podobe presvete device in družih svetnikov, ktere so bile doslej v hiši, in sta jih tudi h križu v jamo položila.

Ko so poslednjo lopato prsti v jamo vrgli in je bila podoba Križanega popolnoma pokrita, se je zaslíšalo po dolgem žalostnem molčanju globoko, tiho zdihovanje in marsikdo je glasno jokal. Pokleknili so na tla in svoje obličje v hladno prst skrivali. Strašno je, če svoje vere v domačiji ne smemo spoznavati in moramo gledati, kako taki, kateri so nekđaj tudi imeli pravo vero, zdaj to vero, ktera je svojim zvestim spoznavalcem toliko tolažbe in povelíčanja dajala, zaničujejo in z nogami teptajo. Štefanu se je glava sklonila na prsi, njegovo obličje je obledelo, oči so se pomračile, sapa mu je skoraj zastala.

Tako je ostal nekaj časa kakor zamaknjen, ves v bridkost svojega srca vtopljen. Kar na enkrat pa je vstal in s krepkim glasom rekel: „Pokazali smo svojo vero, svojo ljubezen; ljube hčere, ljubi sinovi, odprite upanju svoja srca. Tu smo križ pokopali, Križani pa še živi in bo živel od veka do veka! Kakor je pa resnično po svoji smrti iz groba vstal, tako gotovo bo se zaničevani, trpinčeni križ v naši domovini zopet vzdignil; nikoli, moj Zveličar, ti ne boš v svoji

milosti uboge francoske dežele zapustil! Tvoje ime bodo zopet častili in posvečevali v deželi. Tvoj križ vidim zopet stati. Vidim ga, kako se sveti na cerkvah in gorah! Zopet se boš k nam vrnil in nam svojo milost prinesel! Ta čas bo zopet prišel. Potem pa usliši, o usmiljeni Jezus! našo prošnjo, da mi, ki smo čas revščine in tvojega zaničevanja videli, tudi čas tvojega novega prihoda in tvojega poveličanja gledati smemo. Bertram in Nikole, moja sinova, srčna bodita! Ana in Alojzij, obrišita si solze; še imamo Zveličarja živega v naših srcih, še živi v nas vera in upanje!“

Skrbno so zdaj jamo enako drugi zemlji poravnali in z grmovjem tako zakrili, da je najbistrejše oko ni moglo izslediti. Potem se je vrnil stari Štefan prijazno k Ménartu in Barbi rekoč: „Zahvalim se vama za vajino odkritosrčnost in vdeleževanje. Vem, da vajina srca še za Jezusa gore. Zvesto upam, da bo še čas prišel, ko bodeta tudi vidva z veseljem pridelala, kar smo zdaj z bridkostjo kot drago seme v zemljo položili. Krivica bi pa bila, če bi v svoji bolečini dolžnost gostoljubnosti pozabili. Daleč sta prišla. Počita se nekoliko pri meni. Pojdimo otroci in postrežimo svojima gostoma. Povedala nam bodeta kaj od našega ljubega očeta Arkimbolda, in to bo gotovo naša srca olajšalo.“

Štefan je peljal Barbo in Ménarta zdaj v svojo hišo. Praznota stanic, v ktere sta stopila, je bila v čudni primeri mimo obilnosti, katero je bilo v cvetečih vrtilih in na rodovitnem polju videti. „Ne čudita se, ljuba prijatelja“, je začel žalosten Štefan, „da ne najdeta ne najpotrebnejšega orodja več tukaj. Samo ena stanica je še za potrebo napravljena. Meni ni več tu ostati. Ne morem se dalje na mestu videti, kjer ne smem več svoje vere očitno spoznavati. To

hišo, v kateri so bili moji otroci rojeni, bom v kratkem zapustil. Sile ne morem trpeti. Kot mornar sem se dvajset let vozil po morju; v štirih delih sveta smo se vojskovali, pa v najhujšem viharju, ko so nas valovi hoteli požreti, ko je nad nami treskalo in so barke pokale, mi je bilo lože, kakor tu, kjer je človek hudo-delec, kateri je svoji veri in svojemu kralju zvest, kjer vsaka sapica zdihljeje trpinčenih in umorjenih in prah razdjanih cerkva nosi proti meni. Tu ne morem dalje živeti, kjer tolovaji po mojem pošteno pridobljenem premoženju strežejo in me more vsak slepar s krivim pričanjem pripraviti ob življenje! Še je dežela, kjer se vojskujejo za mojo vero in za mojega kralja; tja bom šel; ondi se bom s svojimi sinovi boril do smrti; ondi bom svojo kri prelival do poslednje srage in okrepan s svetimi zakramenti vlegel se pod deblom svetega križa v pokoj. Že davno je vse pripravljeno za moj odhod. V nekaj dneh me ne bo več tu.“

Zdaj je prinesel Alojzij sadja in vina. S srčno, ljubeznjivo postrežnostjo je postregel Štefan svojima gostoma in ju prosil, da mu povesta, kako sta se seznanila z očetom Arkimbodom. Z navadno odkritostjo mu je Ménart povedal vse. Rad bi bil umni vojak zamolčal dar, s katerim je otel Arkimbolda. Pa ker mu je Arkimbold zapovedal in pa tudi, ker ga je Štefan spraševal tako zvito, mu je povedal tudi to.

„Lepo je to, Ménart“, je rekel Štefan in mu z veseljem stisnil roko; „odrezala sta se junaško, in ne potrebujeta moje hvale. Darovala sta vse svoje premoženje. Prosim vaju, pripustita mi, da vse zopet poravnam. Očeta Arkimbolda volja je, da namesto njega plačam ta dolg!“ Šel je, pa kmalo se je zopet vrnil. Naštel mu je dva tisoč frankov v francoskih cekinih, proseč ga, naj jih vzame. Ves osupel je po-

gledoval Ménart zdaj svojo ženo zdaj denarje in Štefana, kateri ju je silno prosil, da spravita denar. „Oh, vzemita no,“ je prosil, saj je volja očeta Arkimbolda, ktero zdaj storim. Brez namena vaju ni poslal sem. Meni še ostane dovolj. Bog me je z bogastvom obdaril in moji otroci so že davno preskrbljeni. Več nego to, več nego vse svoje premoženje, da več nego svoje življenje imam se zahvaliti Arkimboldu. Pred tridesetimi leti sem bil v njegovi fari. V njem sem spoznal, kaj more duhovnikova oblast in modrost z božjo milostjo. Samo štiri leta pred mojim prihodom v domačijo je bil ondi duhovni pastir, in njegova nevtrudena delavnost, njegova milodušnost in modrost je otela selo, ktero so sosedje poprej zavoljo razuzdanosti pomilovali in zaničevali, iz luže in trohnobe grešnega življenja in očitno poboljšala. Nič mu se ni moglo protiviti. Njegova častitljiva podoba, prijazno, žlahtno, tako milo obličje, njegove pobožne, jasne in vendar bistre oči so si pridobile srca vseh, še preden je govoril. In njegovo govorjenje, tako krotko in vendar tako krepko, tako prijetno in milo, ono ni prvi pot premagalo, pa pripravilo si je s prijetnostjo in jasnostjo pot tudi v še tako zatrjena srca, ktera je potem omečila moč njegove dušne gorečnosti. Kaj pa še le njegov izgled! Kakošno življenje sem videl tu! On ni bil samo naš učenik, bil je naš izgled. Noben oče ne more bolj ljubiti svojih otrok, kakor je on ljubil nas. Za nas je stradal, si je živež in obleko, in celo spanje kratil, da je nam pomagal. Noč in dan je delal za svoje farane, je tolažil bolnike in siromake. Šole nismo imeli. On jo je napravil in je mnogo daroval za njo. S svojimi farani je napravil hišo za uboge, ktera je bila znana daleč okrog. Misliti si morete lahko, da so hudobneži v fari tako pobožnega, za vse dobro tako gorečega

duhovnika kmalo začeli sovražiti. Žalili so ga na vso moč, kjer koli so imeli priložnost. On pa je trpel in odpuščal. Njih hudobne zvijače je vračal z modrostjo, njih hudobnost s krepostjo in ljubeznijo. In to je njegove sovražnike silno peklo. Tako je kmalo premagal vse, pa ni jih samo premagal, ampak celo pridobil si jih je in Jezusu jih je pripeljal nazaj. Tako se je pod njegovim modrim in pobožnim vodstvom odivjana soseska kmalo vsa predrugačila. Sovrašтво je zginilo in namesto njega sta kmalo povsod ljubezen in potrpežljivost kraljevali med vsemi. Pijanci so postali trezni, razuzdanost obeh spolov se je kmalo umaknila žlahtni čednosti, sveti čistosti. Vse se je obrnilo na bolje. Pridnost in pobožnost sta se vselili v hiše. Cerkve, popred prazne, so se napolnile, in službo božjo in svete zakramente so pridno in pobožno obiskovali.“

„Tako je bilo v moji domačiji, ko sem se po dvajsetih letih zopet vrnil v njo, z vsemi čednostmi in hudobijami mornarja. Prvih je bilo res malo, tim več pa poslednjih v meni. V svojo nevoljo sem našel svojo domačijo vso drugačno in malo me je veselilo, vdati se tihemu, rednemu življenju. Kakor na morju, tako sem hotel tudi še na suhem razuzdano živeti. Igral, pijančeval sem, po noči sem rojil in skušal tudi druge zapeljati v tako življenje. Oče Arkimbald je prosil in svaril. Že prvi pot, ko sem prišel k njemu, sem čutil moč njegovega stanu in njegove čednosti. Svojemu admiralu, ki je bil ohol, srčen mož, sem brez strahu gledal v plameneče oči; pogleda duhovnega gospoda pa, v katerem so gorele bridkost in bolečina, ljubezen in krepost, nisem mogel prenašati. Umikal sem se mu povsod. On pa me ni spustil izpred oči. Kakor dober pastir za zgubljeno ovčico je hodil za mano in ni počival prej, da jo je našel in v svoj hlev

pripeljal. Prej sem se ga bal, zdaj sem ga moral ljubiti. S plamenečimi besedami ljubezni in svete gorečnosti je govoril z mano. Razodel mi je nagnusnost in revščino mojega življenja. Budil je v meni vero v Zveličarja in upanje v neskončno usmiljenost. Dvajset let se nisem izpovedal. Povedal sem mu vse svoje grešno življenje in od njega peljan sem začel novo, boljše življenje. Oče Arkimbald je bil zdaj moj prijatelj, moj oče. Z njegovo pomočjo sem mogel posestvo kupiti in se pošteno živiti. Po njegovem nagovarjanju mi je dal premožen kmet svojo dobro hčer, svojega edinega otroka v zakon, in tako je bil storjen začetek mojega današnjega premoženja. To vse je storil oče Arkimbald, moj oče. Njemu se imam zahvaliti za vse. Ko ste oteli njegovo življenje, oteli ste moje. Vse kar imam, je njegovo! Zato se ne branita, vzeti tega denarja, in če je tega premalo, vama dam rad še toliko. Zakaj bogat sem in smem reči, da ne teži ne en krivičen vinar moje vesti!“

„Ali mi ima tako kmalo povrnjeno biti, kar sem posodil? in tako dobro in varno je bilo posojeno!“ je rekel Ménart odkrito; „rad bi bil imel, da bi bil Bog to dalje obdržal in nebeški blagoslov dal za obresti!“

„Verjemite mi, da ne bo ostalo brez tega“, je rekel Štefan; „na vajini poti se vama bo prilegel krajcarček, in gotovo je bolje, da prineseta v svojo domovino polno mošnjo, kakor prazno culo. — Kdo pa prihaja čez grič? en mož, pa sam; zdi se mi, da ima orožje. Lesketa se z daljave, kakor svetlo jeklo.“ Ménartu se je zdelo, da je Raul, tisti Raul, kateri je z enako hudobnostjo kakor s sovraštvom preganjal očeta Arkimbolda. Razodel je svoje misli Štefanu.

„Je že“, rekel je ta, pa ne brez nepokoja. „Poznam tega sleparja in nič dobrega ne pomeni to, da prihaja. Kakor rabeljev pes lazi in zasleduje duhovnike in vse, kateri so kralju podvrženi. Kaj neki išče tu? Ob ne pravem, prav ob ne pravem času mi pride. Le dva dni še, in jaz in moji bomo na trdnem: Zdaj pa velja, znebiti se ga z dobrim“.

Prosil je Barbo in Ménarta, naj gresta v drugo sobo, ker bi ju Raul gotovo spoznal in si mislil kaj napačnega. Tudi svojim sinovom je ukazal oditi, pa vendar ostati blizu in biti pripravljenim, da bi prišli, ako bi treba bilo jih poklicati. Štefan je pohlevno odgovoril na Raulov pozdrav, kateri je ogledoval še dobro opravljeno sobo.

„Kaj te je prineslo?“ ga vpraša Štefan mirno pa trdno. „Ali mi imaš kaj naročiti?“

„Daj mi najprvo kupico vina, Štefan“, mu odgovori in se vsede kar za mizo; „ne morem trpeti jutranje megle v svojem želodcu“.

Štefan je požvenčkal in ukazal Alojziju, da naj vina prinese.

„Štefan“, je govoril Raul dalje in vino debelo požiral, „tvoje vino je dobro in mi dosti ljubše. Ali si vendar odpravil križ, ki je toliko časa grdil tvojo lepo hišo? Prav si storil, Štefan, preč s to farško sleparijo in vražo. Luč in svoboda naj kraljujeta v naši deželi!“

„Prava luč in prava svoboda! To tudi voščim“, mu odgovori Štefan pokojno, kolikor mu je bilo mogoče in se je prehajal po sobi, tiho mornarsko pesem pojoč. Raul pa je pil in grajal farje in njih prijatelje.

„Jaz mislim“, mu odgovori Štefan, „da nimaš ti kar nič, zavoljo česar bi jih grajal. Ali ni bil en tak far, kateri se je iz usmiljenja za tvojo mladost kralju

pred noge vrgel in te s svojimi silnimi prošnjami rešil, da te niso na galejo peljali, na katero si bil že komaj osemnajst let star zavoljo tatvin in razbojev obsojen?“

„Molči, Štefan, in ne spominjaj me tega“, zakričal je Raul jezno; „zato se nimam farjem zahvaliti. Ali ne veš, kaj so mi pozneje storili?“

„O prav dobro vem. Iz cerkvene občine so te djali, ker si očitno v pivnicah vero zaničeval, zakon prelomil in se duhovnim in posvetnim gosposkam zoprstavljal!“

„To je laž, nesramna laž!“ je kričal Raul še bolj jezen. „Že takrat sem oznanoval, kaj je svoboda in enakost; pa tepci me niso umeli. Že takrat sem razdrobil spone nasilstva, s katerimi so nas farji in žlahtna gospoda vezali. Svoboden, svoboden sem hotel biti, in to je bilo moje hudodelstvo. Živi svoboda!“

„To tedaj je tvoja svoboda?“ je rekel Štefan, katerega kri je bolj in bolj vskipevala. „Ali je vero zaničevati, najsvetejše resnice z nogami teptati, ropati in krasti, nedolžnost zapeljevati, čednost preganjati, ali je to svoboda?“

„Štefan, ali tako ti govoriš o svobodi in enakosti, stebrov republike? Bojim se, da si skriven prijatelj kraljestva. Ako nisi faršk in kraljev hlapec, trči z mano: Živela republika! živel Danton, živel Robespier!“

„Strele jih ubij!“ reče na to srčni in razkačeni sivček in vrže svojo kupico v steno, da so daleč okrog leteli koščki. „Sram bodi vsacega Francoza, ki more piti na zdravje tacih pošasti!“

„In smrt bodi tebi!“ zavpije zlobno Raul, „ki si najnesramnejši izdajalec republike!“ in z golo sabljo plane na neborožnega starčka. Ta pa se mu umakne, ga spodbije in zgrabi s silno močjo za grlo. Raul si

je vse prizadjal, da bi se mu iztrgal. Sabljo je od sebe vrgel in iskal pištolo, katero je imel za pasom. Pa vse je bilo zastonj. Štefan ga ni spustil. Z vso močjo se je boril za svoje življenje in je hudobneža bolj in bolj stiskal in davil, da je rjul in tiščal pene. Njegovo kričanje je Bertrama, Nikolo in Ménarta priklicalo. Prestrašeni so hiteli očetu pomagat. Zdaj še le je zamogel Štefan brez nevarnosti za svoje življenje Raula izpustiti; Raul je padel na tla. — Bil je mrtev.

Žalostno je gledal Štefan mrtveca. „Bog ni hotel, da bi bil drugače umrl! Bog je moja priča, da nisem kriv tvoje smrti! Umoriti te nisem hotel, pa šlo je življenje za življenje! Bog bodi tvoji duši milostiv!“

Z grozo so ogledovali vsi Raulovo spačeno, še po smrti divje, srdito obličje. Ménart se je spomnil besed, katere je še pred kratkim oče Arkimbold govoril hudobnežu, in kako kmalo, kako strašno so se mu zdaj spolnile!

„To ni bilo prvi pot,“ je rekel Nikola; „da je oče Arkimbold videl v prihodnost. Raul je umrl, kakor je živel, v grehu, pijanosti in kletvi!“

„Njegova smrt bi nam utegnila biti nevarna“, je rekel Štefan. „Pred ko je mogoče, moramo zapustiti ta kraj. Pokopljimo najprvo truplo.“ Brez odloga so mrtveca zakopali v jamo, kjer bi ga nihče lahko ne našel. Štefan je hotel še očeta Arkimbolda obiskati z Alojzijem in Ano; zakaj nemogoče bi mu bilo, zapustiti svojo domačijo, da bi od njega ne prejel tolažbe in blagoslova. Brez odloga se je za odhod napravil. Njegova sinova sta imela do večera hišo varovati in vse za beg pripraviti. Še po noči so hoteli svojo domačijo zapustiti in daleč v Vandejki iskati novo boljše.

Ménart in Barba sta ponudila svojo pomoč; pa prijazno so se jima zanjo zahvalili. Štefan jima je

svetoval, naj potujeta dalje brez odloga; zakaj nihče ni mogel vedeti, kaj bi ta žalostni prigodek tudi za nju znal prinesiti.

S solznimi očmi sta se poslovila Ménart in Barba pri jakih ljudeh, obljubivši trdno molčati zastran tega, kar se je zgodilo, in prejeta ljubezen ohraniti v hvalnem spominu.

„Barba“, je začel Ménart, ko sta bila že pol ure od Štefanove hiše, „Barba, v malo dneh sva doživela mnogo reči. Barba, kako ti je pri srcu?“

„Dobro, Ménart!“ je odgovorila; „božjo pravičnost sem videla v kazni zakrknjenega grešnika, videla sem pa tudi njegovo usmiljenost. Ali nama ni pomagal iz tako velicnih nevarnosti? naju peljal k pobožnemu duhovniku in potem k dobremu Štefanu? in ali nama ni v najhujši sili, ko sva bila čisto ob vse denarje, zopet povrnil vse najino bogastvo?“

„In pa še več, kakor to,“ je rekel Ménart; „pomagal nama je tudi k dobremu dejanju. Jaz namreč že mislim, da je bilo dobro delo, ko sva blagemu očetu dala svoje blago in premoženje, brez upanja, da nama bo kedaj povrnjeno. Kako je to, Barba, mula ne hodi tako lahko, kakor sicer; zdi se mi, da mnogo več nosi kakor včeraj.“

Barba je šla koj z Nackom z mule in preiskovanje je v resnici pokazalo, da ima Ménart prav. Umetno med drugo robo sta dva težka kosa najlepšega platna skrita bila. V vreči so bile steklenice z vinom in prekajeno meso in več sladkarij za malega Nacka. Zavitek s 50 francoskimi cekini z napisom: „Za malega Nacka“ je ležal na dnu vreče skrbno zavit, in poleg njega majhen srebrn križec. — Teh darov drug nihče ni mogel dati, kakor Štefan in njegovi otroci. Silno začudena in z ginjenim srcem sta se Barba in Ménart zahvalila svojim

dobrotnikom za enako velike kakor z ljubeznijo podane darove in nista mogla njih in očeta Akrimbolda pre-hvaliti. — Premoženje, kakoršnega bi bila komaj upala, jima je bilo v kratkem času tako čudovito naklonjeno, in obljubila sta zvesto in sklenila, da obrneta to pre-moženje v čast božjo in v čast in veselje svojih do-brotnikov.

II.

Pridi k nam Tvoje kraljestvo.

Ménart in Barba sta potovala tiho in kolikor se je dalo urno proti svoji domovini. Kakor nevidljiv varh ju je spremljeval Arkimboldov blagoslov, da bi odvrčal od nju vse nevarnosti, ktere je tisti drzni, brezpostavni čas tolikrat popotnikom naklonil. Srečno sta prišla v svojo domačijo in nista mogla dosti Boga zahvaliti, ko sta zopet po varni poti mogla hoditi, ko so ju tihi, mirni ljudje prijazno pozdravljali, ko sta smela nepreganjana in mirno hoditi zopet v cerkev, poslušati besedo Gospodovo in uživati presveto Telo Jezusovo. —

V Podgozdu (Unterwalden) je bil Ménart doma. Ondi se je naselil in je blizo Stanzstadta, prijetne velike vasi, sezidal hišico na koncu lepe doline, ki se razprostira proti Stanzu. Podgozdjanje se žive z živinorejo, z napravljanjem sira in s pridelovanjem najboljega, najžlahtnišega sadja. Kmalo si je tudi Ménart kupil več krav in je začel z veseljem svojo kmetijo. Saj je imel s čim začeti jo, ker so mu Španjoli in Štefan dovolj pomočkov dali v roke. Ko se je iz stare kočice, v kateri je med zidanjem prebival, preselil v novo, je rekel ves vesel: „Barba, dobro se odseda! poglej najino čedno hišico, najine lepe krave in še celo najinega fantka, najinega Nacka! Barba! ali si še česar želiš?“

Barba se je Bogu zahvalila in veselila se najbolj nad Nackom, ki je tako čvrsto rasel, in nad Ménartovim zdravjem, katero je v mnogoletnem trpljenju in pomanjkanju v vojski zelo trpelo. V domačem, krepkem zraku in pri rednem, prostem živežu se je pa zopet popravilo. Radostno in s pravim veseljem je opravljal svoja dela. Nič mu ni bilo težavno. Vse mu je šlo lahko od rok. Blagoslov božji je bil v njegovi hiši, in ta blagoslov je bil velik.

Največji blagoslov je bil pa za oba tihi veseli mir, ki je med njima kraljeval, in ta mir je izviral iz prave srčne ljubezni, iz pravega krepkega zaupanja v Boga, in iz dobre poštene vesti.

Ménart in Barba sta vedno pomnila prve dolžnosti krščanskih zakonskih z molitvijo, ljubeznijo in lepimi izgledi se vzajemno k dobremu spodbadala in se tako vzajemno po opominu apostelja, napeljevala k svetosti. Zato sta vselej skupaj opravljala jutranjo in večerno molitev in kleče s svojim sinčkom v sredi Bogu darovala svoje veselje in svoje nadloge. Skupaj sta hodila v cerkev k službi božji in prav grdo vreme je moralo biti, če je moral Nacek ostati doma. Nacek je pa tudi sam hrepenel po hiši nebeškega očeta. Nikakoršen mraz in nikakoršen led ni mogel fantka zadržati doma, ko je začel dobro hoditi.

Tako pobožno, prosto in vendar tako krepko sta Ménart in Barba tiho gospodarila. Očitno je Bog iz nebes pobilagoslovil njuno svetost in bogoljubnost. Nju premoženje je rastlo. Marsiktera nesreča, koja je njune sosede na živini ali po bolezni zadela, se je nju ognila; marsičesa dobrega, kar družih ni zadelo, sta bila ona deležna. Kedar sta se poprejšnje revščine spominjala, je Barba vselej pobožno oko v nebo vzdignila ter rekla: „Ménart, ne pozabiva tega, kteri nama vse dobro daje!

Prosiva ga, da nama pusti in obvaruje najino največje bogastvo na zemlji, najinega otroka!“

„Prav imaš, Barba, to je najino bogastvo“, je rekel Ménart, in Nacka na svoje srce pritisnil; „ta naji bo bogatil z ljubeznijo do Jezusa, z zvesto hvaležnostjo, z voljno pokorščino“.

Da bi pa svojemu otroku tacih darov naklonila, to je, da bi ga zveste natančne pokorščine navadila, vero v Jezusa in ljubezen do njega v njem zbudila, njegovo srce za pravico in sramožljivost vtrdila, — to doseči, so se starši najbolj prizadevali.

Kedar so bili vsi opravki dneva opravljeni in je tihi večer z milo svetlobo in hladno sapico se vlegel v dolino, sta sedela Ménart in Barba z Nackom v senci cvetočega drevja, sta ondi večerjala in se lepo pogovarjala. Tukaj posebno je Nacek prvi poduk o Bogu prejel od svojih starišev. Rad in vesel jih je poslušal. Ker sta ga oče in mati presrčno ljubila, čutil je, kako neskončno velika mora biti božja ljubezen, ki mu je tako dobre rednike dala.

V sredi med krasnimi, velikanskimi planinami, silne gore nad sabo, globoka jezera in šumeče reke pred sabo je gledal v njih ravno toliko prič božje vse-mogočnosti in velikosti. Barba mu je pripovedovala o rajju, o Adamu in Evi, od nju nepokornosti, od nju kazni. Solze so zalile fantu oči in britko ter vstrašen je dejal: „Ali tako ljubega Boga sta mogla razžaliti; v vseh rečeh mu hočem biti pokoren pa tudi vam in očetu. Nikoli me ne smete nepokornega videti.“ Potem se je jezil nad zapeljivo kačo, ktera ju je zapeljala. Kar je Nacek obetal, da bo pokoren, je bilo tudi res. Barba in Ménart sta imela pravo veselje nad njegovo voljno pokornostjo.

Vedoželjni deček Nacek je želel zvedeti, kako se je ljudem po grehu godilo. Barba mu ni zamolčala nasledkov greha in revščine, koja je zgubo božje milosti, smrt telesa in zbujeno poželjenje hudega prinesla ljudem. Vstrašil se je deček. „Oh, take dobrote zgubiti“, je zdihoval, „ločiti se od najljubšega očeta, in po svetu tapati, kakor zapuščene ovce, ki nimajo ne pastirja ne hleva. O mati, kako strašno, kako bričko je to! Kaj bi bilo z mano, če bi me vi in oče zapustili, če bi brez jedi in pijače, brez strehe in obleke moral po svetu laziti. O, kako se hočem greha varovati, da le pri vas ostati smem in da me bo nebeški Oče rad imel. Mati, ali so bili ljudje potem popolnoma zgubljeni? Ali se jih ni nihče usmilil? Njih revščina je bila presilno velika!“

„Bog se je po svoji neskončni usmiljenosti usmilil nesrečnih ljudi,“ je govorila Barba dalje, „in jim je kaj dobrega, mogočnega pomočnika poslal“. Pripovedovala mu je zdaj o Jezusu, Sinu božjem, koji se je po volji nebeškega očeta včlovečil, je za grešne ljudi iz ljubezni trpel, zanje prebitko smrt pretrpel, da jih je s svojim trpljenjem in s svojo smrtjo večne kazni odrešil, z razžaljenim očetom spravil in zopet otroke nebeške naredil. Nacek se je jokao, ko so mu mati povedali, da je tudi za njega Zveličar svojo predrago kri prelil. Hvalležno je poljubljal in s solzami močil tisti križec, kterega mu je njegov krstni boter, španjolski polkovnik, na verižici okrog vratu obesil in koji odsihmal ni več prišel z njegovega vratu. Njegov otroški um si je že takrat mislil velikost in neskončnost ljubezni in pravičnosti božje, koja se ni nikjer lepše in bolj živo pokazala, kakor v odrešenji in v smrti Jezusovi. „Oh“, je rekel, „svojega edinega Sina je daroval nebeški Oče za nas? Tako zlo nas je ljubil! Mati! jaz sem tudi vaš edini sin. Vi me tudi prav prisrčno ljubite. Mati, ali

bi vi bili mene dali? je vprašal in objel s svojimi ročicami mater in se je pritisnil na njene prsi. „Mati, ali bi me dali trpinčiti in križati?“

Barba se je vstrašila; njeno srce se je treslo in trepetalo. Nikoli ni ljubezni božje bolj živo in bolj globoko občutila, kakor zdaj. Meč jej je šinil skozi srce. Mislila je, koliko britkosti je deviška mati pri križu trpela, in Boga je prosila, naj ji pusti edinega.

Nacek je lepo rasel. Na njegovih licih so cvetele rože nedolžnosti, iz njegovih oči so sijali žarki jasne, zdrave, krepke duše. Ménart in Barba sta ga zdaj v šolo poslala, in sta mu tudi doma pomagala, tako, da je v kratkem v pripravnosti in pridnosti prekosil vse druge šolarje. S srčnim veseljem je hodil v šolo in v cerkev, kjer je njegova otroško pobožna duša v molitvi in v poslušanju besede božje, katero so mu stariši doma razkladali, imela živež. Ko je s starostjo tudi njegov život močnejši prihajal, je pomagal, kakor je mogel materi v hiši, očetu na vrtu ali pa na paši. Na planinah, kjer je imel nad sabo jasno nebo, pred sabo cvetoče travnike, se je v sredi svojih lepih veselih čed čutil neizrečeno srečnega. S svojimi ovcami in jagnjički se igraje je marsikter vesel teden svojega življenja preživel; zdaj je pel, zdaj molil in se učil.

Primerilo se je poslednje dni meseca avgusta leta 1798., da se je koza splašila in čedo zapustivši zdaj gori zdaj doli kakor divja bezljala. Nacek je tekkel za njo. Pa brza živinica ga je vedno globokeje in globokeje v dolino speljala in se mu ni dala nikakor vjeti. Nacek se ni dal utruditi. Skušal se je skoraj z njo v urnosti in večkrat je mislil, da jo že ima, pa zopet mu je ušla. Tako je prišel že skoraj večer in pod goro, kjer se je šumeč potok vil med skalovjem, zagleda Nacek ves zavzet mlin. „Daleč sem zašel“, je rekel in

prijel kozo, katero je šumenje vode in ropotanje mlina omamilo, in jo vjame brez opore. „Da imam le svojo kozo!“ Skoraj dve uri je tekal za kozo. Ves truden je šel tedaj v mlin in prosil kaj jesti. Mlinarica, priletna žena, z modrim pa prijaznim obličjem, je prijazno sprejela dečka, kateri ji je naravnost povedal, kaj se mu je zgodilo, in je mleka in kruha prosil.

„Dala ti bom obojega“, mu je rekla prijazno. „Dobro poznam tvoje stariše. Kako si pa mogel zavoljo ene živali svoje življenje devati v tako nevarnost?“ in skoraj prestrašena je pogledovala zdaj dečka, zdaj strme s prepadi preorane gore, s katerih je drzni Nacek skoraj tekoč prišel.

„Da bi le zopet tako gori prišel“, je rekel srčni deček, „kakor sem prišel doli. Pa malo težje me bo stalo“.

„Nacek“, ga je posvarila mlinarica, „ali hočeš zopet skušati Boga? Tvoja čeda to noč lahko na paši pod milim nebom ostane; noč je topla in prijetna, tebe bom pa, ko se naješ, po hlapcu poslala domov“.

Nacek se je malo branil, potem pa se je vdal in je prav z veseljem večerjal. Mlinarici je živi, prijazni deček zelo ugajal, in rada je njegovo umno in prosto govorjenje poslušala. Berač je prišel k njima in ju je prosil daru. Nacek mu je koj dal lep kos svojega kruha, mlinarica mu je pa par vatlov platna za srajco odrezala. Iz hvaležnosti je molil mož Oče naš. Nacek in mlinarica sta ga pobožno poslušala. Ko je pa molil: „Gospod! pridi k nam tvoje kraljestvo!“ je mlinarica zdihnila in z milim glasom prosila: „Da Gospod! Daj, da pride k nam tvoje kraljestvo“, in je ponižno svojo glavo priklonila. Berač pa je nehal moliti in rekel nevoljen: „Žena, ali nimate vsega, česar vaše srce poželi. Ali niste zdravi in trdni? Ali ne živite s svojim možem

mirno in dovoljno? Ali vaši otroci niso dobro izrejeni in vsi dobro preskrbljeni, tako, da že vnuke pestujete? Ali niste vi najbolj dobrotljiva žena celega okraja? Kaj še hočete več? Kaj še manjka k vaši sreči? Saj imate že tu na zemlji nebeško kraljestvo in ni vam treba, da bi ga še želeli“. „Jernač“, mu reče mlinarica ostro in razžaljena, „govoriš, kakor umeš. Več kakor dobro jesti in piti, igrati in plesati nisi nikoli želel in na več tudi mislil nisi. V človeku pa je hrepenenje in želenje, ktereга nobeno posvetno veselje, nobeno pozemeljsko uživanje ne vpokoji; to je hrepenenje po Bogu in njegovem kraljestvu, po tistem izveličanju, ktereга ni nobeno oko videlo, nobeno uho slišalo in nobeno človeško srce čutilo“.

„Z vami se prepirati, me nič kaj ne veseli“, ji odgovori berač kljubljivo. „Vi ste za starega Jernača preučeni, vedno berete in ne zamudite nobene pridige. Jaz tega ne morem. Moram hoditi in si svoj kruhek težko pred durmi bogatincev sprostiti, da ne poginem lakote. Nihče me nima v skrbi, da bi mi kaj poslal na dom. Če včasih ves izdelan frakeljč žganja izpijem, ker mi je navadno vino prekislo, dobro pa predrago, brusijo bogatinci jezike, kolikor morejo. Jaz pa upam, da bodem kot berač ravno tako prišel v nebeško kraljestvo, kakor bogatinci s polnimi vrečami denarja in polnimi sodi vina“.

„Gotovo, Jernač, ako bi imel ti pravega duha ubožnosti, verne, iz ljubezni do Boga se darujoče ubožnosti, kakor si jo je pobožni brat Nikolaj izvolil pred štirimi sto leti, bi gotovo lože prišel v nebeško kraljestvo, kakor vsak bogatinec, če je še tako pobožen. Toda ti si zabredel v pijanost in lenobo, zaradi tega ti prava luč ne more posvetiti“.

„Kaj veste vi, mati, kako ubozega revščina tare?“ jo vpraša zaničevaje in bridko berač. „Ali ste kedaj stradali in žejo trpeli? Ali ste kedaj raztrgani hodili in mraz zime trpeli? Ali ste kedaj bili zaničevani, kakor so ubogi ljudje?“

„Vem kaj je siromaštvo“, odgovori mlinarica mirno; „s siromaštvom in upanjem sem prevzela mlin; pa sem vendar siromaštvo dosti ložje prebila, kakor skušnjave, ktere mi je bogastvo prineslo. Gospod, tebi je znano, koliko me je stalo, da sem odvrnila svoje srce od bogastva urno pridobljenega in da sem ga tebi ohranila!“ Pomigala je beraču, da naj gre, in žalostno je svojo glavo priklonila globoko v misli zatopljena. — Nacek je stopil k nji, jo vprašaje gledajoč. Kar prime mlinarica naglo, kakor od veselega, sladkega upanja razsvitljena, dečkove roke in reče: „O ljubi moj Nacek! Išči le samo eno, kraljestvo božje, večno zveličanje, in vse drugo malo čislaj!“

„Kje pa je kraljestvo božje?“ jo vpraša Ignacij, „in kakošno zveličanje me čaka ondi?“

Mlinarica je hotela odgovoriti; pa naglo je obmolnila, in ga, polna ljubezni za ročice drže prosila, naj v njenem imenu stariše pozdravi in kmalo zopet pride. Peljala ga je k Andreju, mlinskemu hlapcu, kateri je s kozo že čakal, in mu priporočila, naj dečka varno pripelje njegovim starišem. — Nacku ni bilo ljubo, da se je moral tako hitro ločiti od dobre mlinarice. Kaj rad bi jo bil še izpraševal o kraljestvu božjem, o angelih in svetnikih, ki ondi prebivajo, o veselju, katero Bog ondi pobožnim deli. Namesto mlinarice mu je imel zdaj Andrej odgovarjati na vprašanja o kraljestvu božjem. Pa ta mu je le malo vedel povedati. Samo to je vedel, da je gori pri Bogu očetu prav dobro živeti, da sta tudi Bog sin, izveličar in

sveti duh gori z materjo božjo, sveto devico in vsemi angeli in svetniki. Tako vsaj so ga stara mati učili in to so mu tudi gospod župnik potrdili in še pristavili, da, kakor je nebeško kraljestvo lepo, je vendar silno težko gori priti, in samo to njemu, Andreju namreč, ni bilo všeč.

„In jaz moram vendar gori priti,“ je rekel deček živo. Vsaj sem na najvišje gore svojega kraja priplezal. Dobro znam na gore hoditi, še bolje pa plavati in skakati, in bi rad videl goro, na katero bi ne prišel. Povem ti, Andrej, da moram v nebeško kraljestvo priti, in če bi si obe nogi ožulil in glavo in roki polomil.“

Andrej se je smejal dečkovemu prostemu govorjenju in mu je svetoval, naj prosi angele, zakaj k nebesom leteti je lažje, kakor vanje plezati. „Ako more moj angelček varh kaj časa biti brez svojih perutnic, da bi ne trpel škode, mi jih bode gotovo posodil, da bodem v nebeško kraljestvo prišel; in če bodem potoma opešal ali utrujen obležal, vem gotovo, da me bode našel“, je rekel pobožni deček in je obrnil svoje čiste oči v nebo. Gori so svetle in mile zvezdice migljale in Nacek je mislil, da je vsaka njih svetel, prijazen angelček. Tiho in pobožno je sklenil svoji ročici in prosil Boga, da naj mu da priti v nebeško kraljestvo, pa ne samo njemu, ampak tudi očetu in materi, potem njegovim prijateljem in vsem sosedom. Tudi mlinarice in hlapca Andreja ni pozabil. Tako je šel dolgo molče in zamišljen poleg svojega vodnika. Noč je prihajala vedno temnejša in hladnejša, ali v srcu dečkovem je bilo vedno svetleje in gorkeje. V svoji domišljiji in otročjem hrepenenju si je slikal nebeško kraljestvo. Videl je sedež trojedinega Boga, Marijo, klečečo pred sedežem, obdano od angelov in

zveličanih duhov. Tu je bila vsa svetloba, vse veselje, vse veličastvo, vse le godba, petje, hvala in zahvala. Od teh ljubih podob, od vročega hrepenenja vnet je tudi zagnal svoj nedolžni, prijetni glas in je pel v hvalo božjo pobožno pesem, katero so ga njegovi stariši naučili in večkrat z njim molili.

Daleč po dolini se je razlegal ta srčni in vendar tako krepki glas. Andrej se je čudil in poslušal, pa varoval se je, da bi dečka v njegovi pobožnosti motil, kar ju nekdo, ki je prišel po stranski poti, po katoliško pozdravi, rekoč: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ „Amen na večne čase!“ odgovori Nacek, in Andrej in deček sta spoznala očeta Vilibalda iz samostana Angeljgorskega, kateri se je večkrat pri Nackovih stariših oglasil in nikoli ni prišel brez kakega darila za Nacka. Tudi Andrej je bil z očetom znan, ker je večkrat žito vozil v samostan, in mu je rad dečka prepustil, da ga je peljal dalje, priporočivši se njegovi molitvi. Oče Vilibald je hotel namreč še tisti večer obiskati Ménarta in pri njem prenočiti. Še nikoli ni Nacek očeta bolj srčno pozdravil, kakor to pot. Z otroško odkritostjo mu je razodel svojo vročo željo, kaj več zvedeti o nebeškem kraljestvu, ker si je mislil, da mora on kot duhovnik in učen gospod to bolje vedeti, kakor drugi. Oče ga je poslušal. Poznal je Nackovo srce in vedel, da so njegove vednosti in njegov um daleč nad njegovo starostjo. „Kakošno neki je nebeško kraljestvo, Nacek? Povej mi!“

„Ne morem si ga prav misliti“, odgovori deček žalostno. „Kedar mi oče in mati pripovedujeta o deželah in ljudeh in mi jih popisujeta, si prav lahko mislim, kakošni bi utegnili biti. Pri nebeškem kraljestvu pa tega ne morem. Ako si hočem to, kar sem o nebeškem kraljestvu slišal prav narisati in si v podobi

predočiti, sem ves omamljen in tako mi je, kakor če bi dolgo gledal v sonce in ves oslepljen sem. Mati so mi nekoč pripovedovali o raju. Rekli so, da ga obdaja zlato zidovje. Veliki biseri so njegova vrata, in tla so z demanti vložena. Znotraj pa je prekrasen vrt z žlahtnimi drevesi, sadeži in cvetkami okiten. Ondi solnce nikoli ne zahaja, temuč dan je vedno in lepo jasno vreme. Najlepši ptički pojo tam. Angeli se sprehajajo v njem, se prijazno pogovarjajo z ljudmi in jih gostujejo s presladkimi nebeškimi jedmi. Karkoli človek želi, se mu zgodi. Večno življenje imajo in veselje, ki je od dneva do dneva večje. Jaz mislim, da bi to veselje, ko bi sto in stokrat bilo pomnoženo, vendar zveličanju nebeškega kraljestva bilo enako. Ali vi ne mislite tudi tako?“

„Enako bilo?“ je rekel oče zavzet in skoraj nevoljen. „Enako bi bilo? Ali si more človek v svoji najgorečnejši domišljiji misliti le trohico zveličanja, katero je tistemu enako, o katerem apostelj govori, da njegove velikosti in lepote ni nobeno oko videlo, nobeno uho slišalo, nobeno človeško srce občutilo? Misli si Nacek, če moreš, da si pri Bogu, pri najvišjem, najlepšem, najljubeznivejšem bitju, pri svojem nebeškem Kralju. Misli si, Nacek, da si pri svojem preljubem Zveličarju Jezusu, pri svetem Duhu; in vse tri češčenja vredne osebe ti dele obilnost svojega zveličanja in svoje ljubezni. Ti smeš njih sveto, svetlo obličje gledati, njih roke prijemati, na njih srcu počivati. Skrivnosti nebes in zemlje se ti razodenejo. Božje vsemogočnosti se smeš udeležiti in vsaka želja se ti spolni. Misli si, Nacek, da te Marija, ljuba Mati božja, kot svojega sinčka nosi na rokah, da te angeli in svetniki vzamejo v svojo sveto družbo in neso k tistemu nebeškemu kosilu, ktereга sladnosti noben

um ne zapopade! — Oh, molči, človeški jezik!“ je ustavil oče sam svoje besede. „Kako si upaš popisovati nebeško zveličanje, pred katerim umolknejo celo jeziki angelov“.

Tiho, s tihim dušnim veseljem je poslušal Nacek očeta Vilibalda lepi popis. Da sme biti pri Bogu Očetu, ki ga je ustvaril, da sme biti pri sinu Božjem, kateri ga je poln ljubezni na sv. križu odrešil, da ga sv. Duh, duh svetlobe in milosti razsvetljuje in ljubi, o kako sladko upanje je to vlivalo v njegovo nedolžno dušo! Spomnil se je zopet Andrejevih besed, da je težko, tega veselja biti deležen in srce mu je skoraj upadlo. „V tako nebeško zveličanje priti mora težko, prav težko biti!“ je vprašal skrbno očeta Vilibalda in mu je povedal besede mlinskega hlapca. „Tudi mati so mi rekli“, je pristavil, „da pred bisernimi vrati raja leže tri divje zverine, prav za prav pa trije hudi duhovi v podobi zverin, lev, ki s svojimi šapami pobije vsacega, ki se hoče približati vratom; velika kača, ktera se ovije vsacega in ga zmečka, in divji, triglavni zmaj, ki s svojim strupenim dihanjem razširja smrt in kugo“.

„Mati imajo prav“, je zdihnil oče Vilibald. „Tri hude divje zverine, poželjivost mesa in oči pa napuh življenja vsakemu branijo v raj, in raztrgajo vse, ki se jim približajo“.

„Ali je celo tako težko“, je vprašal Nacek dalje, „priti v nebeško kraljestvo? Tako bi rad prišel vanj? Kaj pa moram storiti, da pridem v lepo, čudno kraljestvo!“

„Verovati in ljubiti, ljubi moj Nacek?“ je odgovoril oče Vilibald, „S tem premagaš vse zapreke, vse duhove, ki ti zapirajo pot v nebesa“.

„Verovati in ljubiti?“ je vprašal Nacek. „Kaj pa naj verujem, kaj pa naj ljubim?“

Prišla sta zdaj do križa na polju. Bleda svetloba lune je sijala na telo križanega in je kazala njegovo trpljenje. Oče Vilibald je obstal tiho, žalostno oziraje se na križ. Ali poznaš tega, ki visi na križu?“ je vprašal dečka. „To je moj Gospod in Zveličar, Sin božji, ki visi na križu, in za mene trpi in mučen umira“, je odgovoril Nacek in je svoje roke pobožno sklenil. „Njemu bodi hvala v vse veke!“

„V njega moraš verovati, v njega, kot edinorojenega Sina božjega. Verovati moraš, kar je učil, in po svoji sveti katoliški cerkvi vedno oznanuje!“

„Da“, je obljubil Nacek, „rad verujem v njega in vsako njegovih besed hočem prav trdno kot resnično verjeti“, in glasno in pobožno je začel pred križem moliti apostolsko vero. To je Vilibaldovo srce globoko ganilo. „Naj ostane tvoja vera vedno čista in ponižna“, je rekel; „ljubi moj Nacek, ohrani le svojo vero kot svoje največje bogastvo! Čislaj jo bolj kakor svoje življenje! Živi in umri za njo! Silno žalostni časi so zdaj za tiste, ki v Zveličarja verujejo in njegovi cerkvi zvesti ostati hočejo. Zasmehovanje in zaničevanje, preganjanje in zatiranje, mučenje in smrt zadene dostikrat vernike. O ljubi moj Nacek, tudi tebi zna priti ura skušnje. Takrat se drži v sili in smrti svojega Zveličarja!“

„Kdo me more od njega strgati?“ je rekel srčni deček, in njegove oči so se svetile. „Duhovni oče, kdo? Ali jaz bi njega zatajil, ki je za mene križ nosil, trpel in umrl? Za očeta in mater bi mogel umreti, zakaj bi tudi ne mogel za svojega Gospoda in Zveličarja, ki me je ljubil do smrti?“

„Tako je prav, ljubi Nacek; tako mora krščanski otrok govoriti“, je rekel oče. „Vse za njega, vse za tvojega Gospoda in Zveličarja. To je prava, Bogu do-

padljiva, v ljubezni dejajna vera. Ni dosti, da kristijan veruje, tudi ljubiti mora kristijan, kateri hoče po svoji veri biti zveličan in svojo ljubezen do Jezusa pokazati s tem, da vse zapovedi natanjko spolnuje, vse iz ljubezni do njega stori in si tak biti prizadeva, kakoršen je Jezus sam bil. Glej, Nacek, to je prava ljubezen“.

„Za svojega Gospoda hočem umreti in živeti,“ je rekel deček. „Tolikrat sem si želel, da bi naš Gospod in Zveličar še živel med nami. O kako rad bi bil pri njem! Noč in dan bi ostal pri njem in bi ga nikoli ne zapustil. Nikoli bi ne nehal, njegovo ljubeznjivo obličje gledati in njegove sladke besede poslušati. Njegov najzvestejši učenec bi hotel biti. Vsako njegovo povelje bi natanjko in radovoljno spolnil. Povsod bi šel za njim in jedi in pijače bi mu nosil. Ne jenjal in ne počival bi prej, dokler bi me tako ljubil kakor je Janeza, svojega najljubšega učenca, o katerem so mi mati toliko pripovedovali. O, če bi me tako ljubil. O, če bi bil tukaj, kako bi ga prosil za to ljubezen!“

„Saj je tudi pri nas, Nacek“, mu reče oče. Saj nam je obljubil, da bo tam, kjer sta dva ali trije zbrani v njegovem imenu. Ušesa tvojega Zveličarja so tvojo prošnjo slišala. Njegovo oko vidi v tvoje srce in pozna tvojo ljubezen. Da, Nacek, Jezus prebiva med nami. Ali poznaš najsvetejšega vseh zakramentov?“

„To je presveto Telo našega Gospoda, presveti zakrament altarja,“ odgovori Nacek in pripogne svoja kolena. „Visoko češčeno in hvaljeno bodi zdaj in v veke!“ — „Tu v tem presvetem zakramentu prebiva Jezus skrit v kruhu in vinu mej svojimi verniki, ktere s svojo stanovitno, osrečujočo pričujočnostjo razveseljuje, tolaži in okrepcuje! Ljubi Nacek, kedar prideš v cerkev, kjer mašnik namesto Jezusa opravlja sveto

daritev, kjer verniki v molitvi kleče in s hrepenečimi, po pokori očiščenimi srci presveto jed, Gospodovo telo prejemajo in se z njim zedinjajo; — potem Nacek, potem vidiš kraljestvo božje, kraljestvo čednosti in rešnice, katero je Jezus tukaj v svoji cerkvi ustanovil“.

„In v tem kraljestvu sem tudi jaz, jelite? in hočem tudi biti v Jezusovem kraljestvu“, je rekel Nacek goreče. — „Ti ljubi Nacek in vsi tisti so v kraljestvu božjem, ki v njega verujejo in so krščeni na presveto ime Trojice in trdno za resnično verujejo, da je katoliška cerkev edina in prava, katero je Zveličar ustanovil in jo sveti Duh razsvetljuje, kateri spoznajo, da so škofje te cerkve pravi nasledniki aposteljev in spoštujejo papeža v Rimu za naslednika svetega Petra in za vidnega poglavarja svete cerkve, kterega je Jezus postavil, kateri tedaj verujejo in z ljubeznijo in pokornostjo do zapovedi Jezusovih in cerkvenih to vero pričajo, z vrednim prejetjem svetih zakramentov po popolnosti hrepene, kateri hočejo za svojega Gospoda in kralja Jezusa živeti in umreti. — Ti so v kraljestvu božjem, ti so podložniki božji in on jih bo nekoč iz tega posvetnega kraljestva, kjer je toliko trpljenja in vojskovanja pripeljal v nebeško kraljestvo v večno svetlobo, v večno veselje“.

„Ali niso vsi v kraljestvu božjem?“ je vprašal Nacek.

„Niso vsi“, mu odgovori oče. „Ne verujejo vsi v Jezusa, Odrešenika sveta. Mnogo jih je, ki nič ne vedo o njem in o njegovem zveličujočem nauku. Oni še žive v temoti brezvernosti in molijo namesto pravega trojedinega Boga malike“.

„Kaj pravite?“ je rekel deček ves prestrašen. „Ali ne poznajo nebeškega očeta? Ali ne slišijo nič o našem ljubem Zveličarju? Ali je daleč od njih? Ali

ne morem priti do njih? Pripovedoval bi jim o Jezusu in o njegovi neskončni ljubezni. Prosil bi jih, naj svoje malike zapuste in molijo pravega Boga. Ali ni nikogar, ki bi se jih usmilil in bi jim pokazal Jezusa?“

„Da, Nacek, pobožni gospodje imajo usmiljenje z njimi in gredo k tem nesrečnim ljudem. Prepeljavajo se čez morje, hodijo čez hribe, premerijo gozde, da ubožčke podučujejo in v kraljestvo Jezusovo vodijo. Vse trpe, ne boje se ne muk ne smrti, da pomagajo svojim bratom“.

„O, to so časti vredni, pobožni možje, kako jih občudujem. Kako jih ljubim,“ je rekel Nacek. „Kako rad bi jim pomagal!“ — „Moli vsak dan,“ je dejal oče, „da bode Bog prizadejanja teh vnetih duhovnikov podpiral in jim dodelil srečo, da pogane in nevernike spreobrnejo in pripeljejo v kraljestvo božje, in tvoja molitev jim bode gotovo pomagala!“ „Molil bodem,“ je obljubil deček, „vsaki dan bodem zanje molil, in kedar bodem starejši in večji, bodem šel sam k njim in z njimi vse nevarnosti trpel!“

„Prosi tudi za tiste,“ je govoril oče dalje, „ki v Jezusa sicer verujejo, pa njegovih zapovedi ne spoštujejo. O, ljubi moj Nacek, tacih je mnogo! Da, mnogo jih je, ki v njega verujejo, imajo njegovo besedo, pa od greha ujeti prestopajo njegove zapovedi, opuščajo molitev, ne hodijo v cerkev in k svetim zakramentom in zgublajo tako s svojo krivico kraljestvo božje, katero jim je bilo pri svetem krstu obljubljeno. Prosi za nje, da ne bodo samo verovali, kakor duhovi pekla, ampak tudi ljubili, kakor angeli nebeški! Zakaj vera brez dobrih del je mrtva“. Deček je obljubil.

„Mnogo je tudi kristijanov, ki v Jezusa kot Sina božjega verujejo, pa njegovo cerkev zaničujejo in jej nečejo biti pokorni, katero je vendar on s svojo krvjo v

zveličanje ljudi ustanovil, katero s svojim svetim Duhom vlada in kateri je svojo pomoč obljubil do konca sveta. Ti so se od svoje matere, od cerkve ločili in besede Gospodove pozabili, ki govori, da, kdor cerkev zaničuje, tudi on njega zaničuje. O ljubi Nacek, prosi tudi za te, da bodo cerkev spoznali kot mater in po nji k nebeškemu očetu prišli. Zakaj kdor nima cerkve za svojo mater, ne more Boga imeti za očeta! Nacek, še enkrat te prosim, imej vero za največje bogastvo. Samo po nji, po v ljubezni dejajni, dobra dela vršeči veri boš prišel v kraljestvo božje! —

S temi pogovori sta prišla do Ménartove hiše. Večkrat se je zgodilo, da je Nacek tako pozno od svoje čede prišel domov. Zavoljo tega njegovi stariši tudi niso nič skrbeli, ker ga tako dolgo ni bilo. Pa vendar ga je mati svarila zavoljo drznosti, ko je povedal, kako je šel za kozo. Z navadno srčnostjo in odkritim veseljem je bil oče Vilibald sprejet. Pa vendar je spoznal, da je nekaka žalost Barbi, njeno sicer tako prijazno lice omračila in tudi na Ménartovem krepkem obrazu se je neka skrb in otožnost brala. Ko je oče s tiho žalostjo oba nekaj časa opazoval, je vzdignil svoje oči k nebesom ter rekel: „Ménart, Barba, srčna bodita! Ura skušnje je bila! Prestojmo jo, kakor so jo naši pobožni, hrabri predniki prestali pri Sampahu in Montgartnu! Bog je z nami; na naši strani je pravična reč!“

„To je moja tolažba in moje zaupanje“, je odgovoril Ménart; „zato ne bom obupal“.

„Ali že mar veste“, je govoril oče dalje, „da ima naše podgozdno ljudstvo priseči na to, kar nam hočejo Francozje po sili vriniti?“

„Oni hočejo; pa pri Bogu in pri sveti Devici v Puščavi, mi ne prisežemo. Taka prisega je zoper Boga in našo vest, je zoper vero in našo domovino“.

„Nikdar ne, te prisege ne moremo priseči. Francozje so pogodbo prelomili in nas hočejo h krivici siliti. Kamor so še Francozje prišli, je šla za njimi pobuna, nevera, zaničevanje Kristusa, razdiranje cerkva, preganjanje duhovnikov, zatiravanje nedolžnosti in oskrnjevanje svetišč. Tudi naš Podgozd hočejo ugonobiti in mu njegove največje dobrote, vero in svobodo vzeti. Nikdar, Ménart, ta prisega bi nas napravila hlapce brezvernih Francozov. Te prisege ne moremo in ne smemo storiti“, je rekel oče. „Z zaničevanjem in sramoto so Francozje in njih hlapci, ki Švicarsko ime sramoté, iz Orlovega segnali naše poslance in nam z srdom in maščevanjem vladarstva v Parizu in francoske armade pretili. Ali moremo to sramoto prenašati? Ali smo hlapci ali svobodni možje? Nam se gre za vero in za svobodo in Podgozdjanje bodo se znali za njo bojevati in umreti“.

„To bomo“, je pritrdil Ménart z bliskajočimi očmi: „kri in srce za vero in svobodo!“

Preden povest snujemo dalje, se nam zdi potrebno, da nekoliko pogledamo, kako je takrat bilo v Švici. Vihar pobuna, ki je iz Francoskega privrišal, in Evropo omajal do dna, je tudi Švico prijel. Kako bi pa bila tiha dežela oholemu in tudi premogočnemu sosedu mogla oditi. S silo odtrgajo Francozje kos od Švice, Vatland imenovan. Francoski vojaki premagajo Bernčane, tudi Švicarje, kateri na divjem begu svojega vodja umore, premagajo s silo in zvijačo druge kantone in jim vsilijo nove postave. Samo jedro Švicarske dežele, kantoni Uri, Podgozd in Švic ostanejo trdni in so pokazali staro švicarsko srčnost tudi še potem, ko se je Lucernski kanton že sam podvrgel. Pred vsemi se je vzdignilo hrabro švicarsko ljudstvo za vero in postave svojih očetov. V Ibahu zbrani so Švicarji pri-

segli, da rajši umrejo kot kristijani in svobodni Švicarji, nego da nosijo tuj jarm. Njih vodja je bil junaški Reding in jih je peljal nad Francoze. Več kot desetkrat večja moč Francozov jih je prijela, pa trdno so stali Švicarji in se bojevali z junaškim pogumom svojih očetov. Z bajoneti so vzeli Francozom topove, predrli z junaško krepostjo njih vrste in jih zapodili v beg. Drugi dan se zopet boj vname in Švicarji zopet premagajo. Pa tudi njih zguba je bila velika, in je Redinga tem več prisilila, da se je pomiril in pogodil, ker pomoč, ktere so zvesto pričakovali, ni prišla, in ker so se kantoni, ki niso vedeli kaj storiti, Francozom podvrgli. Sila je premagala. Pogodba je bila v samostanu Marije v Puščavi podpisana. Švicarji so obljubili, da sprejmo nove postave, Francozje pa, da bodo katoliško vero varovali, nobenih silnih davkov ne nakladali in nobene armade v kantone pripeljali. To je veljalo tudi za kantone Glarus, Uri in Podgozd. Francozje so bili prvi, ki so pogodbo prelomili. Oropali so hranilnice, odstavljali po svoji volji gosposke, nakladali silne davke, zaničevali vero in šege in so ravnali s Švico, kakor s sovražno, osvojeno deželo. Posebno pa so bili manjši kantoni najhuje stiskani. Ker so Francozje terjali, da naj se novi ustavi priseže zvestoba, vnela se je občna nezadovoljnost v očiten upor. Kantoni Apencel, Švic, Uri, Cug in večji del Lucernskega kantona so se prisegi ustavili in vzdignili. Pa Francozje so jih kmalo obsuli in prisilili, da so se podvrgli. Samo Podgozd se ni podvrgel in povedal je, da je pripravljen vse, premoženje in življenje dati za vero in domovino.

Boj, ktereга je to majhno junaško ljudstvo, ki je komaj štelo 18 tisoč duš, s premogočnimi Francozi za svojo vero in svobodo bilo, je razodeval toliko

obilnost navdušene ljubezni za vero in domovino, in toliko krepost in velikost poguma, da je vreden, da ga bolj natanko opišemo, in to tim več, ker so Pogoždjanje, dasi slavno premagani, tudi v trdni potrpežljivosti in verni udanosti v božjo voljo, bili drugim v izgled.

III.

Zgôdi se Tvoja volja, kakor v nebesih tako na zemlji!

Osramočeni so se poslanci Pogozdjanov vrnili iz Orlovega, kateri so se zoper prelom pogodbe in zoper prisego, kot njih vesti in svobodi nasprotno dvignili in bilo jim je z maščevanjem francoske armade zažugano. Ko so poslanci prišli nazaj in ljudstvu povedali, kako zaničljivo so bili sprejeti, se je jeza globoko razžaljenega ljudstva vnela. Enega srca so sklenili, da rajši z orožjem v roki umrejo, kakor da bi trpeli tako sramoto in krivico.

Koj so vsi možje, mladenči kakor starci zgrabili orožje. Bilo jih je dva do tri tisoč. Obstavili so soteske in na jezeru štirih mest so naredili tabore. Gosposka v Švicu je poslala opominjat, da naj se Podgozdjanje deželni postavi, to je, francoski postavi podvržejo. Poslanca so beriči čez mejo poslali nazaj. Pisma, od nekega generala pisanega, niso brali in raztrgali so ga, in s smrtjo so zažugali vsacemu, kdor bi se hotel podati. Vojskini zbor Podgozdjanov je poslal v Švic — ne gosposki, ampak ljudstvu, oklic za pomoč in podporo, in ta oklic kaže preveč krepko pogumnost in vero Podgozdjanov, kakor da bi ga tukaj ne natisnili od besede do besede.

Bratje!

Ljubi, zvesti, stari tovariši!

Edinost naših očetov nam je našo svobodo ustanovila in zavarovala našo sveto, edino zveličujočo vero in njih služabnike, žene in otroke, vlast in domovino. Razprtija pa ali ločenje nas je že ob našo s krvjo naših očetov tako težko kupljeno svobodo pripravila.

Bratje! Vaši najstarejši tovariši trpe silo in so v nevarnosti, da služabnike vere zgubé. Tem in vsem tistim, kateri z Bogom in z domovino zvesto držé, so prisegli, da jih pomore in to je tudi vam namenjeno, ako ne čujete in se ne zediniti z nami, s svojimi zvestimi brati. Ne bojte se. Le trdno zaupajte v Boga, Gospoda armad, kakor so naši očetje zaupali, in stojte trdno za Njegovo sveto vero in za nas vseh domačijo, katero vam hočejo ugonobiti.

Bog nas gotovo ne bo zapustil. Bojujemo se za pravično reč, za Njegovo čast, za zveličanje svojih duš in zveličanje naših naslednikov, kateri bi nas večno preklinjali, ako bi vse tako zanikrno zapustili. To, preljubi bratje, smo vam hoteli v vašo in svojo srečo, povedati z vso odkritostjo, ktera je pravim Švicarjem lastna. Bratje, bodite naši bratje! Tudi mi smo vaši bratje in hočemo z božjo pomočjo ostati!

Predsednik in vojskin zbor.

Oblastniki tistega časa v Švicu so pa pomočkov dosti imeli, da so ta oklic brezmožen storili in ljudstvo pregovorili, da bo tudi prihodnje koristi pogodbe uživalo, če tako ostane, kakor je. Pisali so tedaj Švicarji Podgozdjanom: „Bratje! Francozje so premočni! Pomoči ni nobene upati! Na koga se hočete tedaj zanašati?“ Na to so odgovorili hrabri pastirji s pokojem, kterega daje pogum in čednost. „Zanašamo se na pomoč

božjo, ktera je varovala naše očete. Prosimo ga vsak dan; ali nas bo zapustil? Naša reč je pravična reč! Ako pa pademo, bodemo tistim, ki nas bodo preživele, v izgled, in kedar bodemo maščevani, bodo naš spomin blagoslavljali in častili“.

Tako so stale reči in take so bile misli Podgozdanov, ko je oče Vilibald prišel k Ménartu in ga našel srčno pripravljenega, da bi dal za vero in domovino svoje premoženje in življenje. Tudi Barba je razodevala krepko srce in krščansko vdanost. Poleg iskrenih čutiljev za moža in otroka je živela v njenem srcu krepka, goreča ljubezen do njene domovine, in zdaj je čutila tem večjo krepost, vse darovati za domovino, ko se je domovina vzdignila za sveto vero, ki je bila vselej njeno najdražje in najsvetejše dobro.

„Naj se zgodi božja volja!“ je rekla s ponižno pa vendar tako trdno vdanostjo očetu Vilibaldi, ki jo je poskušal tolažiti in osrčiti. „Njemu zaupam, Boga sem prosila, da bi brez nevarnosti odpeljal vihar znad naših glav, ki se je vedno temneje in huje zbiral. Pa njegova volja naj se zgodi. Ménart bo gotovo spolnil svojo dolžnost za vero in domovino in jaz ga ne bom zapustila. V boj pojdem z njim in vse nevarnosti bom z njim delila. Bog naj mi ohrani njegovo življenje. Ako bi pa božja modrost sklenila drugače, bom blagoslovila vsako srago krvi, ktero Ménart za našo sveto vero prelije in mislila bom, da mu je ta smrt, kakor mučnikom, odprla nebeška vrata. Potem bom trdno zaupala v svojega Gospoda in Boga, da bo oče vdovam in sirotam. Pa tudi svoje življenje hočem veselo darovati, ako le moji domovini in mojemu sinu draga vera in svoboda ostane!“ — Nacek pa je razodeval drzno pogumnost dečka, ki velikosti nevarnosti ne more predariti in skoraj z otroško poželjivostjo pričakuje boj,

kteri očetu in njegovim tovarišem, kakor je trdno mislil, more prinesiti le čast in dobiček, izid boja ga prav nič ne skrbi. Silno je prosil, da bi smel očeta spremiti, in glasno je zaukal, ko mu je bilo privoljeno.

Večerjali so tiho. Veselih pogovorov, ktere se brezskrbnim, blagim srcem tako dobro podajo, nocoj ni bilo slišati, kakor sicer. Tudi najsrčnejše duše — Ménart in oče nista poznala strahu — se čutijo prepadene, kedar se bliža nevarnost, kteri oditi ni mogoče, ampak se mora prebiti s slabejo močjo. — Nacek, ki je bil truden in opazivši, da se oče in oče Vilibald ne pogovarjata tako srčno, kakor sicer, je šel spat. Ménart je pripravljaj svoje orožje, svojo puško in svoj meč. Oče je pa Barbi svetoval, naj svoje najboljše reči poskrije in Ménartu, ki je hotel že drugo jutro odriniti k svojim orožnim tovarišem, pripravi najpotrebniših reči. Težka noč je bila za vse.

Drugo jutro sta šla Ménart in oče Vilibald z ženo in otrokom v Stanzstadt. Tukaj je bilo že vse pripravljeno, da vzprejme Francoze. Vse, kar je le moglo orožje nositi ali le z eno roko gibati, je prišlo pripravljeno. Srčni dečki, ravno dosti močni, da so nosili puško ali mahali z lahkim mečem, so stali poleg starih mož, ki so hoteli smrt rajši v boji kakor v postelji pričakovati. Žené z gorjačami in kiji so hotele s svojimi možmi deliti nevarnosti boja, device pri svojih stariših brez strahu na borišču iti v smrt. Duhovniki so opominjali in vnemali ljudstvo k stanovitnosti in skrbeli za red in mir, v cerkvah pa so brali svete maše in delili svete zakramente pokore in altarja. Skoraj vsi in tudi Ménart so jih prejeli v utrjenje za boj, ki se je imel biti bolj za življenje in smrt. — Tukaj je tudi Ménart svojo ženo in svojega Nacka očetu Vilibaldi izročil v skrb, ako bi v boju padel, in pogovoril se

je z njim, zbežati z njima v njegovo na gori ležečo, precej skrito hišo, ako bi se v zmešnjavi zgrešili.

Prihajalo je vedno več in več srčnih Podgozdjanov. Obstavili so bližnje vasi in napeljali so topov, da bi Francozom branili prihod čez jezero. Drugi dan — bilo je 3. septembra 1798. l. — so zagledali tri ladje s francoskimi vojaki, ki so od trga Hergisvajla sem plule in hotele krmiti. Pa streljanje topov pri vasi Kersitenu jih je z veliko zgubo pognalo nazaj. Zdaj je ukazal francoski general proti Stanzstadtu in Kersitenu, prav blizo Hergisvajla napeljati topov. To Podgozdjanov ni ustrašilo. Zgradili so se s koli in plavajočimi drevesi. Njih topovi so stali za starim požganim čuvajskim stolpom. Četrty in peti dan meseca septembra so Francozje zopet napadli, najprvo s petimi, potem s sedmimi ladjami. Pa zadeli so na trdno oporo. Pet ladij jim je bilo v dno jezera potopljenih in vojaki so potonili. Sedmi dan so Francozje še z večjo zgubo bili nazaj pognani. Zgrabili so tudi strelce pri Alpnah in Kernvaldeju, pa s krvavimi glavami so morali odnehati, in vse poskušnje, da bi vzeli te soteske, so omagale ob stanovitnosti teh junakov, katerih puške so vselej gotovo zadele. Drugi dan — v praznik malega šmarna — so dobili Francozje veliko pomoč in so se pripravljali v novič k napadu.

Švicarji, kateri so do zdaj gledali, kaj se je godilo, so se čudili srčnosti in pogumnosti svojih bratov Podgozdjanov in so jim hoteli iti pomagat. Toda Švicarska gosposka se je temu zoperstavila in je dala vsa pota, ki so peljala v Podgozd, s stražami zapreti. Vendar se je pa zbralo kakih dve sto Švicarjev, ki so se polastili velike kantonske zastave, premagali straže in šli v Podgozd, kjer so jih z neizrečenim veseljem sprejeli. Pač so hrabri Podgozdjanje potrebovali te po-

moči. Sovražnika je bilo šest tisoč mož. Francoski general je sklenil, ob enem času na suhem in na vodi napasti. Na šestih krajih so napadli Francozje. Na jezeru so imeli tri in trideset ladij v tri dele razdeljenih. Pa že o prvem napadu jih je bilo osem po Podgozdjanih razstreljenih.

Dasi je bilo Francozov osemkrat več, so se jim hrabri Podgozdjanje vendar stanovitno branili. Oddelek Francozov, ki je prišel od Hergisvajla, je zgubil polovico svojih mož, ki so jih Podgozdjani postrelili, in ni mogel prej naprej, dokler ni drugi oddelek hrabrim prišel za hrbet in jih do Kernvaldeja porinil nazaj. Tu so pa stali Švicarji, zgolj lovci in vajeni strelci, ki so cele vrste sovražnikov pobijali. Francozje so zgubili sila veliko, posebno častnikov. Pa tudi tukaj je njih večja moč premagala po trdem boju. Pa vendar so mogli ti oddelki sovražnikov še le ob tretji uri popoldne Podgozdjanom, ki so se pri jezeru bojevali, priti za hrbet. Pri mestu Vinkelridu, kjer so Francozje prišli čez hribe, se je bojevalo in umrlo osemnajst zalih Podgozdjanskih hčerá. Mlado devico, najlepšo in najmočnejšo Stanške doline, je truma trpinčila do medlevice. Pol mrtva še vstane, zgrabi bet in ubije več teh razuzdancev ter pade, do smrti zadeta v svojo kri. Zdaj se je boj vnel povesod in je hudo divjal. Milosti ni nihče ne prosil, ne dobil. Podgozdjanje, katerih je komaj ostalo še dvanajst sto, so se videli zajete in so morali si skozi sovražnike napraviti pot. S srdom in obupom so se bili in sklenili so, da se vmaknejo v goré. In to so storili potem, ko so pobili štirikrat toliko sovražnikov, kakor je njih bilo. Švicarji, od vseh strani zajeti, so si naravnost skozi sovražne trume prebili pot. Delali so čuda hrabrosti in s svojimi životi varovali kantonsko zastavo, za ktere ohranitev so štirje junaški

možje prostovoljno darovali svoje življenje. Z nepremakljivo močjo so Podgozdjanje predrli sovražnikove vrste in prišli v hribe. Pa polovica junakov je ležala mrtvih ali ranjenih na borišču. Bili so se tako, da so se celo žene poleg svojih mož vojskovala do smrti. Dve sto žená, z betmi in kolmi oboroženih je rajši umrlo, kakor bi trpelo sramoto. Po srčnem uporju so jih razkačeni Francozje vse posekali.

Ménart je bil eden poslednjih, ki so borišče zapuščali. Iz več ran mu je že tekla kri. Pa stanoviten je ostal dokler ni uvidel, da je vse zgubljeno. Ko se je začelo mračiti, in je zmešnjava in klanje prihajalo huje in huje, je skušal rešiti svojo ženo in otroka, ki ga sicer v najhujem boju nista zapustila.

S krepkimi mahljeji si je napravil pot, ter se rešil. Noč je vedno prihajala temnejša, vedno gosteje so se borili in bežeči motali, vedno strašneje so klicali umirajoči, vpili možje, vekale žene in otroci. Zastonj se je trudil Ménart, da bi Barbo in Nacka obdržal pri sebi in z njima prišel do svoje hiše. Ločili so jih montanje, bojevanje in srdito zasledujoči sovražniki. Komaj je ušel. Mislil je že, da je v varnosti, kar ga ne daleč od njegove hiše zadene puškino kopito na hrbet, da je brez zavednosti padel na tla.

Ko se je zopet zavedel, je videl, da je v revnem kravjem hlevu. Barba mu je podpirala in z vinom zmivala ranjeno glavo, Nacek se je pa pri njegovih nogah jokál. Oče Vilibald, tudi z obvezanim čelom, mu je ravno pripravljál hladilno obvezo. „Ménart, ali še živiš!“ rekla je Barba jokaje se žalosti in veselja. „Bog bodi zahvaljen; zdaj smem vsaj upati zopet!“ Nacek je objel s svojimi ročicami Ménarta, ki se je počasi zopet zavedel in uvidel, v kakošnem strašnem stanu da je. Milo je pogledoval Barbo. Rekel jej je:

„Barba, ali bedim ali se mi sanja? To ni naša stanica. Kaj pomeni ta hrup, kaj rdeči svit, ki se skozi okno blišči?“ „Ménart, le upokojite se“, ga je prosil oče; „varujte se; saj ste pri svoji ženi in pri svojem sinčku. Bog je bil vam, je bil nam milostiv!“

„Kako mi je! Oh, kako me glava boli,“ je tožil ranjeni Ménart. „Kako sem truden!“ Zgrudil se je nazaj in kmalu je ležal zopet tako slab in omamljen. „Ne bojte se, je tolažil oče skrbno ženo, ki je svoje žalostne oči upirala zdaj na Ménarta zdaj na očeta, pomoč od njega iskaje. „Nobena njegovih ran ni nevarna. Samo oslABLjenje mu zapira oči, ne medlevica. O moj Bog, zakaj so moje oči še odprte, zakaj moram to revščino gledati! O moj Bog! zakaj je mogla ta revščina, ta žalost priti nad nas!“ je govoril oče Vilibald dalje in je svoje roke sklenil. „Bolj hudo in neusmiljeno gotovo niso Rimljani delali v vzetem Jeruzalemu, kakor ti razdivjani rabeljski hlapci. Bil sem že zgubljen. Rabeljni so me že zgrabili in vi veste, Barba, da nimajo z nobenim duhovnikom usmiljenja. Umorili bi me bili, če bi ne bil Bog vas in francoskega častnika, kteremu naj Bog stokrat to dobroto plača, poslal na pomoč! Povejte mi Barba, kako ste prišli do tega jakega častnika?“

„Saj sama ne vem kako,“ je odgovorila in spavajočega Nacka potegnila k sebi. „Ko so nas Francozje razgnali in se je naredila noč, sem se ločila od Ménarta, dasi sem si prizadevala, da bi ostala pri njem. Brez usmiljenja kakor splašeno zverino so nas zasledovali sovražniki in sekali nemilo. Nobeni ženi, nobenemu otroku niso prizanesli. Zastonj sem si prizadevala, da zopet pridem k Ménartu. Bog ve, kako mi je takrat bilo pri srcu. Skoraj obupajoča sem tekla z Nackom proti naši hiši, ker je tudi Ménart v naj-

večji sili sklenil tje bežati. Komaj pridem do gore, kar vidim ogenj iz naše hiše švigati. Že so bili sovražniki ondi. Osupla tečem proti grmovju, levo od hiše. Tu me zgrabijo Francozje, me hočejo oropati in pretepsti. V njih jeziku jih prosim, usmilite se uboge žene in nedolžnega otroka, ki sta ob vse prišla. Ko so me slišali govoriti v francoskem jeziku, so obstali in zdelo se mi je, kakor da se jim smilim. Pa brez milosti bi bili z mano ravnali, če bi mi ne bil usmiljeni Bog poslal na pomoč francoskega častnika, ki je ravno s trumo dospel na goro. V svoji grozi se oklenem njegovih kolen in ga prosim, naj reši mene in Nacka. Rajši bi bila s svojim otrokom umrla, kakor se dala trpinčiti.“

„Vstani uboga žena,“ je rekel častnik prijazno, „nič se ne boj. Ako se ne motim, si ti Barba, rejenka Šarnarjeva, ki je pri regimentu bil pisar.“ Zavzeta ga pogledam. Tudi njegovo obličje, njegov glas mi je bil znan. — „Ali me ne poznaš več, Barba?“ vprašal me je dalje. Plašno sem z glavo pomajala, da ne. — „Barba, kmalo si pozabila dobrot, ktere si storila! Jaz jih nisem pozabil. Ali več ne veš, kako si stregla ubozemu bolnemu grenadirju tretjega regimenta v Trentonu? Sama sebi si jedi od ust pritrjavala za njega, dajala si mu vina, posojevala mu denarjev. Tebi ima zahvaliti svoje zdravje. Barba, ali se ga še ne moreš spomniti? Seve, mlada si še bila, prav mlada.“

„Ali ste vi Juri Samec, častnik,“ rekla sem, „in zdaj sem rešena! Jelite, vi uboge žene, ubozega otroka ne bodete dali trpinčiti?“

„Barba, kako bi te jaz mogel zapustiti, ljuba moja, dobra Barba?“ me je milo tolažil in mi podal roko. „Obriši si solze in brez skrbi bodi. Le povej

mi, kako ti morem pomagati?“ Razodela sem mu svojo revščino, kako je Ménart zginil in moje misli, da mora, ako ni mrtev, biti blizo. Saj še ni bilo četrť ure, ko sva se zgrešila. Zdaj je vzel častnik sam baklo in ukazal povsod iskati. Z njim sem šla naprej in moje in Nackovo klicanje se je razlegalo po celi dolini. Povsod smo iskali Ménarta in popraševali po njem. Kar ga najdemo pod drevesom ležati v krvi in brez zavednosti. Častnik ga je z močnimi dišavami obudil zopet v življenje in je mene in Nacka z upanjem potolažil, da ni nobena njegovih ran tako huda, da bi moral umreti. Zdaj nisem vedela, kaj je večje, moje veselje ali moja žalost. Saj sem imela zopet svojega Ménarta, zopet svojega Nacka. V tem hipu sem pozabila strah in žalost, da je moja hiša zgorela, da nisem imela ne stanovanja ne blazine, da bi Ménartovo glavo položila nanjo, in da moj otrok ni imel jesti ne piti. Pa častnik je mislil delj kakor jaz. Moja revščina mu je omečila srce. Prašal me je, kam naj ranjenca spravi v varnost. Zdaj sem spoznala vso svojo nesrečo. Zdolaj je gorelo mesto, poleg mene je gorela moja hiša, da so goreče skodle letele do nas. Sila je bila grozna. Spomnila sem se, da je kakih sto stopinj bolj gori, tam kjer se nekoliko nagne, kravji hlev. Tam bi morebiti za silo mogli prebivati.“

„Moja misel je bila tudi ta“, je rekel oče Vilibald.

„Ko se je vse spustilo v beg in so razkačeni Francozje duhovnike, žene in otroke enako morili, kakor oborožene može, sem moral bežati tudi jaz. Mislil sem, da bom v vaši hiši našel pribežališče, ker je bolj daleč do nje in se ne vidi tako lahko. Vrhu tega sem upal, da najdem tudi vas in Ménarta in sem vam hotel po moči pomagati. Dasiravno sem bil zelo razbit in ranjen, sem vendar srečno dospel gori. Kar je

začela goreti hiša in Francozje so padli po meni. Zastonj sem si prizadeval, da uidem. Pretepaje so me zgrabili, vrgli so me na tla in ubili bi me bili, ako bi usmiljeni Bog ne bil vas poslal in vrlega francoskega častnika, rešiti me. Po vaši prošnji je zapovedal častnik divjakom, da me koj spuste. Kako hvalim Boga, da ste bili vi v Ameriki usmiljeni! Barba, zdaj žanjete sad svojega dejanja v Evropi in tudi jaz smem biti deležen z vašim otrokom in možem te dobrote! Da, gotovo se bo povrnilo vsako dobro delo in usmiljeni bodo usmiljenje dobili — saj je to Bog obljudil!“

Barbi so debele solze kapale po licih. „Da Gospod!“ je molila, „skaži nam vsem Svoje usmiljenje, če ne, poginemo. O strašna noč je! Mati Marija, tolažba vseh žalostnih, pomagaj nam, prosi za zapuščene vdove in sirote, za device, ki so brez varstva!“

Pač res je bila strašna noč grozovitosti, moritve in ropanja. Kričanje plakajočih, vekanje umirajočih, jokanje sirot se je razlegalo čez gore, ki so se v ognju grozno žarile. Štiri mesta, mnogo na samem stoječih hiš in dvorov, kjer je sicer prebivalo mirno in srečno ljudstvo, je bilo zažganih, in gorele so s plamenom. V Štancu še zdaj kažejo jamo, v kateri je bilo umorjenih osemdeset starčkov, otrok in žen, ko so hoteli v cerkev bežati. Jutro po krvavi noči so ustrelili Francozje duhovnika, ki je pri altarju bral sv. mašo. Pa tudi v sredi moritve in požiganja so bili nekteri sovražniki usmiljeni. Videlo se je mnogo Francozov, ki so z nevarnostjo svojega življenja otroke reševali iz ognja in varovali borne. Tudi general Francozov je s težkim srcem gledal revščino. Vsak dan je dal med nesrečneže razdeliti dvanajst sto hlebov kruha. Njegova zmaga ga je veselila malo; bila je neslavna in je Francozom vzela šest tisoč mož. In še

so se branili Podgozdjanje, ki so odišli, in so Francoze v dolino pognali nazaj, kolikokrat so zavzeti hoteli gore.

Čez tri težke dni je mogel Ménart zapustiti hlev. Na Barbo oprt in od očeta in Nacka spremljan, je šel počasi in videl občno revščino. Njegovo blede obličje se je porudečilo in iz njegovih oči je gorela jeza in pravična nevoljnost nad požigalci. Z neizrečenimi, britkimi bolečinami je molčeč in strmo gledal nekaj časa na velika, še tleča pogorišča, na svojo hišo in je vzdihnil: „Gospod“, rekel je z očmi v nebesa obrnjenimi „ali se nismo borili za tvojo reč? Zakaj si nas zapustil? Kako težko nas je zadela Tvoja roka! O kako revni, kako nesrečni smo!

„Ménart, kje je vaše zaupanje?“ ga je prašal oče Vilibald očitaje.

„Ménart“, ga je prosila Barba, „reci s pobožnim Jobom: „Gospod je dal, Gospod je vzel, *Gospod zna zopet dati, Njegovo ime bodi češčeno!“

Ménart je stal molče in strme. Njegovo dihanje je bilo težko, kakor če bi mu težko breme ležalo na prsih. V njegovem srcu se je boril obup z upom, upor z udanostjo v božjo voljo. Vest, da se je bojeval pošteno in krščansko za vero in domovino vpirala se je močno zoper strašno žalost, ki jo je Bog poslal nad njegovo deželo. Pa vera v Gospoda je premagala v njem. „Gospod“, je rekel, „vzemi vse, samo Ti ostani pri nas! Da, Gospod, ne naša, ampak Tvoja volja se zgodi!“

„Kakor v nebesih tako na zemlji!“ je molil Nacek in je prijel očetovo roko, na katero je kanila solza.

„Tako je prav moj sin!“ je rekel oče zadovoljno in ginjenim srcem. „Božja volja naj se zgodi. Saj je volja vse ljubečega, modrega, vsemogočnega očeta, kateri svojih otrok nikoli ne zapusti, pa jih v trpljenju

skuša in tiste obilno plača, ki ostanejo zvesti“. „Da, Ménart, upajmo in zaupajmo v Boga. On ki ptice v zraku preživi in oblači cvetlice polja tudi nas ne bo zapustil!“ je rekla Barba.

„Ne, Barba!“ je odgovoril Ménart s prejšnjo krepstjo svojega zaupanja in vdanostjo; „ne, Bog nas ne bo zapustil! Ali ne živiš ti, moja zvesta ženica? Ali ne živi najino edino dete? Ali nama Bog ni ohranil tudi v očetu Vilibaldu našega zvestega prijatelja? Ali me ni očitna previdnost božja rešila in ozdravila? Da, Barba, upajmo in zaupajmo, molimo in delajmo! čas bode zopet prišel, ko bodo v tej ubogi dolini hiše zopet stale, ko bodo naši otroci zopet na planinah pasli, ko bode božja roka solze obrisala in revščino pregnala iz teh dolin!“

Barba ga je vesela in upokojena motrila. Stari krepki Ménart je bil, ki je tako govoril z njo in ji s temi besedami bil porok za boljše prihodnje čase. „Nič me ne skrbi več, Ménart,“ je rekla in mu podala roko. „Če upamo in zaupamo, bo gotovo blagoslov božji pri nas, bolečine pa voljno trpimo!“

„Zdi se mi, da nekdo prihaja, kateri nam bo pomagal trpeti bolečine,“ je rekel Vilibald in je pokazal francoskega častnika, ki je z dvema vojakoma prihajal po gori. „To je naš rešenik,“ je rekla Barba veselo. „Kako dober nam je!“ Častnik pride k njim in jih pozdravi prijazno. Posebno usmiljenje je imel z ranjenim Ménartom. Glasno je hvalil hrabrost Podgozdjanov; s tihim očitanjem je pokazal Ménart na tleča pogorišča, kakor če bi bil hotel prašati: „Ali je to plačilo naše hrabrosti, ali tako hrabri s hrabrimi ravnajo?“ Častnik ni mogel skriti nekega sramovanja, kterega ni občutil za sebe ampak za svoje ljudstvo. „Vaša trdovratnost in vaša opora sta presegle vso mero

in preveč smo zgubili ljudi, kakor da bi bili mogli tako obstati. Pa te revščine nismo hoteli in je nismo krivi. Vi sami morate potrditi, da niso vsi med nami ubijalci in požigalci“. Ménart se je zahvalil, kakor jak možak. Moško in prijazno je rekel častnik, da ne potrebuje nobene zahvale in je pokazal Barbo. „Ta vas je rešila! Njej se zahvalite za vse!“ Na to je mignil vojakom in postavili so težke jerbace pred Barbo na tla.

„Barba,“ je rekel, „ti si o času, ko si sama trpela grenko pomankanje svoj poslednji košček kruha delila z mano; spodobi se tedaj, da tudi jaz s tabo delim!“ Barba je motrila s srčno hvaležnostjo zdaj častnika zdaj jerbace, polne vina in kruha. „Kako veliko plačilo za majhno dobro delo!“ je rekla vsa hvaležna.

„Bog ve, da za mene ni bilo majhno dobro delo“, je trdil častnik; „ko so Angleži nas premagali in je vse bežalo, si prišla v največji sili in si mi rekla: „Zapustiti vas moram, pa moj angel varuh naj ostane pri vas in naj vas varuje!“ Še enkrat si mi dala piti zdravila in ko si mošnjico z enim frankom in nekoliko krajcarji porinila pod mojo blazino, si stekla z solznimi očmi od mene. Ti denarji so bili morebiti vse tvoje premoženje, in vendar si mi jih dala, dasi nisi mogla upati, da ti bom kedaj le vinar vrnil! Bogu sem prisegel, da te tvoje dobrote nikoli ne bom pozabil. Mene so Angleži ujeli in šele tri leta potem sem prišel na Francosko. Zahvaliti sem se ti hotel, pa nikakor mi ni bilo mogoče zvedeti za tebe. Pobuna se je začela in znova sem moral zopet v vojsko. Po mnogih letih obhajam danes zopet veselo uro, ker vidim tebe, mojo usmiljeno Barbo in morem tebi in tvojim pokazati svojo hvaležnost. Barba, tvoje denarje sem dal na obresti in Bog jih je pomnožil. Glej Barba, vzemi to mošnjico. Saj so sami tvoji denarji v nji!

Barba se je jokala. Bala se je prevzeti mošnjico Ménarta pogleduje. „Vzemi, ljuba žena, kar se ti tako da. Ni nam sramota, če vzamemo od tega, ki nas je rešil vsega trpinčenja in smrti. Ti denarji gotovo niso s kletvijo oropanih in umorjenih obteženi; blagoslovljeni so od Boga!“

„Samo resnico govorite o meni“, je rekel častnik, „ko tako govorite. Nisem tistih eden, ki so tukaj morili in požigali“.

Častniku ni bilo pripuščeno, da bi delj ostal pri njih. Moral je iti v Švic, kateremu so imeli po pogodbi pobrati orožje. Ménart in Barba sta ga nekaj časa spremlila. Potem se je od nju srčno poslovil in ju prosil, naj ga ne pozabita in naj zanj molita. Potem jima je dal še tri cekine s prošnjo, naj jih razdelita med uboge sirote. Tri druge je dal tudi očetu Vilibaldu, da bi jih tudi razdelil. „V ameriškanih puščavah in na valovih viharnege morja sem se učil vaš stan spoštovati“, rekel je goreče. „Še verujem v Kristusa, kakor večji del mojega ljudstva, in upam še doživeti da bodo njegovo znamenje častili tudi v moji domovini.“

Barba je žalostno gledala za njim, dokler ni zginil v razvalinah Stanzstadta. Ménart je šel z njo k svoji pogoreli hiši. Ogenj je v nji naredil manj škode, kakor je mislil. Streha je sicer pogorela, pa stanice niso toliko trpele in kmalo je bilo zopet mogoče stanovati v nji. Med tem ko se je z očetom in Barbo zaradi tega pogovarjal, je prišlo mnogo otrok, katerih očetje so bili ubiti v boju. Jokali in plakali so in vdove so šle z njimi. V kratkem sta oče in Barba, ker so se jima v srce smilili, razdelila častnikov dar in še mnogo jih je ostalo, ki niso nič dobili. „Barba“, je rekel Ménart, „daj kar imaš, revščina je prevelika. Tu se mora pomagati!“ In Barba je vse obdarovala in prijazno potolažila. „Barba“,

je rekel oče, „dopolnite mero svoje dobrote, in obdržite toliko sirot, kolikor jih ima prostora. Za kruh in slamo za postelje bom skrbel jaz. Obdržite jih tako dolgo, da jih bo naš samostan mogel preskrbeti. V nekoliko dneh bomo prišli po nje“.

Barba je izbrala z očetom štiri najbolj vbozih in zapuščenih. Dve stanici so za silo napravili za nje. Oče je bil tako srečen, dasiravno ga je težko stalo, da je preskrbel vse s kruhom in živežem. Šele zvečer pozno se je poslovil pri njih in je šel po malo znani stezi v samostan z obljubo, da kmalo zopet pride.

Ko je Barba zvečer svojemu možu pokazala mošnjico, je bila zelo izpraznjena. „Barba“, je rekel Ménart blagosrčno in poln vernega upanja šaleč se „tako se mi mošnjica zdi pripravna. Denarji so šli, pa blagoslov božji je namesto njih prišel. V polni mošnji blagoslov božji nima prostora!“

Ménart si je prizadeval s pomnoženo pridnostjo poravnati škodo, ki jo je trpeti moral, in Barba mu je pridno pomagala. Tudi Nacek je pomagal po svoji moči. Pa tudi Bog je dal svoj blagoslov in tako je imel Ménart, preden je preteklo leto dni zopet več krav na planinah in denarjev v žepu. Še bolj pa, kakor da bi si zgubljeno premoženje zopet pridobil mu je pouk Nacka, ki je vidno rastel, bil na srcu. Dobro je vedel, da je on njegovo največje bogastvo, veselje njegovega življenja, tolažba starosti. Ménart in Barba sta imela pokorščino in dobro izrejo nad vse in prizadevala sta si, navaditi dečka vesele, voljne in ostre pokorščine. Človek je pa tudi res le dober, kedar je pokoren iz ljubezni do Boga. V taki pokorščini iz strahu in ljubezni do Boga so stariši redili dečka in so mu bili v tem sami najlepši izgled.

Tako je bil in je ostal Nacek pokoren Bogu in zbog Boga svojim starišem in predstojnikom. Šest let je preteklo v tihem miru z delom in molitvijo.

Spomlad se je zopet vrnila in narava se je veselo zbudila iz zimskega spanja in mnogo ptujcev privabila na zelene planine. Naceta, krepkega, blagodušnega dečka, ki je poznal vse soteske in gore, vsa pota in steze, in skoraj vsako hišo svojega in bližnjih kantonov, so ptujci radi jemali, da jih je vodil, in francoski jezik, kterega se je pri svojih stariših naučil, mu je pri tem zelo pomagal. Zavoljo njegove pameti in dobrosrčnosti so ga kmalo vsi radi imeli. Kar si je s svojo pridnostjo zaslužil, je vselej s pravim srčnim veseljem svojim starišem prinesel domov in je bil tako že zdaj njih podpora. Tako ga je enkrat neki Francoz, z imenom Mêljard, izvolil svojim vodnikom. Nace ga je vodil na mnoge gore, z njim je prehodil več kantonov, obiskal Ciriško in Ženevsko jezero in prišel z njim v Milan. Tudi nazaj ga je Nace peljal in spremil do mesta Šent-Gal, kjer je imel kupčijske opravke. Tu je prejel Nace silno lepo plačilo in ni mogel prikriti svoje žalosti ko se je Mêljard od njega poslovil. „Ali si bil rad pri meni Nace?“ ga je vprašal Mêljard, kteremu je dečkova zvestoba in žalost šla k srcu.

„Prav rad“, je rekel Nace. „Saj ste bili dober gospod. Z vami bi prehodil celi svet. Potrpeli ste z mano, niste več od mene tirjali, kakor kar sem mogel in ste mi dajali dobrih jedi in pijač in niste bili skopi, kakor so drugi popotniki radi“.

Mêljard je dečka pazljivo pogledoval. Krepka nedolžnost in zgolj srčna dobrota sta govorili iz njegovega obličja. Misel, ki ga je že večkrat obšla, se je zopet v njem zbudila. „Nace“, mu je rekel, „še bodeva nekaj časa skupaj ostala; morebiti še dlje“, je pristavil

s prijaznim, blagovoljnim smehljanjem. „Dobro mislim za tebe. Sam te bom spremil k starišem in zavoljo tebe govoril z njimi“. Z veseljem je Nace privolil in komaj pričakoval dan odhoda iz Šent-Gala. — Mêljard se ni dolgo mudil in kmalo je ležalo Podgozdno jezero pred njima. S srčnim veseljem sta sprejela Ménart in Barba svojega Naceta in se zahvalila vrlemu Mêljardu, ktereга dobrotljivost jima je sin v mnogih pismih tako močno hvalil. Mêljard je prijazno vsako zahvalo od sebe odvrčal in hvalil Nacetovo zvesto, veselo srce, ki mu je na poti pripravljalo toliko veselja. Odkritosrčni pogovori Ménarta so mu zelo ugajali. Barba je prinesla mleka in sira in se je na vso moč prizadevala, da bi Mêljardu prav postregla. Zavoljo tega je moral Nace v Stanzstadt iti po vino. Mêljardu je vedno bolj in bolj ugajalo v tej revni koči. Tako proste, tako odkritosrčne dobre, tako pobožne si je Nacetove stariše že mislil prej. Vse ga je potrjevalo v namenu, v katerem jih je obiskal, in najbolje se mu je zdelo, da jim razodene brez vseh ovinkov svoj namen.

„Ali je Nace vaš edini sin?“ je prašal Barbo, ki mu je ravno najboljših breskev prinesla iz vrta.

„Da, gospod! Bog nama ni dal ne družega sina, ne hčere“.

„Tedaj ga gotovo ljubita.“

„Gospod, čemu vprašate to? Če tudi sami nimate nobenega otroka, ste pa imeli očeta in mater in veste, kako so vas ljubili.“

„Dobro! če bi bogat in pošten mož za vašega Naceta kakor oče hotel skrbeti, ali bi prepustili temu možu svojega otroka, ki gotovo za srečo vašega sina more skrbeti, in hoče?“

„Ali hoče ta mož skrbeti za sebe ali za našega sina? Nace ne potrebuje starišev; še žive njegovi in

ti so svojo dolžnost kot stariši spolnili po svoji moči. Ali ga bo ta mož pač bolj ljubil, kakor midva?“

„Ljubil bo Naceta, to vam zagotovem; imel ga bo za svojega sina. Njegov stan in njegovo premoženje mu dajeta pripomočke, da za Naceta dosti bolje skrbi, kakor vi še s tako dobro voljo zamorete. Mož je bogat in ljubi Naceta, in njemu je na tem, da to bogastvo ima, in to bogastvo je veliko“.

„Oj bogatinci!“ je rekla Barba preplašena. „Ali ima ta bogat mož res tako dober namen, kakor pravite vi? Ali hoče svoje bogastvo po najinem sinu pomnožiti? Sami poznate Naceta, kakošen da je. Ni ubožen otrok. Dobro slovi, ima dobro srce, bister um. Ako je mož tako bogat, zakaj naju hoče napraviti ubožna? Najino bogastvo je najin otrok!“

Te preproste, jasne, iz maternega srca izvirajoče besede so Mêljarda spekle v srce. Zvedel je zdaj, da je bogastvo, ki je nad vsako drugo, bogastvo starišev, ki imajo pobožnega, hvaležnega otroka. Tega bogastva pa on ni bil deležen. Čutil se je v tem hipu ubozega, neskončno ubozega. In kako bogata je bila ta žena, ki je tako z njim govorila! Tiho je zdihnil. Oči so se mu posolzile.

„Barba“, je začel zopet, „bogati mož gotovo dobro misli; to vam prisežem pri Bogu. Bogati mož ima denarja na kupe, pa nobenega otroka nima. In njegovo srce želi, da bi ga otrok ljubil“.

„Naj si tedaj poišče družega otroka, midva imava samo tega; ne moreva ga deliti z njim“, je rekel Ménart.

„Če pa ravno vašega otroka ljubi, če mu pa ravno vaš otrok ugaja?“

„Naj pride tedaj mož sem in naj prebiva med nami. Vse bodemo delili z njim, kar se koli deliti dá. Če ne more Nacetov biti oče, naj bo njegov stari oče“.

Zdaj je dospel Nace z vinom. Barba mu je tekla naproti in ga objela s svojimi rokami. Prašala ga je: „Nace, ali bi mogel katero drugo kot mater, ktereга družega kot očeta ljubiti? Ali bi naju mogel ostaviti, če bi ti drugi bogastvo in vse dali?“

Nace je stal kakor okamenel: „Jaz vas oče, vas mati zapustiti? Kaj govorite? Nikdar ne. Pri vama hočem živeti in umreti!“

„Pa bi bil bogat, imeniten in imel bi vse, kar bi ti srce poželelo.“

„Sem li mar ubog?“ je vprašal Nace. „Ali sem kedaj stradal in trpel žejo? Kdo mi je dal jesti in piti, kdo drug kakor vi? Kdo me je oblačil? Oče, mati, kaj govorita tako? Kdo pa želi, da bi vaju ostavil?“

Barba pokazala je Mêljarda. Ta je še enkrat z sladkimi besedami povedal svoj namen. „Gospod“, je rekel Nace globoko ginjen, „mnogo dobrega ste mi storili, pa za to še ne morete terjati, da bi vas bolj ljubil, kakor očeta in mater. Človek more mnogo dobrotnikov, mnogo prijateljev imeti. Pa samo enega očeta, samo eno mater!“

Mêljard je vstal in se nekaj časa po tesni stanici sprehajal. Imel je dobre misli, pa spoznal je, da bi bilo nemilo, ločiti take stariše od tacega sina. In vendar je mislil, da Naceta, ktereга je zdaj še bolj ljubil, ne more pustiti. Prevdarjal je, kako bi stariše in otroka spravil k sebi in po silno težkem premišljevanju je zadel pravo.

„Nacek“, je začel, in je motril blagovoljno zdaj stariše zdaj dečka, „Nace, ali bi se branil, da prideš k meni, če bi tvoji stariši hoteli iti z mano k meni?“

„Kako mislite to?“ je vprašal Ménart in z njim Barba vsa zavzeta. „Da bi mi šli z vami? Ali ste vi

tedaj tisti mož, ki hoče Naceta namesto svojega otroka? Ali je to resnica?"

„Sveta moja resnica!“ odgovoril je Mêljard. „Grajščino imam in tudi Švicarijo. Že davno je bila moja volja, izročiti jo vrlemu, skušenemu možu. Zagotovim vam najboljše pogoje. Spoštujem in ljubim vas. Prihodnje bomo le ena družina. Za Nacetov poduk in prihodnjo srečo bi potem skupno skrbeli“.

Te besede so osupnile stariše in sina; novo, složno in mirno življenje, novi in lepi upi za Nacetov poduk in srečo so jim zasijali. Pa ne toliko to, marveč očitna ljubezen in poštena blagovoljnost bogatega Francoza do Naceta sta storili, da sta Ménart in Barba prosila, naj jima da toliko časa, da si stvar premislita. Mêljard jima ga je dovolil rad. Imel je opravke v Cirihi. Rekel je, da upa, da se v osmih dneh vrne ter da izve njuni sklep.

Pravijo, da morejo Švicarji ložje, kakor vsak drug narod ostaviti svojo domovino. Barba in Ménart sta s težkim srcem mislila na to. Ni ju mikala ne revščina, ki jima je že več let trkala na duri, ne upanje do premoženja in brezskrbnega življenja. Nacetova sreča ju je gnala pred vsem, da za njega celó zapustita domovino. Barba in Ménart sta breme siromaštva in nesreče dolgo in težko nosila in želela sta, da svojega edinega sina po moči tega obvarujeta. Mêljard, bogat in iz srca dober mož, jima je to najsvetejše obečal. Vrh tega jima Francoska dežela, kjer sta mnogo let preživela, ni bila tuja dežela. Zastran tega sta koj očeta Vilibalda, svojega zvestega prijatelja, vprašala za svet in tudi on jima je svetoval naj se udasta Mêljardovi ponudbi, ako je res bogat in blagohoten mož, za ktereга se izdaja. Oče Vilibald je vpraševal zaradi te reči, a poročila so bila ugodna, popolnoma sta se

upokojila in sklenila sta, ko je Mêljard prišel sam in se z očetom zaradi prihodnje izreje upa polnega dečka pogovarjal. — Skušeni, bistrourni Vilibald je kmalu spoznal Mêljardovo blagohotno srce in ni mogel drugega, kakor da previdnost božjo hvali, ki je na ta način znova pokazala ubogi obitelji svojo milost. Po vzajemnem dogovoru bi bil imel Ménart švicarijo prevzeti na Mêljardovi graščini. Mêljard se je pokazal radodarnega moža in je Ménartu zagotovil velike pribojške. Več dni je še vesel in zadovoljen preživel med njimi, potem pa je potoval naprej. Ménart in Barba sta hotela še svojo malo kmetijo prodati in potem kakor hitro mogoče z Nacetom potovati v Bezin, grajščino Mêljardovo na Francoskem.

Bilo je lepega jutra meseca septembra leta 1807., ko sta se Ménart in Barba z Nacetom blagoslovljena po očetu Vilibaldu prepeljala v Lucern. Tiho in molče so sedeli vsi v ladji z očmi gledajočimi na domače gore. Dasi so si bili svesti, da bodo složno in pokojno živeli, vendar se skrivnim skrbem in težkim mislim niso mogli ubraniti. K temu je prišlo še žalovanje po zapuščeni domovini. Čvrsti Ménart je prvi zopet dobil svoje staro zaupanje, in rekel je: „Barba, Bog nama hoče dati novo, boljšo domovino, zahvalimo se mu in upajmo. Saj nas je zdaj rešil bremena revščine in skrbi, kaj bi si novih skrbi nakopali na glavo?“ In s krepkim, čvrstim glasom je začel peti svojo jutranjo pesem. Barba in Nace sta z njim pela in lepa, pobožna pesem je pregnala vso žalost in staro zaupanje se je vrnilo v njih srca.

Brez nesreče, pa po dolgi in težavni poti so dospeli v Bezin, na Mêljardovo grajščino. Bezin leži v enem najlepših krajev vina bogate Burgonjske dežele na Francoskem. Na prijetni gorici med vinogradi stoji

grad, veliko, krasno poslopje. Iz grajskega vrta vodi skoraj četrt ure dolga cesta med orehovim drevjem v vas, ki ima snažne hiše in premožne prebivalce. Hiše vasi, skoraj vse obdane od vrtov, segajo do bukovega gozda, na drugi strani imajo pa majhen potok za mejo, v katerem živi mnogo rib. Kraj, v katerem leži vrt, se je novim ljudem, ki so bili vajeni lepih krajev svoje domovine, prav prilegel. Mêljard je sprejel svoje prijatelje s srčnim veseljem in preljubeznivo dobrohotnostjo. Kakor je on za nje poskrbel, je daleč presevalo njih upanje. Koj po njih prihodu jih je peljal v svoje stanovanje. Vsega, kar je v hiši treba, so našli obilo; vse je bilo prosto in složno. Ne prevelik vrt je bil koj pri gradu in v njem so rastle cvetlice in drevesa redkega plemena. V švicariji je videl Ménart lepo živino, ki je doma ni imel. Vse, česar je bilo za napravo sira treba, je bilo v najlepšem redu pripravljeno. — Ménartove in Barbine oči so se svetile veselja. Kaj tako lepega in pripravnega se nista nadejala. Pa vendar je spoznal skušeni kmetovalec Ménart, da bi se dalo še marsikaj popraviti. Kar je opazil, je brez odloga razodel Mêljardu. „Gospodarite tu po svoji pameti, Ménart“, mu je odgovoril. „Tukaj ste vi gospodar. Vam prepuščam vse. Le povejte česar potrebujete“. — „Tega vašega zaupanja“, je rekel vesel in hvaležno Švicar, „vam ne bo žal. Ako Bog hoče, bodete imeli v kratkem mleka in sira na mizi, kakoršnega nihče v celi Francoski deželi nima“.

Ménart je ostal mož beseda. Nevtrudeno je delal in je švicarijo djal v najlepši red. Od dne do dne je imela bolji tek. Barba je pomagala, kjer koli je pomagati mogla, in njena pomoč je bila tečna. Nace je bil skoraj ves božji dan v gradu pri gospodu Mêljardu. S pravo očetovsko ljubeznijo je skrbel za dečka

in prizadeval si je, da izredi iz njega na duši in na telesu zdravega človeka. Častitljivi župnik tistega kraja so ga učili krščanski nauk in zgodovino, šolski učitelj pa muzike. Vso njegovo izrejo je pa, v dogovoru z drugimi učitelji Mêljard prevzel sam, in njegove mnoge skušnje, njegova čista s pobožnostjo združena omikanost ga je za to storila pripravnega. On sam je učil svojega rejenca matematike in jezikov. Pa tudi ni bilo težavno, učiti dečka tako dobrega srca in take vedoželjnosti, kakoršen je bil Nace. To je bilo pa še tem lažje, ker se je že v hiši svojih starišev in v Vilibaldovi šoli navzel dobrih ukov, strahu božjega in pokornega duha. Zato se pa ni bilo čuditi, da je Nace v tacihi okoljščinah in s takimi učitelji tako urno napredoval. Posebno lahko se je učil jezikov. Izmed vseh mu je španski posebno ugajal, jezik njegovega blagega botra, s katerim bi se imel sniti, kakor mu je nekaj reklo. Mêljard sam je imel namen, dečka izuriti v vrlega kmetovalca. Toda njemu je bilo pripuščeno, da si izvoli svoj stan. Gotov si je bil, da ga bo njegov dobrotnik v vseh rečeh podpiral. Nace si je prizadeval, da v vseh rečeh ustreže volji svojega rednika in to mu je bilo toliko lažje, ker ga je kmetijstvo veselilo in ker bi s tem svojemu dobrotniku najložje skazal svojo hvaležnost in blizo njega in starišev ostal. Mêljard ga je imel od dne do dne rajši, in naklonjenost, ki jo je imel do Naceta, je tudi prenesel na njegove stariše. Povsod jim jo je skazoval. Že prvo leto je povišal Ménartove dohodke; prepustil mu je del dobička, ki ga je švicarija dajala in ni imel nič zoper to, da sta Barba in Ménart s svojim sirom kupčevala in tako pomnoževala svoje dohodke.

Tako sta že dve leti pretekli srečno, ko je gospod Marton, Mêljardovega rodu, v tem kraju kupil

posestvo in je tako bil njihov sosed. Marton je bil poprej častnik v francoski armadi in se je v vseh vojskah hrabrega izkazal. Pa nazadnje je moral zaradi nevarne rane na roki opustiti službo. Mêljard je z veseljem in navadno dobrohotnostjo sprejel svojega sorodnika in mu je o vsaki priložnosti skazoval svoje srčno prijateljstvo. Marton ni brez posebnega namena skušal, da bi prišel v bližino svojega starega bogatega strica. Imel je sina in dve hčeri. Želel je, da bi Mêljard njegove otroke ljubil in po svoji smrti zapustil svoje premoženje njim, ker so bili njegove rodovine. Kolikor se je dalo, je skrival ta svoj namen. Vse si je prizadeval, da se Mêljardu prikupi. Kazal mu je o vsaki priložnosti, kako zelo da ga čisla. Prizadeval si je, da vsako njegovih želja vgone. Skoraj ga ni bilo dneva, da bi ne bil obiskal svojega strica. Navadno so prihajali njegov sin Ludovik, in njegovi hčeri Hortenzija in Emilija z njim. Oče jim je natanjko povedal, kako se jim je obnašati do Mêljarda. V njih obnašanju je bilo zgolj spoštovanje in podložnost. Karkoli je pomigal z očmi, so njegovi otroci natanjko storili in nekako skušali so se v tem. Če so še dobili tako majhno reč, niso mogli zadosti prehvaliti dobrega strica in se mu zahvaliti. Tudi roke poljubovati mu niso smeli opustiti. Prinašali so mu zdaj cvetic, ki so jih natrgali, zdaj drugih takih reči. Vse to in posebno hvaležnost s tako nedolžno srčnostjo izkazovana je v začetku Mêljardovo srce ganila in mislil je, da to vse izvira iz ljubezni. Toda vrlemu, nravnemu možu so se te naučene marnje in prilizovanja preveč zdele. Na tistem je primerjal Nacetovo krepko srčno ljubezen s hlinjeno privrženostjo svojih sorodnikov in ta prilika se je izšla njegovemu rejencu v prid. Premišljeval je svoje sorodnike in spoznal je, da nimajo prave lju-

bezni do njega. Še bolj je bil pa žalosten, ker je spoznal, da je Ludovik lahkomišeln in zapravljiv, da ima Hortenzija poželenje, da bi drugim dopadala in veselje do lepih oblek, in da je Emilija, ktera se mu je videla še najbolja, udana složnosti in sladkosnednosti. Oče Marton je imel skoraj vse napake svojih otrok v sebi zedinjene. Njegova hrabrost in življenje v vojski je te napake večjidel zagrinjala; ali zdaj, ko je mirno živel na deželi in bil sam svoj gospodar, se je kmalo udal svojim strastem. Ljubil je postopanje in drage gostije. Oskrbovanje svojega posestva je izročil svojim oskrbnikom, poduk svojih otrok učiteljici in učitelju. Skoraj celi dan je bil na lovu ali je pa obiskoval druge. Delal in počel je pa še bolj brez skrbi, ker je mislil, da je Mêljarda, ki je doslej njemu in njegovim otrokom skazoval ljubezen, popolnoma dobil na svojo stran. Mêljard je molčal, dokler je mogel. Marton si je večkrat pri svojem bogatem stricu moral izposoditi denarjev. Mêljard je dvakrat pomagal. Potem je pa odločno in lepo rekel, da nima Marton nič denarja več od njega upati. Svaril ga je večkrat ljubeznjivo in ostro. Marton je obljubil, da se poboljša, ostal je pa stari. Prepričan je bil, da bo Mêljard, dobri, vestni mož pač njemu odtegnil svoje premoženje, ne pa njegovim otrokom. Bolj gotovo je pa, kakor kedaj upal, da dobi njegovo premoženje, ko je Mêljardov najbližji sorodnik, ki je bil trgovec v Lionu, naglo in brez otrok umrl. Da je Mêljard Nace'a ljubil, mu seveda ni bilo všeč in to ga je včasi še celo skrbelo. Pa njegova oholost mu ni dala misliti, da bo Mêljard, mož natančne vesti zatajil kri in naklonil beraškemu otroku, kar gre njegovim najbližjim sorodnikom. To mu je Mêljard obljubil večkrat, naj bi že dečku volil kak par tisoč frankov — naj bi jih imel. Saj bi bilo to le majhen del tega, česar

se je za svoje otroke iz Mêljardovega premoženja nadejal dobiti. Se vé, da s takim duhom in s takim namenom ni mogel biti dober dečku, ki je njemu in njegovim otrokom kot najbližnjim sorodnikom svojega žlahtnega dobrotnika, s pravo udanostjo bil privržen, in pozneje se tudi ni potrudil, da bi to svojo nejevoljo prikril, ko sta se pozneje on in Mêljard nekako mrzlo začela gledati. Nace in njegovi stariši so čutili z žalostjo mlačnost in zaničevanje, katero so Marton in njegovi otroci kazali do njih. Vse so voljno potrpeali in nikoli se niso pritožili Mêljardu. Nace se je vedno prizadeval postreči, kjer koli je mogel, Ludoviku in njegovima sestrama. Malo hvale so mu vedeli za to. Prijaznost, katero so mu v začetku zaradi Mêljarda skazovali, je zginila. Čez ramo so ga začeli gledati, očitno sovražiti in pikati. Nace je trpel, kar je mogel. Če so mu zabavljali, jim je tako umno kakor srčno odgovarjal in je marsikaj zamolčal, da bi svojega dobrotnika ne žalil. Mêljard je skrivaj pazil na vse. Žalilo ga je Martonovo in njegovih otrok oholo, sovražno ravnanje. Tem bolj mu je Nacetovo modro, mirno obnašanje, ki je v vsem razodevalo ljubezen in spoštovanje do njegovega dobrotnika, ugajalo, ker je poznal dečkovo častiljubnost in ker je vedel, da mu ni bilo lahko, da se tako premaguje.

To je bilo vzrok, da se je Mêljard bolj in bolj Martonu umikal, a ne da bi bil čisto nehal, da bi ne občeval z njim. Vedno mu je skazoval še vse dobro, vedno je še z njim in z njegovimi otroci govoril marsiktero očetovsko besedo; le škoda, da ga niso poslušali. Z žalostnim srcem je uvideval Mêljard, kako si je Marton več in več dolgov nakopaval na glavo z nerednim svojim življenjem. Njegovi otroci, brez matere in s slabim izgledom očetovim, niso mogli dobri

biti, ker so vrh tega imeli tudi slabe učitelje. Ludovik, 16 let star, je hodil s svojim očetom na lov in v pivnice; Hortenzija je stala celi ljubi dan pred zrcalom ali je sedela pri klavirju, Emilija pa je ležala na poblazinjenem stolu in veliko je bilo, če je pol ure na dan kaj šivala. Se ve, da po takem Mêljard ni mogel s svojimi sorodniki zadovoljen biti. Tem več mu je pa Nace z vedno pridnostjo, nehljinjeno ljubeznijo in z dobrim učenjem delal veselje. V kmetijstvu, v obravnavanju gozdov in v družih rečeh si je pridobil vednosti, ktere so njegovo starost zelo presevale. S polnim zaupanjem mu je izročil zdaj Mêljard oskrbovanje svojih dohodkov in kapitalov in tudi v tem je Nace s svojo natanjčnostjo in umnostjo pokazal, da je to zaupanje zaslužil. Z veseljem in z nekakim očetovskim ponosom je gledal cvetočega mladeniča, ki je prihajal krepkejši in krepkejši, in zdrav na žtvotu, jak na duhu, pobožen v srcu, obetal, da mu bode kedaj v starosti tolažba in podpora. In k tej dobri omiki mu je večidel on pripomogel sam. To si je smel reči, ne da bi bil hvalil samega sebe.

Marton je z nevoljo gledal, kako ga je njegov stric bolj in bolj opuščal, in na „švicarskega pritepenca“, kakor je imenoval Naceta, bolj in bolj svoje obračal srce. Ni hotel spoznati, da je sam tega kriv, mislil je, da so si Nace in njegovi stariši z zvitim prilizovanjem in opravljanjem prikupili Mêljardovo srce in čakal je priložnosti, da se za to znosi nad njim, da bo kaj časa pomnil. In ta priložnost je kmalo prišla.

O Božiču je Mêljard Naceta s pismom poslal v mesto Dižon in naročil, da naj več reči za njega nakupi. Kakor vselej, je tudi to opravilo spolnil natanjko. Truden, od mraza ves trd, je šel v gostilno pri cesti, da bi s konjem prenočil. Ko stopi v hišo, sliši z začu-

denjem, kako Marton silno nevoljen opravlja Mêljarda in še bolj Naceta in ga zasmehuje kolikor more z grdimi besedami. A še hujši kot oče je bil sin Ludovik. Ves začuden in prepaden je stal Nace, in ni vedel, kaj naj stori, ali naj opravljujcem srčno ugovarja ali pa odide, da bi prepir ne nastal. V tem hipu mu prinese gostilničar vina in kruha in ga v drugo pozdravi s svojim debelim glasom. S tem so pivci v drugi sobi zvedeli, da je pričujoč. Rdeč od vina in jezen stopi Marton k njemu in meri z bliskajočimi očmi mladenča, ki ga pogumno gleda.

„Ti si poslušal“, je začel z debelim glasom. „O tebi nihče kaj družega pričakovati ne more; pa pregovor je: kdor za steno posluša, svojo sramoto poslušaj.“

„Vašo sem poslušal, ne svojo“, odgovori Nace kratko. „Ni vam nobena čast, da obrekujete dobrega sorodnika za hrbtom in druge brez krivice opravljate.“

„Brez krivice? Se ve, rad bi bil brez krivice, ti tat“, jecljal je Ludovik, ki je ves vinjen prištorkljal k očetu. „Sram bodi tebe in vse tvoje! Poberi se, če ne, ti bo moja pest pokazala pot!“

„Vi ste najbližji sorodnik mojega dobrotnika“, rekel je Nace s pritajeno jezo, „in zaraditega vam te sramote nečem povrniti. Ako pa nimate poguma, da v navzočnosti Mêljarda govorita to, kar sta govorila tu, vaju imenujem oba lažnjivca in opravljivca!“

Dobro je bilo, da so popotniki, ki so prišli, prepiru naredili konec, sicer bi se bilo zgodilo kaj hudega. Nace je šel v drugo sobo in je gledal, da se je odstranil prej ko mogoče. — Njegov konj, sicer tako krotek in pohleven, je postal na poti na mah ves divji. Zdaj je skakal, kakor bi imel ogenj v nogah, zdaj je dirjal kakor zloben naprej, brcal in se zviral

tako, da se je Nace komaj na njem mogel obdržati. Hvalil je Boga, ko je po marsikteri prestani nevarnosti Bezinski grad z njegovimi mnogimi lučmi zagledal pred seboj. Pa nevarnost še ni minula. Bilo je, kakor da bi bil pogled teh luči divjost konja znova vnel. Bolj in bolj divji in nevkreten je postajal iskri konj. Kakor divji je zdirjal po griču proti gradu. Nace se je priporočil Bogu in sveti devici, zbral je svojo poslednjo moč, da bi živino obdržal. Pa kar se spne divji konj od ostrog ojestro zboden, visoko in vrže iz sedla Naceta, ki je padel na trdo zmrznjeno zemljo.

Nace je tako močno padel na tla, da je brez zavednosti obležal. Ko se je zopet zavedel, nahajal se je na zemlji. Njegovi udje so bili otrpnjeni, na glavi mu je iz več ran tekla kri. Nad njim je svetila luna, pred njim je stal grad. Mraz ga je tresel in v tem stanu ni smel čakati dneva, ako ni hotel priti v smrtno nevarnost. Kar je imel moči in z neizrečenimi bolečinami se je priplazil do grajskih vrat, kjer je pozvonil. Da ga tako dolgo ni bilo nazaj, to ni nič skrbi vzbudilo v gradu. Konja ni bilo in mislili so, da je Nace, kakor se je že večkrat zgodilo, v Dižonu ostal čez noč. S strahom in z žalostjo je gledal Mêljard nesrečo svojega ljubčka. Zdravnik, kateri je bil koj poklican, ga je pa potolažil, da ni nobena njegovih ran nevarna. To je vpokojilo tudi Ménarta in Barbo, ki sta strahu trepetaje stala pri postelji svojega edinega otroka.

Nace je moral, ko je ozdravel, Mêljardu vse povedati, kaj se mu je mej potjo zgodilo. Ni mogel zamolčati, da se je sešel z Martonom in njegovim sinom. Mêljard je žalostno vzdihnil in se ni mogel ubraniti hudih misli. Tudi konja so vjeli in bil je zopet tako krotak in pohleven, kakor prej. Nace je

kmalo popolnoma ozdravel in Mêljard ga je zdaj še močnejše ljubil. Daroval je Ménartu in Barbi majhno posestvo blizo svojega gradu, katero je navlašč za to kupil in pustil jima je vse dohodke, ktere sta imela doslej. Ko jima je izročil darilno pismo, obrnil se je hvaležen k Nacetu, rekoč: „Tudi na tebe, ljubi Nace, sem mislil, in videl bodeš nekoč, kako močno sem te ljubil.“

Nace je zdaj dokončal osemnajsto leto in Mêljard je sklenil iz ljubezni do njega, da obišče najmenitnejše kmetijske naprave Francoske in unanjih dežel. Dve leti sta bili odločeni za to in Nace bi bil imel priložnost, da se v vseh vedah kmetijstva popolnoma izuri. Že je bil čas za odhod odločen. Pa Bog je namenil drugače.

Nekega lepega večera spomladi je hotel Mêljard obiskati svojo ovčarijo. Dasi je bil prav blagega srca, je bil vendar, kakor vsi ljudje njegovega duha, tudi zdražljiv in ker je imel vest, da ima samo dobre namene in bistrejši um, ni trpel, da bi mu bil kdo njegovih podložnikov ugovarjal. Našel je nekaj, zaradi česar je čuvaja ovčarije po zasluženji grajal. Ta pa je ugovarjal svojemu gospodu jezno in nevoljno. Mêljard se je razsrdil. Nič pa ni njegovemu krotkemu srcu in slabotnemu životu bolj škodovalo, kakor jeza. Ves nevoljen je hitel domov. Zaman si je to pot Nace prizadeval, da ga upokoji. Večerjala sta skupaj in Mêljard je proti svoji navadi veliko govoril, največ o nehvaležnosti in sirovosti svojih podložnikov. Kar mu padejo vilice iz roke, bled in jecljaje je nagnil svojo glavo in se zgrudil na stolu. Zadela ga je kap.

Nobeno zdravilo ni pomagalo več. Kap ga je še enkrat zadela na jezik. Pa zavedel se je še. Žalosten in poln ljubezni je gledal Naceta in njegove stariše,

ki so žalostno stali pri njem in žalosti skoraj umirali. Večkrat se je zdelo, kakor da hoče govoriti, pa ni mogel. Gospod župnik so ga djali v sveto olje. Po-božne na križ obrnjene oči, prizadevanje, s katerim je svoje usta skušal odpreti in skleniti svoje roke, kazalo je očitno, da ve, kaj da prejme. Po svetem opraviilu je kratek čas zaspal. Pa zbudil se je kar naglo, Naceta milo pogledal in z roko pokazal na mizo, pri kateri je sicer pisal. To je bilo poslednje v njegovem življenju. Proti polnoči je izročil starček v molitvi pričujočih svojo dušo Bogu, stvarniku. — „Gospod, tvoja volja se zgôdi!“ je molil gospod župnik. „Vzemi dušo svojega služabnika k sebi!“ Ni mogoče popisati, kako žalostni so bili Nace in njegovi stariši.

Drugo jutro na vse zgodaj je prišel Marton, kateremu so koj povedali, da je Mêljard umrl, s sodno gosposko. Koj so zapečatili vse. Komaj je Marton skrival svoje veselje in hlinil žalost, ki mu ni šla od srca. Natanjko in z nekako nepokojnostjo je povpraševal, kakošne so bile poslednje ure rajncega in dihal je ložje, ko je zvedel, da njegov stric ni imel moči ne govoriti ne pisati. Vsi pričujoči so se morali odstraniti, a Nacetu je jezno in zaničevaje odrekel prošnjo, da bi s svojimi stariši smel čuti in moliti pri mrliču, da se je bilo bati najhujega. Tudi Ludovik je prišel zdaj s svojimi stariši. On in Hortenzija sta se zaradi spodobnosti vedla sicer žalostno, pa njih govorjenje in obnašanje je kazalo preveč očitno, da sta smatrala stričevo smrt bolj za srečo kakor za nesrečo. Samo Emilija je bila resnično žalostna in prelivala je vroče solze. S strahom in z žalostjo so pričakovali vsi prihodnjih dni. Proti poldnevu so bili posli in služabniki Mêljardovi poklicani in sodnik jim je oznanil, da je

umrl Mêljard brez žene in otroka, brez oporoke. Za to pripade Bezinska grajščina z vsem, kar je, gospodu Martonu kot najbližjemu Mêljardovemu sorodniku. Kdor ima od rajncega še kaj terjati, naj se brez odloga oglasi. — Pri teh besedah je gledal Marton ostro in nepokojno Naceta in njegove stariše. Molče, s solznimi očmi in žalostni so stali tu. Nihče pričujočih ni nič terjal. Saj je Mêljard vsakemu več dal, kakor mu je šlo. Novi gospodar je zdajci pokazal svojo oblast. Večji del Mêljardovih služabnikov, ki so bili zvesti in priletni, so bili odpuščeni. Z očitnim veseljem in zapovedljivim glasom je ukazal Ménartu in Barbi, da zapusti švicarijo v štirih tednih, in Nacetu ostro prepovedal hoditi v grad. Brez opornosti so dejali, da bodo tako storili, dasi so imeli v pogodbi sklenjeno z Mêljardom pravico, da ostanejo še leto dni. Marton je dal napraviti silno lep pogreb. Neštete solze, solze resnične žalosti so tekle na Mêljardov grob. Vsi so objokavali smrt plemenitega moža. Kdo si more misliti še le Nacetovo in njegovih starišev žalost. Prej ko se je dalo je želel Ménart z Barbo ostaviti švicarijo in se za zdaj preseliti na kmetijo, ki jo njima je Mêljard kupil v dar. Zdaj sta vnovič spoznala njegovo očetovsko ljubezen v nji celi meri. Brez nje bi bila zdaj berača. Od strani se je slišalo, kakor da bi bil ranjki zapustil testament in Naceta postavil kot dediča skoraj vsega premoženja. To je Martonovo jezo do Naceta in njegovih starišev še bolj podpihovalo. Nadlegoval jih je, kakor mu je bilo mogoče, da bi bili prej ostavili švicarijo. Bilo je, kakor če bi se blizo njih ne počutil dobro. Tisti dan pa, ko bi se bili imeli iz švicarije preseliti na svojo kmetijo, jim je rekel Marton, da ima pravico misliti, da so si to kmetijo prigoljufali. Zaradi tega je tudi pri sodnji zoper nje vložil tožbo.

To je bilo pa Ménartu vendar preveč. S krepkimi besedami mu je trdno očital njegovo krivico zmerjaje ga opravljevca in rekel mu je, naj mu dokaže najmanjšo krivico. To je Martona popolnoma razkačilo in s hudobno trdovratnostjo jim je branil, da bi se preselili, dokler sodba pravde ne razsodi. Sodba je mogla, dasi je Marton podpihoval in podkupoval, razsoditi za Ménarta. Zakaj podarno pismo je bilo preveč jasno in narejeno po postavi. Z jezo jih je pustil iti, pa zarotil se je, da jih dolgo ne trpi ondi.

Marton je storil vse, da bi jim prebivanje blizo sebe otežil. Kakor je mogel, jim je nagajal in skušal njih potrpežljivost. Ménart in Barba sta ostala stanovitna. Večkrat jima je rekel, da kupi kmetijo od nju. Ménart se ni podal. Njegova kmetija je ležala na dobrem mestu in z dobrim obdelovanjem je upal v nekterih letih svoje dohodke pomnožiti lahko tako, da si bo mogel potem v svoji domovini kupiti večje posestvo in svoje dni živeti pokojno. To je bil njegov dobro preišljen namen, ktereга sta potrdila Nace in Barba, in ob njem so omagale vse zvijače Martonove, ki teh Švicarjev nikakor ni mogel trpeti blizo sebe. Videč, da z vsem ne opravi nič, je začel še preišljevat, kako bi utrudil starega vojaka ali se znebil vsaj tistega, ktereга je najbolj črtil — Naceta. In našel je pravo. In to je bilo popisovanje, ki je bilo pod Napoleonom na Francoskem tako strašno in je ljudstvu prizadelo toliko žalosti. Vsako leto so mladenče, ki so dopolnili osemnajsto leto, poklicali med vojake, jih vadili v orožju in potem poslali na vojsko. Tudi Nace je bil v tej starosti. Pa ne on, ne njegovi stariši se niso bali popisovanja. Saj so bili Švicarji, ki so bili pač s francoskim cesarjem v zvezi, pa ne njegovi podložniki. Bilo jim je, kakor če bi bilo med nje

treščilo, ko je bil Nace pred gosposko poklican k popisovanju. Zastonj sta se izgovarjala Nace in Ménart, da kot tujca popisovanju nista podvržena in torej tudi vojaščini ne; zastonj je trdil Ménart, da je Nace njegov edini otrok in da mu mora biti v starosti podpora. Napoleon je zapovedal in armada, koja je na Španjolskem in v Portugaliji imela veliko zgubo, potrebuje velike pomoči. Ker imata kmetijo, reklo se jima je, sta cesarju podložna in nehala biti Švicarja, in na to se mora tem manj gledati, ker je Švica že tako dolžna cesarju dajati vojakov.

Barba je v tihem strahu ostrmela, ko je zvedela to razsodbo. Ni se nadejala take vpijoče nepravčnosti. Svojega edinega sina, ljubčka svojega srca, podporo svoje starosti zgubiti na ta način, je preseglo njeno moč. Te misli njeno materino srce ni moglo prenesti. „Gospod!“ je zdihovala, „pred kratkim si nam vzel našega dobrotnika, našega najboljšega prijatelja, ali hočeš, da tudi edinega sina zgubiva? Gospod, kako hudo bi bilo to! Kako morem to prebiti, da mojega edinega sina popeljejo v mesnico! O Francosko, ti nesrečna dežela! zakaj sem kedaj prišla semkaj!“ Ménart je še eno poskusil. Hotel je, da pri cesarju samem poišče pomoči in pravice; pa povsod mu je bila pot do njega zaprta. Žalosten in jezen se je vrnil Ménart domov in treba mu je bilo iz vse duše trdnega zaupanja in moške srčnosti, da se vpokoji njegovo srce in se uda v nesrečo, katere odvrniti ne more. Nacetu je bilo dovoljeno le malo dni še, da je ostal pri stariših. Oče so mu svetovali, naj pobegne, pa blagi sin jih ni poslušal. Ni se hotel rešiti v nesrečo svojega očeta, ki bi bil zavoljo njegovega bega prišel ob svoje premoženje in še dolgo bil zaprt. Vrh tega je pa Nace tudi spoznal, kako nevarno da je pobegniti,

ker so Marton in njegovi pomagači tako ostro pazili na njega. Nace se je pokazal čez vse srčnega in voljnega mladenča. Z otroško ljubeznijo je tolažil svoje stariše, in si prizadeval kar moči, da jim odžene žalost. Rekel je: „Saj ne zadene vsaka krogla, vsak meč. Ali niso oče sami izgled, da tudi najsrčnejši vojak odide nevarnosti v bojih in more ohraniti svoje življenje v najhujših vojskah. Zakaj bi tudi jaz ne imel te sreče?“ Rekel je, da zaupa v varstvo božje in v prošnjo presvete device, v molitev svojih starišev, ktere je Bog vedno obvaroval tako očitno in milostivo. Gotovo ne bo božja volja, da bi v starosti ostali brez pomoči in podpore.

Njegove besede so Barbo nekoliko potolažile. v Ménartovem srcu se je zbudilo upanje in stara vojaška srčnost mu je oživela zopet. Saj je bil sam rojen v deželi, kjer ne časte nikogar, ki se ni kot hraber mož bojeval na borišču in te časti ni bilo mogoče doseči brez nevarnosti, brez zatajevanja samega sebe. Tako naj bi se tudi Nace v božjem imenu, kakor vsi očetje, poskusil v vojski in Ménart si je bil svest, da Nace ne bo njih nevreden. Kolikor bližje je prihajal dan ločitve, toliko bolj tiha in globoka je bila materina žalost, da si je bila vsa vdana v božjo voljo. „Naj se zgodi božja volja!“ je molila vedno; „vsak dan sem mu darovala svoje dete; povsod ga bo ljubil, povsod varoval“. S tiho materino ljubeznijo je pripravila vsega, obleke in perila, kolikor bi Nace potreboval. Skrivaj je gledala dolgo s solznimi očmi na njega, ktere ga ne bo tako kmalo zopet videla. Bilo jej je mnogokrat, kakor če bi jej hotelo počiti srce. Vsak dan je šla v cerkev in dostikrat je tudi obiskala grob svojega dobrotnika. „Oh, če bi še živel!“ je zdihovala, „bi nas ta žalost ne bila zadela. O pros!

za nas, za Naceta, ako smeš — česar pa ne dvomim — gledati božje obličje!“

Ménart se je popolnoma umiril in udal. Prizadeval se je zdaj, kolikor mu je še pripuščal kratki čas, da po možnosti Naceta pripravi za novi stan. Ker je mnogo let sam bil vojak in marsikaj skusil, mu je lahko dal marsikak dober nauk. „Pokornost, in sicer slepa pokornost“, je rekel, „je prva dolžnost vojaka. Vselej in povsod mora vojak spolniti voljo svojih višjih. To je njegova čast. Hrabrosti pred sovražnikom ti ni treba priporočati; to imaš že po svojih prednikih, ki s svojo hrabrostjo napolnjujejo celi svet. Imej pa tudi tukaj pravo mero! Tvoja pogumnost naj se nikoli ne prevrže v predrznost. Ne boj se smrti, ne postavljalj pa tudi svojega življenja nikoli nepotrebno v nevarnost. Pomisli, ljubi moj Nace“, in začel je govoriti bolj mehko, — „pomisli, da imaš stariše, ki potrebujejo tvoje pomoči. Da strežeš priletnim starišem, ti bo pri Bogu in ljudeh gotovo prineslo toliko in še več časti, kakor zvezda na prsih“. Potem ga je opominjal, naj bo prijazen in miren s svojimi tovariši, naj se varuje vsacega prepira in naj pošteno živi. Poštenje pa se najbolj ohrani z natanjčnim spolnovanjem dolžnosti, čistim življenjem in umnim prevdarjenjem. Silno je še Naceta prosil, naj se ogiba nevarnih tovaršij, varuje pijančevanja in preklinjanja. Priporočil mu je zmernost in pridnost, ki najbolj varujeta življenje, naj se zdrži posebno greha, pred katerim zardi sramežljivost in kateri se pri vojakih nahaja tako pogosto.

Potem mu je tudi dobra mati Barba rekla z ginjenim srcem: „Ljubi moj Nace! Oče so ti povedali, kar ti je treba; prosim te še enkrat, bodi pokoren z vso močjo in spolnuj svoje dolžnosti povsod, kolikor

ti je mogoče. Nad voljo posvetne gosposke pa nikoli ne pozabi volje nebeškega očeta. Ne bodi enak tistim, ki so pokorni poveljem svoje svetne gosposke, volje božje pa, koja jim ukazuje moliti in nasledovati Kristusa, nečejo poznati. Zavoljo tega se nikoli ne sramuj, da povsod spoznavaš svojo vero v Jezusa kot odrešenika, in v čast si šteje, če te bodo tvoji tovariši zavoljo vere zasmehovali. Boj se pa, kolikor boš mogel, tovaršije tistih, ki zasmehujejo vero in zaničujejo Zveličarja. Tacih je med vojaki več, kakor med družimi stanovi. To so poskusili tvoja mati in zdaj je brže huje, kakor bolje. Začni vselej dan z Bogom in skleni ga z Bogom; potem boš srečen. Beri, kedar boš mogel, kake dobre bukve in ne zamujaj nobene priložnosti, da poslušаш sveto mašo in besedo božjo. Včasih ti bo to vendar mogoče. Pomisli, ljubi Nace, da nimaš samo života, temuč tudi dušo in da si vsaki dan v smrtni nevarnosti. O ljubi Nace! da bi ne umrl nepripravljen, če bi moral po božji volji umreti v vojski! O moj Bog! Tvoja mati bo vsaki dan molila za tebe, da kot prijatelj božji umrješ in se ne ločiš brez svetih zakramentov iz tega življenja! — Potem ti položim še eno na srce. Izredila sva te v ljubezni do čistosti in sramežljivosti! Oh, ljubi Nace, videl in slišal boš reči, da se ti bo trgalo srce. Zasmehovali, zaničevali te bodo, če ne boš privolil v greh. Zapeljivci bodo prišli in brez skušnjave ne boš ostal. O Nace! Potem naj bo molitev tvoje orožje in misli, da Bog vse ve. Potem reci z Jožefom: „Kako morem tako hudo grešiti!“ Pomisli, Nace, da ni dražjega na svetu, kakor čistost; pa tudi nič rajši ne zgine. Zato moli in čuj, in nič ti ne bo moglo škodovati.“

„Mati, nikar ne skrbite,“ je rekel Nace, „nečem zgubiti plačila, ki jo je Bog obljubil čistim na onem svetu“.

„O, to plačilo je veliko, neskončno veliko“, je rekla Barba; „samo čisti bodo gledali božje obličje in to je največje zveličanje. Pa še eno bi ti rada položila na srce. Bodi usmiljen z vsemi, posebno z bornimi, z devicami, z otroci in starčki. Nace, videl si kot otrok revščino vojske. Nisi je še pozabil. Nikoli ne bodi pri plenjenju. Strezi ranjencem brez razločka, ali so prijatelji ali sovražniki. Imej usmiljenje z ubozimi in brani povsod nedolžnost. Usmili se vjetnikov, bodi povsod usmiljen in tudi ti boš usmiljenje našel“. Srce jej je skipelo in ni se mogla ubraniti solzam. „Ljubi moj Nace“, tako je sklenila svoja materna opominjevanja, „stori povsod, kar ti veleva tvoja vest. Vse drugo bo storil Bog“.

Tisti dan, ko se je Nace poslovil, sta bila Ménart in Barba z Nacetom še pri sveti maši. Tu sta darovala svojega edinega otroka Zveličarju in nebeškemu Očetu. Barba je bila silno trdnega srca. Na njenem obličju se je brala britka pa vendar največ že premagana bolečina. Le takrat, ko je Nace mater prosil, da ga poblagoslovi ji je hotelo počiti srce in rekla je jokaje: „O moj Bog! kako naj to prestanem!“

Molče in vsa prepadena sta stala Ménart in Nace in nista ji mogla v tem hipu dati nobene tolažbe. Barba pa je vstala in z v nebo obrnjenimi očmi rekla: „Gospod, tvoja volja naj se zgodi! ali mi nisi dal tega edinega sina? Kaj se bom branila, da svoje dete dam tebi? Vzemi ga, če ga hočeš imeti, tvoj bodi živ, tvoj bodi mrtev! Pa vendar usmiljeni oče, če je mogoče, pripelji mi ga nazaj!“

Ménart je potegnil sina od matere. Hotel je obeh bolečinam storiti konec in spremil je Naceta v Dižon.

Barba je dolgo gledala za njima, dokler sta se skrila njenim hrepenečim očem. „Kedaj bo Nacek zopet

prišel? se je prašala tiho. „Zdi se mi, kakor če bi mi nekaj reklo, da pride zopet. Ne morem si ga misliti drugačnega kakor živega. Moj Zveličar, to upanje mi daješ ti!“

Naceta so postavili k polku, ki je bil namenjen, da odrine na Špansko brez odloga. Vojaška služba na Španskem tako težavna in nevarna, je bila francoskim vojakom malo všeč, še manj pa, ker je bilo malo dobička v nji. Nace je imel pa še več vzroka, da je ni ljubil. Dasi se je veselil, da vidi Špansko, bil je vendar žalosten, da bo moral rabiti meč zoper deželo, v kateri je bil krščen, v kateri je živel njegov dobrotljiv boter. Pa dolžnost, železna dolžnost pokornosti mu je to zapovedala. Nace se ji je podvrigel z žalostnim srcem. Urno so hiteli naprej in mladi vojaki niso imeli časa misliti ne na preteklost, ne skrbeti za prihodnost.

Nace je živel mej svojimi tovariši po možnosti tiho in sam zase. Njih največ surovo nevkretno obnašanje mu je ugajalo malo. Seve, da so ga za to zbadali. Pa voljno je trpel in prizadeval si je, da si pridobi ljubezen svojih tovarišev in višjih s tem, da zvesto spolnuje svoje dolžnosti. Čist, čvrst mladenič, ki je svojo službo opravljal zvesto in natanjko in se je tudi v vednosti odlikoval pred drugimi bil je v obče ljubljen. Tako so prišli v desetih dnevih do Vivaresa. Nace, dozdej zdrav, je občutil majhno mrzlico; prehladil se je bil, ko je rešil tovariša, ki bi bil kmalo utonil. Mlad še in sicer trdnega života je mislil, da bo bolezen premagal. Pa čez nekaj dni že se je mrzlica še huje povrnila in ga je silno oslabela. Boga je zahvalil, ko so zvečer dospeli v vas, v kateri so prenočili. Nacetu in mnogim njegovih tovarišev je bilo odločeno stanovanje v mlinu. Pa ta mlin je bil še čez uro daleč od vasi. Z vso močjo si je Nace prizadeval priti do mlina. Skozi

gost gozd je vodila pot, po katerem je bilo več steza. Preslab je bil, da bi bil mogel s svojimi tovariši enako hoditi. Zaostal in na mnogih stezah je zašel. Do trde noči je hodil in iskal. Prišel je ob vso svojo moč. Ponočni mraz mu je pretresal ude. Glava ga je tako bolela, da dostikrat ni vedel, pri čem da je in nazadnje je padel v omedlevico pod grmovje.

Ko se je zopet zavedel, sta dve deklici stali pri njem, katerih nobena ni bila osem let stara, in ga milo gledali. „Ubogi vojak“, je začela ena, „kako si bled! ali si bolan? Ves moker si od rose in kako se tresejo tvoji udje!“ — „Ali ne moreš ustati“, ga vpraša druga. „K očetu bi te peljali in pri nas v mlinu bi imel dobro posteljo, gorke juhe in drugih jedi“. Polna usmiljenja mu pomoli ročice in mu hočete pomagati vstati. Pa z bridkim zdihljajem pade Nace nazaj. Čutil se je trudnega do smrti in zdaj ga je mraz tresel, zdaj kuhala vročina. „Rozalija“, je rekla Marjeta, „najbolje bo, če tečeš domov po očeta. Saj vidiš, da je ubogi mož preslab. Bom jaz ostala pri njem. Toda teči, Rozalija, teči in se vrni kmalo!“

Rozalija je tekla, kolikor je mogla, Marjeta je pa pokleknila poleg vojaka, se z njim po svoji pameti pogovarjala in ga tolažila, da bodo kmalo oče prišli po njega. S svojo ruto mu je obrisala od rose in potu mokro čelo in ponudila zrelih jagod, edino s čimer ga je mogla zdaj ohladiti. Ker jo je prosil, mu je prinesla iz studenca vode, katero je počasi pil. Čutil se je bolj močnega, ko je pogasil svojo vročo žejo. Nazadnje vidi Marjeta prihajati očeta in dva hlapca z njim. Rozalija, blagosrčno dete, je naprej tekla in poprašala sestrico, kaj bolnik dela. Nace je imel komaj še toliko moči, da je očetu otrok, ki mu je s srčnim usmiljenjem ponudil pomoč, povedal svojo nesrečo in se mu zahvalil. Vnovič

ga je premagala slabost. Previdno in po mogočnosti rahlo so položili bolnika na nosilo in prenesli v mlin. Ondi ga je pričakovala Josipina, dobra gospodinja. S srčnim usmiljenjem je sprejela bolnika, ukazala je, naj ga koj denejo v postelj in pokličejo zdravnika. — Prišel je koj in rekel, da je bolezen huda mrzlica, ktere konec se mora pričakovati. Vsegdar pa bolnik ni brez nevarnosti.

Več kot sedem dni je ležal v težki medlevici. Videl je dostikrat pri svoji postelji dobri deklici Rozalijo in Marjeto, ki sta zdaj molili, zdaj jokali, zdaj mu dajali zdravila. Videl je tudi Josipino in njenega moža, kako sta z zvesto ljubeznijo za njega skrbela. Večkrat je prišel tudi velik, trden starček z modrim obličjem, belimi lasmi in bistrimi, svetlimi očmi. Spominjal se je tudi, da sta ga večkrat obiskala dva častitljiva moža, eden zelo prileten, poln milosti in ljubezni, drugi še v najlepši starosti, pri njem molila in ga blagoslavljala. Kakor sanje se mu je zdelo vse to in le težko se je mogel spomniti, kako je prišel tu sem. Ko se je zopet bolj zavedel in se ozrl, je videl pri svojih nogah Rozalijo in Marjeto; tisti starček z belimi lasmi in bistrimi očmi je stal pri njem, ga blagovoljno in pazljivo gledaje.

„Kako ti je, ljubi moj prijatelj“, ga vpraša ta, „zdi se mi, da ti je bolje“.

„Bog daj!“ je zdihnil Nace. „Toda jaz se čutim na smrt slabega. Oh, kako sem slab!“

„Le zaupajte in ne obupajte!“ ga je opominjal starček. „Iščite moči pri Zveličarju, ktereга podobo nosite na srcu“.

Ponižno je poljubil Nace križ na verižici in rekel: „O Jezus, pomagaj mi! pomagaj mi!“

„Zakaj bi vam večna ljubezen in usmiljenost ne pomagala? Ali vas ne vabi k sebi? Ali vam ne kliče:

„Ako ste trudni in obloženi, pridite k meni jaz vas bom oživel!“

„Svetujete mi, da se dam spovedati in obhajati, jelite?“

„Da, prijatelj; svetujem vam, kakor oče svojemu sinu svetuje. Križ na vaših prsih kaže, da verujete v Zveličarja, da ga ljubite. Bolni ste, zelo bolni. Nihče ne ve, kako se bo bolezen končala. Dolgo ste ležali brez zavednosti. Z božjo milostjo ste se zopet zdrabili. Prejmite zdaj svete zakramente. Ozdravite poprej svojo dušo, potem bo tudi vaše telo ložje okrevalo. Dolgo življenje me je mnogokrat podučilo, kakošno moč da imajo sveti zakramenti in videl sem, kakošno milost dodeli sveto olje tistim, ki ga vredno in z zaupanjem prejmejo.“

„Prav imate. Dobro mi svetujete, prav dobro“, je odgovoril Nace čez nekaj časa. „Rad storim po vašem svetu. Prosim vas, prosite gospod župnika, da jutri pridejo k meni. Ta čas se bom pripravil.“ — „Bog vam daj svojo pomoč“, je rekel starček; „zdaj pa počivajte. Bog bo dalje skrbel za vas“.

„Še eno imam na srcu“, je rekel Nace žalostno dalje, „toliko časa sem že od svojega polka; mislili bodo, da sem ušel. Bodite tako dobri in pišite poveljništvu tridesetega polka in mu naznanite mojo bolezen.“

„To sem že mislil“, je odgovoril starček; „kako se pa pišete prijatelj?“

Nace mu je povedal svoje ime. „A, Nace Lur-zinger se pišete?“ ga vpraša starček z začudenjem. „Vaše ime ni francosko, dasi vi naš jezik prav gladko govorite. Kje pa ste doma?“

„V Burgoniji; moji stariši pa so Švicarji. V Burgonijo so se preselili, da bi ložje živeli in za mene svoje edino dete bolj mogli skrbeti.“

„Tako si ti Ménartov in Barbin sin!“ reče starček ves vesel. „Zdaj vem, zakaj si se mi koj v začetku tako znan zdel in zakaj je tvoje obličje tako govorilo k mojemu srcu?“

„Kako, ali je mogoče? Ali vi poznate moje stariše?“ je prašal Nace. Njegove oči so se svetile, njegova bleda lica pordečila. „Povejte mi vendar, kako ste se z njimi seznanili?“

„Jaz sem Štefan, ljubi prijatelj, stari Štefan, kterege so tvoji stariši obiskali pred osemnajstimi leti in se tega še vedno z veseljem spominjam. Otrok si še bil in v plenicah si še ležal, ljubi Nace“.

„Ali Štefan ste vi? Štefan? naš dobrotnik, ki ste mene in moje stariše tako obilno in tako dobrotljivo obdarovali?“

„Jaz sem tisti, moj Nace; pa prosim te, skrbi zdaj sam zase“. Nace mu je podal z očmi najčistejega veselja in srčne hvaležnosti roko. „Kako se zahvaljujem Bogu za to bolezen!“ je jecjal z ginjenim srcem. „Vas videti to mi olajša vse moje trpljenje. Vsaki dan smo molili za vas. O kako se bodo moji stariši veselili, kedar bodo zvedeli, da ste me s staro ljubeznijo sprejeli!“ Štefan ga je zopet opomnil, naj bo miren, in tudi njegove oči so se napolnile s solzami. Bertram, njegov sin in Josipina, njegova pastorka, sta poslušala z veselim zavzetjem, da je bolnik Ménartov in Barbin sin. Bertram še ni pozabil dneva, ko sta o času strahu in najhujšega preganjanja obiskala očeta in prinesla veselo poročilo od očeta Arkimbolda. Zavoljo tega so še z večjo ljubeznijo skrbeli zanj; kakor če bi bil njih otrok, tako so mu stregli.

Drugi dan je rekel Štefan bolniku: „Kmalò bodo prišli gospod župnik. Poznajo te.“

„Ako ste trudni in obloženi, pridite k meni jaz vas bom oživel!“

„Svetujete mi, da se dam spovedati in obhajati, jelite?“

„Da, prijatelj; svetujem vam, kakor oče svojemu sinu svetuje. Križ na vaših prsih kaže, da verujete v Zveličarja, da ga ljubite. Bolni ste, zelo bolni. Nihče ne ve, kako se bo bolezen končala. Dolgo ste ležali brez zavednosti. Z božjo milostjo ste se zopet zdramili. Prejmite zdaj svete zakramente. Ozdravite poprej svojo dušo, potem bo tudi vaše telo ložje okrevalo. Dolgo življenje me je mnogokrat podučilo, kakošno moč da imajo sveti zakramenti in videl sem, kakošno milost dodeli sveto olje tistim, ki ga vredno in z zaupanjem prejmejo.“

„Prav imate. Dobro mi svetujete, prav dobro“, je odgovoril Nace čez nekaj časa. „Rad storim po vašem svetu. Prosim vas, prosite gospod župnika, da jutri pridejo k meni. Ta čas se bom pripravil.“ — „Bog vam daj svojo pomoč“, je rekel starček; „zdaj pa počivajte. Bog bo dalje skrbel za vas“.

„Še eno imam na srcu“, je rekel Nace žalostno dalje, „toliko časa sem že od svojega polka; mislili bodo, da sem ušel. Bodite tako dobri in pišite poveljništvu tridesetega polka in mu naznanite mojo bolezen.“

„To sem že mislil“, je odgovoril starček; „kako se pa pišete prijatelj?“

Nace mu je povedal svoje ime. „A, Nace Lur-zinger se pišete?“ ga vpraša starček z začudenjem. „Vaše ime ni francosko, dasi vi naš jezik prav gladko govorite. Kje pa ste doma?“

„V Burgoniji; moji stariši pa so Švicarji. V Burgonijo so se preselili, da bi ložje živeli in za mene svoje edino dete bolj mogli skrbeti.“

„Tako si ti Ménartov in Barbin sin!“ reče starček ves vesel. „Zdaj vem, zakaj si se mi koj v začetku tako znan zdel in zakaj je tvoje obličje tako govorilo k mojemu srcu?“

„Kako, ali je mogoče? Ali vi poznate moje stariše?“ je prašal Nace. Njegove oči so se svetile, njegova bleda lica pordečila. „Povejte mi vendar, kako ste se z njimi seznanili?“

„Jaz sem Štefan, ljubi prijatelj, stari Štefan, kterega so tvoji stariši obiskali pred osemnajstimi leti in se tega še vedno z veseljem spominjam. Otrok si še bil in v plenicaх si še ležal, ljubi Nace“.

„Ali Štefan ste vi? Štefan? naš dobrotnik, ki ste mene in moje stariše tako obilno in tako dobrotljivo obdarovali?“

„Jaz sem tisti, moj Nace; pa prosim te, skrbi zdaj sam zase“. Nace mu je podal z očmi najčistejega veselja in srčne hvaležnosti roko. „Kako se zahvaljujem Bogu za to bolezen!“ je jecjal z ginjenim srcem. „Vas videti to mi olajša vse moje trpljenje. Vsaki dan smo molili za vas. O kako se bodo moji stariši veselili, kedar bodo zvedeli, da ste me s staro ljubeznijo sprejeli!“ Štefan ga je zopet opomnil, naj bo miren, in tudi njegove oči so se napolnile s solzami. Bertram, njegov sin in Josipina, njegova pastorka, sta poslušala z veselim zavzetjem, da je bolnik Ménartov in Barbin sin. Bertram še ni pozabil dneva, ko sta o času strahu in najhujšega preganjanja obiskala očeta in prinesla veselo poročilo od očeta Arkimbolda. Zavoljo tega so še z večjo ljubeznijo skrbeli zanj; kakor če bi bil njih otrok, tako so mu stregli.

Drugi dan je rekel Štefan bolniku: „Kmalò bodo prišli gospod župnik. Poznajo te.“

„Ali poznajo me?“ je vprašal zavzeto bolnik. „Kako je neki to mogoče.“

„Na svojih rokah so te že pestovali in njih roka te je že blagoslovila. Saj so oče Arkimbold tisti, kteremu so tvoj srčni oče pred osemnajstimi leti oteli življenje. Večkrat so te obiskali, a niso vedeli, da si ti sin tistega, ki jih je otel.“

Nace je z veliko pobožnostjo svoje roke k nebesom vzdignil ter rekel: „Bog, kako čudna so tvoja pota! kako se ti zahvalim, da mi take prijatelje daješ v tolažbo! kako bi še čutil kake bolečine, ko me je doletelo tako veselje! Mogočni Bog, kako se ti zahvaljujem, da smem iz tacih rok prejeti presveto Telo.“

Kmalo je prišel župnik oče Arkimbold. Drug duhovnik — bil je Teodor — je prišel z njim. Nace ju je spoznal koj. Oba sta ga obiskala za časa, ko je pol omedlel ležal v mrzlici. Štefan jima je povedal, kdo da je Nace.

„Ali nas Bog tako pripelje vkup, Nace?“ je rekel pobožni starček. „Mnogo let je preteklo, pa ni pretekel ne dan ne ura, da bi se ne bil tvojih starišev spomnil v molitvi. O če bi ti mogel po božji milosti povrniti, kar so tvoj oče storili za mene!“ Molče je poljubil Nace njegovo roko. „Srečen sem v svojih bolečinah in v svoji nesreči; saj sem pri vas. Veselje in tolažba, ktero uživam zdaj, presega daleč bolečine bolezni. Vam izročam svojo dušo!“

„Naj nam Bog pomaga, moj sin, in naj ne ozdravi samo tvoje duše, ampak tudi tvoje telo! Zaupaj v Boga, ki je tvoje stariše obvaroval tudi v največji sili. Tvoji stariši so ti gotovo povedali, v kaki sili so nas našli. In vendar je bilo pomagano nam in njim. Glej, Nace, tu je Teodor, moj prijatelj in rejenc. Tudi on ti je

stregel in te pestoval, ko so tvoji stariši iz Španskega prišli in pri nas iskali prenočišča“.

Teodor se je prijazno sklonil k bolniku, rekoč: „Ljubi Nace! Ves si podoben očetu in trdno upanje imam, da si jim tudi v srčnosti in zaupanju podoben. Ljubi Nace, upaj in zaupaj in pripravi se, da prejmeš Zveličarja“.

„Hrepenim po njem“, je odgovoril bolnik. „Naj se poniža priti v mojo dušo“.

Oče Arkimbold ga je spovedal in obhajal, oče Teodor pa ga je djal v sveto olje. Nace je bil po prejemu svetih zakramentov čudno oživljen. Zdaj je imel moč, da se Bogu popolnoma daruje in bilo je videti, kakor če bi bilo Gospodu všeč, da prevzame ta dar. Še huje kakor prvi pot se je vrnila vročinska bolezen, in zgodilo se je, kar je napovedal zdravnik. Štirinajst dni se je boril med življenjem in smrtjo. Kako so bili potolaženi njegovi prijatelji, da se je spravil z Bogom. Kar le ljubezen dati more, so dali bolniku; čuli, molili so pri njem, stregli so mu. — In Bog je tudi pomagal. Čez tri dolge, težke tedne se je Nace zopet zavedel. Njegove oči še sicer niso bile jasne, oznanovale so pa vendar, da se zdravje povrača. V kratkem je tudi njegov duh zopet dobil staro moč, preden se je še oslavljeni život popravil. Pa tudi životu je pomagala mladost in skrbna postrežba. Štefan ni ostavil njegove postelje. Imenoval ga je le svojega sina in je spolnoval vse dolžnosti očeta. Arkimbold in Teodor se nista bala dolge poti in sta obiskovala ga skoraj vsaki dan. Če enega ni bilo, ga je gotovo drugi prišel obiskat in tolažiti. Bertram in Josipina sta pomagala očetu, kakor jima je bilo mogoče bolniku streči. Rozalija in Marjeta sta si v svojem otroškem usmiljenju vedno prizadevali, da mu postrežeta in dostikrat sta

ga razveseljevali s svojimi nedolžnimi pogovori. V tako pobožni, čisti ljubezni in skrbni postrežbi je bolnik počasi okreval, moč se mu je povračala.

Jasen, vroč poleten dan je bil, ko je Nace prvi pot stopil iz hiše in se sprehajal pod milim nebom. Z veseljem je pozdravil lepo naravo, ki ga je obdajala in se napajal z dišavo cvetlic, ki so rastle okolo Štefanove hiše. Štefan ga je peljal k visokemu križu, ki je stal blizo hiše. Prekresna podoba križanega Sina božjega je bila na njem. Klop je stala pred križem in pobožnost ljudi je nasadila vrtnic, lilij in drugih cvetlic krog njega. — Starček je pokleknil in tudi Nace je pripognil svoja kolena; zakaj čutil je, kako veliko hvalo je dolžan tistemu, ki se je usmilil njega v bolezn, ki je z njim trpel in mu pomagal k zdravju. — Po kratki pa srčni molitvi je Štefan vstal in z globoko srčnostjo podobo križanega Jezusa preišljeval.

„Glej, ljubi moj“, je rekel, „skoraj osemnajst let je, ko so te tvoji stariši prvi pot pod ta križ položili in z nami molili k onemu, ki je trpel na križu. O kakošna žalost je takrat trgala naša srca! Kot otrok, bilo ti je komaj deset mesecev, si ležal med nami z veseljem, brezskrbnim obličjem, in nisi čutil bolečine, ki je razjedala nas. Ostaviti smo morali domovino in križa, pred katerim smo tolikrat molili k Jezusu, nismo hoteli prepustiti preklinjevanju hudobnih, nevernih ljudi. Pokopali smo ga in prosili Boga, da bi nam skazal milost, da vpostavimo skriti križ zopet očitno njemu v čast. Zdihovali smo k njemu, da bi nam pripustil, da bi kakor sicer kot njegovi zvesti, ljubi otroci, kot hvaležni častilci njegovega križanega Sina, mirno molili pred tem križem. Glej Nace, Bog je uslišal našo molitev“.

Z ginjenim srcem je gledal Nace zdaj križ zdaj starčka, ktereга oči so se svetile, ktereга bleđa lica

so se malo pordečila. „Štefan“, je rekel, „taka molitev, tako upanje ni moglo biti osramočeno!“

„Naše upanje je bilo trdno, moj sin; pa molili smo tudi: „Gospod, zgôdi se Tvoja volja!“ Trdno smo bili prepričani, da bomo tu ali pa na onem svetu križ našli v časti in povišan. Božja milost nam je dala še tudi, da vidimo na zemlji, kako je premagal križ, in zato se zahvaljujem vsak dan Bogu; zakaj umrl bom lažje, ko bom videl, da moji rojaki zopet verujejo v Križanega in da morem svojim otrokom in unukom kot najboljo dedščino zapustiti blagoslov in varstvo križa. S trdnim zaupanjem v našo sveto vero in da bo premagal križ, zapustil sem domovino in sem šel s svojimi sinovi in hčeramami v Vandejo. Tam sem hotel za svojo vero prelitati poslednjo srago krvi in blagosloviti smrt, katero bi ondi našel v boji za Boga in domovino“.

„Kako se zahvaljujem Bogu, da vas je ohranil“, je rekel Nace. „Kaj bi bilo z mano, če bi vas ne bil našel!“

„Bog bi bil potem drugače skrbel za tebe, moj sin“, je odgovoril starček. „Smrt je šla mimo mene in mi je vzela mojega najmlajšega sina Nikolo. Razsekali so ga s sabljami republikanci pri Somirju, jaz in Bertram sva popadala z ranami pokrita poleg njega in ga nisva mogla več oteti. Prvi otrok je bil, ki sem ga zgubil in moj najljubši sin. Gospod! Tvoja volja se je zgodila in bodi češčena!“

Po globoki, pa mirni, v Bogu vdani bolečini je govoril Štefan dalje: „Naj ti v kratkem povem, Nace, kar ti imam povedati. Nihče ne posluša rad samo trpljenja in nadlog, ne tisti, ki pripoveduje, ne oni, ki posluša. Veš, kako je končal krvavi, strašni boj v Vandehi. Na eni strani razprtija in izdajstvo, na drugi pa oho-

lost plemenitašev in nevkretna kljubljivost ljudstva, to je vse spravilo na nič. Ako bi bil mož, kakor Napoleon vodja, bi mi bili vzeli Paris ter oteli vero in deželo. Zakaj naših vojakov je bilo mnogo in vojskovali so se kot junaki. Pa kmalo smo videli, da smo izdani. Premagani smo bili pri Somiru in bolj in bolj so nas pritiskali proti morju. Po bitvi pri Mansu je bila naša reč zgubljena. Skušal sem, da otmem pred vsem drugim svoje hčere, ki so polne otroške ljubezni trpele in s pravo srčnostjo z očetom prenašale vse nevarnosti in pomankanje in Bogu hvala, srečno sem jih otel in jih spravil varno na Angleško ladjo. Jaz in Bertram sva hotela do poslednjega časa vstrajati in se boriti za vsako pest zemlje, ki je bila še naša. Še enkrat so nas prijeli z neprimerno večjo močjo in premagane zagnali do morja. Pred sabo razjarjene sovražnike, za sabo valove morja, smo imeli samo žalostno volitev, da ali potonimo ali pa pridemo sovražniku pod meč. Ko je bil boj najhujši in v največi sili so Angleži krmili in so pomagali vsaj toliko, da je nekaj nas moglo zbežati na ladje in se rešiti“.

„Jaz in Bertram sva bila tako srečna. Na ladiji, ki naju je sprejela, sem se seznanil z vrlim možem. Bil je zdravnik in je na Angleškem imel bogata posestva. Veliko usmiljenje je imel z našo nesrečo in ponudil nama je eno svojih posestev v najem. Rad sem se udal v to. Denarjev sva imela dovolj in tudi na kmetijstvo sem se umel. Saj nama je mogla v taki nesreči ljuba biti vsaka gruda zemlje, na katero bi smela mirno položiti svojo glavo in brez nevarnosti svojo vero spoznavati na nji. Ko sem prišel na Angleško, bila je moja prva skrb, da pokličem k sebi hčere, ki so bile v Londonu pri dobrih ljudeh. Njih in Bertramova ljubezen je bila moja podpora. Z neutrudljivo

skrbjo so mi stregli moji otroci in kmalo sem ozdravel v novo dejalnost. Angleški zdravnik je spolnil svojo obljubo. Prijetna kmetija nam je bila z dobrimi pogodbami dana v najem, in shajali smo tem ložje, ker so nam denarji prineseni iz Francoskega komaj do polovice pošli“.

„Ostal sem tako šest let v Angliji. Toda, Nace, človek ima le eno domovino in te nikdar ne pozabi; večno jo ljubi. Ko smo slišali, da je srčnost in krepost velicega moža pokoj in red pripeljala nazaj in da se je Jezusova vera vrnila zopet, nas ni več trpelo v Angliji. Sklenili smo ene misli, da se vrnemo na Francosko. Mudili se nismo nič, kar smo sklenili, smo tudi storili, in to nas je tem ložje stalo, ker so Angleži in Francozje pred kratkim sklenili mir. Naš gospodar nas ni rad spustil in ponujal nam je, kdo ve kaj, da bi še ostali. Pa nič ni pomagalo. Srečno smo stopili pri mestu Bordó na francosko zemljo in šli od ondi peš do naše vasi. Bilo nam je kakor če bi bili prerojeni, ko je zopet domača sapa pihljala v nas in smo videli, kako je zopet vse v pokoju in redu, kjer je pred nekimi leti razgrajala še moritev in podrtija. Brez počitka smo hiteli proti dragi vasi. V hvaležnosti in veselji nam je bilo srce, ko smo domovino zagledali pred sabo. Zvonovi so peli in vabili v cerkev, in prvi, kterega smo srečali je bil oče Arkimbold, naš nekdanji gospod župnik“.

„Gospod Arkimbold!“ je rekel Nace zavzet. „Kako čuden sestanek!“

„Naš prijatelj in oče je bil“, je govoril Štefan z veselim glasom dalje. Njegova kolena smo objemali in ga prosili s solzami za njegov blagoslov. Pokleknil je tudi on in vzdignil svoji roki k nebesom ter rekel: „Gospod, tvoja ljubezen je neskončna! Zahvalim se ti,

da si mi te zopet dal! Šli smo v cerkev. Tu smo se Bogu zahvalili za dvojno srečo. Oče Arkimbold nas je vzел k sebi v svojo hišo. Ondi smo našli novega prijatelja, njegovega rejenca, pobožnega Teodora. Bil je zdaj duhovnik in je nosil z očetom Arkimboldom skrbi velike in težavne fare“.

„Kako se je pobožnima gospodoma godilo teh osem let, kar ju niste videli?“ je vprašal Nace.

„Bog ve, kaj sta trpela“, je odgovoril Štefan. „Nevarnosti in težave, ktere sem jaz s svojimi otroci trpel so majhne mimo bolečin, ki sta jih oče Arkimbold in Teodor morala prestatl. Misli si, Nace, ne samo preganjanje in vidni smrtni strah, ljubi Nace, misli si pred vsem nju britko skrb za faro, v kateri se je toliko duš pogubilo v neveri in razuzdanosti in katerih tudi z največjo ljubeznijo in z največjim prizadevanjem več ni bilo mogoče rešiti. Bog je varoval svoja zvesta služabnika. Kakor s čudom sta odšla vsemu preganjanju in vsem nevarnostim, ki so ju obdajale od vseh strani. Ko ni bilo hudodelstvo več, verovati v Boga in Kristusa, ko je naša sveta vera cerkev in altarje zopet dobila nazaj, je tudi Arkimbold zopet nastopil svojo faro, ktere ni nikoli zapustil, kot dušni pastir. Z veseljem in s hvaležnostjo ga je fara sprejela. Vedeli so vsi verniki, kaj in koliko je njegova ljubezen storila za nje. Tudi tisti, ki so odpadli od njega, se niso mogli zdržati, spoštovati ga zavoljo njegove stanovitne srčnosti in gorečnosti in se mu čuditi. Mnogi njih so se tudi zavoljo hudobij, ktere so brezbožni ljudje vganjali, vsak dan v pričo njih poboljšali in spreobrnili in se s spokornim srcem k njemu vrnili. Mnogi so pa ostali trdovratni. Nevtrudljivi starček je z nova pokazal moč svoje ljubezni in modrosti, blagoslov svoje molitve. V par letih je bil zatrt osat, ki ga je zasejal sovražnik, dasi

je to neizrečno bilo težavno. V naši župniji sta zopet vera in čednost cveteli in z božjo pomočjo obrodili obilno sadu.“

„Vem, kaj zamore gorečnost pobožnega duhovnika“, je rekel Nace; „kako srečni ste, da taki duhovniki za vas skrbe“.

„Bog nam ju ohrani še dolgo, prav dolgo“, je rekel Štefan. „Oče Arkimbald in oče Teodor sta, kakor sta mogla, mi bila pomožna. Želel sem, da tu zopet posestvo kupim in tako sebe in svoje otroke preživim. Moja prejšnja kmetija je prišla kmalo po mojem begu drugim v last. Sedanji posestnik se je dal pregovoriti, da jo prepusti še za enkrat toliko, za kolikor jo je kupil on. S pomočjo očeta Arkimbolda mi je bilo mogoče odšteti denarje. Z veseljem sem se preselil v svojo staro, ljubo hišo s svojimi otroci. Naše prvo opravilo je bilo, da zakopani križ zopet izkopljemo in ga postavimo kakor znamenje premage pred vrata našega stanovanja. Veliki teden je bilo nekega lepega jutra, ko smo hoteli jamo odkopati. Gospod Arkimbald in gospod Teodor sta prišla vsled naše prošnje. Jama je še bila, kakor smo jo pustili. Z molitvijo in solzami smo odmetali zatrjeno prst in našli, da je križ s podobo križanega Zveličarja in njegove Matere device nepoškodovan in da tako leži, kakor smo ga položili. S svetim veseljem smo ga vzdignili iz jame, poljubovali, osnažili in postavili. Ko je tako vzdignjen stal in obličje križanega po solnčnih žarkih razsvetljeno, milo na nas gledalo; nam je bilo, kakor če bi bil Gospod sam prišel k nam. Vse nas je spominjalo pričujočnosti njega, čigar podoba je stala pred nami. Vsi smo popadali na kolena in molili. — Z znamenjem svetega križa si nas, o Gospod, rešil sovražnikov“, je molil gospod Arkimbald; „naj te moli in časti vsa zemlja; zakaj svojih otrok nisi zapustil

in znamenje svojega Sina si jim zopet dal!“ Zdaj smo se spomnili revščine, koja je pred osmimi leti na tem mestu nad nas prišla. Naše upanje je bilo spolnjeno, naša žalost je bila spreobrnjena v še večje veselje. Bog je vse zoper naše upanje dobro naredil. Ker smo se spomnili vsake, tudi najmanjše reči tega žalostnega, britkega prigodka, smo se spomnili tudi prič, tvojih starišev in pa tebe, in smo želeli, da bi bili pričujoči, da bi, ki so z nami žalovali, se tudi veselili z nami. — Bog mi je kmalo poslal tudi drugo veselje. Bertram se je zaročil z Jozefo, pobožno, pridno devico, in je prevzel mojo kmetijo, na kateri si je sezidal mlin. Ana, moja srčno dobra hči, je šla k usmiljenim sestram in je srečna. Ljudovika se je zaročila s poštenim Meričanom in živi v srečnem zakonu. Glej moj sin, kake dobrote mi je dodelil Bog. Da bi se mu le tudi zahvaliti mogel, kakor mu gre in kakor sem mu dolžan“.

Rozalija in Marijeta pritečeta zdaj in podata z otroško srčnostjo staremu očetu in Nacetu vence spletene iz cvetlic, katerih ste nekaj v vrtu, nekaj na travnikih pridno nabrale. Tretji in sicer največji venec sta položili pod križ. „Glej, Nace“, je začela Rozalija, „tu pred križem smo kaj dostikrat klečali in ljubega Zveličarja prosili, da bi ti ne dal umreti, ampak te storil zdravega“.

„In jaz“, je rekla Marijeta, „sem šla enkrat, ko si tako zelo bolan ležal, gori h kapelici in vse svetnike za tvoje zdravje prosila“. Z otroško nedolžnostjo se je veselila, da je ozdravel. „Prav lepo se moraš Zveličarju zahvaliti“, je rekla Rozalija, „da te je zopet ozdravil“. „Dokler cvetke v vrtu in travnikih cveto“, je rekla Marijeta, „bomo lep velik venec spletale in z njim križ venčale, iz hvaležnosti, da ti je Zveličar zopet pomagal, in mislimo, da mu bo dopadel“. „Ali

slišiš, kako te ljubite?“ je vprašal s smehljanjem Štefan. Nace pa se je priklonil z ginjenim srcem k dobrima otrokoma, je prijel njiju ročice in pritisnil na svoje hvaležno srce. „Kako bi bil mogel o taki postrežbi, o tako čisti molitvi umreti. Saj sem moral ozdraviti“, je rekel objemaje deklici, ki sta mu kakor dve modri ženi dajali nauke, kako naj se prihodnje obnaša in mu obljubili, nabrati dobrih koreninic in rdečih jagod, in še pred poldnem. To izgovorivši sta stekli v gozd, spolnit svojo obljubo.

Nace je milo gledal za njima, dokler sta zginili v gozdu. „Dve prav dobri, upapolni deklici sta“, je rekel Štefan; „moje veselje sta. Kedar sta pri meni, mi je tako dobro pri srcu. Njiju otročje veselje, njiju nedolžni pogovori me neizrečeno razveseljujejo in v njuni družbi občutim resnico božje besede, da, kdor ni, kakor otrok, ne bo prišel v nebeško kraljestvo“.

Nace je prišel silno kmalo k moči. Oči so dobile kmalo svoj prejšni svit; na njegovem obličju je kmalo zopet cvetelo rdeče zdravje. Kmalo se je čutil dosti močnega, obiskovati bližnje kraje. Zdaj se je začel zanj veselja polni čas. Štefan ga je ljubil kakor sina, Josipina in Bertram sta ga imela kakor brata, Rozalija in Marijeta sta mu skazovali ljubav, kjer sta jo le mogli, a on je imel samo željo, da bi starišem naznanil ljubezen, ktero je povsod vžival. Skoraj vsak dan je obiskal gospoda Arkimbolda in Teodora in je prejemal vso obilnost njune pobožne, zveste ljubezni. V nju družbi je imel toliko podučjenja, da je iz njega dobival in zajemal krepost za dušo in telo. Odprla sta mu zaklade svojih skušenih, blazih src. Njuni pogovori so mu bili šola modrosti in pobožnosti. Marsiktera njunih besed je padla kakor seme v njegovo mlado srce in

je pozneje obilno obrodila. Oče Arkimbald mu je pred vsem priporočal pokornost, zaupanje in čistost življenja.

Tako so tedni pretekli kmalo kakor ure. Nace ni smel dalje odlašati, da gre k svojemu polku. Bil je sedaj popolnoma zdrav. Z veliko žalostjo so ga pustili njegovi prijatelji. Gospoda Arkimbald in Teodor sta ga blagoslovila, Marijeta in Rozalija sta se komaj dali potolažiti. „Oče!“ je rekel Štefanu, „čutim, kako težka je pokornost. Še nikoli v celem svojem življenju me ni pokorščina tako težko stala, kakor danes“.

„In vendar boš s pokorščino premagal“, je rekel starček. „Ljubi moj Nace, angeli božji te bodo spremljevali“.

IV.

Daj nam naš vsakdanji kruh.

Nace je prišel srečno k svojemu polku, ki je tisti čas bil v Barceloni. Pa kmalo je moral k armadi iti, ki je imela spoditi Angleže v Portugalijo in čez morje. V bitvah in bojih, ki so bili skoraj vsak dan, je bil Nace srčen kakor so vsi Švicarji. Kakor je bil hraber v boju, tako usmiljen in človešk je bil do sovražnika in prijatelja. Slednji dan se je spomnil, da je v Španiji prejel sveti krst, in da je ondi kmalo po svojem rojstvu našel usmiljena srca in dobre prijatelje. In kako bi bil prošnje svoje matere pozabil? Ranjenecem in vjetnikom je vse svoje usmiljenje, vso svojo ljubezen naklonil in skrbel je zanje v svojo škodo. Dostikrat je zavoljo tega sam trpel pomanjkanje. Pri tem je pa živel v strahu božjem s čistim pobožnim srcem. Skrbno se je varoval vse razuzdanosti in kolikor je mogel, ogibal se je društva slabih tovarišev. Rad, kakor prej, je molil, in v največjem nepokoju, v viharju bojev, ko so gromeli topovi in žvižgale krogle, je imel še časa in moči dovolj, povzdigniti svoje srce k Bogu ter sebe in svoje stariše izročiti božjemu varstvu. Nace je prišel zavoljo svoje pogumnosti in pokornosti na višjo stopinjo. Boljši njegovih tovarišev so ga ljubili in čislali in tudi hudobni niso

mogli srčnega, čistega mladeniča zaničevati. Pa njih oporekanju se ni mogel izogniti in njegova odkritost in gnjusenje nad vsako hudobnostjo mu je kaj mnogo naredila sovražnikov. Mej tistimi, ki so svojo zopernost do Naceta kazali očitno, je bil pred vsemi neki desetnik njegove kompanije, z imenom Dimet. Divji vojak je bil, brez vere, brez srca za kaj dobrega. Ker je vzrasel v viharjih pobuna, je bilo njegovo srce do dna pokvarjeno. Častilakomnost in strasti so ga imele vjetega in nič mu ni bilo preslabo, s čimur je mogel svoje želje spolniti. Iz njegovih globokih, prekanjenih oči je gorela divja poželjivost in predrznost. Najpogumnejši vojak je bil na borišču pa tudi gorje je bilo premaganim. Gorje sovražniku, ki je njemu prišel v pest, ali Španjolu, v kterega hiši je bil nastanjen. Do vsacega je bil neusmiljen, pohlepen hudobnež. Kjer koli je bilo mogoče, ropal je in delal silo. Ni se usmilil ne starosti ne nedolžnosti. Večkrat mu je Nace take nesrečneže strgal iz krempljev in je njegove nemarnosti polkovniku skazal. Zavaljo tega je bil Dimet večkrat kaznovan pa ni se poboljšal. On, ki je tako globoko padel, je črtil Naceta že zavaljo njegove čistosti, zavaljo čislanja, katero so mu drugi skazovali. Ker ga je v njegovi hudobnosti oviral, ker ga je več kot enkrat preskočil v službi, pomnožilo je to njegovo sovraštvo. Pa vendar si ni nikoli upal, da bi se ga lotil kdaj očitno. A Nace ni bil le pobožnega srca, bil je tudi pogumen in bistrumen. Njegova roka je bila močna in trdna. In gotov si je bil, da ga bodo tovariši in njegovi višji varovali. Dimet je skusil več ko enkrat, da more krepek, pobožen mladenič, kterega varuje Bog in čislajo višji, kljubovati vsem in tudi najhujim naklepom hudobnikov. Ker z očitno silo ni opravil nič, sklenil je zavrženec, vgonobiti ga z zvijačo.

Preteklo je leto 1812. Nesrečno leto je bilo za Francoze. Angleži so jih premagali in veliko mesto Madrid so morali pustiti. Ko so, vojskovaje se, sovražniku se umikali, je našel Dimet priložnost razhladiti svoj srd in Naceta vgonobiti. Blizo Madrida se je polk ustavil, da bi selo do poslednjega branili. Počasi so se umikali Španjolom, ki so za njimi pritiskali, huje in huje so napadali Španjoli. Nacetova in Dimetova kompanija je zgubila skoraj vse častnike. Samo srčnost nižjih je peščico vojakov še držala vkup. Nace se je eden poslednjih začel umikati. Ko se je na trumo sovražnikov vrgel, rekel je Dimetu, naj brani njegovo stran z ostankom vojakov. Dimet se je ustavil. Srčnost, s katero se je med sovražnike zapodil, ga ni ganila. Mlačno in mirno je gledal, kako so drug za drugim poleg Naceta padali. „Je že zgubljen!“ je rekel z notranjim veseljem, glasno ga pa pomilovaje. „Nič ne pomaga braniti se. Rešimo si vsaj življenje“. Njegovi vojaki so godrnjali. Pa v drugo je zapovedal in Nace je bil zapuščen in vjet.

Tisti čas ga ni bilo vojaka v francoški vojski, kateri bi ne bil rajše umrl, kakor pa prišel živ Španjolom ali Angležem v roke. Ti kakor oni so svoje vjetnike v nalašč za to napravljene ladje zapirali, pontone imenovane. Velike, stare ladje so bile, ki niso mogle morja več držati. Enake so bile neizmernim mrtvaškim trugam, v katerih so žive ljudi počasi puščali umirati. Na tesnem prostoru je bilo večkrat po 12 do 15 sto ljudi natlačenih, kjer so vse muke lakote in žeje trpeli in počasi mrli. Tisti vjetniki, ktere so Španjoli prepeljali na Balearske otoke, so imeli boljše; vživali so vsaj dobroto zdravega zraka in mogli sprehajati se. Naceta so kmalo potem, ko je bil vjet, in še več drugih z njim, prepeljali na otok Kabrera. Kabrera je

najmanjši pa tudi najbolj pust in nerodovitni Balearski otok. Večidel je gorat in skalovit. Razen starega, pol podrtega gradu, v katerem je pa komaj 30 ljudi prostora imelo, ni bilo na otoku nobene hiše. Samo podzemeljske votline in vlažne luknje so bile. Skala ni nikakoršnega žita, nikakoršnega sadu obrodila. Samo jele in posamezno grmovje je viselo na pečevji. Kamorkoli se je oko ozrlo, ni videlo družega, nego kamenje in pesek. En sam vodnjak je bil na celem otoku. Z eno besedo, otok je bila strašna puščava.

Na ta otok so pred štirimi leti Španjoli več kakor 6000 vjetnikov poslali, brez skrbi, kako se jim tu godi. Samo kruha so pošiljali Francozom. Vsake štiri dni je prišla iz Palme, velikega mesta otoka Majolke, ladja s kruhom. Vsak jetnik je dobil tri funte kruha in s tem je moral štiri dni živeti. Samo častnikom je bilo nekoliko mesa privoljenega. Za druge potrebe vjetnikov, kakor za zdravila, za bolnike, za obleko polnazih niso Španjoli nič skrbeli. Z otoka pobegniti ni bilo nikakor mogoče in majhne ladije s topovi so se vozile ob otoku, da bi si nihče ne upal pobegniti. Sicer pa so pustili Španjoli Francozom na otoku delati kar so hoteli. Živeti so smeli, kakor se jim je poljubilo. Zavaljo tega so zbrali Francozje koj v začetku najmenitnejše častnike, kateri so po možnosti za potrebe in pokoj in red med njimi skrbeli. Kmalo so kočje postavili, vodnjak popravili in vjetnikom, kakor je bilo mogoče, vsakemu svoja opravila odločili. Ta odbor je terjal od gosposke v Palmi duhovnika, da bi, kakor je rekel, bolnike in umirajoče tolažil, prav za prav pa, da bi duhovnik pri gosposki za nje prosil, in njih srednjik bil.

Gosposka je poslala očeta Damijana Estebrika. Sam se je ponudil, da bi z vjetniki živel in trpel in

jim po svoji moči pomagal. In to je storil zvesto in pošteno. Pod njegovim vodstvom so bolnišnice napravili in po njegovih prošnjah se je dala gosposka omečiti, da je zdravil za bolnike oskrbela in jim mesa, vina in olja privoščila. Pri dobrih ljudeh na Majolki je oblačil za bose nabiral in otrokom vjetnikov, ki so svoje stariše v revščini zgubili, očetov in mater iskal. Po njegovih milih prošnjah je bilo vjetnikom marsikaj olajšano. Pa prazna je bila njegova prošnja, da bi se več kruha delilo in da bi se zalogi s kruhom in moko naredile. Kako lahko se je primerilo, da so vetrovi ladjo s hrano zanesli, in kdo je mogel brez strahu in groze na to misliti, kaj bi bil nasledek take zamude? Ko je pa oče Damijan z vso gorečnostjo svojega ljubezni polnega srca revščino in nevarni stan svojih izročencev popisal, so mu pokazali razvaline in groblje mest, ktere so Francozje vzeli, polje, na katerem so kopita njih konj setve pohodila, vinograde, ktere so dostikrat nepotrebno razdjali, in prašali so ga, ali so vredni kruha tisti, ki so tako delali in kot tatovi in tolovaji v rodovitno in mirno deželo se privalili? Oče Damijan je žalostno molčal, ker ni našel usmiljenja, in sklenil je stradati in trpeti s svojimi izročenci. Kar je še imel, to je bilo kmalo med reveže razdeljeno. Svoje vino, svoje meso in sočivje je pošiljal dan na dan bolnikom. Zadovoljen je bil s kruhom in vodo in dostikrat mu je bilo še tega premalo. „Kruha, kruha! oče! preskrbite nam kruha, če ne umrjemo!“ so iz vsake koč vpili za njim. Samo takrat so molčali, kedar so na morju zagledali ladjo z živežem.

Ladja je prišla vsaki četrti dan. Dostikrat so ujetniki ta dan še pred solničnim vzhodom v celih trumah iz koč hiteli proti gradu na morju, od koder je bilo mogoče o jasnem vremenu videti Palmo. Cele ure so

tukaj težko pričakovaje stali in prvi, kateri je videl, da kaka ladja pluje proti otoku, je naznanil to z veselim vpitjem: „Ladja, ladja prihaja! — je že tukaj!“ — Ta klic je šel od trume do trume po celem otoku in z veseljem so mu odgovarjali. In ko je ladja pritisnila h kraju, so vsi hiteli jo pozdravit. Skakali, peli, plesali so in uganjali sto in sto norčij. Ko so jim delili kruh, si je vsak, ko je svoj del prejel, mislil pol dovoljen pol žalosten: „No, saj danes umrl ne bom!“ Kmalo potem je vstal dim in od daleč je bilo videti, kakor če bi srečni prebivalci kakega sela napravljali gostije. Med tem je voda vrela. Vsak je imel svoj kruh v roki, ki je bil navadno že plesniv, ga je natanko razdelil na štiri enake kose, namreč za danes, jutri in za tretji in četrti dan, in rekel je potem sam pri sebi: „Danes bom dovoljen z juho“. — Pa kmalo se je v želodcu oglasila misel: „Pol hleba ni preveč“, in kmalo je padel drugi kos v lonec. Nazadnje je bila juha kuhana. Pili so jo, ki je pa bila zgolj voda in kakošna voda! Juhe pa brez kruha ni bilo mogoče jesti. Prišel je tedaj tudi tretji kos na vrsto. Komaj je pa preteklo četrt ure, je že vsaki s hudo vestjo še poslednji kos kruha gledal in je stekel, ne da bi skušnjavi odšel, urno iz koč, da ga tudi pojé. — Ako je ktereга svojih tovarišev srečal, je bilo njegovo prvo vprašanje: „No, kako si jedel?“ — „Kakor gospod“, je odgovoril oni, „dva kosa sem imel na juhi, enega sem pa prigrizoval“.

Kteri so bili pa zmerni in so tako vprašanje in odgovor slišali, so dejali: „Zdaj ste siti, pa ob enem funtu kruha za tri dni si bote morali želodec s sapo tolažiti, in Bog ve, ali bo potem še kaka ladja prišla?“

„Tiho, vi nesrečni preroki!“ je rekel drug: „Ako ladje ne bo, se rajše utopim kakor lakote umrjem“.

Še veči, kakor njih telesna, je bila duševna revščina ujetnikov. Večidel njih je zrastel v pobuni, v mlačnosti za vero in v zaničevanju duhovnikov. Malokdo njih je poznal in okusil sladkost vere v Kristusa. Zavoljo tega so tudi goreče besede očeta, s kterimi jih je opominjal k pokori, k udanosti v božjo voljo, k upanju in zaupanju, le malo src ogrele.

Ker so bili prej v krščanski veri tako zanemarjeni in zdaj v taki telesni revščini, so jim srca otrpnila, da niso marali za božjo besedo. Samo posvetnega kruha so hoteli imeti, nebeškega niso želeli. Navadno so z ramami pomigovali, kedar jim je o Jezusu in njegovi ljubezni govoril in rekli so med sabo: „Kaj hoče dobri mož? Kaj nam pomagajo njegove lepe besede? Kruha naj nam preskrbi in dobre vode. Vedno govori o božji ljubezni in usmiljenosti? Ako je Bog usmiljen, zakaj je le do drugih in ne tudi do nas? Ali ne trpimo strašne sile? Ali more oče storiti, da se bo Cabrera spremenila v vrt ali da bomo mi jedli doma pri svojih stariših in bratih? Potem mu bomo verjeli“. Kdo bi mogel žalost očeta Damijana popisati. Svoj kruh je med nje razdelil, in videl je, kako nebeški, živi kruh Zveličarjevega uka, dušno jed, telo Gospodovo zaničujejo, zasmehujejo ali celo zamujejo!

Tako se je godilo na Kabreri o Nacetovem prihodu. Z žalostnim pozdravljenjem so sprejeli ujetniki svojega novega tovariša. Star vojak, Avguštin, Elzasčan, mu je ponudil z bratovsko dobrohotnostjo svojo kočo in ostanke svojega kruha. Nace, ki je nekdanj z njim služil pri polku, je šel z njim v kočo. Iz prekel in jelovih tramov je bila sestavljena in za potrebo zamazana z ilovico. Sapa in vreme sta jo že na vseh straneh raztrgale in majhen piš bi jo bil lahko prebrnil. Stola ni bilo v nji. Star sodček je bil za mizo in za stol.

Postelja so bila tla, podglavje jelova veja. Žalosten in zavzet o pogledu take revščine in bledih, medlih ljudi se vsede Nace na sodček. Tiho in s pobitim srcem je poslušal tolaženje poštenega Avgušтина in dolgo je trpelo, predno se je toliko zavedel, da je mogel moliti. „Roke vzdiguje, moli“ je rekel Avgušтин sam pri sebi, „to je dobro! Tu se je že marsikdo moliti učil. Ako je bil celi oče naš pozabil, pete prošnje: ‚Gospod! daj nam naš današnji kruh!‘ — te se je gotovo kmalo zopet spomnil“. Nace ga je dolgo strmo gledal. „Srce imej prijatelj in ne obupaj!“ mu je rekel Avgušтин. „Mlad si še in boljše čase boš doživel. Tu imaš poslednje grižljeje mojega kruha, Nace. O če bi Bog hotel, da bi ti mogel pečeno piško dati ali potico iz Štrasburga! Koj ti prinesem še mrzle vode. Če si pa žejen, pojdi rajše kar z mano. Studenec je pol ure od todi in lahko boš dalj časa moral čakati, kakor bi ti ljubo bilo“.

Šla sta med kočami, ki so bile v dolgih vrstah tu na planem tam na skalovji. Bil je lep večer. Večjidel vsi ujetniki so ležali na tleh pred kočami in so se pogovarjali ali pa strmo gledali na široko morje. Kteri so še imeli kake grižljeje kruha, so večerjali in marsikako oko je pogledovalo z nevošljivostjo na skorjico, za katero še potrebne soli ni bilo. Drugi so popravljali ostanke svojih razcapanih oblačil in to ni bilo lahko delo. To so tedaj vojaki, ki so v tolikerih bojih sovražnike premagali; čvrsti možje, pred kterimi se je vse treslo, kteri so s puško na rami, topove in zidovje jemali, ti so zdaj ujeti, še bolj revni kakor robovi, zaničevani od sovražnikov. Njih telesa so bila sama kost še. Njih krepke roke, ki so lahko puško nosile in s sabljo mahale, so bile zdaj komaj še dosti močne, da so sekiro vzdignile in slaba drevesca po-

sekale. Njih bliščeče, tako krasno pozlačene obleke so se zdaj v cape premenile in marsikteri še cap ni imel! Oni, ki so bili vajeni, za denarje družih narodov pasti svoje trebuhe, ki so tolikrat kruh z nogami teptali, katerim je bila vsaka jed, vsako vino preslabo, so zdaj ležali po tleh in so imeli komaj kruha in vode dosti, da bi se nasitili in so se bali, da umrjejo lakote! Tisti, ki so pred kratkim še hrepeneli po slavi, zlatu in častnem križčku, zdihujejo zdaj po grizljivi suhega kruha, po kapljici mrzle vode!

Take misli je imel Nace in ni se mogel premagati, da bi jih ne razodel svojemu prijatelju. Avguštin pa je glavo pobesil ter rekel: „Molči, Nace! Mene je groza, če se spomnim preteklega časa. Da, prav imaš. Včasi smo grdo počenjali, in marsikteri, ki tukaj lakote umira, si je tega sam kriv“.

Prišla sta k vodnjaku. Žejni so ga oblegali. Neki je že celo uro čakal. Avguštin si je moral skoraj siloma pot do njega narediti, da je vrč napolnil, ter ga prijatelju podal. Bila je kalna voda, skoraj luža. Pa kako se je vender prilegla Nacetu, kateremu se je hotelo grlo posušiti.

Ko sta svojo žejo pogasila, sta se vrnila k svoji koči. Povsod je zadel Nace na sledi revščine, ktere provzročata pomanjkanje zdravega in dostojnega živeža. „Prijatelj“, je začel Avguštin, „pred štirimi leti se nam je še huje godila. Šest tisoč ljudi nas je bilo na tem malem, pustem otoku in smo imeli en sam vodnjak. Noč in dan so letali žejni k njemu. Straže so morali k njemu postaviti, da nobeden preveč ni pil in da si je mogel vsak po vrsti svoj vrč napolniti. Marsikteri je moral celo uro čakati, da je svojo žejo pogasil. Nace, to je bilo strašno! Kamenje smo jemali v usta, da smo si jezike ohlajali. V morju smo se kopali, pa

vse to je malo pomagalo. Španjoli so dali drug vodnjak skopati, pa vode ni dal. Bog večni ve, kaj smo trpeli. Zdaj je bolje. Smrt je že polovico nesrečnikov rešila in druga polovica tudi ne bo dolgo čakala“.

Nace se je žalostno stresnil in je svoje oči v nebo obrnil ter moči in pomoči prosil. Avguštin si je s svojim dobrim srcem vse prizadejal, da potolaži svojega žalostnega prijatelja. Pokazal mu je Francoza, ki je pred svojo kočo ležeč pél pesmico o svoji domovini in svoj kruhek z dovoljnostjo jedel, kakor če bi s svojimi stariši pri vinu in pečenki sedel. Pa ta ni bil edini. Moč in voljnost človeške narave je čudovita. Tako je ustvarjena, da ložje prenaša največje pomanjkanje kakor obilnost. Tu je Nace lahko videl, da pred vsem krepka, srčna duša telesu da moč in stanovitnost. Grenadirji, velikani po životu pa otroci po dušni kreposti, so na Kabreri kmalo omagali. Slabotni lovci so doslej vse težave prenašali in s srčno, pogumno dušo premagovali. Tudi v tej revni puščavi je pokazal človeški duh svojo delavnost in iznajdenost. Mnogi jetniki so plezali na vrh gora in so nabirali sol, katero so prodajali. Drugi so iz protja jerbasa pletli, palice in tobakire delali in Španjolom za vino in živež prodajali. Drugi so zajce, ribe in rake lovili, katerih je bilo redko kedaj najti. Se ve, da je bilo malo tako pridnih. Večji del ujetnikov, na duši in telesu oslavljenih, je ležalo v žalostni lenobi v kočah, preklinjevaje svojo nesrečo in po kruhu in vodi zdihovaje po darovih božjih, ktere so marsikteri njih nekdanj zaničevali in še celo z nogami teptali.

Nace se je kmalo z očetom Damijanom seznanil. Z navadno ljubeznijo je sprejel Damijan žalostnega mladenča in se je prizadeval, da z vso močjo oživi zaupanje v njegovem srcu. Kmalo ga je imel Nace kakor svojega očeta. Očeta Damijana izgled, njegova molitev,

njegovo življenje, njegovo milo, tolažbe polno podučevanje mu je dalo moč, ostati stanovitnemu na tem žalostnem otoku a ne obupati. Zdaj je bil zopet deležen sreče, po kateri je toliko časa in tako težko hrepenel, sreče, da je presveto Telo Gospodovo prejel. Oče Damijan mu je delil večkrat nebeško jed v kapeli grada, kjer je vsaki dan bral sveto mašo. Pri tacih prijateljih, kakoršna sta bila oče Damijan in Avguštin se Nace ni čutil zapuščenega. Tu, kjer se mu je delil nebeški kruh, se ni lakote bal. Pičli grižljeji kruha in požirki vode so mu bili dovolj, da se je nasitil. Njegov život ni oslabil in njegovo upanje je rastlo od dne do dne. Gospodu se je izročil in prepričan je bil, da mu bo nebeška ljubezen tudi to žalost enkrat premenila v veselje.

Oče Damijan se je veselil iz vsega srca nad dobrim Nacetom. Ko bi bil imel med jetniki jih le več takih in tacega življenja! Srca skoraj vsih so ostala, trda in suha kakor otok Cabrera. In vendar se oče Damijan ni utrudil. Posebno za bolnike je z vso ljubeznijo skrbel in marsikterega je še na smrtni postelji pripeljal na pot k Jezusu. Nič pa ni očeta Damijana bolj veselilo, kakor če je spreobrnjenega bolnika z nebeško jedjo nasitil in s svetim oljem potrdil. Enako velika je bila tudi njegova žalost, kadar je slišal, da je kak jetnik brez vere, brez tolažbe umrl. Nekega dne ga najde Nace pri morju. Že je bilo mnogo ujetnikov ondi zbranih, ki so težko pričakovali ladje z živežem, ki je imela tisti dan priti. Damijan je bil žalosten. „Glejte oče“, je začel Nace, „kako vse po kruhu hrepeni“. — „Oh, Nace“, mu odgovori oče, „ravno kar sem hotel do smrti bolnemu prinesiti kruh življenja; pa oslepljenec ga ni hotel. O če bi ljudje vedeli, koliko moči in tolažbe je v zakramentu pokore, koliko

sladkosti je v presvetem Telesu! O neverni, o bedasti rod! Vedno hočejo le od Boga ljubezni in usmiljenja, in ravno najlepši dar njegove ljubezni zaničujejo! O nehvaležnost, o narobe svet! Kako se trudijo in trudijo ti ljudje za svoj vsakdanji živež! To je njih skrb po dnevi in po noči. Vsak dan nasitijo in napojé svoj život z jedjo in s pijačo, svojo dušo pa pusté cela leta stradati do smrti. Kako neusmiljeni so s svojo dušo! Z divjim poželjenjem odpirajo svoja usta in požirajo najslabejše jedi; pred Gospodom pa, ki jih je odrešil s svojo krvjo, ki hrepeni po njih dušah, pred tem Gospodom nebes in zemlje zapirajo vrata svojih src in beže. V potu svojega obraza goré in delajo za vsakdanji kruh, k mizi pa, na kateri je za nje jed nebeška, kruh angeljski, ne pridejo!“

Divji hrup veselja je ustavil žalostno tožbo očetovo. Ujetniki so zagledali jadra in so mislili, da je ladja s kruhom. Pa kmalo so uvideli svojo zmoto. Ladja je plula mimo. Nesrečniki so strmeli v morje in ostali do noči. Ladje ni bilo in v njih silni strah se je veter obrnil in pihal ladji nasproti. Vpitje žalosti se je razlegalo po otoku in nikjer ni bilo družega čuti, kakor glas žalosti in obupa. Sila je bila od dne do dne večja. Oče Damijan, ki je svoj poslednji kruh razdelil, je hodil od enega do družega in skušal nesrečnike potolažiti in upokojiti. Molitve je hotel prirediti. Pa njegovim prošnjam so s kletvijo odgovarjali. Neki so preklinjali neusmiljenost Španjolv, drugi uro svojega rojstva! „Ne tratite besed, oče!“ so vpili skoraj vsi; „one nas ne nasitijo. Dajte nam kruha, kruha!“ Očetu se je srce trgalo in s solznimi očmi je rekel: „Bog je moja priča, da sem vam vse dal, kar sem imel; sam² stradam z vami; z vami bom umrl. O če bi mogel iz teh skal kruh, iz tega morja studenec nare-

diti! Nesrečniki, samo eden je, ki vas more rešiti. Gospod zemlje in morja, vetrov in viharjev! Prosimo ga, da nam pošlje mane, kakor Izraelcem v puščavi!“ In pokleknil je med njimi, poleg njega pa Nace in Avguštin, in je glasno molil. Pripognili so tudi drugi, ki so še mogli, svoja kolena, in so skusili moliti. Ko je oče k Bogu molil: „Gospod! daj nam naš vsakdanji kruh!“ so zaklicali vsi kakor z enih ust, z enim srcem: „Gospod! daj nam naš vsakdanji kruh!“ Z gorečimi besedami je poskusil potem oče Damijan v njih srcih zaupanje in udanost v božjo voljo obuditi. Govoril in tolažil je toliko časa, da mu je skoraj smrtna slabost usta zaprla. — Njegova molitev, njegovo tolaženje sicer ni šlo vsem do srca, pa vendar mnogim. Marsikteri, ki je dozdej živel v divjem obupanji, se je zdaj žalostno udal. Drugi so šli v samoto in molili. Nace in Avguštin sta peljala oslabiljenega očeta v kapelo. Ničesar nista imela, kakor požirek kalne vode, da bi mu pomagala. Celo noč sta ostala pri starčku do smrti trudnem in sta se z njim pripravljala k smrti. Zakaj lakota je razjedala nju drob in je žugala ju umoriti. — Tisto noč jih je 150 lakote umrlo.

Drugi dan — četrti dan je bilo — so oznanili tisti, ki so še toliko bili močni, da so na gore zlezli, da ladja prihaja. Kdo bi zamogel veselje popisati, ktero je to na otoku vzbudilo! Kakor blisek se je to razširilo. Kteri so bili najslabši, so se sklonili in so svoje roke tresoči se od veselja in smejaje se, stegovali proti morju. Kdor je še količkaj mogel hoditi je hitel k bregu. Koj po prihodu ladje je prejel vsak svoj hleb. Oni, ki so ga na enkrat pojedli, so plačali to nezmernost z življenjem. Med tistimi, ki so lakoto prestali, so nekteri koprive s soljo kuhali, da so si življenje ohranili; drugi so jedli deteljo ali juho od zelišča podobnega kislici.

Pa to jih je zelo peklo v želodci. Drugi so se preživeli s korenjem, krompirju zelo podobnim; pa to je bilo presilno grenko. Tisti, ki so ga jedli, so zelo na zdravju trpeli.

Kteri so te strašne dni preživeli, so počasi zopet svojo moč dobivali, dasiravno so jim Španjoli nekaj časa boljšega živeža in še celo vina dajali. Oče Damijan pa ni mogel okrevati. Starost in vedno pomanjkanje in skrbi so ga preveč oslabile. Po zdravnikovem povelju so ga v boljšo postrežbo v Palmo peljali. Presrčno slovo je vzel oče Damijan od ujetnikov, posebno od Naceta in Avguština in obljubil je, da se vrne na otok, ko se bo le količkaj popravil. Ni se vrnil več. Že čez osem dni je prinesla ladja novico, da je umrl. Vsi ujetniki so njegovo smrt srčno obžalovali; posebno je pa Nace njegovo zgubo dolgo objokoval.

Nace je bil zdaj že skoraj pol leta na Kabreri in po Damijanovi smrti mu ni bilo v tej žalostni puščavi več prestajati. Pa pobegniti je bilo nemogoče. Rekel je Avguština nekega večera svojemu prijatelju: „Nace, ali bi te mikalo, da kaj poskusimo. Ako nam je sreča mila, bomo rešeni in svobodni, ako pa ne, je bolje umreti, kakor dalje v tem peklu živeti.“ Nace ga je zvesto poslušal. Povedal mu je zdaj Avguština, da so nekteri ujetnikov sklenili, da se polaste ribiške ladje in da z njo pobegnejo. Tudi njega so povabili, toda brez Naceta tega ne stori. Nace mu je odgovoril, da hoče vse poskusiti. Pa kako težavno je bilo to izpeljati! Ribiške ladje, ki so iz Majolke na Kabrero zahajale, so imele navadno mnogo ljudi, ki so jih dobro čuvali. Ujetniki so bili pa brez orožja, brez živeža in brez družih pomočkov! Pa vendar so to storili. Štirinajst dni so stradali tisti, ki so se zmenili, da so malo živeža prihranili. Star železen drog so z neizrečenim trudom v kavelj

predelali, da bi se ladje polastili, ako bi ne prišla do kraja in bi dalje od brega ostala, kar se je iz strahu pred ujetniki večkrat zgodilo. Kavelj in živež so prav na tistem spravili na zahodni breg, kjer so ribiške ladje največkrat ostajale. Poskrili so jih v luknje v skalah. Samo po noči je bilo mogoče namen izpeljati, ker so morali prevariti ne samo španjolske ribiče, ampak tudi svoje tovariše. Zakaj revščina med ujetniki je bila tako velika, da bi kateri nesrečnikov v nadi, da kako bobovo zrno več dobi, tudi svoje tovariše izdal, kar se je tudi že zgodilo.

Tri tedne so s težkim srcem in pripravljanjem pričakovali. Noč in dan so čuli nekteri njih na gorah, da so prihod ladje koj naznanili. Nekega lepega večera meseca julija se pokaže ladja in bliža h kraju. Čakali so do polnoči. Vreme je bilo dobro, na nebu so zvezde svetile, in pravi veter je vlekel. Srce jim je močno v prsih bilo, ko so se zmenjeni h kraju plazili, s trdnim sklepom, da vse, tudi najhuje poskusijo. Ne da bi jih bil kdo zapazil, pridejo do ladje. Ko bi trenil, vržejo kavelj na ladjo in jo potegnejo z vsemi vrvmi h kraju. Kakor blisk planejo Francozje na njo, premagajo in povežejo Španjole, ki so bili na njej, in jih spravijo v spodnji predal. Enako urno spravijo živež in sodček vode na ladjo. Zdaj je veljalo, da po mogočnosti urno od kraja odrinejo. Trije zmenjenih so bili mornarji. Eden njih je prijel krmilo, dva sta pa veslala. Tako so se urno peljali. Sreča jim je hotela ujeti veter in čez nekoliko ur jim je zginil otok revščine spred oči. Kdo bi zamogel veselje rešenih popisati. Zdaj so se spomnili vjetih Španjolv, ki so še vsi omamljeni ležali zavoljo tega, kar jih je zadelo, v spodnjem predalu. Lepo so ravnali ž njimi. Samo nekaj svoje obleke so morali Francozom dati, ki so svoje cunje slekli in plašče

Španjolov oblekli. Tolažili so jih, da jim koj ko pridejo do suhega ladjo dajo nazaj, da bodo šli, kamor se jim bo poljubilo. Ravnali so se Francozje, ker so bili brez kompasa po zvezdah in pluli so tako, da so mogli priti v Tarogono, ali pa v Barcelono.

Večkrat so jih srečale španjolske in angleške ladje. Samo z zvijačo in močnim veslanjem so jim odšli. Čez pet dolzih in težkih dni so prišli do Katalonskega kraja. Pa bali so se izkrcati. Že na Kabreri so slišali, da so se njih rojaki čez reko Ebro pomaknili nazaj. To so jim zdaj potrdili ujeti ribiči. Ako so se pa Francozje morali čez reko Ebro umakniti, je bilo tudi skoraj gotovo, da so večji del Katalonske dežele ostavili. To so jim bile žalostne novice. Pa nagel sklep je moral biti storjen. Živeža jim je začelo zmanjkovati. Zmenili so se Naceta, ki je znal španjolsko poslati na deželo, da bi vse natanjko zvedel, posebno pa, v katerih mestih še stoje Francozje in da bi priskrbel živeža. Nace je rekel, da to rad stori in Avguštin ni hotel svojega mladega prijatelja zapustiti. Še tisti večer sta šla na suho. Nju tovariši so ju hoteli pri morju čakati. Več kot dva dni pa bi ne smela izostati.

Počasi sta šla Nace in Avguštin čez griče, ki so se vlekli od morja daleč v deželo in so se sčasom narasli v visoke gore. Ni jima bilo prav dobro pri srcu. Druzega orožja nista imela, kakor vsak svojo debelo gorjačo. V sovražnikovi deželi sta bila in ločena od svojih prijateljev. Luna je svetila. Dalje sta šla do polnoči, kjer sta v majhnem gozdu počila in pričakovala zoro. Slabo nadelana steza ju je potem peljala v dolino, v sredi ktere je ležala vas. Ko sta bliže prišla, sta videla, nektere može in žene, ki so pekli kruh. Po kratkem posvetovanju sta sklenila Avguštin in Nace da gresta k njim, in Avguštin je svetoval, če bi bilo treba

izdati se za Angleže, katerih ladja se je na skalovitem obrežju razbila.

Španjoli so ju mirno pomilovali, jima dali kruha in mleka, in ju povabili, da gresta z njimi v vas. Da bi suma ne obudila, šla sta Nace in Avguštin z njimi. Star mož ju je vzel v svojo hišo in jima je dal vina in mesa. S pravim veseljem sta jedla in pila, ker že dolgo kaj takega nista imela v ustih. Slišala sta, da so bili Francozje pri Vitoriji tepeni in da jih je od seh mal zapustila sreča in da bodo, kakor je Španjol zagotovil, kmalo pognani čez pirenejske hribe. Pri tem je pa hvalil hrabrost angleških vojakov in ponudil se je jima pomagati po moči. Nace in Avguštin sta slišala dovolj. Prosila sta Španjola, da njima dá živeža za nju nesrečne tovariše. Obljubil jima je mesa in kruha, kolikor ga zamore dati, in na oslu nesti k morju:

Med tem, ko je postrežni Španjol šel po kruh in živež, sta se prijatelja žalostno pogledovala. Težka srca sta imela in nobeden ni mogel družega tolažiti. V najhujši nesreči jima ni nič ostajalo družega, kakor na slabi ribiški ladji prepustiti se nevarnostim dolge težavne vožnje. Ko sta se žalostno pogovarjala, kar zasllišita divje vpitje veselja s streljanjem. Vstrašena planeta Nace in Avguštin skozi vrata. Truma španjolskih gorskih lovcev je prišla ravno v vas in jo je z divjem petjem pozdravila. — „Zdaj, Nace,“ je rekel Avguštin, „nama pa ni več tukaj ostati, teci z mano kolikor zamoreš!“ Avguštin je tekel skozi vrtec hiše proti bližnjemu gozdu. Pa že so ju zapazili. Lovci so jo vdrli za njima in gnali so ju globočje in globočje v gozd, katerega ni bilo ne konca ne kraja. Tako je prišel večer. Brez pokoja sta tavalala Nace in Avguštin kakor preganjana zver, ki se zastonj prizadeva, da lovцем uide. Strašen vihar je prišel in zagrnil celo naravo v noč in temoto. Bli-

skalo se je, grom je bučal in ploha dežja se je vlila. Večkrat so blizu nju bliski jele razklali in temota je bila tako velika, da ni mogel drug družega več videti. Samo s tihim klicanjem sta zamogla ostati skupaj. Vedno sta še v klanec hitela. Mislila sta, da ju tudi v viharju še preganjajo. Lajanje psov, divje vpitje lovcev, pokanje pušk se jima je še vedno v ušesih razlegalo in ju je naprej podilo. Hudournik ju je ustavil. Kmalo ga pregazita. Pa kako se vstraši Nace, ko mu Avguštin kar nanagloma zgine.

Več ko dve uri je iskal Nace zgubljenega prijatelja. Noč je bila črna in na njegovo klicanje mu Avguštin ni odgovoril. Nacetu ni nič družega ostalo, kakor samemu bežati ali pa dneva počakati in potem Avguština dalje iskati. Sklenil je, za svojega prijatelja vse storiti. Ko se je dan storil, je preiskal ves gozd in še enkrat je šel po poti nazaj, po kateri sta bežala. Povsod je klical Avguština na vso moč ni se bal, da bi se tako svojim preganjalcem izdal. Vse je bilo zastonj. Po Avguštinu ni bilo ne sluha ne duha. Ves žalosten je šel Nace svojo pot proti kraju, kjer je bilo morje z ladjo. Solnce je zopet jasno sijalo. Zrele jagode so ga redile in povsod je našel na gorah čiste studence.

Ker je bil ves truden in vroč je sklenil proti poldnevu v senci nekoliko ur počivati. Proti večeru se je podal zopet na pot. Zvezde bi mu bile imele pot kazati. Pa vnovič se je nebo pooblačilo in v gosti temoti je moral z gore na goro svojo težavno pot iskati.

Proti polnoči je bilo vedno temneje. Strma, visoka gora je pred njim kipela v nebo. Srčno je šel proti vrhu. Mislil je, ko bo na vrh prišel, bo le nekaj ur še do svojih prijateljev imel. V dolgi uri je prišel Nace na vrh. Strmo je šel zopet navzdol. Kamenje se je trkljalo pod njegovimi nogami, in velike globočine

mu niso puščale, da bi šel doli. In zdaj mu je bilo naenkrat, kakor če bi mu hotela zemlja pod nogami zginiti. Pesek in težki kamni so se valili proti njemu. Zastonj se je vpiral v težko breme, ki je prihajalo večje in večje. Globočje in globočje ga je rinilo. Kar se je čutil naenkrat zagnanega v globočino. Silna nagla bolečina je prešinila njegove ude. Kri mu je tekla iz ust in zavednost ga je zapustila.

V.

Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom!

Ménart in Barba sta ta čas, ko Naceta ni bilo doma, tiho v upanju in hrepenenju živela, in to upanje ju je še bolj vezalo na Boga. Saj je bil on, kteremu sta svojega edinega sina izročila; saj je bil, kteri je imel njunega od očetovega varstva in matrne skrbi ločenega ljubčka s svojo močno roko varovati. Da ga bo varoval, tega si je bila Barba trdno svesta. Misliti si je mogla svojega Naceta ranjenega, ujetega, pa nikoli ne bolnega. „Ne govori mi, da je moje upanje predrzno“, je rekla potem večkrat Ménartu, ki se je za Barbo bal, kadar se je zmislil, da bi se njeno živo upanje po posebni volji božji ne izpolnilo. „Rečem ti, da ne morem drugače upati. Mislim, da bi ne bilo prav, če bi manj močno in srčno upala. Saj vsaki dan nekaj v mojem srcu pravi: „Zopet ga boš videla!“ Ali moraš misliti, da zamore Bog ubogemu maternemu srcu dati tako trpeti? Nikdar ne! Bog je preveč usmiljen. Zaupam v besedo Gospodovo: „Žena! tvoja vera ti je pomagala!“ in ravno ker Bog mojemu srcu daje močno in trdno upanje, smem tudi misliti, da ga bo po svoji milosti spolnil“.

Upanje jej je dajalo moč in njenemu slabemu zdravju podporo. Ménart je imel manj upanja. Kar se je od španjolske armade slišalo, je kazalo, koliko zgube imajo in koliko trpe Francozje v deželi, ki niso vajeni življenja, a so nje prebivalci pripravljeni, braniti se do poslednjega. Pa vendar je še imel staro krepkodušno udanost v božjo voljo. Barba je delala neutrudeno. Nju hišica je bila olepšana in nista odnehala prej, da sta jo tudi še prizidala. Že naprej se je Barba veselila Nacetovega prihoda. Vsak dan je počedila njegovo stanico in pospravila vse v stari lepi red. Njuna čeda se je množila, polje in vinogradi so od leta do leta več donašali in kmalo sta bila premožna človeka. Z veseljem in hvaležnostjo je videla Barba, kako raste premoženje, ki bi imelo Nacetu po tolikih težavah dati mirno, brezskrbno življenje. Ménart ji je z zvesto pridnostjo pomagal. Kedar je pred lepim vrtom in novo hišo stal, svojo čedo pregledoval in rodovitne njive in travnike ogledoval, marsikterikrat zdihoval ter sam pri sebi rekel: „Kaj se tako trudiš? Ali bo žêl kdaj tisti, kteremu seješ? In če ne pride? O Španija, ti grob Francozov! Ne povejo ne, pa resnica ostane, da jih vsako leto požre svojih sto tisoč mož, kterih nobeden svoje domovine ne vidi več“. Potem pa je sklenil svoje roke in molil: „Gospod, če bi se zgodilo tako, potem nama daj moči, da moreva reči: Tvoja volja bodi češčena!“ Ali Barba mu je po takem živo ugovarjala: „Kaj govoriš? Ko bi ti le mogla pokazati, kako živo je moje upanje. Tako mi je pa pri srci, kakor če bi imela pismo in pečat, da bo prišel“. Potem se je Ménart smejal in rekel, da tudi on ni nikoli upanja zgubil; pa vendar prepušča vse volji nebeškega Očeta. „To je tudi moja volja“, je potrdila Barba; „verujem pa, da je njegova volja, da Nace pride“.

Barbo je posebno veselilo, vsa dela, vse dolžnosti Nacetove, kolikor ji je mogoče bilo spolnovati in ga nadomestovati. Ménart ni puščal, da bi se pri tem nad svojo moč trudila. Tega pa si ni dala vzeti, da je duhovne dolžnosti spolnovala namesto njega, molila je, v Boga ime dajala in svete zakramente prejemala za njega. „Težka služba v vojski ne pripušča našemu Nacetu dosti časa za molitev in obiskovanje cerkvá. Zavaljo tega hočem jaz namesto njega moliti in v cerkev hoditi ter prositi Boga, da naj mu tako dopade, kakor če bi bil Nace sam to opravil“. Namesto njega je hodila k spovedi in k mizi Gospodovi in darovala je vse Gospodu v pobožni veri in s prošnjo: naj nakloni blagoslov, ki ga je za pobožno opravljanje teh dejanj obljubil, njenemu sinu po svoji milosti.

Drugače se je godilo v Martonovem gradu. Marton je živel kakor prej v obilnosti in potratil tako, da Mêljardovo bogastvo ni zadoščalo več in videti je bilo, da bo kmalo pošlo. Kakor je bilo mogoče, je grad lepo napravil. Prostega Mêljardovega življenja, ki je svojo radodarnost kazal bolj v dobrih delih, kakor v lepoti in pojedinah, ni bilo več videti. Veselica se je vrstila za veselico, gostija za gostijo. V gradu je vedno vse polno gostov bilo, ki so se po možnosti prilizovali visokemu gospodu, njegovo učenost hvalili, čudili se nad lepoto njegovih otrok. Po zimi je Marton s svojimi otroci živel v Parizu. Brez mere je vžival vse veselice bogatega sveta in ni gledal ne na svoje premoženje, ne na svoje zdravje. Poduk njegovih otrok mu je bil malo pri srcu in vendar so bili že v starosti, v kateri je treba otroka podučiti in omikati, kakor terja sreča njegovega prihodnjega življenja. Misli je, da že svoje očetovske dolžnosti spolni, če svojim otrokom dá posvetni poduk, s katerim zamorejo dopasti,

njih um pa pušča prazen in v njih srcih najžlahtniše čutljeje, čutljeje vere in ljubezni zatre a prezgodaj ogenj prepovedane poželjivosti zbudi. Za to se mu ni nič denarjev škoda zdelo in res je tako pač prezgodaj dosegel svoj namen.

Ludovik, zal mladenič vitke rasti, si je iskal v jezdarenju in ruvanju zabave. Prave vednosti in učenosti pa ni imel prav nič. Prizadeval si je pomanjkanje globočje učenosti zakrivati s tem, da je o vsaki reči gladko govoril in se kdo ve, kako učenega delal. Pa mnogokrat mu je to spodletelo in marsikdaj je bil osramočen in ponižan. Njegovo obnašanje je razodevalo predrzno prešernost neotesane mladosti, žlahtnosti in bogastva. Pa lahko se je gibčnega in priliznjenege pokazal, ako je veljalo, slabosti drugih obrniti v svoj prid. In v tej reči je bil silno prebrisan in stanoviten. V uživanju tega, kar se je njemu prilegalo, prekašal je še svojega očeta, ni si mogel odreči veselja, ki ga je bilo mogoče dobiti z denarji. Ali se je bilo čuditi, da je moral Marton nad svojim nevkretnim sinom nevoljen z glavo majati, ker mu ni mogel nikoli dati dovolj denarjev. Pa pri tem je tudi ostal. Svaril ga je Marton samo nezmernosti in hudih nasledkov greha. Kako bi bile mogle njegove besede do sinovega srca imeti moč, ker mu je sam najslabši izgled dajal. Zato se je tudi zgodilo, da je Ludovik zabredel globočje in globočje in v strah in žalost nesrečnega očeta obmagal.

Več kakor od Ludovika je pričakoval oče od Hortenzije, starejše hčere. Ta ni imela samo bistrega uma, ampak bila je tudi zala. In s tem je premagala povsod. Kmalu je gospodičino, ki je hotela vsakemu dopasti, obsula truma mladih prilizovalcev, ki so njeno umnost nezmerno hvalili in njeno srce s strupom po-

željivosti in napuha navdajali. Nje lepota je slovela daleč okrog. Marton, smeli Marton, se je čutil presrečnega, da je imel tako hčer. Hortenzija mu je bila nad vse ljuba in nobene prošnje ji ni mogel odreči. To njegovo slabost je pa Hortenzija tudi obračala v svoj prid. Na plesiščih v Parizu ji ni bilo enake ne v nečimurni obleki, ne v dragem lišpu. Ko se je v svoji lepoti z biseri in žlahtnimi kamnički olišpana vrtela v svitlih, krasnih plesiščih, da je vse z začudenjem zijalo za njo — je Martonu srce veselja poskakovalo in med množico njenih občudovalcev ji je iskal najbogatejšega in najžlahtnejšega za moža. Pomislil ni, da pride čas, ko bo on kakor ona, te veselice preklinjeval in obžaloval ure, ktere sta preživela v tacih družbah, v veselji in ošabnosti.

Martonova druga hči, Emilija, ni bila tako lepa in prebrisana, pa bila je bolj pametna. Malokdaj je prišla na plesišče in v družbe. Vse to jo je malo veselilo. Mir je ljubila in složnost. Nič ji ni ugajalo bolj, kakor brati kratkočasne knjige, sedeti na mehkem stolu ali o lepem vremenu se sprehajati po vrtu. Vseh težkih del se je po možnosti ogibala, pa vendar so jo videli večkrat v kuhinji in v domačih opravkih je bila ročna. Ker je bila dobrega srca, je rada dajala ubogim in marsikaj dobrega je storila na skrivnem. Tudi ona je imela zavoljo gostoljubnega očeta svoje prilizovalce. Imenovali so jo usmiljenega Bezinškega angela, Hortenzija je pa imela ime kraljice gradu.

Se ve da je moralo tako po Mëljardu zapuščeno bogastvo pojemati. Začeli so delati dolgove, da so mogli dalje tako živeti. Zapravljivec je mislil, da na Mëljardovem posestvu raste zlata ruda. Pa kmalo se je pokazalo drugače. Marton je spoznal, da ne more dalje gnati tako, če ne zabrede v siromaštvo. Pogo-

varjal se je zavoljo tega s svojim sinom, pa to je malo izdalo. Ludovik je mislil, da ga oče straši, in tako le prisiliti hoče, da bi se zdrževal, in da hoče, kar bi se tako prihranilo, nakloniti Hortenziji. Oče je svaril, prosil, žugal. Ludovik je pokazal, kako malo očeta spoštuje. In to je Martona v srce žalilo. Z ostrimi in britkimi besedami je očital svojemu sinu njegovo obnašanje. Nehvaležni sin je pozabil zaradi tega vso dolžnost do svojega očeta. Smejajoč se mu v obraz je žugal razodeti skrivnost, katero si je Marton z vso skrbnostjo prizadeval obdržati zase. Če bi jo razodel, bi prišel ob vse, ob poštenje, ob vse premoženje. Z jezo in strahom mu je Marton ugovarjal. Pa Ludovik je imel zdaj pomoček v roki, s katerim je mogel od svojega očeta vse s silo dobiti, da bi mogel kakor dozdej, zapravljati in tratiti. Očetovo žalovanje si je v hrupu divjega veselja kmalo izbil iz glave. Od jeze in zlobe preganjan ni imel Marton od tistega pogovora mirne ure več. Iz ljubezni do svojih otrok je daroval vse, še clo pokoj svoje vesti. Zdaj je bila nehvaležnost njegovega edinega sina plačilo za to. Mislil je, da bo vsaj pri Hortenziji našel več ljubezni in hvaležnosti. S srčnimi prošnjami jo je hotel prepričati, da mora tako življenje oba pogrezniti v siromaštvo in revščino. Hortenzija se je vstrašila in v začetku je imela usmiljenje z očetom. Zdržala se je nekoliko. Pa z mladosti navajena, da si ni odrekla ničesar, pa vse dobila, se ni mogla dolgo premagovati. Kmalo je bila taka, kakor prej, in Marton se je po možnosti prizadeval, da bi spolnil vse želje svojega zalega in priliznjene ljubčka. Tako so morali njegovi dolgovi naraščati. Kar mu je posestvo donašalo, je bilo že za več let zastavljeno. Marton ni mogel, tudi če bi bil še tako hotel, željam svojega napuhnjenega

in bedastega otroka več vstrezati, in to mu je bilo še manj mogoče, ker je Ludovik, ki je vedel nesrečno skrivnost, v navadni potrati v Parizu živel. Vnovič in še enkrat je prosil Marton Hortenzijo, da se premaga in kakor Emilija zmerno pa vendar po svojem stanu živi. Hortenzija je obetala in se izgovarjala. Ko je slišala, da oče zavoljo varčnosti, ktere je treba, čez zimo ne bo v Parizu živel, mu je rekla, da hoče k teti iti v Pariz. Pariz ji je preveč k srcu prirastel. Če bi morala čez zimo ostati v mrzlem Bezinu, bi morala umreti. Nobena beseda, nobena prošnja očeta in sestre ni omečila njenega srca. Šla je v Pariz, kjer sta jo Ludovik in teta z odprtimi rokami sprejela. Ves žalosten in srdit se je bil Marton z rokami po svoji sivi glavi. Hortenzijo je ljubil čez vse in njena nehvaležnost mu je globoke rane vsekala v srce. Toda svoje nezveste hčere ni mogel same tožiti. Glas mu je v srcu očital, da je večjidel sam vsega tega kriv. Kdor ne izreja svojih otrok v strahu božjem in v pokorščini, ne more hvaležnih otrok izrediti, ampak samo nehvaležne in trmaste. Tako mu je samo Emilija ostala. Očetova žalost jej je šla zlo k srcu. Kar je mogla, si je prizadjala, da to žalost olajša. Marton je to dobro poznal. Toda Emilija ni imela ne bratovega duha ne lepote in brihtnosti sestre. Njeno prosto, tiho srce se možu, kakoršen je bil Marton, ni dosti prileglo. Več kot enkrat je skušal, z lovom in igro svoje skrbi izbiti iz glave, in se je udal pijančevanju, kar navadno vsi tisti nazadnje store, ki se z Bogom in sami s sabo skregajo.

Da je moralo Martonovo premoženje tako priti na nič, dasi je storil vse, če bi bilo mogoče rešiti vsaj blesk nekdanjega bogastva, je jasno kot solnce. Ludovik, ki ga je doslej največ premoženja stal, bi bil imel skrbeti

za dobro službo. Pa Ludovik ni imel ne potrebne učenosti, ne veselja za delo. Kmalo so ga djali ob službo, ki mu jo je Marton preskrbel z velikimi denarji. Poskušnja, da ga oženi z bogato devico, se je razbila zavoljo njegovega nemarnega življenja in na govorici, da je s svojo potrato zapravlil očetovo premoženje. To je očeta in sina razprlo še bolj. Drug družega sta delala krivega. Marton si je hotel zdaj pomagati z bogatim zetom. Hortenzija je bila namenjena, da ga reši. Pa ta je očetu kratko povedala, da si hoče sama zbrati moža in da nima volje svoje mladosti in lepote prodajati za denarje. Vrhu tega je pa zdaj tudi še živela tako, da je bilo njeno ime omadeževano in da je to silno žalilo očeta, kteremu je bilo dozdej zunanjo poštenje čez vse. Prvi pot po mnogih letih se je zdaj Marton ostro poslužil svoje očetovske pravice in je ukazal Hortenziji, naj se vrne domov. Pa zapeljana hči je odpovedala očetu v odgovoru, s kterim je hlinila ljubezen, usmiljenje in pokorščino ter rekla, da hoče, kakor doslej, s svojim bratom in s teto živeti v Parizu. Neizrečena britkost je obšla očetovo srce, ki je videl, da ga zapušča vse, kar je bilo njemu najljubše, bogastvo in ljubezen otrok. Iz njegovih globokih oči je švigal včasi ogenj neizrečene, skrite bolečine. Njegovo blede-rumeno, upadlo obličje je razodevalo, da je njegovo zdravje spodkopano.

Ménart in Barba sta z globokim, srčnim pomilovanjem opazovala žalostno življenje v gradu. Kedar so razsvetljena okna v gradu svojo svetlobo pošiljala v nju dolino, kedar je hrup gostij in igranja kalil ponočni pokoj in kedar so krasne kočije z zalimi gospodi in gospemi drdrale mimo njune kočje ali izurjeni lovci na brzih konjih z lajajočimi psi zjutraj zgodaj leteli mimo, sta se Ménart in Barba spogledala ter dejala:

„Ubogi Mêljard, tega bi si ti ne bil mislil, da se bo tvoje premoženje tako tratilo in da ti bodo tvoji nasledniki tako nehvaležni!“ Barba je večkrat rekla svojemu možu: „Ko bi se pri tem tratil le samo denar; pa tudi bogastvo duše, mir srca in zdravje življenja se pogublja. To se ne more dobro iziti! Rajši imam svojega Naceta v boju, kakor pri veselju v gradu, kjer zapeljivost išče svoje žrtve“. — Do Ménarta in Barbe je gojil Marton še vedno staro jezo; pa vendar je nehal ju nekoliko tako stiskati.

Dve leti sta Ménart in Barba tako živela v tihem upanju in dejanju. Nace jima je večkrat pisal. Kako sta se veselila, kedar sta pismo prejela in zvedela, da je zdrav in s svojim stanom zadovoljen! To njima je dajalo novo veselje in novo upanje, da je bil pri Arkimboldu in Štefanu, in vsaki dan sta se menila o njem. Tako je prišla velika noč leta 1812. Zimsko blede, staro obličje narave se je zopet pomladilo; milo, novo cvetje je povsod poganjalo in potoki, težkega ledenega bremena oproščeni so se raztekali zopet. Ptički so začeli zopet svoje ljubo petje. Kdo še ni spoznal, da velika noč s svojim veličastnim praznikom p ihaja ravno takrat, ko se vsa narava zbudi in pomladi? Ko cerkev prerojenje in ustajenje grešnega človeškega rodu obhaja v britkem trpljenju in v britki smrti Gospoda in Zveličarja, se tudi narava iz svojega ledenega spanja prebudi in zbudi v novo življenje. Takrat je, kakor če bi bil Bog naravi rekel: „Sleci svojo staro obleko, in obleci novo“. In kakor narava po tej božji besedi blede, otrpnjeno obleko sleče in se krasno ponovi, tako hoče Gospod, da se tudi človek o tem času posebno zbudi iz trdnega smrtnega spanja greha, zbudi v novo boljše življenje in po besedah sv. apostelja, starega človeka sleče in obleče novega, kateri je po Kri-

stusu. Če z globokim ginjenjem in visokim čudenjem preišljujemo naravo, kako se s časom zdrami, kako luč temoto bolj in bolj preganja, zvezde bolj svetlo svetijo in solnce močnejše in jasneje kaže svoje obličje, je to krasna beseda človeškega duha, ktereга ravno o velikonočnem času vse, Bog, cerkev, njegova vest in narava silno opominja, da odloži težko, mrzlo breme greha in ustane v novo, svetlo, ljubezni toplo življenje. Ali bo pač Gospod in Oče, ki s svojo mogočno in milostivo roko žalostno mrzlo obleko odvzame zemlji in jo olepša z novo, toplo obleko pomladansko, v svoji ljubezni pozabil tistih, katerih duše je ustvaril po svoji podobi, katerim je pri krstu obleko nedolžnosti zopet dal, ktere otroke svoje imenuje? O škoda, da je ta obleka z grehom omadeževana! Pa ljubezen nebeškega Očeta je tako velika, da hoče svojim otrokom zavoljo Jezusa dati novo obleko in prejemajo jo tisti, ki se mu z obžalovanjem grehov, z ljubeznijo in zaupanjem v svetem zakramentu pokore približajo.

Ravno pobožnim, Boga ljubečim dušam dela veliki, po prvih starših podedovani greh največjo bolečino. Kako velik je bil pa ta greh, se posname iz velikosti daru, kateri je bil darovan zavoljo njega. Ako se božja razžaljena pravičnost nikakor drugač ni dala spraviti, kakor s smrtjo edinega Sinú božjega na križu, kako velik je moral biti ta greh pred Najsvetejšim! Pa kako velika, kako neskončno velika mora biti ljubezen, ktera tudi najljubšemu ni prizanesla, temuč ga je dala v zadoščenje in izbrisanje greha! Velikost tega greha, celo veličastvo pravice, obilost neskončne milosti in ljubezni božje mora ganiti tiste, ki s človeškimi čutljeji stopijo pod križ. Ménart in Barba nista nikoli pogledala na Križanega, da bi se ne bila zavedala svojega grešnega življenja in bila na prsi ter mo-

lila: „Gospod, odpusti nam naše dolge!“ in se Jezusovi ljubezni zahvalila. Božja milost ju je doslej obvarovala težkih grehov. Pa samo eden je, ki sodi, in ta je vsegaveden, najsvetejši, najpravičnejši. Kdo mora neki resnično trditi, da je pred tem sodnikom brez velikega greha! Pravični greši sedemkrat na dan, in kdo more reči, da je pravičen? Rada in odkrito sta spoznala, da sta grešnika in še daleč od cilja, kterega je Jezus zaznamoval z besedami: „Bodite popolni kakor je vaš oče v nebesih popoln“. V ponižnosti, in z nekako sveto zadovoljnostjo s sabo sta živela pred Bogom, prosila in molila, goreče in trdno zaupajoča v milost tega, ki jima je doslej dajal veselje do dobrega. Od njegove usmiljenosti sta tudi zvesto upala, da jima bo dal milost, dobro dognati.

Prišel je veliki teden. Barba in Ménart sta obhajala dni Gospodovega trpljenja z žalostjo in upanjem kristijanov. Veliko soboto sta hotela opraviti velikonočno spoved, prej pa slišati pridigo, ktera je bila po navadi tistega kraja v cerkvi. Cerkvica je bila napolnjena z ljudmi in pričujoči so zvesto poslušali besede svojega dušnega pastirja, ki je govoril o besedah Jezusa Kristusa: „Kaj pomaga človeku, če ves svet pridobi, na svoji duši pa škodo trpi?“ Z gorečimi besedami je popisal revščino grehu udane, od Boga ločene duše. „Pomislite človeka“, je govoril, „človeka, ki se je od vira ljubezni, od luči milosti odvrnil in obrnil k tistemu hudemu duhu, kateri od nekdanj Boga in ljudi črti. Brez vere, brez ljubezni in brez upanja hodi tak človek po svetu; nima ga miru; njegovo srce je nepokojno in ta nepokoj mu raste od dneva do dneva. Svoje hude poželjivosti, na kateri ima svoje dopadajenje in kateri vse daruje, ne more nasititi. Zakuje ga v verige sužnosti, trpinči, muči ga. Vprašajte la-

komnika, kdaj ima dosti; vprašajte častiteljnega, kdaj je utolažen; vprašajte pijanca, ali se njegova huda požljivost ne uname huje in huje po vsakem novem požirku. Tak človek nima nikakoršne ljubezni. Ljubi sam sebe in pa greh. Zavaljo tega ne najde nobenega prijatelja ne v nebesih, ne na zemlji. On hoče, da bi vse njemu služilo in pomagalo njegovo požljivost upokojiti. Zavaljo tega se mu vsi zoperstavljajo in ga sovražijo. Vsa njegova dejanja, če so na videz še tako umno in stanovitno nastavljena, so na pesek zidana in razpadejo, kakor prah. Trdovratnemu grešniku je nazadnje vse gnusobno. Svoj greh preklinja in se vije pod bremenom njegovih verig z zobmi škripaje, pa zastonj! Ne more zdrobiti teh verig. Že so pretrdne in od dneva do dneva ga bolj teže, tako, da mu vse upanje zgine in da zdaj obupajoč, zdaj v topi mlačnosti plava dalje v reki svojih grehov, ki ga pelje v pogubljenje“.

Tako je duhovnik govoril in je svojo pridigo razkladal z izgledi svetega pisma.

Še dalje je govoril: „Pa vse to trpljenje je komaj senca trpljenju, ki bo na dan sodbe strašno prišlo čez njegovo z grehi obloženo glavo. Pomislite, kaj se pravi od Boga in njegovega Sina, našega Zveličarja večno ločen biti; zgubiti večno zveličanje, ki nima konca in ktereга sladkost in velikost preseže vse človeške misli. Pomislite, kaj se pravi koprneti na tistem kraju, kjer je večna temota in muka, ki raste od dneva do dneva, kjer je kričanje in škripanje z zobmi, kletev in obup“. Prosil je vse, naj svoja srca odvrnejo od greha in za svoje duše skrbе. Še je čas; nihče naj ne odlašā. Zakaj nihče ne vé ne dneva, ne ure sodbe. Nihče naj ne obupa nad božjim usmiljenjem; saj je božja milost vedno večja, kakor krivica grešnikova. On, ki je go-

voril, da hoče grehe ljudi, če bi bili rudeči kakor škrlat, pobeliti kakor sneg; nikogar ne bo zavrgel, ki bo z obžalujočim srcem prišel k Zveličarju in ga prosil usmiljenja. Potem je govoril od pomočkov za pokoro in opominjal svoje poslušalce z gorečimi besedami, naj ta sveti zakrament po vrednosti prejmo in se zopet z Bogom zedinijo.

Naenkrat se je skrilo solnce, pooblačilo in pometnilo se je. Vihar je metal dež in točo na zid in okna cerkvena. Pa to ni motilo gorečega duhovnika. Bolj in bolj je prosil in svaril, učil in žugal. Vihar ni oslabil njegovih besed, še več moči jim je dal. Grom je bučal, bliskalo se je, ko je govoril o Gospodovi sodbi. Potem je pokleknil in s sklenjenimi rokami in solznimi očmi prosil Boga, naj se usmili zavoljo Jezusa tistih, ktere mu je izročil; da bi besede, ktere jim je govoril danes, segale v njih srca, da bi z gorečim obžalovanjem in zaupanjem pribežali k Jezusu in njegov bridki križ objemali ter prosili: „Gospod, odpusti nam naše dolge!“

Duhovnikove besede so zelo ganile srca poslušalcev. Dobro seme je padlo v njih srca in je obilo sadu obetalo. Ko sta se Ménart in Barba po končani službi božji s svojimi sosedi vračala domov, srečal ju je Marton. S svojimi strežaji je šel na lov, ki mu je ugajal bolj, kakor obiskovanje cerkve in službe božje, ktere se je vedno ogibal. Na njegovem obličju se mu je očitno brala notranja žalost in tuga. Vsem se je njegovo temno obličje zdelo čudno. Globoko čez čelo je imel klobuk, iz njegovih oči je švigala kalna kakor pojemajoča luč in ošabna prešernost, ki se je sicer svetila iz njih, je zginila. Kratko in napuhnjeno, kakor sicer, je odgovarjal kmetom, ki so ga pozdravljali, ko je pa zagledal Ménarta in Barbo, je urno spodbodel

konja in zdrčal mimo. Z glavo majaje sta gledala za njim. „Danes se je zopet hudi duh zbudil v njem“, je menil Ménart; „kdo bi mu ga neki mogel pregnati?“ „Strašno je ga samo pogledati“, je odvrnila Barba, „zakaj ni bil danes pri pridigi?“

Barba je šla sama domov. Ménart je hotel obiskati v opravih kmeta Filipa, kterege je zelo čislal. Filipova hiša je stala na koncu jelovega gozda, uro hoda od gradu. Bolan je ležal Filip in Ménart je našel pri njem enega njegovih sorodnikov, ki je bil zdravnik. Prišel je iz Dižona obiskat ga, da bi bolniku pomagal. Filip je prašal po Nacetu; pa le malo mu je mogel Ménart o njem povedati. Že dolgo ni nič zvedel o njem. Zdravnik je pomiloval Ménarta; ni mu bilo neznan, kaj se je z Nacetom zgodilo, ker je bil v Dižonu zdravnik pri popisovanjski gosposki. Med pogovorom je rekel, da bi bili Ménartove izgovore za oprostitev Naceta od vojaščine že bolj poslušali, če bi ga ne bil nek mogočen gospod razuzdanca in Bog ve, kaj vse imenoval.

Žalostno je pogledal Ménart k nebesom. „Tako grdo je bil moj sin obrekovan?“ je rekel. „Kar je Mêljard umrl, se Nace z nobeno nogo več v gozd ni ganil. O Bog! nekaj mi je reklo, da imam samo enega sovražnika. Ali je on, ki mi je mojega sina vzel? O Marton, Marton, kaj sem ti storil?“

Filip je hotel žalostnega očeta potolažiti. Zdravnik je molčal in Ménarta milo pogledoval. „Vašemu prijatelju je povrnjeno,“ je rekel, kakor če bi bil hotel olja v rano viliti. „Martonov sin je moral pobegniti, da bi odšel kazni, ki bi ga imela zadeti zavoljo goljufnega igranja“.

„Bog bodi milostiv Martonu in Ludoviku“, je rekel Ménart, „in reši oba. Jaz nimam veselja, če se godi tistim hudo, ki so mene razžalili. Govorimo kaj drugega.“

Zdravnikove besede, ki je resnico lahko vedel in očetovega srca gotovo ni hotel žaliti, so Ménarta globoko zadele, in kakor mu je bilo mogoče je urno odšel, da bi premagal in zatrl svojo bolečino in jezo, ki se je zopet zbudila. Sprašal je vse svoje življenje, življenje svoje žene, svojega sina, in nič ni mogel najti, s čimur bi bil Martonu tudi najmanjšo priložnost k srdu in jezi dal. Vest mu je rekla, da je Mêljardovo premoženje z zvestim, umnim ravnanjem precej pomnožil in to vse premoženje je dobil Marton, ne da bi bil le en vinar doletel Naceta, ljubljenca ranjcega. On, kakor tudi Barba in Nace so Martona in njegove vedno spoštovali in jim postregli, kedar so mogli. Posestva, po katerem je Martona mikalo, Ménart ni mogel odstopiti, ako ni hotel trpeti velike škode na premoženju in na časti. Zakaj je tedaj Marton njega in njegovega sina sovražil? Zakaj je nemilo in z zvijačo edinega sina staršem strgal iz rok in v nevarnosti, in morda gnal v smrt? Ko je to pomislil, se je vnela v Ménartovem, očetovem srcu vsa jeza do nepravičnega, hudobnega moža. Denarje in posestvo mu je pustil, pa edinega sina, podporo njegove starosti mu je vzel! Bogu je tožil v svoji jezi nesrečo in ga prosil, da hudobneža pokori in mu kot kazen bolečino naloži, ktera zdaj njegovo očetovo srce razjeda. In ta bolečina je bila velika, strašno velika.

Pot ga je vodila čez brda skozi gozd, ki je bil na izhodni strani gradu in v katerem je bilo mnogo divjačine. Ménart je slišal veselo klicanje lovcev, lajanje psov in vriskanje gonjačev, in njegovo srce mu je hotela žalost in jeza raznesti. Jeleni, srne in druga divjaščina so leteli ostreljeni in v divjem begu mimo njega in kakor plahe živali, zadel je Marton tudi njega in njegovega sina z divjim sovraštvom. Huje in huje ga je srce bolelo in bolj in bolj bridko je tožil Bogu. Daleč

je zašel v gozd in ves truden in od žalosti premagan se je vlegel pod drevo.

Bridke solze so mu tekle po licih. Obrnil je oči v nebo. Kar zagleda majhen križček, v drevo vrezljan, z umirajočim Zveličarjem. Nad glavo sina božjega bere besede: „Gospod odpusti jim, ker ne vejo, kaj delajo!“ Objel je srčno drevo in spomnil se je, da je tudi on danes pri spovedi zdihoval k Bogu, Gospodu: „Oče odpusti nam naše dolge!“ Srce ga je opominjalo, da bo šel k mizi ljubezni in prejel tistega, kateri je dal zapoved ljubezni. Prosil je Ménart Boga milosti, da odpusti svojim sovražnikom vse hudo kar je prestal, ter jim z dobrim povrne. Hudo se je moral bojevati, preden je poslednji ostanek jeze in britkosti v sebi zatrl, udal se je v voljo božjo in Martonu odpusti iz vsega srca.

Zdelan, in poln bolečin, pa vendar s tihim, svetim veseljem v srci je vstal in hotel domov iti, s sklepom, da zamolči Barbi Martonovo hudobijo. Kar je nekaj blizo njega zašumelo. To ni bil šum begočega jelena in srnjaka, ki s strahom in divje skozi goščavo in listje dere; to je bilo divje vršenje in jezno sopenje močne zverine, ki vse pred sabo polomi. Osupel obstoji Ménart, posluša in se ozira čudeč. Gosto zelenje in grmovje mu ni dalo daleč videti. Vedno bliže in bliže je prihajal divji, srditi šum, med katerim je bilo včasih slišati milo stokanje. Kmalom se je Ménartu zdelo, da razgeta konj in mislil je, da se je zgodila kaka nesreča. Prime tedaj trdno svojo z železom okovano palico in gre proti kraju, s kterega se je slišalo sopenje in razgetanje. O strahota! zdvijan konj, s svetlimi očmi in zmršeno grivo mu prileti nasproti in vleče človeka po tleh za sabo. S strahom spozna Ménart Martona. Kri mu je tekla po obrazu in njegovo vpitje po pomoči je bilo

glasneje kakor vriščanje srditega konja. „Glej, to je ojstra sodba Gospodova: tako kaznuje Gospod tvojega preganjalca! Varuj se segati v sodbo Gospodovo!“ je reklo nekaj v Ménartu. Ves prestrašen je stal Ménart nekaj časa. Vse se je treslo in majalo v njem, tako se je želja maščevalnosti in britkosti vnela v njem. Ko je pa zagledal Martonovo krvavo čelo in polzaprte oči, ki so ga milo gledale, ko so vse odrte roke nesrečneža vzdigovale k njemu in prosile, zginil je hudi duh. Srčno plane v nevarnost ne glede, ako se poda sam v nevarnost.

Zdivjani konj je letel zdaj po grabnu, ki se je končal v strm prepad in konju in Martonu v svoji globočini žugal strašno smrt. „O, Jezus, Bog ljubezni in moči, zdaj se usmili, zdaj pomagaj!“ je klical Ménart, „Gospod rad ti darujem svoje življenje, samo mojemu sovražniku pusti življenje, in daj Naceta moji ženi nazaj, da ji pomaga, ako jaz tukaj poginem!“ Brzo steče čez skale in debela proti konju in skoči v hipu pred njega, ko je nevarnost bila največja. Prime konja za vajeti in se upira z vso močjo da ga ustavi, a silni konj ga vendar vleče s sabo. Pa Ménart ni spustil. Držal je trdno. Dalje in dalje ga je vlekel, prihajal je bliže in bliže prepada. „Spusti ga, spusti ga!“ je vedno klicalo nekaj v njegovih ušesih. „Reši si svoje življenje, njegovega ne moreš rešiti. Zgubljen je!“ Pa Ménart je držal in se je toliko trdneje upiral. Malo korakov pred prepadom mu je dal smrtni strah nadčloveško moč. Boga klicaje je potegnil konja nazaj. Konj je padel in tudi njega podrl.

Neizrečeno težko in s silnimi bolečinami se je izvlekel Ménart izpod konja. Božja milost ga je čudno obvarovala. Le malo je bil poškodovan, toliko huje pa je bil Marton ranjen. Omedlevši je ležal ves krvav,

Ménart ga je lepo razvozljaj in položil na mehko travo. Pa zdramiti ga ni mogel. Samo slabo sopenje in tripanje žile je razodevalo, da je še živ. Ménart ni vedel, ali bi ostal pri ranjencu ali tekel v grad pomoči iskat. Zdaj zagleda na Martonovi strani lovski rog. Urno zatrobi vanj in kmalo pritečeta na to Martonova lovca, Albert in Miha, ki sta zgubila gospodovo sled in ga zdaj prestrašena našla vsega krvavega. Albert je jadrno jezdil v grad, Miha pa tekel k bližnjemu studencu. Z Mihovo pomočjo je zdaj Ménart ranjenca spravil k zavesti. Pogledal je. Pa njegov pogled je kazal, da je ves zmešan; njegova usta so jecljala posamezne, nerazumljive besede. Albert je prinesel nosilo. V grad so nesli Martona, kjer ga je Emilija jokaje pričakovala. Urno so poklicali zdravnika, ki ga je obvezal. Pa malo upanja je imel zanj.

Ves truden in žalosten je šel Ménart domov in povedal Barbi grozno nesrečo. Solze so ji zalile oči in s sklenjenimi rokami je rekla: „O kakošna žalost je to Ménart; naj ne trpi zavoljo tega kazni, kar je nama hudega in žalega storil. Saj sva mu odpustila, in ker si mu življenje otel z nevarnostjo svojega življenja, bo tebi to enkrat olajšalo smrt. Ménart, prav srčno moliva, da mu bo Bog milostiv in vsaj njegovo dušo reši, ako mora njegovo telo umreti!“

Pač res je potreboval Marton molitve in usmiljenja božjega. Zdravila so malo pomagala. Dva dni je ležal Marton v omedlevici. Šele tretji dan se je nekoliko zavedel. Prizadeval si je, da z nerazumljivim jecljanjem svojim ljudem nekaj pove. Upanja niso imeli zdravniki nobenega. Pa vendar se je od dne do dne bolj zavedal. Jasno se je mogel spomniti nesreče, zdvijanega konja in tega, kako ga je sabo vlekel. Vedel je, da je nek mož skočil za konjem, ga vkrotil

in njega otel. Hotel je vedeti ime svojega rešnika. Pa zdravniki, ki so vse dobro vedeli, kako sta se Ménart in Marton imela, so prepovedali imenovati mu Ménarta. Rekli so, da ga je njegov lovec Albert otel. Bolnik se je v začetku vpokojil; ko se je pa bolj natanjko zavedel, je začel dvomiti in večkrat je dejal svojemu strežaju: „Albert me ni otel, tudi ti ne, Miha. Mož, ki me je otel, ni bil kot lovec oblečen. Kmečko obleko je imel in klobuk na glavi“. S silo, in celo žuganjem je naganjal enkrat Miho, naj mu resnično pove, in Miha je imenoval plašno in boječe Ménarta.

Marton se je vstrašil. Bled kakor smrt je padel na svojo blazino in skrival svoje obličje. Celi dan ni govoril nič, pa videlo se mu je, da ima težak boj v srcu. Zvečer je rekel poklicati Alberta in tudi ta mu je moral povedati, da ga je Ménart otel. „Dobro je, le pojdi!“ to je bilo vse, kar je govoril Marton in tri dni je molčal. Nihče drug ni smel k njemu, kakor Emilija in zdravnik. Čez tri dni težkega boja, ki se je vršil med žalostjo in ošabnostjo, med hvaležnostjo in sovraštvom, je zahteval gospoda župnika. Vse se je čudilo. Marton ni šel nikoli v cerkev, a vero in njene služabnike je očitno zaničeval. Župnik so prišli. Dve uri so ostali pri njem in trdo so mu morali na srce govoriti. Zakaj ko je Emilija obiskala očeta, je videla, da je zelo prepaden in objokan. Prosil jo je Marton, naj mu prinese križ in zanj moli. Že dolgo ni Emilija nobenega očetovega povelja spolnila s takim veseljem, kakor tega. Zvečer so prišli gospod župnik zopet in Marton je prosil, naj jutri pokličejo Ménarta, njegovega rešenika.

Gospod župnik so šli sami k Ménartu. Z žalostjo in z veseljem je zaslišala Barba Martonovo željo. „In tako se je tudi to okamenjeno srce omečilo“, je

rekla Barba. „Ménart, nič ne odlašaj. Božja volja je, da si ga ti otel in da hudo z dobrim povrneš“.

„Barba, ta pot mi bo težka“, je rekel Ménart, „pa prav imaš. Verjemi mi, da sem nesrečnemu človeku odpustil že davno“.

„Bog vam povrni! Govorite kakor kristijan“, so rekli gospod župnik. „Toda Ménart, pri Martonu vas čaka še skušnja, morebiti bolj težka, kakor mislite. Pa ljubezen in usmiljenost vse premaga in zanašam se, da vi imate tako ljubezen. Bodite tedaj usmiljeni. Pomislite Martonovo strašno nesrečo, in da bo morda kmalo umrl. Prosite Boga, da vašo ljubezen utrdi in pomnoži“.

S težkimi, kalnimi mislimi, pa pripravljen na najhuje in s sklepom, da vse odpusti, je šel z gospodom župnikom v grad. Ko prideta v stanico, ki je bila za obiskujoče, sta našla sodnega gospoda in oskrbnika gradu, ki sta se silno trdo pogovarjala. Sodni gospod je držal veliko pismo s sodnijskimi pečati v roki in je ostro govoril z oskrbnikom, kateremu se je strah bral na obličju. „Vse je tedaj zgubljeno!“ je rekel oskrbnik; „samo on je na trdnem, ker bo umrl! pa vendar mu je treba povedati, kaj pismo govori“. „To je zdravnik ostro prepovedal; v tistem hipu bi ga utegnilo umoriti“, je rekel sodni gospod.

Ko je prišel Ménart, sta nehala govoriti. Prijazno so ga sprejeli in koj peljali k bolniku. Zdravniki so stali pri njem, križ je stal pri njegovi postelji. Ko je zagledal Ménarta, ga je spreletela groza. Globoko je zdihnil in z roko zakril svoje obličje, kakor če bi ne mogel prenašati njegovega pogleda. Potem pa se je ujunačil rekoč: „Ménart, ti imaš srce kristijana in umirajočemu ne boš odrekel tolažbe. Povem ti Ménart, da mi ni mogoče umreti, ako mi ti srca ne olajšaš!“

Emilija je glasno zajokala. Marton je pomignil nji in zdravnikom, da naj gredo. Potem je prosil Ménarta, naj se k njemu vsede in dolgo je z britkostjo in strahom ogledoval njegovo pošteno obličje. Ménart ga je tolažil in mu obljubil pomagati, kolikor mu bo le mogoče.

„Da, Ménart, pomagaj mi“, je rekel Marton in je žalostno sklenil roke. „Oh, kaj bo z mano, ako mi ti ne pomagaš! Ti si mi otel življenje in to je veliko, pa vendar to dobro delo ni vinarja vredno, ako ne pomagaš tudi oteti moje duše in jej ne daš miru“.

„Obrnite se k Bogu; samo on vam more dušo oteti, samo on vam more dati mir“, mu je Ménart odgovoril.

„Samo po tebi mi more Bog dati pokoj“, je govoril bolnik dalje. „Ménart jaz sem ti storil mnogo hudega; bolj sem te čutil, kakor ktereга koli na zemlji!“

„Gospod, jaz sem vam vse odpustil, odpustil iz vsega srca“.

„Nisi mi še odpustil“, je rekel Marton in se je z veliko bolečino in težavo na postelji vsedel. „Kako mi moreš odpustiti? Ali veš kaj sem ti storil? Ali poznaš vso velikost krivice, katero sem storil tebi in tvojim!“ „Nečem je vedeti, gospod Marton; odpustil sem vam; Bog je moja priča! Zaupajte se duhovniku in iščite pri njem pomoči, tolažbe in odpuščenje svojih grehov“.

„K tebi, Ménart, me žene zbujena vest. Tebi se hočem poprej spovedati in potem še le duhovniku. K tebi bi me zavrnil in moral bi me tudi k tebi zavrniti! Oh, moja krivica je velika, neskončno velika! Šele potem, kedar boš vse vedel in mi vse odpustil, šele potem morem verjeti, da je še usmiljenje“.

„Ne govorite tako“, je prosil Ménart, „verujte trdno v božje usmiljenje; ono vas bo otelo in vaših grehov umilo, in če bi bili rdeči kakor škrlat“.

„Moji grehi so tudi rdeči kakor kri“, je rekel Marton žalostno, „pa Ménart, poslušaj vse. Potem sodi, potem odpusti, če moreš“. Ménart bi bil rad bolniku strašno spoved odpustil; pa Marton je zahteval, da mora vse poslušati. Globoko je zdihnil, pa začel počasi in težko:

„Ménart, znano ti je, kako smo prišli jaz in moji otroci k Mêljardu in kako smo bili z njim tebe in Naceta našli. Mêljard vas je tako rad imel, da me je to začelo skrbeti. Mêljard je bil bogat. Moje poprej precej veliko premoženje mi je s slabim gospodarjenjem skoraj pošlo, in da bi sebe in svoje otroke otel revščine, mi ni ostajalo druge pomoči, kakor Mêljardovo premoženje. Zato sem storil vse, kar mi je bilo mogoče, da bi se bil njemu prikupil. Veš, da mi to ni šlo. Mêljard me je s časom čisto pustil in je večkrat pokazal svojo nevoljnost zaradi mojega življenja in izreje mojih otrok. To pravično očitjanje je provzročilo, da si nisva bila dobra. Rekli smo, da ste vi tega krivi. Prepričani smo bili, da se hočete očitno priprostosti in poštenosti Mêljardove dobrote poslužiti nam v škodo in da hočete njegovo premoženje z zvijačo spraviti nase. Ker je Mêljard Naceta od dne do dne rajše imel, smo bili v svojih mislih še bolj utrjeni. In tako je tudi naša jeza in srd do vas bolj rastla in nobene priložnosti nismo zamudili, da bi vam ne škodovali. Črtili smo posebno Naceta. Ti Ménart se morda še spominjaš, kako se je Nace to zimo vračal iz Dižona in se z nama na poti sešel v neki gostilnici. Ne da bi naju bil le količkaj razžalil, sva se začela prepirati z njim in sva ga silno žalila. Brez moje vednosti je

namešal Ludovik, moj spriden sin, nekaj med klajo Nacetovega konja, da je v kratkem zdivjal. Ménart, še enkrat potrdim, da za to nisem vedel in nikakor bi tega ne bil dopustil. Nace je padel s konja in čudo je bilo, da se ni ubil“.

„Sveta Marija!“ je rekel zavzet oče, „kaj vama je pa moj sin naredil? Zakaj sta pa njega hotela umoriti“.

„Ménart, Bog ve, da tega nisem jaz kriv. Prepozno sem zvedel, da bi bil mogel pomagati. Sicer je pa, Ménart, res, da je moje sovraštvo do Naceta mojega sina zapeljalo k temu. Pa Bog je razsodil in pravično kaznoval. Tisti konj, ki je tvojega Naceta vrgel, je tudi mene vrgel in do smrti pobil“. Martonu je glava padla na blazino nazaj. Potem je sklenil svoje roke in s slabim glasom rekel: „Da, Gospod, ti si pravičen!“

Ménart je potreboval več časa, da je svoje omamljeno, vsled žalosti in gnusenja pobito srce vpokojil. Z vso močjo svoje ljubezni je tolažil Martona, ki ga je s strašnimi britkostmi in težavami gledal. „Ménart“, je začel zopet, ko si je nekoliko počil, „vem, da v tvojem srcu ni jeze in da mi hočeš res odpustiti. Oh, ali smem upati, da boš tudi odpustil mojemu nesrečnemu sinu? — Zdaj ne, Ménart, ne zdaj! Šele potem, ko boš zvedel vse, izgovori besede: „Odpuščam vama!“ Kar sva v tisti gostilni nepravičnega, sovražnega čez Mêljarda govorila, mu je Nace vse povedal in hudo sva se zamerila Mêljardu. Ko je Naceta od dne do dne rajši imel, smo mi po svoji krivici zgubili poslednji ostanek tiste ljubezni, katero nam je Mêljard v začetku tako obilo skazoval. Prošnje, da bi mi posodil denarjev, katerih sem takrat silno potreboval, mi je Mêljard odrekel in očital moje živ-

ljenje. Dobro mi je s tem hotel, pa mene je to silno razkačilo. Sovraštvo med nama je prihajalo večje in večje. Svojih otrok nisem puščal več v grad. Pa vendar sem vse, kar se je ondi godilo, kmalo in natanjko zvedel. Podkupil sem služabnika in ta mi je vse povedal“.

„Mêljard je nagle smrti umrl. Nič mi ni moglo bolj ugajati, kakor to. Koj so mi njegovo smrt naznanili. Vse sem dobil, ker je brez testamenta umrl. Sam jaz sem mu bil v sorodstvu in torej je vse njegovo premoženje šlo meni. Pa imel sem se bati, da je morda že prej testament naredil in mene zavrgel. Zavaljo tega sem še tisto noč urno prišel. Sodnijskega človeka, kateri je imel zapuščene reči obravnavati, sem že na svojo stran dobil. Vas smo koj odpravili. Preiskali smo vsa njegova pisma in našli smo tudi postavno narejen testament“.

Ménart je silno zvesto bolnika poslušal. Vprašaje je gledal na Martona, ki je utrujen obmolčal in si pot obrisal z rosnega čela. „Ménart“, je govoril dalje, „Nacetu, tvojemu sinu je vse volil. Njemu je bila grajščina z večjim delom denarjev namenjena. Meni je volil Mêljard 3000 frankov, vsakemu mojih otrok pa po 1000 frankov na leto do smrti. Ménart zdaj sem postal tat. Testament me je razkačil. Tvojemu Nacetu sem vkradel milijon. Ne morem mu vrniti“, je pristavil s posiljenim glasom: „moja in mojih otrok zapravljalnost me je spravila na beraško palico“.

„O dosti je“, je rekel Ménart ves presunjen, „dosti za mene, dosti za vas! Ne več od tega danes!“

„Ali mi moreš biti porok, da bom jutri še živel? Mene kliče smrt. Daj, da izgovorim. Najhujše sem ti že povedal. Testament je bil koj raztrgan in molčljivost sodnijskega človeka sem kupil s težkimi denarji. Vi

in skoraj vsi Mêljardovi posli so morali zapustiti grad. Nisem vas nehal preganjati. Vaša pričujočnost mi je vedno očitala moje grdo delo in me preganjala z nepokojem, da je vendar mogoče, da se vse zve. Zato sem si prizadejal vse, da vas zdaj z dobrim zdaj s hudim iz svoje soseske spravim. Pa meni v jezo se to ni moglo zgoditi. Zdaj se Bogu zahvaljujem za to. Ne mogel bi mirno umreti in stopiti pred sodbo božjo, če bi vas pri meni ne bilo in če bi ne slišal iz vaših ust, da mi odpuščate“.

„Še večji nemir, kakor ti in Barba, mi dela Nace. Do njega sem bil najbolj krivičen in zavoljo tega je šlo, kolikorkrat sem ga pogledal, nekaj kakor nož skozi mojo od hude vesti ranjeno dušo. Nace je moral proč od tod, naj velja karkoli. Popisovanje mi je dalo tako lahek kakor gotov pomoček v roko, da ga spravim od sebe. Zatožil sem Naceta gosposki kot gozdnega in lovskega tatu. Kar to ni izdalo, je pomagalo moje zlato. Naceta so vzeli k vojakom, kakor sem želel in ga poslali v Španijo, Ménart, jaz sem kriv, da ti in Barba nimata več sina“.

Ménart se ni mogel premagati, da žalosti in strmenja ne vsklikne. Pa koj mu je zopet podal dobro svojo roko in mu zatrdil, da mu tudi to odpusti in obljubil mu je tudi v Nacetovem in Barbinem imenu odpuščanje. — Pri tem se je Ménart še bolj pripognil k bolniku in je še bolj srčno njegovim roki oklenil. Njegov glas je bil tako mehak in je šel tako k srcu, pogled njegovih oči je bil tako jasen, da je Marton s solznim obličjem rekel: „Da, Ménart, ti ne lažeš; res si mi odpustil vse. To naj ti plača Zveličarjevo usmiljenje. Zdaj smem tudi od Boga upati usmiljenja. Saj je bolj usmiljen, kakor so ljudje“.

„O, le upajte!“ rekel je Ménart. „Saj je Bog vaš oče in zgolj ljubezen in usmiljenje. Poglejte na križ, na katerem je naš oče daroval svojega najljubšega sina. Izročite se milosti tistega, ki je na njem umrl in že umirajoč še odpustil razbojniku. Darujte mu srce polno zaupanja, polno obžalovanja in bodite si svesti, da ne bo zavrgel tega daru!“

„Da, Ménart, hočem upati in se vsega izročiti Zveličarju. Da v mojem grešnem, v grehu otrpnjenem srcu še sije gorak žarek upanja, to je njegova milost in znamenje njegove ljubezni. Ménart, da si ravno imam težke grehe, smem vendar upati! O, če bi ti vedel, kako revnega me je napravil greh! V srcu me razjeda huda vest, ktera večkrat huje kakor žrjavica v meni gorí. Za svoje otroke sem hudo delal in kakošno hvalo imam zdaj. Ludovik in Hortenzija sta me zapustila in plačujeta mojo ljubezen z nehvaležnostjo. Njuna zapravljenost me je spravila na beraško palico. Njuno obnašanje je omadeževalo moje ime. Moje zdravje je trpelo in dostikrat mi je bilo obupati. Preklinjal sem uro svojega rojstva; preklinjal sem svoje grehe in nikjer nisem dobil moči, da bi razdrobil njih težke verige. Moje srce je bilo še preveč navezano na svet, na unanjo čast, na vesele igre in obilnosti“.

Marton je omolknil in zdihovaje je poljuboval križ, ter rekel: „O, večna ljubezen mojega Zveličarja! kako si me otela! Ménart, tisti dan, ko me je obiskal Gospod, sem hotel jezdit na lov in si svoje britke skrbi pregnati iz glave. Komaj sem iz grada prišel, je začel razsajati vihar. Padala je debela toča, pa vendar sem jezdil naprej, dokler nisem videl, da je moj konj ohromel. Nazaj sem ga moral poslati in naročil sem pripeljati družega. Vihar, ki je vedno huje in huje divjal, posilil me je bežati v cerkev. Na tihem in skrivaj

sem bil pri pridigi. Ménart, kako mi je bilo pri srcu, ko so gospod župnik z gorečimi besedami popisovali revščino in nesrečni stan grešnikov, v katerem tu na zemlji žive! — in pa še v onem življenju — britko — večno trpljenje! Kakor težko kladivo so padale besede na moje trdo srce. Mislil sem, da slišim trobento sodbe in strah in groza sta me obšla. Vsa moja grda dela, moje hudobno, neverno življenje je stalo pred menoj in živ pekel sem čutil tisto uro v srcu. Nisem mogel dalje prestajati. Hitel sem ven v vihar in sem se vrgel pod drevo, kjer sem reven in obupajoč ležal. Tu me je zbudil moj hlapec, ki mi je pripeljal družega konja. Jaderno in kot divjak sem letel v gozd kakor da bi bil ves pekel za mano. Bolečina in britkost sta v mojem srcu rastle in skoraj ob pamet sem bil. Brez miru me je konj nesel naprej. Ves penast, od ostrog oboden in krvav je letel naprej. Tega nisem zapazil in čuda ni bilo, da me je ves razdivjan konj vrgel in vlekel za seboj. Tu si me ti otel, ti Ménart, kteremu sem vzel vse, kterega tat sem bil in kteremu sem, oh, morda sina umoril!“

Solze in zdihljeji so zadušile Martonu glas. Ménart sam je bil tako ginjen in zavzet, da je gospoda župnika poklical na pomoč. Ménartovo in župnikovo tolaženje ga je vpokojilo. Tudi Barba je obiskala bolnika in ga je potolažila z besedami, da mu vse odpusti. Še tisti dan je prejel Marton verno, ves skesan in poln zaupanja svete zakramente. Vse svoje posle in najstarejše svojih podložnikov je poklical k svoji postelji, odkritosrčno jim je povedal, da je hudobno brez vere živel in je s solzami v očeh odpuščenja prosil vse, ktere je s svojim slabim vzgledom pohujšal ali na telesu in poštenju ter premoženju poškodoval. In mnogo jih je bilo, ktere je žalil. Potem

je podal sicer tako ošabni gospod vsacemu roko in priporočil svojo dušo njih molitvi. Vsi so mu obljubili resnično odpustiti in spominjati se ga vedno v molitvi. Potem jih je izpustil opominjaje, naj se nad njim vzgledujejo in v strahu božjem žive. Ko so vsi odšli, je globoko vzdihnil. „O, da bi tudi Ludovik in Hortenzija, moja nesrečna otroka, bila tukaj in slišala poslednje prošnje in svarjenja umirajočega očeta! Jaz sem v svojem življenju kot oče svoje dolžnosti slabo spolnoval; oh, da bi vsaj pred smrtjo mogel biti boljši oče, kakor sem bil v življenju! Bog pa je moja priča, da nisem samo jaz kriv njune nesreče. Bog naj se njiju, naj se usmili mene!“

V molitvi in tihem trpljenju je pretekla noč, v kateri ga Ménart in gospod župnik nista zapustila. Proti jutru je hotel bolnik, dasi je bil silno slab, djati v red tudi svoje posvetne reči. Poklical je svojega pisarja in oskrbnika. Prešteli so, da je njegovo premoženje ravno še tako veliko, da je mogoče poplačati vse dolgove. Za otroke mu je ostalo komaj še kacih sto frankov. „Vse hočem storiti, da bom vsaj kot pošten mož umrl“, rekel je svojemu pisarju, kateri mu je dal več ne prav poštenih svétov, da bi nekaj premoženja za otroke otel. „Ludovik in Hortenzija sta svoj del več kakor desetkrat potrošila in za mojo Emilijo bo skrbel Bog! O, moja uboga Emilija!“ je vzdihnil globoko, „kako slabo je skrbel oče za tebe! kdo bo zdaj za tebe skrbel!“ „Bog in vaši prijatelji“ so ga tolažili gospod župnik; „zdaj naj bo naša hči“.

Sladka tolažba je razjasnila bolnikovo obličje; govoriti ni mogel več. Emilijino roko je položil v gospod župnikovo in Ménartovo, kakor če bi jih hotel kot hčer in očeta zediniti. Začel je umirati. O molitvi duhovnika in pričujočih je šla njegova duša k Bogu.

Pokopali so ga, kakor se je Bezinškemu gospodu spodobilo in Ménart in Barba sta z resničnim in žalostnim srcem za rajncega molila.

Gospod župnik, Ménart in Barba so spolnili svojo obljubo.

Po njih prošnjah je vzela dobra vdova Emilijo za svojo in je s pravo ljubeznijo z njo ravnala. Vdova ni bila premožna. Zdaj pa sta Ménart in Barba svoje polne mošnje odvezala in pomagala. Kar jej je oče umrl, je bila Emilija njuna hči. Pa zvedela ni ne vdova ne Emilija, kdo je njen dobrotnik. Vse je šlo po rokah gospoda župnika in ta je molčal. Tako sta Ménart in Barba hudo z dobrim povračevala. In ker sta bila usmiljena, sta tudi ona usmiljenje dosegla. Kako, bomo slišali pozneje.

VI.

Ne pëlji nas v skušnjavo.

Ko se je Nace iz svojega težkega spanja prebudil, je solnce že zahajalo in njegovi poslednji žarki so mu zopet dali moč. Ozrl se je ves začuden. Mislil je, da se mu sanja. To ni bila Kabrera, puščobni žalostni otok. V prijetni dolini je ležal med gostimi grmiči sladko dišečih rož in cvetic. Mile sapice so mu pihljale na vroče, suho čelo. Ne daleč od njega je bil cveteč log, iz kterega goščave se je svetil zlati sad pomaranč. Pisani ptički so ga obletavali in so mu prepevali sladke pesmice. Med njih petje se je mešalo šumljanje studenca, ki se je kakor čisto srebro raztekal po cveteči loki. — Počasi in ves začuden je vstal Nace. Boleli so ga vsi udje. Zdaj šele se je mogel spomniti nesreče v pretečeni noči, ko je padel čez skalovje. Zoper svojo voljo se je ozrl kviško. Groza ga je spreletela, videti visoke, strme pečine, ktere so okrog in okrog obdajale dolino in čez ktere je padel v noči. Sam Bog ga je mogel obvarovati, da se ni razdrobil. Prvo kar je Nace storil, je bilo, da se je Bogu zahvalil; potem se je spomnil Avguština in žalosten je rekel: „O preljubi prijatelj! Ko bi pač bil pri meni!“

Ves žalosten in truden je šel k studencu, da se osnaži in napije. Počival je nekoliko časa pri studencu. Bilo mu je bolje. Ko je pomislil, kako ga je božja

roka otela iz rok preganjalcev in vodila čez prepade in strmine, zbudila se je v njem moč starega zaupanja. Pogled bogate, tako čudno prijetne narave mu je dobro dejal. Lakote in žeje se mu tukaj ni bilo bati, kakor na Kabreri. Če so pa ljudje v tej dolini prebivali, je bilo toliko bolje zanj. Saj ni bilo mogoče, da bi krvoloki sovražniki v tem raju prebivati smeli. Tu so morali živeti ljudje, kakor narava tako mili, bogati in gostoljubni. Po kratkem počitku je šel Nace naprej. Poleg studenca, ki je tekel skozi pomarančni log, zdelo se mu je, da vodi stezica. Po tej je šel naprej. Vedno priležniša, vedno prijetniša je bila dolina, ko je Nace prišel iz loga. Majhna loka, zgolj cvetlice, sadje in grmički, je ležala pred njim. Mandeljni so cveteli med rožami in pomarančami. Vinska trta je cvetela ob rožičevem drevesu, katerega zreli sad se je Nacetu prav dobro prilegel. Nižje ob potoku je ležalo pšenično polje v zlati lepoti. Nacetu se je zdaj naenkrat zazdelo, da sliši zvonjenje. Ves začuden in vesel obstoji in poslušča. Ni se motil. Zopet so zvončki zapeli in ko je prišel ob pšenici, je zagledal čedo ovac, katero sta pasli dve petnajst do šestnajst let stari deklici. Sedeli sta s hrbtom k njemu obrnjeni, igraje in pogovarjaje se med svojimi ovčicami. Njuni pes, močna žival, je zalajal in razodel tujega človeka. Koj sta vstali deklici in začudeno gledali Naceta. K sebi pokličeta psa in brez strahu počakata Naceta. Ker je bil tako bled in je tako težko in trudno hodil, se ga nista bali.

Z milimi besedami njima je povedal Nace nesrečo pretečene noči, in prosil pomoči in naj ga vzemo v hišo njunih starišev ali znancev. „Upam“, je rekla stareja pastirica, „da vam Pavel, najini stari oče ne bo svoje hiše zaprl. Njegovo srce je dobro in blago. Pa tujcev nima rad in v štirih letih je danes prvi pot,

da tuj človek prihaja k nam. Pojdite z nama“. „Reza“, je rekla tiho svoji tovarišici, „teci naprej, povej staremu očetu, da je tuj človek prišel in kakošna nesreča ga je zadela. Govori dobro besedo zanj. Saj vidiš, kako žalostno gleda in kako težavno hodi“.

„Marija, prosila bom zanj, kakor če bi najini brat bil“, je odgovorila in stekla naprej. Marija je povabila Naceta naj gre za njo. Iz usmiljenja mu je podala svojo palico, da bi mu olajšala hojo. Molče in počasi je stopal Nace z njo v dolino, in njeno usmiljenje, njene prijazne besede in oči so mu dajale upanje, da ga bo tudi Pavel dobro sprejel. Pot je imela mnogo ovinkov. Gosti plotovi, z visokim drevjem prepleteni niso dali doslej Nacetu videti v dolino. Kar reče Marija: „Vidite tam je naša hiša. Nič se ne bojte, gospod Pavel vas gotovo dobro sprejme. Le resnico govorite v vseh rečeh in ne oporekajte mu. Zakaj laž in oporekanje sovraži stari oče čez vse; resnica pa in pokorščina vam prikupi njih srce“.

Ves osupel je pogledal Nace v dolino. Še nikoli ni videl tako lepega, prijetnega kraja. Komaj pol ure je bila dolina široka in na tem tesnem prostoru je narava vso svojo lepoto in obilnost izsipala. Potok, ktere ga je doslej goščava skrivala, se je naenkrat pokazal in je v slapu šumel čez dve skali, je zbiral svojo vodo zopet v majhnem jerinu (krnici) in jo odvajal s šumenjem a vendar čisto mimo Pavlove hiše. Ta je bila zidana kakor stolp, ne široka s tremi nadstropji. Ozka redka okna, belkasto-sivo kamenje, ki je bilo tu in tam z mahom poraščeno, trdna, s težkimi zapahi zavarovana vrata so razodevala nje visoko starost. Stolpu je bilo prizidano drugo, bolj nizko poslopje s ploščato streho. V njem so bili hlevi in skednji. Na desni strani je bil velik vrt. Vse to je oblival potok, ki je bil tu

precej širok, in čezenj ni bilo mogoče priti do stolpa, ker je bila brv čeznj podrtá. Zadej za stolpom je tvoril majhno jezero, v katerem je bilo mnogo rib, in še zadej je bil jelov gozdič. Za tem gozdičem so strmele visoke skale in so oklepale dolino kakor z močnimi rokami. Nacetovemu srcu je lepota narave tega kraja zelo uga-jala. Rekel je: „Tu mora dobro biti stanovati, tu mora kraljevati mir“.

„Doslej je tu stanoval“, je odgovoril debel, oster glas, „in upam, tujec, da ga ti ne boš kalil“. Osup-njen se Nace ozre. Velik, častitljiv starček je stal pred njim. Bil je gospod Pavel, ki je prišel med grmovjem po stranski stezi bliže. Zavaljo previdnosti je bil dobro oborožen in je ostro meril Naceta, ki ga je prosil po-moči in strehe.

„Vojak si, kakor se ti vidi, jeli?“ ga je prašal Pavel. — „Vojak sem, brez orožja, brez moči, ali me vzamete pod streho?“ — „Ti nisi Španjol; ali si Anglež?“ — „V francoski armadi sem služil; rojen sem pa v Švici“. — „V Švici? to mi je ljubo. Mnogo tvojih rojakov služi tudi v naši armadi; vem, da ste le pri-siljeni, da se vojskujete z nami. Od kod pa prihajaš?“

Nace mu je razodel svojo nesrečo, svojo rev-ščino na Kabreri, kako je ondi ušel in bil preganjan in kako je padel čez pečevje. Gospod Pavel ga je zvesto poslušal. Njegove bistre, črne oči so pri tem pazljivo počivale na Nacetovem bledem obličju, kakor če bi bil hotel pregledati njegovo srce. „Švicar“, je rekel potem, „verjamem ti, da govoriš resnico; samo, ako si padel, ali ako te je strela zagnala tu sem ali pa prinesel orel, si mogel priti tu sem. Pri meni moreš ostati; koliko časa, to je na tebi ležeče“.

Marija je vesela in hvaležna pogledala starega očeta. Pogovarjali so se med potom in v pogovorih,

po katerih je Španjol imel priložnost spoznati Nacetovo čisto pošteno srce, prišli so do stolpa. Tukaj jih je Reza prijazno pozdravila in peljala v stanico, kjer je že sadja, vina in kruha bilo na pogrnjeni mizi. Gospod Pavel je kazal do Naceta blagovoljno, prijazno gostoljubnost, in potem, ko se je nasitil, ga je peljal v prosto, pa zložno stanico, kjer je vtujenega kmalo objelo sladko spanje. Ko je Nace zjutraj pogledal na vrt, je videl gospoda Pavla in njegovi vnukinji že pri delu. Dva moža, oba že priletna, sta jim pomagala delati in iz spoštovanja, katero sta Pavlu in njegovima otrokoma skazovala, je posnel Nace, da sta njegova služabnika. Nace je hitel na vrt, pozdravil Pavla in deklici in jim je ponudil svojo pomoč. „Vas bomo že povabili k delu, Nace“, je rekel Pavel, smehljaje se prijazno, „prej se morete pa oddahniti in potem vam ne bo dolg čas po delu“. Zdaj je pokazal Nacetu svoj krasni vrt, v katerem so bila nasajena najžlahtnejša zelišča in drevesa in še vinske trte. Potem ga je peljal v svoje hleve, ki so bili z ovcami in kravami napolnjeni; pokazal mu je ribnjak, ki je bil na koncu vrta in je iz potoka dobival vodo. Vse je bilo z veliko pridnostjo in umnostjo prirejeno. Pa kaj bi še mogel tisti, ki se je na vrtnarstvo in kmetijstvo jako umel, mogel narediti iz te tako rodovitne zemlje, ki je skoraj brez vsega obdelovanja vse sadove rodila prebivalcem! Nace se ni mogel zdržati, včasi kaj omeniti, kako bi se zemlja in vrt popravila, in marsikaj je Pavlu tako ugajalo, da je nekoč rekel: „Vi niste sin prostega kmeta. Velike razodevate vednosti. Vi ste se gotovo pri vrlem gospodarju pečali s kmetijstvom“. Nace je povedal od Bezina. Španjol pa je rekel ves vesel: „V vas sem našel pravega moža, kakoršnega sem že davno pogrešal. Ostanite pri meni. Dobro se bote tukaj imeli“.

Še bolj se je pa gospod Pavel veselil, ko je slišal, da Nacetu tudi zidarstvo ni neznano.

Nace je tukaj preživel dni, ktere je še potem, ko je imel vsega obilo, med najsrečnejše svojega življenja štel. Kako vse drugače je bilo tu, kakor na Kabreri! Gospod Pavel je kmalo Nacetu prepustil vso skrb in gospodarstvo svojega polja, vrtov, vinogradov in čed. Nace je pa tudi pokazal, da je tacega zaupanja vreden. Po moči je bil priden. Vrt so podaljšali in v njem postavili lepo lopo, v kateri so vsak dan večerjali. Najlepših dišečih cvetlic je Nace nabral in jih je tako umetno nasadil, da je vrt dobil novo obliko in se je vsakdo veselil nad krasnimi barvami in nad umetnim redom cvetlic. Tudi ptičev je privabil na vrt, ki so od jutra do večera veselo prepevali. V ribnjaku je zaredil žlahtnih rib. Soli, ktere jim je doslej manjkalo, je našel Nace v bližnjem studencu v skalah in tako so bili zdaj z eno najpotrebnejših reči preskrbljeni. Tudi majhno kapelico je naredil Nace na vrtu. Hišni altar so prenesli tu sem in v kapeli so zdaj opravljali svoje molitve. Nacetova pobožna dobrot, njegovo zvesto, blago srce, njegova neutrudljiva pridnost in postrežnost mu je kmalo pridobila ljubezen vseh. Gospod Pavel ga je kmalo ljubil kakor svojega sina. Sanko in Baldomer, njegova stara, zvesta služabnika, sta ga spoštovala in podpirala povsod, kjer je bilo treba; Marija in Reza sta ga ljubili kakor brata. Učil ju je risati in peti.

Gospod Pavel je kmalo vse Nacetu zaupal in mu razodel svoje življenje. — Ko je Napoleon Španiji napovedal nesrečno vojsko, je šel tudi Pavel, dasi je bil star, vojskovat se s svojimi sinovi za svojega kralja in domovino in se je slavno vedel v vojski. Videl je, kako so njegovi sinovi v bojih pomrli, njegovi gradovi bili oropani in sežgani, kako mu je bilo vzeto

vse premoženje. Toliko britkeje se je bojeval. Tu mu je Izabela, njegova pastorka v taboru rodila dve hčeri, Rezo in Marijo, poslednja otroka njegovega starega rodu in je kmalo potem britkosti in žalosti umrla. V noči, ko je umrla, so prijeli Francozje Španjole v njihovem taboru in so jih v divji beg pognali. Gospod Pavel, ki je spolnoval vse dolžnosti zvestega podložnika in hrabrega vojaka, je bil ranjen in le srčnost njegovih zvestih služabnikov Baldomera in Sankota ga je smrti otela. Več tednov se je potikal s svojci po Katalonskih hribih v viharju in dežju. Ko je bila njih sila največja, so prišli blizo te doline. Z vrha pečin so videli prijetnost in bogastvo doline. Sadje in grozdje jih je vabilo — pa uživati ga niso mogli. Sila jim je dala nadčloveško srčnost in moč. Baldomer, ki je najmanj trpel, je tvegala svoje življenje za svojega druzega gospoda, in je šel po ostrem in razpokanem skalovju v dolino. Kri mu je tekla iz ranjenih nog in rok. Pa vendar je prišel doli, kjer je našel stolp in videl, da nihče v njem ne prebiva. Po težavnem iskanju je našel stezo, po kateri je bilo mogoče brez nevarnosti priti doli. Srečno so dospeli Pavel in njegovi deklici v dolino. Od tistega časa so ondi živeli in prebivali v starem stolpu. Tu je Pavel zopet ozdravil; pa starost in rane mu niso več dale, da bi se vojskoval. Obdelovanje zemlje in vzgoja Marije in Terezije je dala starčku dosti opraviti. Z zunanjim svetom se niso skoraj nič pečali. Pot, ki je vodila v gore, so tujcu nerabljivo naredili. Česar jim je bilo treba, je prinašal Sanko iz sosednjih vasi. Samo v časih, ko cerkev obhaja najsvetejše praznike, so zapustili dolino, šli k sveti maši in prejeli svete zakramente. En sam človek, nek župnik v gorah, je vedel zanje in zanesti so se smeli, da jih ne bo izdal in da jim bo na pomoč.

Nace je že skoraj tri srečne mesece živel v tej prijetni dolini med svojimi zvestimi prijatelji. Srečnega bi se bil čutil, če bi bili njegovi stariši pri njem. Nikoli ni pozabil njih ljubezni, pa večje hrepenenje po njih, kakor zdaj, še ni nikoli obhajalo njegovega srca. Vsak dan je govoril s svojimi prijatelji o njih, kako dobrega srca da so, kako pridno dela Ménart in kako tiho obrtuje Barba v hiši. Ko je nekega večera, ko je z gospodom Pavlom in njegovima deklicama sedel v lopi, zopet z otročjim hrepenenjem govoril o svojih stariših, rekla je Marija živo: „O Nace, pojdite po nje! Pripeljite svoje stariše tu sem, k nam jih pripeljite v to lepo dolino. Dneve njih starosti jim bomo vesele in prijetne delali. Ena obitelj, en duh, eno srce bomo potem“.

„Kakor svoje lastne stariše jih bove ljubile“, je pristavila Reza; „Nace nič ne odlašajte. Gospod Pavel, vem, bo vaše stariše z veseljem tukaj sprejel“.

„Gotovo“, je rekel Pavel; „zavoljo Naceta mi bodo ljubi in dragi“. „Ali nisem rekla?“ je dejala Reza veselo in poljubila staremu očetu roko; „nič ne odlašajte Nace in napravite se kmalo na pot k starišem. Pa ne ostanite dolgo od nas. Baldomer vas mora spremljati, da se vam na poti ne primeri kaj hudega“.

„Ali ima Nace dolgo pot k starišem? Ali ne more Baldomer sam iti po nje?“ je rekla Marija; „dolga in nevarna pot je“.

„Prav imaš, Marija“, je rekel Pavel. „Ta pot nas more v današnjih dneh pripraviti ob našega prijatelja, njegove stariše pa ob edinega sina. Ali ne veste, da se je vojska med Španjoli in Francozi v teh gorah z novega in še huje kakor kdaj vnela? Ali bo Nace mogel brez nevarnosti v svojo domovino priti? in če tudi pride, kaj ga čaka doma? Koj, ko bo njegov prihod

v domovino znan, ga bodo Napoleonovi beriči zopet starišem strgali iz rok in gnali v vojsko. In ali je pa tudi gotovo, da bodo njegovi stariši skozi toliko nevarnost z njim šli v tujo deželo in svoje lepo posestvo zapustili? Ali bi ne terjal Nace preveč od svojih starišev? Nemogoče se mi zdi, spraviti jih tu sem. Ve in Nace storite to najbolj, če prepustite spolnitev te želje Bogu. Ostanite pri nas, Nace, in bodite prepričani“, je pristavil, „da vam hočem dobro, morda bolj, kakor mislite“.

Nace je žalosten molčal. Čutil je vse to dobro in spoznal, kakor Pavel, da je nemogoče, stariše tje spraviti. Pa toliko močneje se je v njegovih prsih zbudilo hrepenenje po njih in vest mu je očitala, da tukaj v obilnosti živi, med tem ko njegovi stariši doma, sami in zapuščeni, po starosti in žalosti trti, njega čakajo in vsako uro do njegovega prihoda v strahu in upanju štejejo. Dolžnost ga je klicala k zastavi in k starišem, kako bi pa mogel to dolino zapustiti? Kako se od taci priateljjev ločiti? Gospod Pavel se mu je vedno kot največjega prijatelja skazoval. Marija in Reza sta si vse prizadejali, da mu preženeta žalost in mu življenje pri njih naredita prijetno. Ko je nekoč rekel Nace, premagan po hrepenenju po svojih stariših, da bo se treba ločiti, vstrašila se je Marija in vsa bleda in žalostna je rekla: „Kako? Ali vi, Nace, nas hočete zapustiti? Tega ne morete storiti! To je nemogoče. Ali hočete iti v gotovo smrt? Ali bi nas mogli zapustiti? Kdo vam je stregel, ko ste žalostni in bolni prišli tu sem? Ali bi imeli vaši stariši še sina, ko bi nas tu ne bilo? Ne pridete k svojim starišem, ako nas zapustite. Zopet vas bodo ujeli ali pa še celo umorili. Saj so vaši stariši premožni, kakor pravite, in se jim ni pomanjkanja bati. Nace, tu je vaša domovina, tukaj

vam je gospod Pavel najbolji oče, in mé — oh“, žalost in nekaka sramota, ki jo je nagloma obšla, sta ji besedo zaprli; jokaje in svoje obličje skrivaje je stekla s svojo sestro proč.

Osupel, vesel in žalosten ob enem je gledal Nace za njima. „Ali veste zdaj, ljubi moj Nace“, ga je prašal gospod Pavel, „kako vas tu vsi ljubijo? Ostanite pri nas. Moj sin bodite in Marija naj bo vaša žena. Ne mislite, da sem ubog; to, kar sem še otel, je dosti, da vam kupim grajščino. Vse, kar imam, je vaše in družega ne želim nič od vas, kakor da mi enkrat v tej dolini zatisnete oči in potem za sirote skrbite“. Še enkrat mu je z živimi besedami predočil nevarnost in nemogočnost, da bi prišel k svojim starišem, in jih sem pripeljal. Ako bi stariši vedeli, kje da je, gotovo bi ga prosili sami, naj ondi ostane in čaka boljših časov. „Tega nemira v tej negotovosti ni mogoče ne vam, ne nam dalje prenašati. Trdno morate skleniti, in sicer da tu ostanete“, je rekel Pavel. „Gotovo nam ne bodete kalili našega miru in nas silili, da vas smatramo kot nehvaležnika in z vami tako ravnamo. Storite tedaj, Nace, pravi sklep, in storite ga kmalo. Čez tri dni vas bom zopet prašal. Do tistega časa pa se posvetujte z Bogom in vse dobro prevdarite!“

Ti dnevi so bili Nacetu dnevi težkega bojevanja, britkih skušnjav. Vse, kar mu je zemlja srečnega ponuditi mogla, je imel tukaj; pa njegovi stariši? Samo v njih nesrečo je smel tu srečen biti in mir in blagor te doline uživati. Kako je pa mogel srečen in miren biti, ko je pomislil: „Tvoji stariši te pričakujejo in zdi-hujejo po tebi“. Prišel je tretji in poslednji dan. Zvečer je šel Nace k mali kapeli. Pred križem je padel na kolena in molil za božje razsvitljenje in za milost, da izvoli pravo in dobro za sebe, stariše in za prijatelje

v tej dolini solz. Pred križem je prevdaryl vse. Spraveševal je svoje srce, svojo ljubezen do starišev, do dobre Marije. Premislil je svoje dolžnosti, srečo, katero je zdaj tu vžival, nevarnosti, ki so mu žugale na poti v svojo domovino. Vse mu je stopilo pred oči. Vedno huje in huje je bilo bojevanje v njegovem srcu, in skušnjava, pa tudi bolj in bolj goreče je molil. — Ljubezen do starišev je premagala vsa druga čutstva. Premagan od ljubezni, rekel je glasno: „Nikdar ne, ljubi moji stariši, ne boste imeli nehvaležnega sina! Kako bi se mogel od vas ločiti, kako vas same in brez pomoči v starosti zapustiti! Ali je Bog zato meče in svinec sovražnikov od mene odvrtačeval, da bi tu v obilnosti živel, ko morebiti moji stariši doma stradajo? Ali bi mogel srečno živeti brez vas? Vam velja pred vsem moja ljubezen in z božjo pomočjo bom dobil moč, da darujem tudi ta težki dar za vas. Gospod Pavel, Marija, ne bodita za to jezna na mene, da sveto dolžnost spolnim in vas zapustim! Pa, usmiljeni Bog, daj mi moč, da prebijem britkosti te ločitve!“

Vstal je s potolaženim srcem. Premagal je težko skušnjava. Njegovo srce je bilo upokojeno in trdno. Počasi in ne brez skrbi, kako bo Pavel njegov sklep sprejel, je šel proti stolpu, kjer je Baldomer ravno večerjo prinašal na mizo. Samo gospod Pavel in Reza sta sedela pri mizi. Marija je dala povedati, da ji ni dobro in je ni bilo. Še nikoli se ni gospod Pavel Nacetu zdel bolj ljubeznjiv in častitljiv. Vrl starček je pri vsaki besedi razodeval svojo srčno dobroto, svoje zaupanje do Naceta; danes ga je prvi pot imenoval svojega sina in to drago besedo s pogledom najčisteje ljubezni. Kako pa je šla ta beseda, kako ta pogled k Nacetovemu srcu! Prej kakor sicer so se ločili nocoj. Ko so se poslovili, je pogledoval gospod Pavel pra-

šaje in dolgo Naceta; potem je z ginjenim srcem svojo desnico položil na njegovo ramo rekoč: „Jutri tedaj, ljubi moj Nace; saj vem, da nas ne boš zapustil!“ Nace je hotel govoriti in ga pripraviti za svoj sklep. „Danes ne, moj sin“, mu je rekel starček; „jutri. Saj vem, da ostaneš pri nas“.

Nacetov sklep je pa še tudi v tej ljubezni ostal trden. Pa njegovo srce se je ustrašilo, ko je pomislil bolečine ločitve. Šele po polnoči je malo, pa nemirno zaspal. Kar je začutil, da ga je nekaj lahko potipalo. Ko se je zbudil, je stala Marija z majhno lampico in s težkim ključem pred njim. „Nace“, mu je rekla z milim, prijaznim glasom, „ne delajte hrupa. Ostanite mirni in poslušajte me. Slišala sem vašo glasno molitev v kapeli in vaš sklep mi je znan. K svojim starišem hočete iti. Nace, prav imate. Odpustite nam, da smo vas hoteli tu obdržati. Vsi smo vas tako radi imeli. Vi pa ste svoje stariše bolj ljubili, kakor nas in to morajo biti dobri stariši, ktere tako ljubite. Greh bi imeli, če bi vas dalje držali in njim jemali tolažbo vaše otročje ljubezni. Tega se ne smemo krivih storiti! Gospod Pavel vas pa ne bo pustil; to mi verjemite. Še ne veste vsega. Doslej ste samo čutili njegovo ljubezen. Njegova jeza bi bila strašna, ko bi videl, da njega in nas zavržete, in bati bi se vam bilo najhujega. Zato pojdite z mano. Po skrivni poti vas bom peljala iz doline. Naj vas potem božja usmiljenost obvaruje nevarnosti, ki vas bodo povsod obdajale“.

„Marija! ali to hočete storiti? O ti angelsko srce!“ je rekel Nace ves zavzet in v srce ginjen zavoljo kreposti in razumnosti device. „Ali pot k mojim starišem mi bodete pokazali? Ali se ne bojite, da bi gospod Pavel bil hud?“

„Gospod Pavel se bo jezil in bo odpustil“, je odgovorila. „Videl bo, da je bilo tako najbolje, in da sem tako vam, njemu in nam vsem odvrnila veliko žalost. Zato pojdite Nace in ne mudite se. Poslednji čas je že!“

Marija je imela prav. Nace je spoznal, da bi bilo pri tem najbolje, iti na tihem, in je šel molče za devico. Peljala ga je čez dvorišče skozi vrt. Potem je šla proti jezeru. Tu je pri visoki skalnati steni, ktero je jezero močilo s svojimi valovi, stala majhna kamenita klop. Marija jo je odrinila in majhna vratca so se pokazala med mahom in kamenjem. Skrita so bila tako, da bi jih najbistreje oko ne našlo. Devica je odprla vratca s ključem in šla z Nacetom po več kot petdesetih stopnjicah navzgor. Prišla sta k drugim vratom in potem na prosto: Brdo srednje visokosti je ležalo pred njima. Kmalo sta bila na vrhu in šumenje vode se je slišalo. „Ali slišite šumenje potoka?“ je začela devica; „tje pojdite in hodite kakor potok teče. V dveh urah boste prišli do starega, podrtega samostana pri sv. Jakobu. Od ondi pelje cesta v pirenejske gore na Francosko. Zdaj pa z Bogom. Da bi se kedaj videla, ne smem upati. O vi sveti angeli božji, varujte in vodite ga!“ To izgovorivši se je naglo obrnila.

„O Marija!“ je rekel Nace in žalost ga je hotela umoriti. „Ali vas ne več videti?“ za njo je hotel iti. Pa devica mu je dala z roko znamenje in tiho rekla: „Pozdravite mi stariše doma in spomnite se nas!“ In urno je stekla po brdu in zginila spred njegovih oči.

Nace je z žalostjo in hrepenenjem popotoval dalje. Samo vest, da je svojo dolžnost spolnil in prav storil, mu je dajala moč. Proti jutru je prišel do podrtega samostana. Ko je tukaj ves truden nekaj časa počival, je začutil nekaj težkega v žepu. Bila je možnja

polna cekinov. Samo Marija mu jo je mogla dati. Boga je prosil za njo in potem je iskal cesto, ki je peljala na Francosko in našel jo je, kakor mu je devica povedala. Ogibal se je skrbno večjih mest in sel in čez malo dni je bil že sredi pirenejskih hribov.

Tukaj je Nace čez dolgo zopet prvi pot slišal gromenje topov. V teh hribih so se Francozje s Španijoli in Angleži trdo, trdo bñli. Silno težko so mogli Francozje mogočne sovražnike odvracati od mej svoje dežele. Z velikimi nevarnostmi in težavami je prišel Nace do reke Bidasoa, ki teče na meji med Španijo in Francoskim. Če bi bil prišel čez njo, bi bil na Francoskem in iz nevarnosti. V temni noči je poskusil trikrat čez reko preplavati. Voda je bila velika in dereči valovi so ga vselej zopet nazaj h kraju zanesli. Ker je bil ves zdelan, je sklenil, da to noč ne poskusi več, da bi prišel čez. Skril se je tedaj v bližnjem grmovju in je kmalo trdno zaspal. Zbudilo ga je suvanje s puškami. Španjoli so ga tukaj izvohali in ujet je bil zopet. — Peljali so ga v bližnje selo in zaprli v reven hlev, kjer je že več Francozov in ranjencev ležalo. Nace se je stresel, ko je med njimi zagledal Dimeta, ki je na koncu hleva, na otepu slame ležeč in ranjen v novega jetnika strmel. Dimet ga je spoznal in ga je s svojim navadnim zabavljivim smehljanjem pozdravil. Nace se mu je zahvalil in se obrnil od njega. Nič ga ni mikalo, da bi se tisti čas spuščal v pogovor s človekom, kakoršen je bil Dimet. Molče in žalosten se je naslomil na steno, premišljeva je svojo nesrečo. Dolino prijateljstva, miru in bogastva je zapustil; tu je našel vnovič žalost otoka Kabrere, ječo, revščino in ljudi, ki so ga črtili. Britkost, kakoršne še nikoli ni čutil, je napolnila njegove prsi, in je hotela vse upanje v njem zadušiti. Hudo je bilo, da je bil o času ujet, ko ga

je ozek prostor ločil od domovine. Koliko je daroval, da je svoji dolžnosti ostal zvest in da bi prišel k svojim starišem! O tej misli je goreča bolečina razvnela njegovo srce in bil je v skušnjavi, da začne preklinjati svoje življenje.

Tako je minula žalostna in težka noč. Zjutraj ga je zbudil divji hrup. Stotnik Španjolov, tisti, ki ga je vjel, je stal med ujetniki z bistrimi očmi in golim mečem. Grozno je Francoze preklinjal. Francozje so pet Španjolov, ktere so ujeli kot ogleduhe, obesili; toliko je zamogel Nace iz preklinjanja posneti. Španjoli so našli njih trupla in obljubili, da se strašno osvetijo. Trikrat toliko Francozov je bilo namenjenih v smrt. Skoraj enako toliko ujetih Francozov je bilo v hlevu. Stotnik jim je napovedal obsodbo.

To so urno in ostro storili. Stotnik je ukazal ujetnike zvezati in peljati ven. Poslednja sta bila Nace in Dimet. „Stotnik“, je rekel španjolski desetnik, „štirnajst jih že visi; zapovejte, kateri teh dveh Francozov naj umrje?“

„Naj srečkata za življenje in smrt, kakor je šega“, je odgovoril stotnik. Korporal je tekkel po kocke. Nace je stal nekaj časa molče in ves omamljen. Kolikor je imel moči, si je prizadeval, ubraniti se malosrčnosti, ki ga je hotela skoraj premagati. Dimet je kazal mrzoto in nečutljivost okamnjenega, nevernega srca in je klet, da mora biti obešen in ne ustreljen v boji. Desetnik je prinesel kocke in jih podal Nacetu. Ta se je pretresel; potem je padel na kolena in prosil Boga, naj mu pusti življenje, ne zavoľjo njega, ampak zavoľjo starišev, iz ljubezni do katerih je zapustil kraj miru in sreče. Prosil ga je, naj ga zdaj reši, da bo zamogel bolj pripravljen, kakor zdaj in utrjen s svetimi zakramenti nekoč stopiti pred njega. — Dimet

se je, zaničevaje ga, smejal. „Bolj kratko naredite tovariš“, je rekel, „meni je dolg čas in ni lepo, videti vojaka, da se vede, kakor stara baba“.

„Vem, da nič ne verujete, Dimet“.

„In se nič ne bojim“, mu je prestrigel besedo Dimet. „Bova videla, ktera vera je boljša, moja ali vaša“.

„O Jezus, pomagaj in ne daj, da bi bil osramočen!“ je molil Nace in vrgel srčno kocke. Vrgel je visoko število. Stotnik in njegovi Španjoli so ga hvalili in rekli, da je Nace svojega življenja gotov. „Ne hvalite Boga pred večerom!“ je rekel Dimet z jezo in nevošljivostjo Naceta motreč. Vrgel je in vrgel je najvišje število. Smejaje se in vesel je uprl svoje oči na Naceta, ki je prestrašen, bled kakor smrt padel na kolena. Dimetu, nevošljivemu, nevernemu hudobnežu, zaničevalcu vsega svetega, vseh zapovedi, temu so življenje pustili, Naceta pa so imeli obesiti! Ali ni mirne doline zapustil, in ali ni svojih dolžnosti spolnoval, in zato bi mu bilo zdaj tukaj umreti! Ali ni tukaj goreče molil? Kako je bil uslišan? Z mladosti si je prizadeval, Gospodove zapovedi spolnovati, in iz ljubezni do njega je daroval vse, in to je imel zdaj za plačilo? Groza in ubup sta njegove prsi stiskala z ognjenimi kremplji; sapa mu je zastajala, pred očmi se mu je začela delati tema. Stebri njegove vere in njegovega upanja, sicer tako trdni, so se hoteli podreti! In to je mogel njegov usmiljeni oče, njegov milostljivi Zveličar pripustiti? Ta revščina, ta sramota ga je imela zadeti? Njegova žalost se je hotela spremeniti v obup, in ni bilo nobene pomoči, nobene usmiljene roke, ki bi ga bila iz brezdna te žalosti otela. Zasmehujoči glasovi so mu bučali zdaj v ušesih, očitaje mu dosedanjo vero in zaupanje. Luč njegove vere je hotela

ugasniti in temneje in temneje je prihajalo krog njega. — To je najhuja vseh skušnjav, kedar začne omagovati vera v Boga, usmiljenega očeta v naših prsih, kedar se nam hoče skriti podoba našega Zveličarja in kedar nas hočejo zapustiti naši angeli. Te skušnjave so prišle nad Naceta. Zdaj so mu zvezali rōke in odpeljali so ga. Nace je voljno pretrpel vse. Nič ni govoril. Z očmi obrnjenimi v tla in s težko sapo je šel s Španjoli. Desetnik je imel usmiljenje s svojim ujetnikom in ga je lepo tolažil. Nace, ki je imel s svojo nesrečo opraviti, ga ni slišal. „Morebiti se ti bo požirek dobrega vina bolj prilegel, kakor moja tolažba“, je rekel Španjol in mu podal svojo čutaro. Nace je požiral debelo. Ozrl se je in prvo, kar je videl, je bil križ pri cesti, iz neobdelanega kamena sestavljen. In reklo mu je nekaj v srcu: „Ali vidiš ta križ in ali veš, kdo je na njem trpel? Ali moreš misliti, da te bo tisti zapustil, ki je iz ljubezni do tebe, da bi te rešil, svojega preljubega edinega Sina poslal v trpljenje in smrt? Srčnost velja! Vrzi od sebe malosrčnost in obup in zaupaj v Njega, ki te neizrečeno ljubi in je mogočen dovolj, da te iz vsake nevarnosti reši. Poln zaupanja se izroči svojemu Zveličarju, daruj mu svoje življenje in prepričan bodi, da boš zato dobil nebeško življenje“.

In bilo mu je, kakor če bi bila noč zginila iz njegovega srca in jasna, topla luč dneva se vrnila vanj. Potolažen je bil in objet ter povzdignjen do moči zaupanja in vere v ljubezen nebeškega očeta, v varstvo in pomoč svojega Zveličarja. V molitvi in hvaležnosti je padel pred križem na kolena. Ker so Španjoli uvideli, da bo kmalo umrl, so ga pustili nekaj časa moliti. Ko je zopet ustal, so se čudili Španjoli nad spremembo, ki se je zgodila z njim.

Njegove oči, še malo prej temne in slabe, so se mu zdaj milo svetile; njegovo obličje, tako blede, je bilo zdaj oživljeno in zardelo; namesto da bi bil hodil težko in klavrno, je stopal po konci, trdno in lahko. „Tako je prav, tovariš“, je rekel desetnik, „vojak mora srčen in pogumen iti v smrt“.

„Ali smem še pred svojo smrtjo duhovnika upati?“ ga praša Nace?

„Pri vislicah bodele dobili duhovnika“, je bil odgovor.

„Bog bodi zahvaljen; zdaj nimam nobene skrbi več“, je rekel Nace potolažen. „Gospod, tvoja volja se zgodi!“ Šli so naprej. Nace je molil. Španjoli so peli in kadili tobak. Kar se zakadi prah za njimi in konjiki pridirjajo k njim. „Pri svetem Jakobu Kompostelskem!“ je rekel poveljnik konjikov desetniku. „Vam se nič ne mudi, da pošiljate ujetnike urno, kar moči, urno na oni svet. Francozje so že zopet na nogah. Zdi se, kakor če bi nas hoteli prijeti. Naš general hoče tedaj imeti Francoza, ki zna, če je mogoče, španjolsko. Ali imate ktereга tacega?“ „Ta-le“, odgovori desetnik in pokaže Naceta, „govori prav dobro naš jezik; pa ta ima biti obešen“.

„Za to je časa dosti; le dajte nam ga. Morebiti vam ga v nekterih urah pripeljemo nazaj“, je rekel konjik in ukaže Nacetu, da naj urno stopa. Že čez eno uro je stal Nace pred španjolskim generalom. Z bistrimi očmi je pregledoval ujetnika in potem ga je prašal, kako stoje Francozje, koliko da jih je in kdo so njih generali. Nace mu ni mogel na to nič odgovoriti in je povedal naravnost, da je ušel s Kabrere.

General je nevoljen zgrbančil svoje čelo; pa lepo, mirno obnašanje Nacetovo, njegova mladost, njegova izurjenost v španjolskem jeziku, to vse je, kakor se

je videlo, ugajalo generalu, posebno pa, ko je general zvedel, da je Nace Švicar. — General ga je že hotel spustiti, pa kar pokliče: „Švicar, morebiti si moreš življenje oteti“.

„Kako?“ ga vpraša z novim upanjem; „resnično vam povem, da bi rad dalje živel, zavoljo svojih starišev“.

„Prestopi v španjolsko službo“.

„Ali jaz naj bi zapustil svojo zastavo, pozabil svojo prisego?“

„Saj nisi Francoz, temuč Švicar, in mnogo tvojih rojakov je v naši armadi“.

„Če ravno nisem Francoz, pa sem prisegel na francosko zastavo in moji stariši žive na Francoskem. Vrh tega so švicarski kantoni ostro prepovedali, služiti proti Francozom“.

„Bedast človek, ali hočeš biti obešen? pomisli! Pomisli svojo mladost, svoje stariše. Mnogo tvojih rojakov je pri nas dospelo na visoko stopinjo. Pomisli, zadnji pot!“

„Jaz ne morem drugače in pomagaj mi Bog; zoper čast in vest je, kar terjate vi“.

„Zadnji pot! voli življenje ali pa smrt na kolu!“

„Volim tedaj smrt namesto sramote, smrt namesto greha. Pomagaj mi Bog!“

General ga je jezno pogledal in z nogo teptaje zapovedal, naj ga odpeljejo.

VII.

Temuč reši nas zlega. Amen!

„Ali slišite Omontske zvonove?“ je rekel stari Štefan svojim vnukinjama Rozaliji in Marjeti, „kličejo nas k molitvi in zares, moliti moramo, da nas Bog reši iz te revščine, ki nas stiska z vseh strani. Uboga Francoska! Kje je tvoja slava? Kaj ti pomagajo tvoje zmage? Z vseh strani deró sovražniki in nič se jim ne more ustavljati. Kaj bo še z nami? O usmiljeni Bog! reši nas iz te revščine in pošlji nam zopet mir!“

Tako je tožil Štefan koncem leta 1814. Nemci in Rusi so Napoleona spodili iz Nemškega in prišli so do Pariza. Španjoli in Angleži so pa južne kraje Francoskega dobili v svojo oblast. Povsod je bila neizrecna revščina na Francoskem. Njegova mladina je bila na bojišču pokopana in bila je taka sila, da so morale ženske plug vlačiti. Ni je bilo obitelji, ki bi ne imela objokovati ubitega očeta, sina ali brata. Davki so bili že tako veliki. Vojska jih je še pomnožila. Francoska dežela je zdaj morala čutiti vso revščino, katero je slavohlepnost nje cesarja navalila evropskim narodom. Opešala je skoraj pod bremenom revščine. Vse je zdihovalo po miru, kateri edini jih je zamogel rešiti sile. Česar pod Napoleonom nihče ni slišal, to se je zgodilo zdaj. Po njegovem povelju so bile zapovedane molitve, da bi Bog dal zmage in z zmago

pošten mir. Tudi v Omontu, kjer sta bila gospoda Arkimbold in Teodor dušna pastirja, so molili in Štefan je bil s svojci gotovo vselej v cerkvi in je Boga prosil pomoči in rešitve. Rozalija je prinesla staremu očetu klobuk, Marjeta molitvene knjige in obe sta prosili, da ga spremita. „Rad vaju vzamem sabo“, je rekel Štefan; „saj Bog ljubi molitev pobožnih, nedolžnih otrok. Pojdita pa tudi k svoji učiteljici Renati, in povabite jo, naj nas spremi. Saj vesta, kako rada in pridno zahaja v cerkev“.

„Renata je še zgoraj“, je rekla Rozalija, „z nama je še pukala platno za ranjene vojake“.

„Povejta tudi svojim starišem, da gremo v Omont“, je rekel Štefan otrokoma in je vzdihnil. „Kdaj bo že nehala teči kri! Gospod, hudo nas tepeš, pa preveč smo to zaslužili. Vendar pa, usmiljeni oče, naj ne pogine celi narod zavoljo grehov enega samega“.

Renata je prišla in prijazno pozdravila starčka, ki ji je s srčnim usmiljenjem pogledal v blede, žalostno obličje. Štefan jo je tudi prav prijazno pozdravil, rekoč: „Gotovo ste se zopet prav iz ljubezni trudili za ranjence. Skoraj bomo imeli mnogo pukanja, zdravilnih zelišč in obleke poslati v Tuluzo. Bog daj, da bi zdravilo našli za vašo bolezen, ki vas ne more pustiti“.

„Zdrava sem, bolj zdrava, kakor mislite“, je odgovorila Renata z žalostnim smehljanjem. „Že davno nisem bila tako zdrava, kakor sem zdaj, in od dne do dne prihajam — hvala vaši skrbi — na duši in na telesu močnejša“.

„Bog daj, da bi bilo res. Saj veste, kako vas vsi ljubimo in čislamo. Nikoli ne bomo pozabili ure, ko vas je oče Arkimbold pripeljal k nam; kako ste pomagali moji pastorki v težkem gospodinjstvu in ji

v hudi bolezni kakor sestra z ljubeznijo stregli. Koliko se imata Rozalija in Marjeta zahvaliti vam. Vi ste ju vsak dan učili več ur in nič vam ni bilo preveč, naučiti ju kaj dobrega. Kako ročno znata že brati, kako lepo znata pisati. Kako lepo ste ju naučili šivati in še celo peti!“

„Nikar me ne prehvalite in mislite rajše, da ste vi storili vse to“, se je izgovarjala Renata. „Kaj pa bi se bilo z mano zgodilo, če bi mi ne bili vi pomagali, ko ste me vzeli k sebi!“

„Saj ste potrebovali dobre pomoči in oče Arkimbold vas je priporočil. To nam je bilo pa dostojno. To malo, kar smo mogli storiti za vas, ste povrnili več kakor desetero že s svojim pridnim prizadevanjem in s podučevanjem mojih unukinj“.

V tem hipu pritečeta Rozalija in Marjeta, da morata oče in mati zavoljo posebnih opravkov ostati doma. Odpravil se je tedaj Štefan z Renato in otroci sam na pot v cerkev. Pomlad je že vso obilnost svoje lepote pokazala. Povsod je vse cvetelo in obetalo rodovitno leto. Štefan je z veselim srcem ogledoval lepoto in bogastvo narave. Pa njegovo obličje se je pooblačilo, ko se je zmisлил, da bodo morda sovražniki poželi, kar so oni sejali; da bodo sovražnikovi konji setve pohodili in tuje armade tu gospodarile in jih z doma podile. Med tem ko je Štefan s takimi žalostnimi mislimi imel opraviti, sta Rozalija in Marjeta ob poti trgali cvetlice in sta se kakor sicer nedolžni otroci pogovarjali. Štefan se je med tem obrnil k Renati in ji povedal, kaj hoče zastran Bertrama in Jozefe storiti, če bi sovražnik dalje šel; bil je pa sovražnik že prav blizo. Njegova volja je bila, da bi se Renata umaknila z otroci, kedar bi se bližal sovražnik, bolj v deželo. Marjeta in Rozalija sta se ustra-

šili, in ker sta se bali, da bi se ločili od starega očeta in starišev, sta se milo jokali. Grozili sta se silno nad vojsko.

„Ne verjamem“, je rekla Marjeta, „da je kaj hujega, kakor je vojska. Zavoljo nje mora toliko ljudi zapustiti stariše in domovino, trpeti mraz in lakoto, potovati dalje in dalje in poslednjič se še dati umoriti. Če bi ne bilo vojske, bi imela stara Lenka v Omontu še čvetero svojih sinov in Meraška svojega moža in sedmero njenih otrok svojega očeta. Ne more ga biti večjega zlega, kakor je vojska!“

„In vendar je še kaj hujšega“, je rekla čez nekaj časa Renata. „Ali nisi prosila Boga, da bi te rešil nekega zlega? In katero je to?“

„Greh“, je odgovorila Marjeta. „Tudi greh je ustaja, vojska zoper Boga“, je pristavil Štefan. „Dobro pomislite moji ljubi, ako že vojska ljudi z ljudmi prinaša toliko nesreče in žalosti, koliko večja revščina mora človeka zadeti, če se predrzne kljubovati Bogu, prestopati njegove zapovedi in mu, da tako rečem, napovedati vojsko? Grešnik kliče predrzno Boga s svojimi grehi na boj; pa Bog ga premaga in strašno tepe“.

„Oh“, je rekla Rozalija, „ali so res ljudje na svetu, ki so tako ošabni in predrzni, da se z Bogom, vsemogočnim Gospodom, najboljim očetom prepirajo in njega, kakor ste rekli, kličejo na boj?“ „Da bi pač res ne bilo“, je odgovoril Štefan žalostno. „To dela vsak človek, ki se ne spokori, temuč se uda grehu, Boga vedno žali in mu z nepokornostjo kljubuje. Saj poznaš podobo svetega Mihela v altarju naše cerkve. Ona kaže ustajo in boj satana in njegovih hudobnih duhov z Bogom in z dobrimi angeli. Ali veš, kaj je

bilo njih plačilo? Premagani so bili in pahnjeni v brezdno, iz kterega ni rešenja“.

„Stari oče“, je rekla Marjeta, „meni se je treslo srce, kolikrat sem ogledovala to podobo. Večno trpljenje, brez rešenja!“

„To je strašna, pa zaslužena kazen zavrženih. To je plačilo grešnikov, da so večno od Boga ločeni in nikoli ne smejo zveličanja upati; da večno v peklu trpe, iz kterega ni upati rešenja“.

Vsi so molčali nekaj časa. Pretresel jih je ta pogovor. „Pa kako milostiv je bil Bog nam ljudem“, je začela potem Renata. „Tudi mi smo ga zelo razžalili zapeljani po kači. Odpustil nam je in njegov Sin nas je odrešil“.

„Jezus Kristus, naš Odrešenik, bodi hvaljen in češčen od veka do veka!“ stá molila otroka s povzdignjenimi rokami.

„In kako nas je odrešil Jezus?“ je rekel Štefan. „Zasramovan in trpinčen, umorjen na križu. O otroci, ne pozabite nikoli trpljenja, ktero je večna ljubezen prestala na križu; ne pozabite drage cene, s ktero vas je odkupil!“

Z bolj in bolj gorečimi besedami je Štefan otrokoma razkladal velikost Zveličarjeve ljubezni, pa tudi greh imenoval kot največje hudo, zavoljo kterega je moral na križu umreti. Saj je greh, ki človeka pripravi ob vse, kar ga tu in po smrti resnično nesrečnega stori in mu vso revš o naklanja. Greh jemlje človeku mir srca, milost ljubezen božjo in z njo veselje nebeško. Greh r nakloni trpljenje, ki nikoli ne mine.

Štefan je potem govoril o svetem zakramentu pokore, po kterem se zamore spokorjen človek z milostjo Jezusa Kristusa najhujšega zlega, greha, očistiti, spraviti se z Bogom in dobiti zgubljeni mir, zgubljeno

milost božjo in upanje večnega življenja. Rozalija in Marjeta sta pazljivo poslušali starega očeta. Saj sta bili že skoraj pripravljene, da prejmeta zakrament svete pokore in se očistita pregreškov in madežev. V Renatinih očeh so se svetile solze, solze, bolj hvaležnosti kakor trpljenja. Saj je tudi ona šele pred kratkim — prvokrat čez več let — prejela sveti zakrament, in njeno srce, ranjeno po grehu, britkosti in dušni revščini, je bilo zopet potolaženo in ozdravljeno.

Ko so prišli v cerkev, je bila že polna. Če ravno so imeli kmetje opraviti največ na polju, jih je vendar prišlo silno mnogo. Sila in revščina časa sta jih učili moliti. Marsikdo je prišel zdaj v cerkev, ki je poprej vero in cerkev zaničeval. Mnogo mož, mnogo mladeničev je bilo videti brez rok, z zavezanimi glavami; drugi so hodili ob bergljah. To so bila pač žalostna znamenja vojske! „Marjeta“, je zašepetala Rozalija, „ne pozabi moliti za Naceta“. Marjeta je pokimala in je s sestro poleg starega očeta in Renate pokleknila. Oče Arkimbold, silno star, pa vedno še čvrst, bral je sv. mašo, potem je pa oče Teodor opravljal molitve in je z ljudstvom molil za mir, za odvrnitev vojske. In ni ga bilo srca, ki ni z njim prosilo Boga, da bi jih iz sile in revščine rešil in končal vojsko.

Po končanem cerkvenem opravilu so šli večjidel vsi domov. Štefan je še ostal. Njegovo srce je bilo še prepolno. Imel je še toliko moliti in prositi. Renata je pokleknila z Rozalijo in Marjeto pred altar device Matere božje in le molila k njej, tolažnici žalostnih, pomočnici kristjanov za mir in rešitev. Poleg križa je stala spokornica Marija Magdalena. Renata je molila: „O, preljubi moj Zveličar, tudi jaz sem bila Magdalena, sprejmi tudi mene milostivo, kakor si sprejel njo;

vnemi tudi v meni ljubezen do tebe, kakoršna je gorela v njenem srcu, in nikdar več te ne bom zapustila“.

Ko so hoteli iz cerkve, prišel je cerkovnik k njim, in jih je prosil, naj pridejo v župnišče, kjer jih za gotovo čakajo. Štefan je šel sicer malokedaj mimo. Gospod Arkimbold je bil s Teodorom na vrtu. Štefan je slišal pri vrtnih vratih glas moža. Znan se mu je zdel. Poslušaje je obstal. „Ali je mogoče?“ je rekel sivček in je hitel k lopi, v kateri je duhovnik zajtrkoval z nekim tujcem. „Ali je res on?“ — „Oče Štefan!“ je rekel tujec, brhek mladenič in objela sta se. Bil je Nace.

„O, moj sin, moj prisrčni Nace! Bog te je nam zopet dal!“ je rekel Štefan ves vesel. „Kteri angeli so te iz Španije pripeljali k nam? Zdaj te pa ne spustimo na noben način več!“

To slišati, ste Marjeta in Rozalija pritekli, in njino veselje, videti ljubega prijatelja, kteremu ste nekdanj tako skrbno stregli, je bilo tim večje, ker sta mislili, da so on in njegovi stariši že davno umrli. Samo Renata je osupla in plašna obstala, če ravno se je z vsemi veselila. Nace je moral vse povedati, kaj in kako se mu je godilo. Vemo že, kako je rajše smrt volil, kakor bi zatajil svoje poštenje in svojo vest, in kako so ga peljali h kolu. Kako se mu je od tistega časa godilo, sam tako le pripoveduje:

„Zvezali so mi zopet roki in dalje so me hoteli peljati. Kar se odpro vrata in vstopi že prileten častnik, mož z zlatim pasom — to je bilo znamenje višjega generala. Stal sem tako blizo vrat, da me je mogel videti. Ogledoval me je nekaj časa, in videlo se mu je, da je osupel. Dal je straži znamenje, naj čaka. Pozdravil je generala, ki je pristopil k njemu, kakor mu je šlo, in je dolgo ter posebno z njim govoril.

Spoznal sem, da se vse tiče mene, kar govorita. Kar se zasuče višji general in me vpraša: „Ali si ti Švicar?“ — „Sem, general“. — „Kako se pišeš?“ — „Nace Lurzinger“. General se je začudil. „Nace Lurzinger? In kako je tvojim starišem ime?“ — „Ménart in Barba“. General je stopil tik mene. — „Da, res je, to je njegovo obličje, in kje si bil ti krščen?“ „V Belegardskih dolinah, v fari Albera“.

To slišati, položil general svojo desnico na mojo ramo, me pogleduje dolgo in reče potem: „Nace, tvoj boter sem, Jožef Zalazar“. Veselje in žalost sta me prevzela ob enem. Zgrabil sem ga za roko in jo oblival s solzami. „Hvaljen bodi Bog!“ sem rekel, „da imam pred svojo smrtjo še srečo, seznaniti se z vami. Bog vam povrni, kar ste pred dvajsetimi leti meni in mojim starišem storili dobrega. Poslušajte zdaj mojo prvo in poslednjo prošnjo in uslišite me za božjo voljo. Prosim vas, naznanite mojim starišem, da sem umrl in povejte jim, da sem umrl kot veren kristjan in pošten vojak. In še nekaj bi vas prosil. Ne pustite, da bi umrl kot tolovaj, ampak kot vojak. Ne obesite, ampak ustrelite me!“

„Ne boš ne umrl, Nace“, me je potolažil višji general. „Saj veste“, je rekel generalu, „da mi ne more biti ljubo, če bi ta, kteremu sem jaz boter, imel poginiti na kolu. Prosim vas tedaj, da njegovo življenje prepustite meni. Naj se drug spokori namesto njega“.

„Saj sem mu že hotel življenje pustiti“, je odgovoril general, „pa trdovratnež tega ni hotel“. Povedal mu je vse, kako sem mu vse odrekel, kar mi je ponujal. Gospod Zalazar pa je rekel ves vesel: „Prav si storil, Nace; tako ravna pošten in zvest mož“.

„Ali smem zdaj k svojim starišem? O, pustite me!“ „Nace tega ti ne morem privoliti“, mi je odgovoril, „to ni meni dano. Ti si in ostaneš ujetnik. Šel boš pa v Montilo, na moj grad. Ondi boš živel v varnosti in pokoji. Ondi ostani, dokler te ne pokličem“.

General ni temu ugovarjal prav nič, kar je sklenil gospod Zalazar. Pa namesto mene je moral še tisti večer Dimet umreti na kolu, iz tega sem spoznal, da tisti, ki v Kristusa veruje, ne pogine. Kako mi je bilo ta dan pri srcu, ne morem povedati. Gospod Zalazar je odšel še tisti večer, pustil mi je pa denarjev in pismo za pot v Montilo, in obljubil mi je, da piše mojim starišem zaradi mene. Srečno sem prišel v Montilo in ker me je moj boter dobro priporočil, so me vsi dobro sprejeli. Montila je bila velika grajščina, pa v vojski in po slabem gospodarenju je bila zanemarjena. Oskrbniki in uradniki grajščine so se kmalo prepričali, da sem se tudi učil kmetijstva. Poslušali so moje svete in jaz sem jim pomagal po svoji moči. Večkrat se je gospod Zalazar zahvalil za moj trud. Tako sem skoraj pol leta ostal v Montili in reči moram, da se mi je godilo dobro. Meseca marca mi je ukazal gospod Zalazar, naj pridem k njemu. Tisti čas je bil s svojo armado v mestu Bajon. Sprejel me je blagovoljno in prisrčno, kakor sem se nadejal. Rekel mi je: „Nace, vojska traja delj, kakor smo mislili. Vem, kako hrepeniš po svojih stariših. Obljubi mi s častno besedo, da v tej vojski zoper Španijo več ne boš služil, in spustil te bom“. Kdo bi mu bil z večjo hvaležnostjo in večjim veseljem to obljubil? Gospod Zalazar pa mi je dal pismo, da sem spuščен samo po prisegi, da se ne bom več vojskoval zoper Španijo. To pismo me je čisto rešilo vojaščine in od tistega časa mi je

bilo mogoče, v miru živeti za svoje stariše. Gospod Zalazar mi je dal ljubezni polno slovo in obilo denarjev in potrebnih pisem. Tako sem prišel srečno in brez nevarnosti skozi francosko in španjolsko armado. Pot me je pripeljala blizo Omonta. Kako bi mogel iti mimo, da bi ne obiskal svojih prijateljev, da očeta smem reči, in dobrotnikov. Pozno zvečer sem prišel v Omont, in Bog bodi večno zahvaljen, našel sem še stara očeta, Arkimbolda in Teodora. Moje prvo vprašanje je bilo po mojih stariših, drugo po vas in po vaših, in zvedel sem z veseljem, da ste po milosti božji še vsi zdravi in da vam je Bog pustil še nekdanjo premožnost“.

Staremu Štefanu so solze zalile oči. „Bog bodi zahvaljen in češčen za to uro veselja!“ je rekel. „Ta ura mi daje zopet moč, trpeti še mnogo mesecev. Nace, vest mi ne da, puščati te samega od tod. Spremil te bom k tvojim starišem. Še enkrat jih hočem videti in priča biti njih veselja o tvojem prihodu“.

Nace se je z veseljem v to udal. Zdaj sta Rozalija in Marjeta pritekli k njemu. Toliko sta ga imeli spraševati in Nace je imel kaj opraviti, da ustreže. Oni sta mu pa tudi vse povedali, kar se je zgodilo doma, kar njega ni bilo, in ena največjih novic je bila, da je Renata pri njih. Povedala sta mu, da je kaj dobra ženska, priročna in pridna in da jo stariši, še bolj pa stari oče kaj radi imajo. Nace je pogledoval Renato, ki se je pogovarjala s Štefanom in gospodom Arkimbeldom. Tako znana se mu je zdela. Pa nemogoče se mu je zdelo, da bi ona bila. Ta slaba obleka, to blede, žalostno obličje — to je morala druga biti. Kmalu so se začeli pogovarjati o Francoski deželi, in o revščini ljudstva in kako so sovražniki tu in tam premagali. Najhujšega se je bilo bati in pogledovali so se žalostno.

„Zaupajmo v božje usmiljenje“, je rekel gospod Arkimbold po dolgem molčanju vseh. Sila je prevelika, kakor da bi nam nebeški Oče dal še dalje trpeti.“

„Bog daj, da bi skoraj prišel čas, ko bomo dostali mero svoje kazni!“ je rekel z žalostnim glasom gospod Teodor. „Naša krivica je velika! O Jezus, usmili se in reši nas!“

„Poslušajte! Kaj je to?“ je rekel gospod Arkimbold osupel. „Ali slišite kričanje, vpitje: Bog živi kralja Ljudovika XVIII.! Smrt Napoleonu!“

Prestrašeni so ustali vsi. In res je bilo tako. Prav razločno se je slišalo kričanje. Truma kmetov, se je valila bliže in bliže. V sredi je bil ves spehan vojak na konju. Truma je prihajala večja in večja. Ženske in otroci so pritiskali k nji. „Mir je! Mir je!“ je donelo iz vsih ust. „Nemci so v Parizu! Napoleon je odstavljen! Starega kralja imamo zopet!“

Gospod Arkimbold, Teodor, Štefan in Nace so hiteli iz hiše. Vsi so mislili, da je zmeta ali goljufija. Pa vendar je bila resnica. Vojak na konju je prišel iz Pariza. Prinesel je novico, da so kralji in cesarji zasedli Pariz, Napoleona odstavili in pregnanega kralja zopet posadili na kraljevi sedež. Sila in revščina je bila na Francoskem že tolika, da so Francozje po miru hrepeneli in ga s čimer koli želeli kupiti. Povsod so novico, da je mir, sprejemali z vriskanjem veselja in preklinjali kar so mogli Napoleona, ki jim je bil pred kratkem še več, kakor Bog.

Gospod Arkimbold je pogledal s solznimi očmi v nebo. Vedno je molil, da bi se stara kraljeva rodovina vrnila in mislil je, da se morejo samo pod njenim kraljestvom Francoski deželi zaceliti rane, ktere ji je vsekala Napoleonova divja in nepravična lakomnost in pobjnost. Štefanu je podal svojo roko, ter rekel:

„Štefan, kako čudna so božja pota! Kaj je vsemo-
gočnost in svetlost tega sveta pred njim drugega, nego
prah in pepel! Ali ste se še nadejali, da doživite ta
dan?“

„Zdaj rad umrjem!“ je odgovoril starček. „Naj-
skrivnejša želja mojega srca je spolnjena in nisem
zastonj svoje krvi prelival! Da Francoska dežela, zdaj
si oteta, ko si svojega gospodarja zopet dobila, kateri
ti gre po pravici in po postavah!“ — „Ne govorite
zdaj o smrti, ko vsem novo solnce življenja zasi-
je. Vihar nesrečne vojske je potihnil in Bog nam pošlji
zopet zlato solnce miru!“ je prosil Nace. „Zdaj še le
se morem prav iz srca veseliti, da se k svojim starišem
vrnem.“ „V dveh dnevih sva pri njih“, je rekel Štefan.
„Pa danes moraš pri nas ostati, Nace. Saj veš, kako
te Bertram in Jozefa ljubita“. Prosil je starček še Arkim-
bolda, da naj jih obiščejo, in s prijaznim prikimanjem
je obljubil častitljivi oče v to. Nace je našel v Bertramu
in njegovi ženi stara, ljuba dva prijatelja. Otroka sta
njima že povedala, da je Nace prišel in z veseljem sta
mu naproti hitela. Nju oči in pozdravljenje so raz-
odevale, da nju srci še s staro zvestostjo za njega utri-
pata. Rozalija in Marijeta ste peljali ljubega gosta v
njemu namenjeno stanico. Tista je bila, v kateri je Nace
bolan ležal. Deklici ste jo lepo s cveticami ovenčali,
najlepše stole, ki so jih imeli, v njo prinesli in pri-
zadevali ste si, postreči mu po mogočosti. — Jozefa
je gostijo napravila. Štefan še ni bil nikoli tako dobre
volje, kakor danes, ko se je njegovo srce vseh skrbi
znebilo in mu je veselja poskakovalo, da se je ljubi
mir zopet vrnil, da so starega kralja dobili, in da je
Naceta zopet srečnega in zdravega pri sebi imel. Zvečer
sta prišla gospod Arkimbold in Teodor, in sta veselje
tega večera s svojo pričujočostjo še bolj pomnožila.

Sama misel, da jih bo Nace kmalo zopet zapustil, je kalila to veselje.

Po prav srčnem slovesu je sedel drugi dan Nace s Štefanom na lahkem vozičku, ki ga je peljal brzi, kréпки konj. Nace si je želel, da bi konj imel peruti in vedno močnejše je prihajalo v njegovem srcu hrepenjenje po njegovih stariših, kolikor bolj se jim je bližal.

Gostilnica, v kateri sta nameravala prenočiti, je bila polna ljudi in samo z lepimi besedami in za drage denarje sta mogla dobiti stanico in nekoliko večerje. Ko sta večerjala, je prišel popotnik in je prašal, če more ostati čez noč. Gospodar ga ni hotel obdržati. „Samo otep slame mi dajte“, je prosil popotnik, „več ne potrebujem!“ Nace ga poslušal; njegov glas se mu je zdel tako znan. Gospodar se je branil, popotnik je bil bolj silen in je prišel beseduje bliže Naceta. „Ali naj star vojak“, je rekel popotnik z nevoljo, „ostane zunaj na cesti v tem vremenu? Ljubi moj stari gospod,“ je rekel Štefanu, „imate tako dobro obličje, vse drugačno kakor ta lakomni gospodar, ki ubogemu vojaku še otepa slame noče dati; bodite tako dobri in bodite porok za mojo jed in pijačo, in tako gotovo, kakor imam sedem ran na svojem životu, plačal vam bom!“

Tujec je pogladil to izgovorivši svoje lase nazaj z ogorelega obličja in progga se mu je videla na čelu. „Oh, Avguštin! da ti, Avguštin si!“ je rekel Nace in potegnil svojega zopet najdenega prijatelja k sebi. „O moj tovariš na Kabreri in na begu!“

Avguštin ni koj vedel, kaj se mu godi. Potreboval je več časa, da se je prepričal, da res Nace stoji pred njim. Mislil je, da je že davno mrtev. Veselje, videti ga tako nenadoma zopet, je bilo čisto, srčno in se ne da popisati. Povedala sta si drug drugemu kaj in kako se jima je godilo. Tisto temno noč, ko sta pred pre-

ganjalci bežala v gore, je Avguštin padel čez hlod in do jutra ležal brez zavednosti. Seve, da mu tako ni bilo mogoče, slišati prijatelja, ki ga je klical, in temu je bilo v črni noči nemogoče, da bi našel zgubljenega. Ko je Nace od skrbi in težkega prizadevanja ves truden proti jutru nekaj časa počival, se je Avguštin zbudil, še pol omamljen, in šel po poti, ki ga je po njegovi misli vodila k morju in tovarišem. Mislil je, da bo tudi svojega prijatelja Naceta našel ondi. Pač je našel še barko in svoje nesrečne tovariše, ki so s strahom in upanjem pričakovali njega in Naceta. Naceta ni bilo med njimi. Beguni so tedaj sklenili, naj se jim zgodi, kar hoče, da se na slabi ladji peljejo v Barcelono. Revščina, pomanjkanje vode in živeža teh treh dni je bila še hujša kakor na Kabreri. Bog jim je pomagal o času, ko jih je vse upanje hotelo zapustiti. Ko sta jih vihar in lakota žugala pokončati jih je rešila ameriška ladja in odvedla v mesto Cete kjer so čez dolgo let zopet stopili na francosko zemljo. Vsak begunov je šel iskat svojo domačijo, svoje brate in sestre, svoje stariše. Avguštin je imel staro mater v Elzasu. Potoval je tje. Bil je kovač, in dasi je že pretrpel toliko, je imel vendar še dosti moči, da preživi svojo staro mater. Na potu je našel svojega prijatelja Naceta in s srčnimi pogovori ga je spremil drugi dan več ur daleč, dokler se ni podal na drugo pot. Obljubila sta si, da pozdravita svoje drage ljube doma ter da ostane ta navzlic veliki razdalji zvesta prijatelja.

Še osem ur sta imela do Bezina, ko srečata trumo hudodelnikov, ktere so v verige ukovane peljali v Tulon na galeje. Počivali so pod kostanjevim drevjem v senci. Med njimi je bil mlad mož, lepe rasti in ki je s svojim obnašanjem razodeval, da je boljšega stanu. Bil je ukovan v dvojne verige, in to kakor tudi nevkretno

obličje in divji pogledi njegovih oči je kazalo da je nevaren hudodelnik. Prijateljema se je zdelo čudno, da je Renati ves podoben. Pa nobeden ni drugemu razodel svojih misel. Vodja žandarjev, ki so spremljali hudodelnike, jima prijezdi nasproti in jima veli, naj pokažeta svoja pisma. Imela sta dobre potne liste. „Povejte mi vendar, gospod“, je rekel Nace, „ali se ne piše tisti mlad mož v dvojnih verigah Ludovik Marton?“

„Piše se tako“, je odgovoril žandar. „Slepar je prve vrste, goljuf, igralec in ponarejalec državnih pisem. Za njega bi bil še kol predober. Do smrti je obsojen na galejo.“

Nace je zdihnil britko. Kaj je pač ta čas zadelo Martona in njegove otroke, kar njega doma ni bilo. Žandar ju je pozdravil in odjezdil. Naceta so obšle težke misli, iz katerih ga je Štefan zbudil vprašajoč kako da Ludovika Martona pozna. Nace je povedal, kako je živel v Bezinu. Štefan ga je zvesto poslušal in rekel je potem z glavo majaje: „To je pač kaj posebnega, pa vendar mogoče, da je Renata sestra tega Martona. Iz njenega govorjenja sem posnel, da je boljšega stanu; spominjam se še, da je večkrat govorila o Dižonu, dasi nikoli ni povedala nič, kdo so njeni stariši in kakoršno je bilo njeno prejšno življenje. Seve da je Marton njeni brat in če je bilo njeno življenje tako, potem se ne čudim, da je bila tako žalostna in da je pretočila toliko solz.“

„Kako je prišla Hortenzija, Renata, v vašo hišo?“

„Preteklo jesen so bili v Vivaresu blizu nas komedijanti. Sila je bila povsod velika in Vivareščani so imeli komaj toliko denarjev, da so plačali velike davke kamoli da bi jih imeli za komedije. Razišli so se tedaj komedijanti kmalo in družega jim ni kazalo, nego be-

raško palico v roko. Prišla je nekega jutra mlada ženska, bleda, revno pa čedno oblečena, z žalostnim obličjem pred vrata naše cerkve v Omontu in je prosila milih darov“. „Uboga Hortenzija!“ je vzdihnil Nace. „Tako daleč si prišla“.

„Med službo božjo je milo jokala in ko je bila sv. maša končana, je omedlela. Oče Arkimbold, ki je kakor veš, oče ubozih, se je je usmilil in jo je rekel odvesti v svojo hišo. Ondi je hudo zbolela in skoraj bi bila umrla. Prejela je svete zakramente in vsak je nad njenim življenjem obupal. Ona pa je vse bolečine voljno trpela, da se je vsak čudil. Ozdravela je. Ko je zopet okrevala je hotela gospoda župnika zapustiti in si z delom svojih rok služiti kruh. Pa gospod župnik je niso spustili od sebe. Pripeljali so jo k meni. Jaz pa sem želel že davno, da ubogo, pridno deklico vzamem k sebi, ki bi moji hčeri pri domačem delu pomagala in njene hčeri po mogočnosti kaj učila. Nobena ni mogla za to bolj biti pripravna kakor Renata. Domačih del res ni umela. Pa bila je pridna in voljna. Kmalo se je naučila vsega in prav vrlo je pomagala moji hčeri. Pri izreji in podučevanju otrok je bila izgled potrpežljivosti in pridnosti, in Bog ve, koliko se jej imamo zahvaliti. Ako se je pregrešila prej, se zdaj gotovo pokori kakor druga Magdalena. Njena pobožnost, njeno govorenje in njeno obnašanje mora v resnici vsakemu biti v izgled“.

„Prav po pravici ji gre tedaj ime Renata, to je prerrojena“, je rekel Nace. „Kaj se je li zgodilo z njenim očetom in Emilijo?“ Pa misli na Martona so ju kmalo zapustile. Od daleč so se videle strehe visoko ležečega Bezinškega gradu. Nacetu je pri tem pogledu srce bilo močnejše. Da bi grad in lego očetove hiše videl bolj

imam za svojo čudno rešitev zahvaliti najprvo milosti božji, potem vajni molitvi in ljubezni, katero sta skazala Martonu“. Štefan jim je povedal o Hortenziji, ki z imenom Renata živi v njegovi hiši in se prav pobožno obnaša, in po nji je tudi govoril o Ludoviku Martonu. S strahom sta slišala njegovo žalostno, pa kakor sta sama rekla, zaslužno usodo; Ludovik Marton je zabredel globoko. Po očetovi smrti se je živil z goljufigo in igranjem, ponarejal bankovce, bil ogleduh in počel vsaktere hudobije. Z veseljem sta slišala pa Nace in Štefan, da Emilija Martonova prav lepo, deviško živi in da ji je njena ranjka dobrotnica zapustila toliko, da se ji ni bati pomanjkanja. Martonov grad Bezin, so pa imeli še tisti v rokah, katerim je bil dolžan in z žalostnimi očmi je gledal Nace na krasni grad, ktereга gospodar bi imel biti po Mêljardovi volji enkrat sam.

Ménart in Barba sta pokazala zdaj svojemu sinu travnike in polja, ktere sta med tem še prikupila in kako sta svojo lepo hišo in kmetijo popravila. Konj, krav, goved in ovac in druge živali sta imela obilo, in ker je bila vsa živina tako dobro rejena in zdrava, je bilo to znamenje, da je mati skrbela za nje. „Da, Nace“, je začel Ménart, „kakor tu vidiš, je skoraj vse tvoje matere delo. Zavoljo tebe se je marsikdaj hudo potila. ‚Kaj bo Nace k temu rekel? Kako bo vesel, kadar pride! Ménart, to je vse za Naceta!‘ je rekla vedno tvoja mati, kedar sem jo prosil, da naj se ne ubija toliko“. „O preljuba moja mati!“ je rekel Nace. „Vem koliko hvaležnosti sem vam dolžan. Obetam vam, da vam hočem to ljubezen povračati po svoji moči“.

„To boš storil, Nace“, je rekla Barba polna materine ljubezni, „zdaj boš ostal pri nama, nama pomagal in nama, kedar pride čas, zatisnil oči“.

„Amen“, je rekel Ménart: „Hočeva pa tudi zdaj pri Nacetu začeti novo življenje in k temu nam pomagaj Bog, jelite Štefan, moj stari zvesti prijatelj?“

Štefan je stisnil Ménartu roko. Oči so se mu posolzile. Spomnil se je svojih dobrih otrok in vedel v tem hipu ni, ktereга bi bolj imenoval srečnega, ali Naceta zavoljo tako vrlih starišev, ali stariše zavoljo tako pobožnega, lepega sina. Še tri dni je ostal Štefan pri svojih prijateljih; potem pa se je poslovil pri njih in obljubili so mu, da ga obiščejo prihodnje leto.

Nace je živel zdaj na svojem pravem mestu. Kmetijstvo je ljubil in priložnost in pomočke je imel zdaj, da pokaže svoje mnoge vednosti v dejanju. Kmalo je bilo njegovo polje najrodovitnejše, kmalo so bili njegovi vinogradi najbogatejši, njegovi konji in goveda najlepši in najčvrstejši. In ali je moglo biti drugače? Saj je bil božji blagoslov z njimi, ker so verovali v Boga in natanko spolnovali njegove zapovedi. Nace je ostal, kar je vedno bil, najboljši, najhvaležniji sin, in z vso močjo si je prizadeval, biti svojim starišem veselje in podpora. Daleč okrog ni bilo tako srečnih ljudi. V tihem miru so v ljubezni in zvestobi služili Bogu, živeli v molitvi in delu in Bog je bil z njimi. Mir jih ni zapustil in tudi potem ne, ko se je Napoleon vrnil z otoka Elbe in z novega žugal, da Francosko deželo pahne v revščino in nesrečo.

Nace je že dve leti živel pri svojih stariših, kar je nekoč po opravih moral v Dižon. Ko jih je opravil, se je hotel proti večeru vrniti domov. Pri mestnih vratih ga sreča velik, v rujav plašč zavit mož, ki ga je s svojimi bistrimi, svetlimi očmi dolgo ogledoval. „Gospod Nace! ali smo vas našli? To pot nam pa ne bodete ušli“, ga ogovori tujec in ga prime prijazno in krepko za roko. „Baldomer ali je mogoče? Ali ste

vi?“ mu odgovori veselo zavzet Nace. „Vi gotovo niste sami tukaj; gospod Pavel — —“

„Je tu v Dižonu“, je rekel Baldomer. „Jelite, da bi tega ne bili mislili, gospod Nace, kakor tudi moj gospod, gospod Pavel ni mislil, da bo moral na vašem Francoskem iskati pribežališča!“

„Pribezališča, Baldomer? Ali v tej deželi išče gospod Pavel pribezališča in pomoči? Kako je to?“ je vprašal Nace z večjim in večjim čudenjem, ker je poznal gospoda Pavla dobro, kakošnega srca da je.

„Nič posebnega ni to“, je odgovoril Baldomer z jezo in britkostjo. „Občno veselje, katero je španjolski narod občutil nad svojim ometjem in nad vrnitvijo svojega kralja, je tudi mojega gospoda zvalilo iz mirne doline. Gospod Pavel je mislil, da bo še mogel svojemu kralju služiti. Pa pozabil je, da je daroval kri in premoženje in grdo so ga zavrgli. Njegovi stari sovražniki so se zopet oglasili in storili, da mu ni ostalo nič družega, kakor bežati ali pa iti v ječo. Gospod Pavel je pobegnil, pobegnil na Francosko“.

„In gospodična Terezija, gospodična Marija?“ — „Sta bežali z njim!“ — „Baldomer, o peljite me k njim!“ je prosil silno vesel Nace in ga je urno vlekkel naprej.

Čez pol leta potem so zapeli glasno in veselo zvonovi Bezinske cerkve in trombe in piščali so se mešale med njih glasove. Ceste so bile potresene s cveticami, hiše vse okitene in pod brdom, na katerem je grad stal, so bili postavljeni krasni slavoloki. Kaj so neki obhajali? — Cerkvena vrata so se odprla in otroci belo oblečeni in ovenčani so prišli iz nje in za njimi mnogo gospodov in gospe, praznično oblečenih. Nace in Marija sta bila danes poročena po častitljivem očetu Arkimboldu, ki je vse težave starosti

in dolge poti pozabivši prišel vsled prijaznega povabila. Z Arkimbodom sta šla gospod Pavel in Štefan, za njima srečni stariši Ménart in Barba, potem družice, med katerimi sta bili tudi Rozalija in Marjeta, nazadnje pa Nace in Marija, katerih želja, da bodeta s svojimi ljubimi ena obitelj, se je danes spolnila. Počasi so šli skozi slavoške proti gradu, ki je bil kaj umetno in krasno olepšan. Saj sta danes prihajala njegov novi gospodar in nova gospodinja, Nace in Marija!

Gospod Pavel je kupil veliko grajščino in jo Mariji dal za doto. Tako se je vendar spolnila Mêljardova volja.

Ko so vsi sedeli pri obedu in je vsem veselje in sreča sijala na licih, vprašal je Ménart svojo blago ženo: „Barba, ali tvoje srce še kaj želi na zemlji?“

„Ménart“, je odgovorila in v njenih očeh je zalesketala solza veselja, „nobene druge želje nimam, kakor to, da bi se kedaj vsi, ki smo tukaj, pri nebeški mizi pri Bogu in ljubih svetnikih veselili!“

„Amen!“ je rekel oče Arkimbold z ginjenim srcem. „Bog daj, da bi enkrat vsi uživali tisto nebeško jed, ktere sladkosti ne more nobeden popisati! Jezus, daj nam svojo milost za to!“

